

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ЄВРОПЕЙСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
ПРЕДСТАВНИЦТВО В УКРАЇНІ
АСОЦІАЦІЯ ЮРИДИЧНИХ ВУЗІВ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КОНСТИТУЦІЙНОГО, АДМІНІСТРАТИВНОГО
ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА
КАФЕДРА ГОСПОДАРСЬКОГО, ЦИВІЛЬНОГО ТА ТРУДОВОГО ПРАВА

**СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ ТА ПРАВОТВОРЕННЯ:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ**

**Збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної конференції
студентів, аспірантів і молодих вчених**

Том 1

16 березня 2012 року

*За загальною редакцією
члена-кореспондента НАПН України, доктора політичних наук, професора
К.В. Балабанова*

МАРІУПОЛЬ - 2012

УДК 34(063)

ББК67Я431

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених: Зб. тез наук. праць / За заг. редакцією К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2012. – 224 с.

Друкується за ухвалою Вченої ради економіко-правового факультету Маріупольського державного університету (протокол засідання Вченої ради економіко-правового факультету № 5 від 22.12.2011р.).

Редакційна колегія:

Голова – Балабанов К.В., д. політ. н., проф., член-кор. Філологічного товариства «Парнас» Афінівської академії

Члени колегії: Баймуратов М.О., д.ю.н., проф. (заступник редакційної колегії); Волошин Ю.О., д.ю.н., проф.; Ніколенко Л.М., к.ю.н., проф.; Дмитрієва К.І., ст. викладач; Василенко С.І., ст. викладач; Іванюта Н.В., ас.

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених, яка відбулася 16 березня 2012 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлено актуальні питання сучасного державотворення та право творення в умовах становлення та розвитку правової системи в галузях конституційного, адміністративного, міжнародного права.

Видання адресовано науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць, опублікованих у збірнику.

Маріупольський державний університет, 2012

ВИСТУПИ НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ

М.О. Баймуратов,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
академік Української академії наук,
завідувач кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: АКСІОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПОШУКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ

Виступаючи на Міжнародних муніципальних слуханнях «Розвиток належного врядування на місцевому та регіональному рівнях» (м.Київ, 1.11.2011р.), присвячених головуванню України у Комітеті Міністрів Ради Європи (травень – листопад 2011 р.), Президент України В. Ф. Янукович, акцентувавши увагу на об'єктивній необхідності проведення муніципальної реформи в державі, зазначив, що тут «мова йде про якісно нову філософію врядування, і нове бачення шляхів вирішення проблем» [1].

Глава держави також зазначив, що головним завданням сьогодення є визначення загальної послідовності кроків, що дозволять здійснити реформу максимально ефективно і, водночас, з найменшими ризиками для держави і суспільства. Він також назвав ці ризики і загрози, що є «зрозумілими, мабуть, кожному, хто мав справу зі сферою регіонального та місцевого управління:

- територіальні громади були практично усунуті від розробки місцевих бюджетів та програм територіального розвитку. Місцеві державні адміністрації, відповідальні за ці напрями, реалізовували їх у залежності від ситуації в центрі;

- різні політичні орієнтації голів місцевих державних адміністрацій, які призначались з Центру, та голів місцевих рад і мерів, які обирались на місцевих виборах, часто призводили до конфліктів, які на тривалий час блокували вирішення нагальних проблем розвитку громад;

- недосконала система делегування повноважень органами державної влади та місцевого самоврядування призводила до дублювання функцій, зростання бюрократичної тяганини та неспроможності реалізувати місцеві програми розвитку;

- останніми роками в діяльності місцевої влади загострилась проблема корупції при визначенні об'єктів фінансування та здійсненні державних закупівель. А також зловживання місцевими ресурсами, в першу чергу земельними, на розподілі яких стали заробляти нечисті на руку чиновники;

- в умовах фізичного зносу та моральної деградації житлово-комунальної інфраструктури виникли надмірні і неприпустимі розбіжності у визначенні собівартості й утворенні тарифів у сфері житлово-комунального господарства» [2].

На наш погляд, вказані ризики та загрози вельми переконливо демонструють те, що Україна все ще знаходиться у пошуку національної моделі місцевого самоврядування. Тому наукова доповідь присвячена вивченню аксіологічних підходів до формування національної моделі місцевого самоврядування в Україні.

Місцеве самоврядування у сучасному світі виступає як складний і багатоплановий соціальний феномен і правовий інститут, який знайшов своє закріплення в конституціях переважної більшості держав-членів міжнародної спільноти. Проте, не дивлячись на конституційну легалізацію місцевого самоврядування України, де воно виступає як якісно новий феномен сучасної української державності, має місце методологічно невизначений, практично амбівалентний підхід до нього з боку держави, який знаходить свій прояв в наявності постійної конфліктогенності у дихотомії «централізація – децентралізація», причому з наголосом в цьому відношенні на централізацію, по відношенню до компетенційних повноважень як суб'єктів, так й органів місцевого самоврядування.

Зазначені процеси, що проявляються, зокрема у спробах деяких суб'єктів законодавчої ініціативи держави, зокрема інститутів Парламенту, Президента і Уряду, до централізації зазначених вище повноважень, шляхом внесення змін і доповнень до чинного національного законодавства про місцеве самоврядування, об'єктивно стимулюють процеси нівелювання місцевої демократії і призводять до побудови «декоративного», «слухняного» та «позитивно передбаченого» для держави інституту локальної демократії, а у підсумку, до його дискредитації, згорання та ліквідації. Фактично вказані чинники не дають змогу сформуватися національній моделі місцевого самоврядування.

Разом з тим, обґрунтовано уявляється, що такі спроби приречені на провал, бо саме місцеве самоврядування, будучи загальною історичною спадщиною людства, універсальним засобом його виживання та існування, в процесі свого розвитку і досвіду у взаєминах з центральною владою придбало настільки важливе значення для громадянського суспільства, що центральна влада, рано чи пізно, але відступає перед його рішучістю функціонувати на території держави в повному і належному обсязі. Зазначені тенденції особливо гостро проявля-

ються та є вельми важливими саме в умовах формування та функціонування демократичної соціальної правової державності, коли «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» (ст. 3 Конституції України) [3].

Розглянемо критеріальні характеристики місцевого самоврядування в якості нового та важливого феномену сучасної української державності, а також в якості аксіологічних чинників формування національної моделі місцевого самоврядування в Україні.

Насамперед, слід звернути увагу на *історичний критерій* (коріння) у розвитку місцевого самоврядування. Природа цього явища, що виникло задовго до державності ще в первісному соціумі в рамках первісної общини, напряду пов'язана з екзистенційними (життєвими) домінантами необхідності колективного існування і функціонування людей перед зовнішніми погрозами. Потім місцеве самоврядування формується в грецьких містах-полісах, де з'являються перші структуровані елементи і інститути публічної влади (міський парламент, чиновники, глава міста-держави, армія, громадяни тощо), які стають прообразом державних інституцій і, фактично, передвісником державності. Діяльність римських муніципій підсилює колективістські публічні засади і вже в епоху феодалізму з'являється Магдебурзьке право, як класичний прообраз парадигми сучасної локальної демократії. Великий досвід самоврядування Запорізької Січі, а також земських та інших самоврядних установ, в період знаходження України у складі Російської та інших імперій та держав, закріпив місцеве самоврядування на рівні суспільної самосвідомості і ментальності народу України. Слід зазначити, що на українських землях пройшли своє функціонування, розвиток та занепад всі вказані історичні інституції, що збагатили не тільки історичну ретроспективу, але й обумовило та надало міцний поштовх до розвитку місцевого самоврядування в умовах суверенної державності.

Саме в її умовах проявляється інша критеріальна ознака місцевого самоврядування – *управлінська* – воно стає однією з гілок публічної влади. Згідно з ч. 2 ст. 5 Конституції України, «народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування». Це конституційне правоположення фактично змінило всю парадигму власних відносин у державі. Єдина публічна влада, що раніше здійснювалась тільки від імені держави, розділилась на відносно самостійні рівні – публічну державну владу та публічну самоврядну (муніципальну) владу [4]. Остання, не тільки уособлюється з функціонуванням органів місцевого самоврядування, що в рамках компетенції, передбаченої чинним законодавством, є самостійними у її реалізації, але й з тим, що публічна влада в таких умовах стає «гуманізованою», «гомоцентричною», орієнтованою на людину і громаду, а також диверсифікованою, чітко розділеною між відповідальними виконавцями, коли місцеве самоврядування визнається рівноправним партнером держави, а приватні інтереси узгоджуються з державними, а не безперечно підпорядковуються їм [5].

Третьою критеріальною ознакою місцевого самоврядування – *суб'єктною* – є поява в умовах демократичної державності якісно нового суб'єкта конституційно-правових відносин – територіальної громади, що виступає первинним суб'єктом місцевого самоврядування (ст. 140 Конституції України), а також основним носієм його функцій та повноважень (ст. 6 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. [6]). Відповідно до ст. 140 Конституції України, місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Поява дефінітивного визначення територіальної громади в Конституції України є яскравим свідомством не тільки існування рівнів публічної влади, а й появи нового колективного суб'єкта, який наділений відповідними владними та контрольними повноваженнями відносно формування та функціонування органів місцевого самоврядування та їх виконавчих органів (місцеві вибори, місцеві референдуми, загальні збори громадян, місцеві ініціативи, громадські слухання тощо). Більш того, законодавець вперше закріплює положення, яке обумовлює функції та компетенційні повноваження органу публічної, хоча й самоврядної (муніципальної) влади з існуванням та функціонуванням колективного суб'єкта – сукупності жителів відповідної території держави.

Законодавцем дуже вдало сформульоване визначення територіальної громади, бо в ньому не міститься вказівка на правовий стан людини, яка входить до складу такої соціальної спільноти. Тобто, членами територіальної громади можуть бути не тільки громадяни України, але й іноземні громадяни, особи без громадянства, особи з подвійним та полігромадянством, біженці, трудящі-мігранти та члени їх сімей тощо. Зазначений склад громади набуває особливого значення в умовах глобалізації та європейської міждержавної інтеграції, коли державні кордони вже не є обмежувачами для пересування людини та для вибору нею місця проживання.

Попередній критерій місцевого самоврядування напряду та онтологічно і гносеологічно є пов'язаним з наступним критерієм – *об'єктним*. Основним об'єктом місцевого самоврядування виступають питання місцевого значення, що вирішуються територіальною громадою та органами місцевого самоврядування, які вона безпосередньо та опосередковано формує, в межах Конституції і законів України. Необхідно зазначити, що законодавцем до цих пір не дана дефінітивна характеристика питань місцевого значення, але, виходячи з їх важливості в якості динамічної складової існування територіальної громади, а тому й самого інституту місцевого самоврядування, можна дійти висновку, що до кола зазначених питань відносяться такі, від вирішення яких напряду залежить стабільне існування та функціонування територіальної громади [7], тобто зазначені питання виступають в якості праксеологічної та телеологічної основ місцевого самоврядування.

В умовах проведення дієвої та ефективної адміністративної реформи, коли повинна відбутися модифікація самої філософії реалізації публічної влади, значення питань місцевого значення неухильно зростає. Такі питання фактично конститууються у систему державних та муніципальних послуг, що органи виконавчої влади та місцевого самоврядування будуть надавати громадянам та іншим жителям відповідних територій [8].

Зростання ролі місцевого самоврядування в процесі реформування державної виконавчої влади та локальної демократії обумовлює виникнення ще однієї критеріальної ознаки МСВ – *аксіологічної* – яку можна визначити в якості процесу муніципалізації всіх сфер суспільного життя. На слушну думку академіка В.Я. Тація, Україні конче потрібна «муніципалізація» політико-правового життя, яка вже давно охопила цивілізовані країни. Це передбачає зміцнення влади на локальному й регіональному рівнях, формування регіональної політичної еліти, голос якої має розголос і сприйняття у столиці, серед вищих органів влади і враховується при формуванні державної політики, відображається в чинному законодавстві [9]. На наш погляд, поняття муніципалізації в рамках демократичної правової державності повинно мати досить широке тлумачення. Їм повинні бути охоплені всі процеси гуманізації та гуманітаризації суспільного та державного життя, бо фактично всі життєві устремління людей, практично всі їх багатогранні інтереси здійснюються на локальному рівні в межах територіальної громади, членами якої вони є, тобто в межах місцевого самоврядування. Звідсіля вся діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування в сфері реалізації, гарантування, захисту прав людини, повинна фактично бути спрямованою на локальний муніципальний рівень, де функціонує людина-член територіальної громади [10].

Сучасний інститут місцевого самоврядування може бути ефективно сполучений з феноменом «сучасний національний конституціоналізм» – і ще є наступною – *конституційно-домінантною ознакою* сучасного місцевого самоврядування. Таке сполучення є можливим з погляду особливої ролі і місця сучасного національного конституціоналізму в системі соціальних явищ. Більш того, слід зазначити, що він органічно корелює з концепцією і телеологічними домінантами локальної демократії. Категорія «сучасний конституціоналізм» володіє відносною самостійністю і визначається як «специфічне політико-правове явище, яке включає в якості структурних складових елементів ідейну доктрину, чинне законодавство і юридичну практику» [11], що властиві одній державі, тому практично всі критеріальні ознаки місцевого самоврядування, включаючи його історичну, аксіологічну, праксеологічну, суб'єктно-об'єктну складову, відповідають зазначеному вище політико-правовому та історико-правовому дискурсу. Бо ці ж ознаки в своєму структурованому аспекті, але тільки інтерпретовані на локальний рівень функціонування соціуму, з урахуванням територіальної дії і загального значення останнього для становлення і функціонування держави, дає нам й місцеве самоврядування. Воно виступає важливою складовою частиною конституційної доктрини, чинного конституційного законодавства і юридичної практики конкретної держави і у результаті, в свою чергу, виступає феноменом сучасного національного конституціоналізму.

Разом з тим, необхідно відзначити відповідну автономність місцевого самоврядування в рамках сучасного національного конституціоналізму, тобто і в рамках загальної конституційної доктрини, чинного конституційного законодавства і юридичної практики. Це обумовлено наявністю в місцевого самоврядування свого специфічного суб'єктно-об'єктного складу і достатньо широкого круга специфічних соціально-правових відносин. Проте ця специфіка не є антагоністичною загальному елементному складу і змістовному навантаженню конституціоналізму, а органічно його доповнює і розвиває. Підтвердженням чому є позиція І.М. Степанова, який, визначаючи великий потенціал конституціоналізму, пропонував розуміти під ним систему уявлень про загальнодемократичні, загальноцивілізаційні політико-правові цінності державно-організованого суспільства [12].

Розглядаючи конституціоналізм з позицій його структурованості (блоковості) в онтологічному розумінні, В.Т. Кабишев і Т.М. Пряжина, пропонують розуміти під ним верховенство і визначальну роль конституції в правовій системі, пряму дію конституції в конституційній регламентації державного ладу і політичного режиму, конституційне визнання прав і свобод людини, правовий характер взаємин громадянина і держави [13]. Таким чином, обидві доктринальні позиції обкреслюють конституційно-правовий простір, в який входить місцеве самоврядування в якості основної форми локальної демократії територіальних співтовариств, і одночасно зумовлюють його національний дискурс і кумулятивний потенціал.

Сучасна конституційно-правова доктрина займає важливе місце в генезисі місцевого самоврядування, тому її системно-телеологічний аналіз щодо останнього, дозволяє не тільки розглядати конституціоналізм як ідейно-теоретичну конструкцію, яка об'єднує ліберальні і соціал-демократичні течії, але і як таке явище, що може бути визнане «ідеальним» для творення і створення конституційного ладу, при якому «суб'єктивні права є більш значущими, ніж державні інтереси» [14]. Звідсіля виникнення в таких умовах в Україні сучасної моделі інституту місцевого самоврядування, є закономірним процесом розвитку демократичної правової державності.

Слід відмітити, що феноменологія місцевого самоврядування досить вдало сполучається з категорією «сучасний світовий конституціоналізм». В процесі такого сполучення вказані вище критеріальні ознаки транспонуються на глобальний рівень, перетворюючи місцеве самоврядування на мегатренд сучасного розвитку правової демократичної і конституційної державності. І це виступає ще одною, якісно новою ознакою місцевого самоврядування – *міжнародно-правовою*.

У сучасному міжнародному співтоваристві місцеве самоврядування є найважливішим елементом конституційного ладу демократичних держав. Його соціальна і правова цінність полягають в тому, що воно фактично являє собою той специфічний рівень представницької і виконавчої публічної самоврядної (муніципальної) влади, яка, з одного боку, бере участь в реалізації завдань і функцій держави на локальному рівні управління, а з іншого – реалізує систему специфічних різномірних і багатооб'єктних інтересів жителів відповідних територіальних одиниць, що пов'язані з необхідністю організації стабільної життєдіяльності на локальному рівні соціуму і відрізняються від інтересів держави, але, в той же час, їм не суперечать [15].

Держави з традиційно розвиненою демократією достатньо давно визнали переваги місцевого самоврядування і відвели йому особливе та важливе місце в структурі національного і світового конституціоналізму. Це було обумовлено, в першу чергу, тим, що на національному рівні на органи місцевого самоврядування, які найтісніше пов'язані з населенням, була покладена відповідальність за вирішення практично всіх проблем локального характеру: житлового і комунального господарства, розвитку сфери послуг, екології, створення локальних систем освіти, охорони здоров'я, транспортної інфраструктури тощо. Все це, практично, розвантажило державну владу і дало їй можливість зосередитися на вирішенні питань загальнодержавного значення.

Місцеве самоврядування набуває важливого значення в умовах розвитку сучасного національного і світового конституціоналізму, тому що саме через повноцінне та дієве місцеве самоврядування може бути реалізованою найбільш важлива ідея існування і функціонування основних принципів демократії, а саме – безпосереднє здійснення влади народом, точніше населенням відповідної території – жителями відповідних адміністративно-територіальних одиниць держави. Це здійснюється шляхом вирішення важливих організаційних і організаційно-правових відносин у системі координат «держава (органи державної публічної влади) – місцеве самоврядування (органи і суб'єкти локальної демократії) – територіальна громада (сукупність жителів відповідної території держави) – житель (як член територіального співтовариства і суб'єкт, фізична особа, що функціонує на відповідній адміністративно-територіальній одиниці держави)». Стабільність відносин у вказаній системі координат, зумовлює її існування і має екзистенційне значення для існування не тільки держави як такої, а й для світової спільноти держав.

В результаті цього актуалізується міжнародний аспект локальної демократії в становленні і розвитку сучасного конституціоналізму. Адже створення системи органів локальної демократії на територіях національних держав в міжнародному аспекті стимулювало розробку в рамках міжнародних міжурядових регіональних організацій, зокрема таких як Рада Європи, цілої низки міжнародних угод. Вони включають принципи і норми щодо конституювання та інституціоналізації місцевого самоврядування на території держав-учасників таких угод. Підписання таких угод, які є угодами рамкового характеру, в першу чергу, Європейської Хартії місцевого самоврядування 1985 р. [16], накладає на держави-учасники міжнародні зобов'язання щодо визнання, легалізації, гарантування, охорони і захисту інституту місцевого самоврядування на своїх теренах. Контроль за виконанням вказаних зобов'язань, здійснюється міжнародною організацією, під егідою якої було підписано угоду, і реалізується в межах механізму конвенційного контролю, який міститься в кожній з угод такого характеру. Об'єктивною причиною створення такого міжнародного механізму є те, що міжнародне співтовариство розглядає місцеве самоврядування в якості важливого інструменту побудови демократії на рівні держав і могутнього засобу міждержавної інтеграційної співпраці і подальшого об'єднання.

Необхідно відмітити, що формування місцевого самоврядування в Україні і на пострадянському просторі виявилось одним з найважчих і, одночасно, найсуперечливіших завдань державного будівництва. На шляху цього процесу стояв і стоїть донині цілий комплекс економічних, фінансових, соціальних, політичних і правових проблем. В першу чергу, вони пов'язані: з тривалим процесом переходу до ринкових реформ; хронічною обмеженістю прибуткової бази і незбалансованістю місцевих бюджетів; розпадом існуючої соціальної інфраструктури, яка субсидувалася із коштів державного бюджету, і різким, істотним зниженням рівня життя населення; падінням його довіри до будь-яких інститутів влади; нарешті, із збереженням рудимента радянської системи – повним дублюванням повноважень місцевих рад різних рівнів, що веде до виникнення подвійної або конкуруючої компетенції і конфліктів, в які повинні регулярно втручатися органи центральної влади.

До важливих чинників, які обмежують і істотно стримують процеси розвитку системи місцевого самоврядування у вказаній групі держав, відносяться і чинники суб'єктивного характеру, які пов'язані з явною недовірою державних інституцій до нього, що призвело до відсутності до цього часу національних моделей його статутарного стану і подальшого розвитку.

Слід вказати, що на формування національної моделі локальної демократії впливають і різні доктринальні позиції щодо телеологічного призначення місцевого самоврядування, його «компетенційного наповнення», що іноді мають достатньо суперечливий, багаторівневий, а часом носять й антагоністичний характер. Такий стан справ обумовлений тим, що представники конституційної і муніципальної доктрин, а також законодавець в даний час розглядають місцеве самоврядування в якості: одного з фундаментальних принципів конституційного ладу; однієї з форм народовладдя; специфічної підсистеми публічної влади; форми залучення громадян до участі в вирішенні питань місцевого значення; власне права на місцеве самоврядування; системної організації; різновиду суспільного управління; інституту громадянського суспільства; фундаменту сучасної філософії прав людини; найважливішого соціально-політичного і соціально правового феномену; важливого конституюючого і

інституційного чинника правової державності; суб'єкта міжнародних відносин і такого, що володіє частковою міжнародно-правовою правосуб'єктністю (як квазісуб'єкт міжнародного публічного права – *Авт.*); соціального і територіального простору, де продукуються системні локальні інтереси; соціального простору, де виникають, виявляються, формуються і реалізуються практично всі життєві устремління людини; сфери виникнення і прояву муніципальних прав і свобод особи (людини); сфери реалізації компетенції місцевого самоврядування, його органів, посадових осіб, прав і обов'язків його суб'єктів; сфери реалізації практично всієї системи прав і свобод людини і громадянина; сфери реалізації функцій місцевого самоврядування; сфери реалізації відповідальності суб'єктів місцевого самоврядування тощо [17]. Така різноманітність підходів, при всьому позитивному відношенні до потенціалу локальної демократії, фактично «блокує» інтеграційну і методологічну складові місцевого самоврядування і не сприяє становленню муніципального права в якості самостійної галузі національного права держав пострадянського простору і держав, що розвиваються.

На наш погляд, повільні процеси становлення сучасної моделі місцевого самоврядування є прямо пов'язаними і з суперечливим розвитком процесів децентралізації і деконцентрації державної влади. Саме вони при позитивному і перманентному їх нарощуванні, повинні викликати об'єктивні передумови для реальної легалізації і подальшого розвитку місцевого самоврядування. Представляється, що закріплення таких тенденцій в законодавстві України і реалізація їх на практиці стануть свідцтвом того, що наша держава твердо має намір будувати майбутнє на основі демократії, права і гуманізму.

Історичний досвід, разом з тим, свідчить, що завдяки саме місцевому самоврядуванню демократія перетворюється на справжнє народовладдя, і лише з визнанням і зростанням прав територіальних співтовариств, які є первинними його суб'єктами, конкретнішими і змістовнішими стають політичні і соціально-економічні права громадян, гармонізуються багатобічні відносини між ними і державою, стійкішою, стабільнішою стає сама держава, а влада, що нею реалізується, набуває демократичних і гуманістичних властивостей. Більш того, на тлі стійкості державно-правових і муніципально-правових механізмів, їх взаємодії, розвивається та стабільно функціонує ефективна державність.

Якісно новим етапом в історії вітчизняного місцевого самоврядування стала нова Конституція України 1996 р. і прийнятий на її основі Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» 1997 р. Таким чином конституційна правова держава силою своєї законодавчої влади привернула для реалізації своїх телеологічних доміант суспільні об'єднання жителів адміністративно-територіальних одиниць і включила їх у власний механізм. Слід зазначити, що вказані найважливіші нормативно-правові акти створили надійну і належну нормативну базу місцевого самоврядування в Україні. На її основі територіальні громади отримали гарантоване державою право і реальну можливість під свою відповідальність або під відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати в рамках Конституції і законів України питання місцевого значення (ст. 2 Закону України від 21.05.1997 р.) на благо жителів населених пунктів.

Проте, в сучасний період, в контексті подальшого розвитку і вдосконалення українського і світового конституціоналізму, вирішення питань становлення і організації системи місцевого самоврядування, компетентної діяльності його суб'єктів і органів, настійно вимагає свого вирішення найскладніший комплекс питань, які безпосередньо пов'язані із становленням громадянського суспільства, здійсненням режиму парламентаризму, захистом прав і свобод людини і громадянина, і мають виходи на інституційні і структуроутворюючі процеси існування і функціонування української демократичної державності.

Джерела самоврядування, у тому числі і місцевого, лежать в рамках громадянського суспільства. В процесі свого становлення і розвитку місцевого самоврядування, як матеріальна форма реалізації інтересу територіального співтовариства, легалізується державою і стає репродуцентом територіально-особових і територіально-групових, системних індивідуальних і колективних інтересів, які формуються на локальному рівні в процесі становлення, розвитку і взаємодії громадянського суспільства і демократичної правової держави.

Важливою критеріальною ознакою місцевого самоврядування, як феномена сучасного світового конституціоналізму, є його *інтеграційно-моделююча роль у вирішенні національно-етнічних проблем*. В умовах існування багатонаціональної України саме місцеве самоврядування виступає достовірною, оптимальною або найбільш прийнятною формою і простором здійснення національно-культурної автономії, тобто воно цілеспрямовано сприяє використанню національними меншинами своїх культурних традицій, мови, релігії, других національних устремлінь на правових засадах. Не надаючи нікому національних привілеїв, воно, з одного боку, ефективного захищає і реалізує права і свободи громадянина і людини, а з іншого – виступає могутнім чинником, який перешкоджає відцентровим тенденціям, здатним викликати роздроблення єдиної держави.

Резюмуючи, необхідно відмітити, що вказані критерії феномену місцевого самоврядування повинні бути враховані в процесі створення його національної моделі за допомогою вибору оптимальних форм самоорганізації і самоврядування населення. Це надасть не тільки нового дихання телеологічній доміанті в розвитку демократичної правової державності, але й буде сприяти реальному виходу індивідуального і колективістського потенціалів населення України, здатним забезпечити усунення багатьох кризових явищ в житті суспільства і держави, додасть їм додаткових стимулів для розвитку і вдосконалення.

Література:

1. Виступ Президента України В.Ф. Януковича на міжнародних муніципальних слуханнях «Розвиток належного врядування на місцевому та регіональному рівнях». – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/21776.html>
2. Там само.
3. Конституція України 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - Ст. 141.
4. Див.: Баймуратов М.А., Григорьев В.А. Муниципальная власть: актуальные проблемы становления и развития в Украине / М. А. Баймуратов, В. А. Григорьев. – Одеса: Юрид. літ., 2003.
5. Див.: Тацій В. Регіональні та самоврядні чинники в конституційно-правовому регулюванні суспільних відносин в Україні / В. Тацій. // Проблеми сучасного українського конституціоналізму / Упоряд.: В. Бринцев, В. Кампо, П. Стецюк. – К.: Логос, 2008. - С. 171.
6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 24. - Ст. 170.
7. Див.: Баймуратов М.А., Буряк Т.М. Объектный состав публичной самоуправленческой (муниципальной) власти: телеологические установки, идентификация, конституционно-правовая регламентация / М. А. Баймуратов, Т. М. Буряк. – Сумы: Универ. книга; М.: ТрансЛит, 2007.
8. Див.: Баймуратов М.М. Публічні послуги як нова парадигма в розвитку компетенції місцевого самоврядування / М. М. Баймуратов // Науковий вісник Академії муніципального управління. – Серія «Право». – 2009. – Вип. 2. – С. 53 – 65.
9. Див.: Тацій В. Вказ. праця.
10. Див.: Баймуратов М.О., Танаджи Г.Г. Муніципальні права людини / М. О. Баймуратов, Г. Г. Танаджи // Конституційні права, свободи і обов'язки людини і громадянина в Україні / За ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. – К.: Вид-во «Юридична думка», 2008. – С. 183 – 193.
11. Ромашов Р.А. Современный конституционализм: вопросы истории и теории / Р. А. Ромашов. - СПб.: Санкт-Петербургская академия МВД России, 1998. – С. 5.
12. Степанов И.М. Социалистический конституционализм: сущность, опыт, проблемы/ И. М. Степанов // Советское государство и право. – 1987. - № 10. – С. 4.
13. Кабышев В.Т., Пряхина Т.М. Теоретические проблемы российского конституционализма/ В. Т. Кабышев, Т. М. Пряхина// Вестник Саратовской государственной академии права. – 1995. - № 2. – С. 32.
14. Ромашов Р.А. Указ. соч. – С. 12.
15. Баймуратов М.А. Международное сотрудничество органов местного самоуправления Украины // Дисс... д.ю.н. – Одеса, 1993. – С. 74.
16. Європейська Хартія місцевого самоврядування. – РС, 1985.
17. Див.: Баймуратов М.М. Місьцеве самоврядування як суб'єкт компетенції: до визначення парадигми повноважень / М. М. Баймуратов // Порівняльно-правові дослідження. – 2008. - № 2. – С. 120.

А.В. Малько
Директор Саратовского филиала
Федерального государственного бюджетного учреждения
Институт государства и права Российской академии наук,
заслуженный деятель науки РФ, д.ю.н., профессор

М.П. Петров
Заместитель директора по науке Саратовского филиала
Федерального государственного бюджетного учреждения
Институт государства и права Российской академии наук,
к.ю.н., доцент

ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ УСЛОВИЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ

Успешное реформирование исполнительной власти в условиях усложнения административной системы современного государства предполагает совершенствование механизма её ответственности, который, несмотря на реальную активность, пока не приводит к желаемому системному эффекту, входящих в него организационных и правовых средств.

Ответственность публичной власти должна пониматься, прежде всего, как недопущение и преодоление конфликта интересов общества и государства, производного от таких действий (бездействия) субъектов публичной власти, которые препятствуют достижению публичных интересов.

Эффективность ответственности в управлении – результат большей правовой свободы и стимулирования его субъектов с помощью специальных контрольных систем и преимуществ самоорганизации, что приво-

дит к одинаковой заинтересованности в хороших результатах государства и общества, вышестоящих и нижестоящих административных инстанций.

Среди условий реальной ответственности выступает демократизация и повышение эффективности исполнительной власти. В стремлении к эффективности публичной администрации логически выражена её ответственность за целесообразность принимаемых решений. Демократизм подразумевает открытый режим государственной администрации, специальные правовые меры, учитывающие сигналы, идущие от нижних структурных компонентов системы управления и от гражданского общества.

К системным недостаткам правового регулирования направлений, обеспечивающих ответственность субъектов исполнительной власти, относятся следующие негативные факторы:

- дисбаланс полномочий федеральных, региональных и местных органов публичной власти и концентрация наибольшего удельного веса ответственности и обязанностей на нижнем уровне публичной власти (пирамида власти процедирует перевёрнутую пирамиду ответственности);

- усиление независимости носителей публично-властных полномочий приводит к увеличению дистанции между ними, господству одних представителей над другими, и в результате к фикции ответственности: отвечают самые бесправные структурные компоненты системы;

- объём правовой ответственности публичной власти замещает личная ответственность за правонарушения и практика лояльности должностных лиц;

- реализация властных полномочий необеспечена адекватным нормативно-правовым сопровождением, закрепляющим правовые статусы публичных и непубличных субъектов, принимающих участие в управлении.

- понятие коррупции¹ сводится к группе составов коррупционной имущественной (материальной) направленности, опирается на оценочное понятие «использование должностного положения», в итоге антикоррупционная политика имеет репрессивный уклон;

- в число «коррупционно направленных правонарушений» не включается значительное число административных и дисциплинарных проступков, способствующих созданию коррупционных механизмов.

Принцип ответственности следует относить к принципам, организующим правовой материал и формирующим соответствующие правоотношения, выступающим неотъемлемым компонентом содержания общих правовых установлений в сфере исполнительной власти. С целью создания реальных правовых механизмов закрепления и реализации принципа ответственности власти необходимо предпринять следующие меры:

- системное сочетание при осуществлении правового регулирования: 1) властограничивающих средств (гражданский контроль, институты народовластия, правосудие), в том числе средств формирования и учёта интересов граждан в деятельности власти; 2) принудительных правовых средств юридической ответственности; 3) средств легализации и индивидуализации властной компетенции; 4) установление баланса централизации и децентрализации, обуславливающего вертикальную интеграцию; 5) более открытый и прозрачный режим власти;

- наделение носителей исполнительной власти полнотой властных полномочий и максимальная индивидуализация компетенции;

- распространение единого режима ответственности на всех субъектов публичной администрации, включая небюрократические формы исполнительной власти государства;

- опора государственной административной политики не на разграничение компетенции, а на реализацию стратегии субсидиарности;

- концентрация на корпоративной приверженности менеджмента государственных и муниципальных организаций общим задачам;

- создание правовой возможности для расширения гражданского и внутриаппаратного контроля власти;
- инвентаризация правовых основ субъектов исполнительной власти на предмет уточнения целевых параметров их деятельности;

- установление в нормативно-правовом порядке персональной ответственности за внедрение систем управления качеством; ориентация руководителей всех уровней на необходимость учёта долгосрочных последствий решений.

Необходимо создание специальных условий, учитывающих специфику исполнительной власти по организации противодействия коррупции:

- принять меры к последовательному закреплению приоритета антикоррупционной стратегии за профилактикой коррупции и активными формами реализации антикоррупционной функции;

- внести дополнения в законодательство о противодействии публичной коррупции с целью расширения круга субъектов коррупционных проступков за счёт включения в их число агентов публичного интереса;

- разработать модельный правовой акт о противодействии коррупции субфедеративных образований, закрепив в качестве обязательных институциональных составляющих региональной антикоррупционной политики такие компоненты, как 1) антикоррупционное законодательство и региональные программы (планы); 2)

¹ См.: Федеральный закон от 25 декабря 2008 г. № 273-ФЗ «О противодействии коррупции» // Собр. законодательства Рос. Федерации. 2008. № 52 (ч. 1), ст. 6228.

организационно-структурная основа в виде антикоррупционного органа или системы таких органов; 3) объединение антикоррупционных усилий: координация правоохранительных, предупредительных и восстановительных мер противодействия коррупции со стороны государства, местного самоуправления и гражданского общества;

- предоставит гарантии анонимности и защиты заявителя при осуществлении гражданского контроля и сообщения о фактах коррупции; имплементация нормы о создании «надлежащей защиты от любой неоправданной меры служащих, которые имеют серьезные основания подозревать наличие коррупции и добросовестно сообщают о своём подозрении компетентным лицам или властям»;

- закрепление помимо общего понятия коррупции, понятий административно и уголовно-наказуемой коррупции, дисциплинарного коррупционного проступка, коррупционно направленного деяния, коррупции государственных служащих, коррупции лиц, занимающих государственные должности, открытой (негативной) коррупции, скрытой коррупции.

Л.М. Ніколенко
к.ю.н., професор кафедри господарського,
цивільного та трудового права
Маріупольського державного університету

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ АКТИВ У ГОСПОДАРЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

Для будь-якого дослідження має значення з'ясування причин і процесу виникнення перегляду судових актів, оскільки це сприятиме з'ясуванню його сутності та дозволить виявити такі елементи, які властиві різним його формам та які могли б визначити шляхи оптимізації всієї системи перегляду, встановленої в українському господарському судочинстві. Потрібно відзначити, що спочатку судовий процес розвивався шляхом формування цивільного судочинства. Розглядаючи судову систему Давнього Єгипту (XVI-X ст. до н.е.), слід виділити, принаймні, два види судів, що існували у той час. По-перше, це так звані кенбети. Слід підкреслити, що роль кенбета значно ширша за роль суду, і судові функції були лише частиною багаточисельних обов'язків кенбету. Окрім здійснення судочинства, кенбет був органом, який також здійснював контроль. По-друге, храмовий суд (храмовий кенбет). Справи, що розглядаються цим судом, так або інакше пов'язані з храмом або його персоналом: у переважній більшості майнових спорів, віднесених до храмового суду, сторони належали до храмового персоналу.

У Древньому Вавилоні правосуддя здійснювалося державною владою, а саме світськими суддями, які призначаються царем. Закони Хаммурапі забороняли судді змінювати своє рішення. Проте, сам цар, будучи останньою судовою інстанцією, міг переглянути рішення, винесене суддею, за скаргою однієї із сторін.

У Древній Греції до реформи Солона (594 р. до н.е.) судовий процес проводив архонт-цар; рішення останнього не переглядалися.

Прадавньою формою процесу в Римі були так звані *Legis actiones*. Суть легісакціонного процесу полягала у поділенні на дві стадії: *in iure* та *in iudicio*. Проведення *in iure* полягало в тому, що обоє сторони у присутності магістрату здійснювали певні, строго формальні дії. Завдання проведення *in iudicio* полягало в тому, що суддя повинен був досліджувати фактичні докази, що надаються сторонами, і прийняти судові рішення. Оскарження рішення не допускалося, тобто програна справа не могла бути відновлена.

Таке явище, як перегляд судових рішень в найрізноманітніших формах виникало і в інших державах. У VI ст. н.е. в північній і середній частині Італії оселився древнегерманський племінний союз, що проіснував на території Італії приблизно двісті років і що називався союзом лангобардов.

В Іранській державі (II ст. до н.е. - VII ст. н.е.) до завоювання країни арабами інститут перегляду судових рішень вже був досить розвинений. У судових установах того часу були дві категорії суддів: молодші та старші. Останні виступали як апеляційна інстанція при повторному розгляді справи (це відноситься до так званого світського суду *датабаров*).

Поняття про перегляд рішення з'явилося в ранньофеодальній Англії через деякий час після завоювання норманів і було пов'язано з тим, що судова влада у той час була зосереджена в руках короля і його ради. У цей ранній період існував своєрідний інститут перегляду рішень, що приймаються народними судами, а пізніше судами графств.

У Франції оскарження судових рішень з'являється не раніше XII ст. Правом оскарження наділялися лише феодалі.

З аналізу історії деяких держав виходить, що інститут перегляду прийнятого рішення з'являється вельми рано. Спочатку, коли вважалося, що спір вирішується Богом, рішення не переглядалося. Такі приклади ми знаходимо в Древній Греції та Римі царського періоду. Але джерело можливості перегляду рішення слід шукати не в тому, що в божественних веліннях не може міститися помилка. Джерело - у владі, якою володіла особа, або орган, що вирішує спір. Влада царя в Греції була досить велика, відповідно і його рішення визнавалися остаточно. У Давньому Єгипті, навпаки, жерці не володіли всією повнотою державної влади, тому допускалося оскарження рішень оракулів.

З розвитком і посиленням державної влади остання починає все більше і більше втручатися у всі сфери соціального життя. Роль третейських судів знижується, а державна влада, ставши «верховним арбітром», прагне підсилити свій авторитет. Окрім військової сили, засобами посилення були управління суспільством, законодавство і правосуддя, які повинні були, у свою чергу, відповідати суспільним потребам. Суспільство розвивалося, услід за цим удосконалювалася і судова процедура.

Причиною виникнення інституту перегляду слід визнати боротьбу інтересів різних соціальних груп, а точніше, необхідність їх ослаблення. У більшості знов виниклих або виникаючих держав володарем всієї повноти влади був монарх. Але він вимушений був піклуватися про свою репутацію, враховувати інтереси сторін, їх положення у суспільстві, аби не позбутися підтримки.

На кожному етапі історичного розвитку існує відповідна система соціальної справедливості, яка виконує стабілізуючі функції, утримуючи весь суспільний устрій в межах, далі за яких існуюча система суспільних відносин не може змінюватися без ризику руйнування або занепаду.

У середньовічній Франції та Германії оскарження за допомогою апеляції стало традиційним способом перегляду. До кінця XIII ст. існувала ціла система судових інстанцій, і можливо було переглядати справу до 4-5 разів; вершиною цієї системи був король. Причиною зміцнення апеляції слід вважати посилення централізованої державної влади.

Інститут апеляції сформувався в польському праві в першій чверті XVI ст. сторона, незадоволена рішенням, могла пред'явити до судді позов у тому, що він судив несправедливо. Позов слід було заявити відразу після оголошення рішення, інакше сторона втрачала на це право. У такій справі осудний ставав позивачем, а суддя відповідачем. Для обмеження права осуду судді було зазначено, що осудний повинен внести заставу (коч). Подання апеляції припиняло виконання рішення.

У Російській державі інститут перегляду існував вже в кінці XV ст. О. О. Борисова пов'язує його виникнення з виданням Судебника 1497 р. і Судебника Івана Великого 1550 р. Ми вважаємо, що перегляд судових актів існував і раніше. М. Михайлов відзначає, що у 90-х рр. XV ст. були прийняті деякі судні грамоти, що встановлювали ієрархію судових інстанцій: у першій інстанції судові функції здійснювали виборні судді, в другій - намісники, і так далі до Великого Князя. У вищестоящих інстанціях переглядалися і вирішувалися повторно справи, які були вирішені в нижчих інстанціях, а також завершувався розгляд справ, переданих з нижчих судових органів, коли «вони сумнівалися при розгляді позовної справи».

Слід підкреслити, що історією було визначено безліч різних способів перегляду рішень. Окрім апеляції, що виникла ще в Древній Греції і Древньому Римі, можна назвати наступні форми:

1. Касація. У Франції в XIV ст. вища судова влада належала Парламенту і Раді короля. Рішення Парламенту були остаточними, але допуск справи до Парламенту залежав від Ради. Якщо скарга виявлялася обгрунтованою, то справа передавалася до Парламенту, який повинен був у присутності короля виправити своє рішення. У 1587 р. було встановлено, що Рада короля (а точніше, один з його департаментів - Рада сторін) могла відмінити рішення Парламенту, лише з питань права.

2. Ревізія. Спосіб перегляду, відомий російському дореформеному процесу. Суть її в тому, що справи поступали на ревізію на підставі закону, або через розбіжність між судом і прокурором. Таким чином, надання справи до вищого суду відбувалося не за скаргою сторони, а на підставі закону, причому справа послідовно розглядалися багаточисельними вищими судами. Кожен з вищих судів мав право, переглянувши справу, прийняти своє рішення. Статут цивільного судочинства Німеччини 1877 р. і Статут цивільного судочинства Австрії 1895 р. також передбачали ревізійне провадження, але по суті своїй це була касація; відмінність полягала лише в тому, що ревізійний суд не був пов'язаний аргументами скарги і користувався в деяких випадках правом прийняття власного рішення.

3. Законодавству Польщі XIV-XV ст. був відомий такий спосіб перегляду рішення, як ремісія. За власною ініціативою або на вимогу сторін суд приймав рішення про передачу якої-небудь справи для розгляду до суду вищої інстанції (на віче або у королівській). Наприклад, коли сторона стверджувала, що підсудна лише монаршому суду.

4. У французькій судовій системі розрізняють способи оскарження звичайні (апеляція і відзив на заочне рішення) і способи оскарження особливі (касація, прохання про перегляд, прохання третіх осіб про відміну рішення, прохання про залучення суддів, що прийняли рішення, до цивільно-правової відповідальності) або надзвичайні. Відмінність полягає в тому, що сторони не можуть застосовувати особливі способи оскарження до тих пір, поки є можливість використання звичайних способів оскарження. При застосуванні особливих способів оскарження припинення виконання допускається лише в разі прийняття судом спеціальної постанови, а при вживанні звичайних способів оскарження за загальним правилом рішення не підлягають виконанню. Застосування надзвичайних способів оскарження вимагає спеціальної вказівки про те в законі; відносно звичайних вказуються лише випадки, коли таке оскарження виключене.

Прохання третіх осіб про відміну рішення, як спосіб оскарження, покликане надати можливість зацікавленим третім особам здійснити перегляд судового рішення, прийнятого тією ж судовою інстанцією, або перегляду справи вищою судовою інстанцією. Це єдиний спосіб оскарження, який треті особи можуть застосовувати.

Прохання про залучення суддів, які прийняли рішення, до правової відповідальності може спричинити відміну рішення і відшкодування збитків, сторонам, або лише відшкодування збитків. Це може мати місце і при обманних діях судді, хабарництві, професійній помилці. Відшкодування збитків покладається на державу з правом регресу по відношенню до відповідних суддів.

5. Відзначимо специфічні для США способи оскарження, про які вже говорилося вище. Це прохання якої-небудь сторони, адресоване Верховному Суду США, про витребування справи з апеляційного суду для перегляду (by certiorari). Сюди ж можна віднести і перенесення до Верховного Суду США яких-небудь правових питань у справі, що розглядається у нижчому (апеляційному) суді (by certificate).

6. Нагляд. Дана форма стала зароджуватися в кінці 1917 р. у радянському праві. Спочатку цей інститут був характерний лише для кримінального процесуального права. Декретом ВЦИК і СНК РСФСР від 10 березня 1921 р. «Про вищий судовий контроль у РРФСР» на Народний комісаріат юстиції був покладений вищий судовий контроль, який і послужив підставою для створення інституту перегляду в порядку нагляду.

При провадженні в порядку нагляду перевіряється правильність застосування норм матеріального і процесуального права. Порушується дане провадження лише за протестами спеціально уповноважених посадових осіб. Незалежно від обґрунтування протесту справа перевіряється у повному обсязі.

7. Перегляд судових актів за нововиявленими обставинами. Дана форма є у процесуальному законодавстві багатьох держав. На відміну від касаційного, апеляційного і наглядового порядку для даного провадження характерна його залежність від відкриття обставин, невідомих суду при прийнятті судового акту. Умовою допустимості перегляду є також невідомість нововиявлених обставин, при розгляді судом справи його учасникам.

Згаданий інстанційний принцип став характерним практично для всіх європейських країн (Великобританія, Франція, Бельгія, Голландія, Швеція, Норвегія, Данія, Німеччина, Російська Федерація і т. д.), а також Японії, США і інших держав.

У всіх розглянутих судових системах або безпосередньо при виникненні, або в процесі розвитку існувала інстанція, завданням якої було виявлення і виправлення помилок, допущених в нижчих інстанціях. Необхідність цього рано чи пізно виявлялася і усвідомлювалася законодавцями всіх часів.

Різноманіття історично виниклих форм перегляду судових актів пояснюється історичними особливостями розвитку держав, різним рівнем законодавчої техніки; станом права в цілому; необхідністю удосконалювання старих форми і створювання нових і т.д. За всіма частковостями, обумовленими впливом часу, є відоме загальне - спрямованість на усунення судових помилок.

Сучасне українське господарське судочинство з цього різноманіття сприйняло наступні форми перегляду судових актів: апеляційна, касаційна і за нововиявленими обставинами. Причому історично вони виникли в самих різних державах (апеляція - в Древньому Римі; касація - в середньовічній Франції). Це вказує на спадковість форм перегляду різними судовими системами.

І.Д. Сліденко
доктор юридичних наук
Головний науковий консультант
Інституту законодавства Верховної Ради України

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ В ПРОЦЕСІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ

Анотація. В статті розкриваються особливості розвитку законодавства України, в умовах дії відновленої Конституції. Розглядаються проблеми законодавства, шляхи їх вирішення, з метою удосконалення системи законодавства України. Ключові слова: Конституція 1996 року, конституційна реформа, законодавство, розвиток законодавства.

Аннотация. В статье раскрываются особенности развития законодательства Украины, в условиях действия восстановленной Конституции. Рассматриваются проблемы законодательства, пути их решения, с целью усовершенствования системы законодательства Украины. Ключевые слова: Конституция 1996 года, конституционная реформа, законодательство, развитие законодательства.

Annotation. This article dedicated of the peculiarities of the laws of Ukraine, under the conditions of the restored constitution and the problems of legislation, their solutions to the improvement of legislation of Ukraine. Key-words: 1996 Constitution, constitutional reform, legislation, development of legislation.

Нинішній етап українського державотворення характеризується підвищеними вимогами, а отже увагою яка приділяється кількісним і якісним характеристикам законодавчої бази, а також засобам її забезпечення. Досвід функціонування та модернізації української держави, з очевидною ясністю показав, що саме цей фактор має чи не першочергове значення як для її розбудови, так і для удосконалення. Особливе значення це питання має в контексті конституційної реформи, адже один із аспектів розвитку Конституції, полягає саме створенні ефективного та якісного законодавчого базису. Інший сторона актуальності даної проблематики лежить у плоскості явищ глобалізації, та ефектами, що вони спричиняють в національній правовій системі України, які загалом

можливо охарактеризувати, як виклики. Практично, мета та завдання, які стоять перед Україною на початку XXI століття, в значній мірі формуються саме ними. Таким чином, розвиток українського законодавства стає ключовою вимогою, як для оптимального і належного функціонування національної правової системи, так і для подальшого удосконалення Основного закону. В свою чергу підвищення ефективності, системності та цілеспрямованості законодавчої діяльності Верховної Ради України є основою для забезпечення розбудови української держави і громадянського суспільства, розвитку національної правової системи.

Питання законодавчого забезпечення реформ завжди було в центрі уваги українських науковців. Серед дослідників цього напрямку, слід звернути увагу на праці О. Копиленка, О. Зайчука, Ю. Шемшученка, В. Шаповала та ін.. Проте ситуація, що склалась після скасування змін до Конституції 2004 року, потребує додаткових досліджень цієї сфери.

Відновлення Конституції України в редакції 2004 року, та подальша стратегія законотворчих робіт. Дві події одночасно завдавали і завдають суттєвого впливу на законодавчий процес Верховної Ради України протягом останніх років. Це започаткована у 2004 році конституційна реформа, наслідком, якої стало внесення змін до Конституції України та відновлення дії Конституції в редакції 1996 року. 1 жовтня 2010 року, Конституційний Суд України визнав Закон № 2222, яким вносились зміни до Конституції України в 2004 році, неконституційним, і таким що втратив чинність, одночасно зобов'язавши органи державної влади привести усі нормативно-правові акти, у відповідність до редакції Конституції яка діяла до внесення змін 2004 року [1]. Як наслідок цього, слід провести надзвичайно велику роботу з метою приведення системи нормативно-правових актів у відповідність до діючої Конституції. Адже одна частина з них була прийнята на основі вже не чинних змін 2004 року, інша – адаптована під ці зміни, інша суперечила як автентичній так і зміненій Конституції. На сьогодні, існує значна кількість нормативно-правових актів які регулюють суспільні відносини неналежним чином, згідно Конституції України. Існують, також правові лакуни, тобто області взагалі нерегульовані законами, хоча норми Конституції передбачають їх деталізацію на законодавчому рівні. При цьому, нерегульовані законом відносини лежать переважно в сфері організації та функціонування державної влади, а також реалізації приписів II Розділу Конституції. Окрім цього, частина відносин потребує систематизації та удосконалення, а частина – відтворення на законодавчому рівні. Робота в цьому напрямку вже почалася зі створенням тимчасової парламентської комісії, та внесенням змін у перші подані міністерством юстиції акти. Слід також заповнити правові лакуни, які залишились з 1996 року, і прийняти відповідні нормативно-правові акти. Мова йде про нерегульовані законами суспільні відносини. Отже, магістральним напрямком розвитку українського законодавства стає адаптація законодавства до вимог Конституції 1996 року, та його удосконалення в загальному контексті подальшої модернізації основного закону та правової системи України в цілому.

Досягнення, проблеми та пріоритети в контексті розвитку законодавства України. На початок 2010 р. нормативно-правова база України містила 3698 законів, із них 665, таких, що мають базовий характер (в тому числі 21 кодекс), 985 законів про ратифікацію міжнародних договорів України, окрім того, що 61 міжнародний договір було ратифіковано постановами Верховної Ради України, 2048 законів про внесення змін до чинних законів України [2]. У спадок від радянських часів залишилися 74 закони Української РСР, із яких 4 кодекси. Крім того, втратили чинність 318 законів України. Власне цей перелік одночасно показує, як досягнення українського законотворчого процесу так і проблеми, що стоять перед ним. Суть їх полягає в наступному – зроблена велика робота по створенню законодавчої бази України, але потрібно зробити ще більше, в плані заміни застарілого законодавства, адаптації існуючого до вимог Конституції, та створенні абсолютно нового, що є відповіддю на виклики які стоять перед Україною. Ефективність діяльності парламенту будь-якої країни віддзеркалює рівень здатності держави вирішувати завдання, які постають перед суспільством. Важливим досягненням українського парламенту є подальше формування правової системи, здійснення конкретних законодавчих заходів для утвердження громадянського суспільства, демократичних інституцій, свободи слова, прав і свобод громадян та посилення уваги до української мови як засобу об'єднання суспільства, згуртування людей. Багато зроблено для гармонізації вітчизняного законодавства з європейським, поглиблення на законодавчому та практичному рівні співпраці України з ЄС та СОТ, виконання зобов'язань перед Радою Європи. Це дало змогу нашій країні забезпечити повноцінне співробітництво на міжнародній арені, стати важливим чинником світової та європейської політики.

Проте в ході реалізації законодавчих ініціатив виявились і певні проблеми, характерні як загалом для законотворчості, так і специфічні – для української правової системи. Загалом, проблема необхідності вдосконалення механізму законодавчої роботи за роки незалежного розвитку України неодноразово ставала предметом концептуальних пропозицій органів державної влади та наукових інституцій, а також спроб формування перспективних концепцій і програм. У їх числі, наприклад, Концепція розвитку законодавства України на 1997 - 2005 роки та Орієнтовна програма законопроектних робіт в Україні, розроблені фахівцями Інституту законодавства Верховної Ради України.

Одні з основних проблем, що виникають в ході формування законодавчого поля, полягають насамперед в безсистемності законодавства, його внутрішні суперечливості та надмірні кількості нормативно-правових актів. Пов'язано це насамперед з тим, що парламент ніяк не може позбутися практики включення до порядку денного сесій непомірно великої кількості проектів законів, переважна більшість з яких за браком часу залиша-

ється нерозглянутою. Практичним проявом цієї тенденції в роботі Верховної Ради України стало дублювання питань, які вносяться на її розгляд. Це відчутно позначається на коефіцієнті корисної дії парламенту, а головне — змушує значення законів, сприяє формуванню уявлення про неов'язковість їх виконання, можливість відходу від принципів правової держави. В той же час саме правова нестабільність є однією з причин поглиблення тривалої економічної кризи, соціальної несправедливості, матеріальної незабезпеченості більшості громадян та підвищення рівня внутрішньополітичної напруги. При цьому, аналіз законодавчої діяльності Верховної Ради України засвідчує, що її робота систематично переважана значною кількістю законопроектів, які носять, насамперед, рятувальний (нагальний) характер. Як ніколи раніше, загострилась проблема пошуку оптимальних шляхів удосконалення чинного законодавства, забезпечення системності законодавчого процесу.

Не меншою проблемою залишається якість законотворчості. Й до сьогодні можливо говорити про окремі прояви невміння і небажання формулювати юридичні норми як правило поведінки, а не як декларативні пропозиції. До проблем українського законодавства треба віднести і внутрішні протиріччя: самих законодавчих актів та підзаконних актів чи різних правових актів між собою; перевищення меж повноважень при прийнятті нормативно-правових актів (йдеться про розмежування функцій Верховної Ради України, нормотворчість Президента України, уряду та інших органів виконавчої влади). Вихід один — законодавчо передбачити відповідальність суб'єкта за вторгнення на чуже правотворче поле. Необхідно звернути увагу і на інші недоліки: постійні внесення змін і доповнень до закону негативно впливають на стабільність законодавства в цілому і правову передбачуваність зокрема, а копіювання нормативних розробок інших держав без відповідної адаптації нерідко привносить у нашу правову систему норми і принципи, не характерні для неї, що загрожує блокуванням застосування інших положень. Очевидно, що позбутися такої української практики можна і треба, у тому числі через здійснення осмисленої, науково-обґрунтованої кодифікації та систематизації законодавства за загальними, галузевими та міжгалузевими ознаками. Під час такої кодифікації стає можливим забезпечення єдності в законодавстві, уникнення протиріч, усунення колізій і прогалів та інших дефектів законодавства.

Слід також визнати, що недосконалість законодавства та його подеколи декларативний характер, невідповідність закону реальним механізмом впровадження набули системного характеру. Це добре видно хоча б на прикладі Конституції, яка гарантує соціальні права людини, і законів, що не відображають її положення. Ще більше недосконалостей у поточному законодавстві: законодавство про виконавче провадження позбавляє можливості судового контролю за виконанням судових рішень і тривалістю виконання; законодавство про приватизацію та земельне законодавство через їх непрозорість створюють нерівні умови для набуття права власності фізичними та юридичними особами й водночас — великі можливості для маніпулювання і корупційних дій. Проблемою є також і те, що майже половина із 685 первинних, оригінальних законів України не відповідає стандартам Ради Європи та нормам Європейського Союзу. Значна частина нормативно-правових актів реєструються з обмеженим доступом (таємні, для службового користування). А додаймо сюди майже 29 тисяч постанов Кабміну, які у свою чергу базуються на такій законодавчій базі. До того ж уже можна говорити і про поширену практику підправлення закону, підзаконними актами.

Якщо ж визначити систему пріоритетів законотворчої роботи, зумовлених нагальними потребами суспільного розвитку України, то її показниками є ухвалення законів, передбачених у нормах Конституції України 1996 року; посланнях Президента України до Верховної Ради України; його листах про першочерговість і невідкладність розгляду законопроектів; у програмах діяльності Кабінету Міністрів України; виборчих програмах політичних партій та блоків; напрацювання ідей і тем на потребу дня власне парламентом; забезпеченням державою міжнародних домовленостей, зобов'язань перед Радою Європи та Європейським Союзом у рамках Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами — членами, гармонізацією національного законодавства з нормами та вимогами ГААТ/СОТ тощо. Принципи законодавчої політики, які послідовно виробляються парламентом України і запроваджуються в практику, поступово стають визначальним фактором демократичного розвитку суспільства, передбачають конкретні напрями реалізації законодавчої функції держави, ґрунтуються на програмах розбудови незалежної України та суспільних сподіваннях. Творити таку справжню політику можна лише з допомогою стратегії прийняття продуманих законів. Ця стратегія має стати стрижнем усього політичного життя держави, системного розвитку українського законодавства. Вона втілює наміри і прагнення народу до кращого життя, зміцнення національної державності, міжнародного авторитету своєї країни. Важливою складовою такої законодавчої політики є врахування інтересів окремих соціальних верств населення України, політичних, професійних, культурних та інших громадських об'єднань, а також регіональних особливостей. Вона зорієнтована на реальне законодавче забезпечення очікувань громадян щодо розвитку високих гуманістичних засад у житті нашої країни, ствердження в Україні справді цивілізованих демократичних норм, входження до загальноєвропейських прогресивних європейських і світових міждержавних об'єднань.

У контексті вдосконалення розвитку національної правової системи істотна увага повинна приділятися розв'язанню питань визначення пріоритетів законодавчої діяльності, їх ієрархії та послідовності реалізації, методам та практичним аспектам забезпечення цього процесу. Сьогоднішні орієнтири стратегічного розвитку України пов'язуються з конституційною реформою, вирішенням проблем подальшого зміцнення і розвитку демократичних засад державного і суспільного життя, подолання кризових явищ у політичних, економічних,

соціальних відносинах, здійсненню правової реформи тощо. Адже ці проблеми важливої державної ваги мають розв'язуватись, перш за все, через законодавчу політику. При цьому, перш ніж вносити зміни до Основного Закону держави, слід глибоко опрацювати комплекс відповідних питань, насамперед достеменно з'ясувати, наскільки вони необхідні, яка в них об'єктивна потреба, які в результаті цього будуть політичні, економічні, соціальні та інші наслідки. Керуватися лише особливостями сучасного моменту, що вимагає, як правило, подолання існуючої чергової політичної кризи, навряд чи виправдано. Слід у першу чергу визначити, чи дійсно визріли об'єктивні потреби реформ, заради чого вносяться зміни до Конституції країни, які наслідки вони викличуть не тільки на даному етапі, а й на більш віддалену перспективу, науково і всебічно дослідити, вивчити плюси і мінуси таких змін у житті суспільства і держави.

Розробка і реалізація законодавчої політики повинні бути спрямовані, перш за все, на формування українського правового простору адекватно існуючим соціально-економічним і політичним реаліям, на вирішення нагальних проблем українського суспільства у складний період його розвитку шляхом запровадження нових і вдосконалення чинних законодавчих актів, забезпечення чіткої, ефективної і послідовної юридичної регламентації життя держави і суспільства, створення умов для творчого і самодостатнього їх розвитку, подолання негативних суспільних явищ, встановлення сталої законності і правопорядку в країні, формування високої суспільної та індивідуальної правосвідомості, поліпшення загального правового клімату та створення атмосфери обізнаності громадян у своїх правах і обов'язках. Зміна акцентів у законотворенні на користь суспільних потреб очевидна і є невідкладною для реалізації в практичній роботі парламенту. Якість чинного законодавства має визначатись не лише суто юридичними достоїнствами прийнятих законів, а й тим, які закони приймаються і наскільки своєчасно ухвалюються, якщо мати на увазі гостру потребу суспільства в них. Відображенням суспільних настроїв і потреб, а також орієнтиром для законотворчої діяльності є узагальнені дані про кількість та зміст звернень громадян до Верховної Ради України.

Необхідно також підкреслили актуальність проведення прикладних правових досліджень у цій сфері, адже зрозуміло, що ефективність законодавчої діяльності залежить багато в чому від залучення до цього процесу потенційних можливостей вітчизняних наукових центрів та юридичних вищих навчальних закладів. Взагалі, науковим підґрунтям для законодавчої діяльності повинні слугувати результати правових досліджень у різних сферах життєдіяльності держави та суспільства. Водночас, проводячи такого роду дослідження, юридична наука не встигає за темпами законодавчої роботи Верховної Ради України. Щоправда, за результатами наукових досліджень у правовій сфері суб'єктами законодавчої ініціативи вдалось розробити чимало законопроектів. Проте, по відношенню до загальної кількості законопроектів, зареєстрованих у Верховній Раді України, цей показник у принципі не може задовольнити потреби парламенту. До речі, більшість з них, за оцінками експертів, фактично не мають перспектив бути імplementованими до чинного законодавства.

Таким чином, розвиток законодавства на сучасному етапі можна визначити як цілеспрямовану діяльність органів державної влади та суб'єктів громадянського суспільства, яка зумовлює причини, цілі та принципи, а також шляхи та засоби формування науково обґрунтованої системи законодавства, планування законодавчої діяльності, врахування у законодавчій процедурі особливостей структурування парламенту, створення та вдосконалення законодавства, досягнення ефективності його реалізації. Об'єктами законодавчої політики слід вважати систематизацію та вдосконалення законодавства, створення механізмів та інструментів його розвитку з урахуванням сучасних економічних, соціальних, внутрішньо- та зовнішньополітичних тенденцій, прогнозів їх розвитку, стратегічних пріоритетів та потреб громадян. Елементи формування та здійснення законодавчої політики мають містити: аналіз стану законодавства, законодавчий вимір суспільних потреб; прогнозування розвитку економічних, соціальних, політичних та інших процесів, вплив на них можливих змін у законодавстві; визначення засад, стратегії і тактики вдосконалення законодавства, розвиток процедур розробки та прийняття законодавчих актів; удосконалення та цілеспрямоване застосування контролю за виконанням прийнятих законів; створення інструментів моніторингу ефективності застосування законодавчих актів тощо. В основу формування цілісної законодавчої політики повинні бути покладені, передовсім, законодавче забезпечення конституційних прав і свобод людини і громадянина; реалізація верховенства права в усіх сферах суспільного життя; кардинальне вдосконалення політичної організації суспільства, спрямоване на його всебічну демократизацію; більш активна участь громадян в управлінні державою через політичні партії та громадські об'єднання, вибори та інші механізми прямої демократії. Кінцевою метою цієї політики є формування сучасних ідейних цінностей як універсальної форми та мобілізаційного стимулу самореалізації українського народу; досягнення загальнонаціонального примирення, ліквідація ідеологічного протистояння у суспільстві, в тому числі за рахунок налагодження конструктивної співпраці та тактичної взаємодії більшості з представниками опозиційних політичних сил; посилення регіональної єдності, що передбачає пошук базових важелів ліквідації відмінностей рівня життя громадян у різних регіонах; врегулювання відносин між державою і церквою, тощо.

Література:

[1]. Рішення Конституційного Суду України за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності), Закону України "Про внесення змін до Конституції України" від 8 грудня 2004 року № 2222 – IV (справа про додержання процедури внесення змін до Конституції України). № 20 - рп/2010

[2]. Законодавча діяльність Верховної Ради України V та VI скликань: пріоритети, досвід парламентської практики, актуальні проблеми. К., 2009. - С. 8

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА**

Андрущенко М.В.
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОРИННІ НАРОДИ УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ЗМІСТ ЇЇ ПРАВ

На сьогоднішній день Україна є багатонаціональною державою, з існуючими на її території національними меншинами та корінними народами. Корінним народом України є українці. Правове існування корінного народу України визначено положеннями п.3 ст.92 Конституції України. Але у наш час дуже сильно загострилось питання про статус кримських татар. Хоча автономна республіка Крим є частиною України офіційного статусу корінного народу кримські татари не мають. Усіма основними правами та привілеями на території України володіють українці. Але для того щоб не допустити конфронтацій між українцями та іншими народами на території України а також існуючими на її території національними меншинами, Верховна Рада Україна зробила доповнення в конституції України, яке стосується прав національних меншин та інших народів, проживаючих на території України.

Найбільш поширеними проблемами які з'являються між українцями та іншими народами проживаючими на території України є земельні, релігійні проблеми, а також історичні та культурні проблеми.

Найбільш поширеною проблемою є релігійна. На території України існує дуже багато національних меншин у яких існує своя релігія та звичаї(обряди, церемонії та ін..). На території Криму існує три найбільш поширених народи – українці, росіяни та кримські татари. Релігією кримських татар є іслам, в той час коли українці та росіяни сповідують християнство. Між ціми етнічними групами з'являється ворожнеча, яка з часом переростає у протести, вуличні стички та інші правопорушення. І хоча на території України кожна національна меншина має право на власне віросповідання, проблема з кримськими татарами досі залишається відкритою. Також у останні роки дуже сильно поширюються конфронтації між українцями та росіянами. Офіційною релігією на території України є православне християнство. А на території України існує дві різні течії православно-го християнства – Київського та Московського митрополітів. Зокрема більшість східних регіонів сповідують православне християнство Московського митрополита. Але є й ті люди які вважають, що на території України має існувати лише одна течія християнства. Як правило більшість цих людей – радикально настроєні об'єднання, які мають своєю метою встановлення в Україні єдиного виду православного християнства – Київського митрополіту. На мій погляд усі проблеми, пов'язані з релігією вирішити треба встановленням нових законів які змогли б вирішити всі ці питання мирним шляхом та завчасно зупинити масові демонстрації, мітинги та інші форми протесту та незгод народу стосовно релігії.

Іншою дуже поширеною проблемою на території України є земельна. Найбільшим епіцентром цієї проблеми на мій погляд є Крим. Після прийняття акту про незалежність від 24 серпня 1991 року в Україну почали повертатись національні меншини, репресовані за її межі в радянські часи. Одним з таких народів були кримські татари. До того часу більшість Криму вже була населена українцями, росіянами та іншими народами, які вже мали там свою земельну власність. І на фоні цього переселення почали з'являтись проблеми та негаразди між татарами та українцями. Хоча на сьогоднішній день ця проблема і є урегульованою, стички між татарами та українцями досі з'являються.

Будь-який представник Суверенного Народу України не є платником податку на землю, не підпорядковується будь-якому земельному рішенням рад громад фізичних осіб та не являється землекористувачем. Всі представники Суверенного Народу України без винятку є власниками землі в порядку спадку історичної Батьківщини. Такий правовий порядок визначається паспортом Республіки Суверенного Народу України

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
2. Закон України «Про національні меншини в Україні» від 25.06.1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 34. – Ст. 504.

Андрущенко О.С.
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ПРАЦЮ В УКРАЇНІ

З процесом еволюції людини, її світосприйняття і, безумовно, діяльності, як розумової, так і фізичної, з'явилася потреба у створенні норм, які б її координували. Соціальна необхідність праці людей - як чоловічої, так і жіночої, а в багатьох випадках і дитячої, - створила систему суспільних відносин - трудових, які стали вимагати регулювання за допомогою норм спочатку цивільного права, а пізніше створення самостійної галузі — трудового права. Воно зародилося внаслідок усвідомлення суспільством необхідності забезпечення соціальних прав людини у процесі наймання праці. Це дало можливість трудовому праву набути статус самостійної галузі права.

Трудове право завжди було публічно-приватним, хоча зміст кожної із засад, їх співвідношення у різні періоди історичного розвитку нашої держави були різними. У сучасному трудовому праві України поєднуються публічні й приватні засади. Починаючи з 90-х років набули подальшого розширення договірні засади регулювання трудових відносин, зросла роль колективного договору, почали укладатись угоди на різних рівнях. Публічні засади полягають в особливій ролі держави, яка на законодавчому рівні встановлює мінімальні загальнообов'язкові соціальні стандарти у сфері праці, норми підвищеного соціального захисту для окремих категорій працівників (пільги для неповнолітніх, осіб зі зниженою працездатністю, у зв'язку з материнством); виступає гарантом дотримання соціальних прав людини у сфері праці, передбачених міжнародно-правовими актами, згода на обов'язковість яких дана Верховною Радою України, Конституцією України і трудовим законодавством України; а також у наявності і функціонуванні державних підприємств, установ і організацій, котрі діють, як роботодавці й забезпечують робочі місця; в обов'язку держави проводити діяльність щодо бронювання і створення робочих місць та фінансування програм щодо зайнятості і професійного навчання населення.

Держава повинна створювати умови для реалізації громадянами соціальних прав, забезпечувати їх гарантії. Відповідно до ч.2 ст. 43 Конституції України держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду діяльності, реалізує програми професійного навчання, підготовки та перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. Таким чином, держава гарантує кожному право на працю шляхом встановлення рівних можливостей до працевлаштування за вільним вибором. Проте, не все в житті так ідеально, як зазначено у нормативних актах, і не все, на жаль, виконується. Це, на мій непрофесійний погляд, найголовніша проблема. Сьогодні адміністративний апарат потрібно змусити навчитися не лише читати нормативні акти, а й дотримуватись їх вимогам. Перетворення, що здійснюються сьогодні в Україні, зачепили всі сфери суспільного життя, викликали кризові явища у всіх сферах суспільного життя, не стало особливим винятком і трудове право, проблеми якого сьогодні активно обговорюються науковцями. Сучасні проблеми реалізації права на працю та його регулювання потребують усвідомлення нових соціальних і економічних питань, з метою розробки і застосування до їх вирішення новітніх правових регуляцій. Право на працю є одним із найбільш важливих соціально-економічних прав і визначає можливість людей займатись працею для забезпечення як свого матеріального добробуту, так і духовного розвитку в умовах свободи та гідності, економічної безпеки та рівних можливостей.

Забезпечення цього права набуває особливої гостроти в умовах економічної кризи, зростання рівня безробіття, масового порушення трудових, прав працівників, і особливо важливою тут видається роль держави, яка має здійснити усіх можливих заходів щодо захисту і реалізації права на працю, і зробити усе від неї залежне щоб, була повага до цього права. Очевидно, що економічні можливості держави обумовлюють нерéalність вимоги надання роботи усім бажаючим.

Слабкий захист трудових прав в окремих сферах економіки призвів до стрімкого збільшення кількості безробітних. Окрім того, поглиблення територіальних і галузевих диспропорцій серед незайнятого населення ускладнило проблему їх працевлаштування. Також слід звернути увагу, що розмір допомоги по безробіттю є дуже низьким і аж ніяк не забезпечує навіть мінімальної підтримки безробітних. Рівень зареєстрованого безробіття зріс у два рази з 1,8 % у липні 2008 року до 3,2% населення працездатного віку у кінці січня 2009 року. Більше того, у Державному центрі зайнятості прогнозують, що рівень безробіття до кінця 2009 року складе 9% від кількості працюючого населення й послугами служби зайнятості скористаються близько 3 млн. безробітних.

Далеко не всі заходи, які здійснювалися державою для збільшення зайнятості, були адекватними і правильними. Особливо потрібно відмітити віднесення багатьох селян, які мають земельні ділянки, до категорії зайнятих, що можна розцінювати як певну дискримінацію цієї категорії населення, оскільки вони фактично позбавляються права на державну підтримку в складній ситуації. Також є проблемою позбавлення права працівників, яких "звільнено" нібито "за згодою сторін" чи "за власним бажанням", на отримання допомоги по безробіттю протягом перших трьох місяців. Залишається незадовільною ситуація щодо гарантування державою мінімальних умов оплати праці. До сьогодні мінімальна заробітна плата є меншою за прожитковий мінімум і

частка працівників, які отримують таку заробітну плату, є досить значною. Існують проблеми щодо оплати праці працівників бюджетних установ на основі Єдиної тарифної сітки, коли фактично порушуються базові принципи формування такої системи оплати праці, нівелюється залежність цієї системи від мінімальних нормативів оплати праці.

Ще одним важливим моментом, на який потрібно звернути увагу, є існування в органах державної влади України великої різниці у розмірах заробітних плат. Ця різниця ще збільшується внаслідок існування системи премій і доплат, які залежать від волі керівництва державного органу і є по суті прихованою оплатою праці державних службовців. Наявність і розмір доплат більше залежить не від ефективності роботи, а від лояльності до керівництва.

Крім того, знову актуальною стає проблема із заборгованостями по виплаті заробітної плати, особливо у виробничій сфері. Все більше і більше підприємств та організацій мають значні заборгованості перед своїми працівниками, що приводить до зростання соціальної напруженості у суспільстві.

Розмір допомоги по безробіттю не може забезпечити мінімальні умови виживання. Так мінімальний розмір соціальної допомоги по безробіттю для застрахованих людей становить 500 грн. для незастрахованих - 360 грн. Нагадаємо, що ці цифри менше навіть за прожитковий мінімум, розмір якого є явно недостатнім, щоб хоч якимось чином підтримати людину у складний для неї час.

Не менш важливим аспектом дотримання права на працю є забезпечення безпечних умов праці. На жаль, рівень виробничого травматизму залишається досить високим, особливо це стосується великої кількості професійних захворювань. Поглиблює ситуацію наявність законодавчих прогалин і застарілість багатьох нормативних документів у сфері охорони праці. Також на сьогодні відсутній цілісний документ програмного характеру з питань охорони праці.

У цьому контексті варто згадати, що на сьогодні діють правові норми, які, по суті, суперечать одна одній. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" визначає, що допомога по безробіттю не може бути нижчою за прожитковий мінімум, установлений законом. Водночас, Закон України "Про розмір внесків на деякі види загальнообов'язкового державного соціального страхування" зазначає, що, "виходячи з можливостей Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, виплати по безробіттю встановлюються в розмірі не нижче ніж 23 % прожиткового мінімуму для працездатної особи". І, звісно, державні органи керуються другим законом, ігноруючи перший.

Незважаючи на зростання номінальної заробітної плати, рівень оплати праці в сфері освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури та спорту залишається стабільно низьким. Середня заробітна плата працівників освіти в січні-вересні 2008 року склала всього 1 393 грн., охорони здоров'я та надання соціальної допомоги - 1 123 грн., культури та спорту - 1 483 грн. При цьому в промисловості вона становила 2 011 гривні, а в середньому в економіці - 1 773 грн. Слід ураховувати, що темпи зростання реальної заробітної плати, яка характеризує купівельну спроможність номінальної заробітної плати, значно повільніші в зв'язку з високим рівнем індексу споживчих цін.

Тож сьогодні в Україні забезпечення права на працю має безліч проблем і пробілів у реалізації. Порушується гарантування зайнятості: спостерігається підвищення рівня безробіття. Розмір допомоги по безробіттю не може забезпечити мінімальні умови проживання. Залишається досить високою частка працівників, яким нарахували заробітну плату нижче за прожитковий мінімум. Існують великі законодавчі прогалини в регулюванні питань з охорони праці: сьогодні в державі відсутній цілісний документ програмного характеру з питань охорони праці. Досить гостро стоїть питання додержання роботодавцями Законодавства про працю жінок та неповнолітніх.

А найголовніше, що цей перелік "недоліків" збільшується з кожним роком, і тому вирішувати ці проблеми стає ще важче, але, гадаю, вже потрібно розпочинати.

Багінський В.
студент 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

З поверненням України до президентсько-парламентської республіки, виросло значення посади Президента України, тому порядок проведення даних виборів, їх законність, прозорість, чесність та відкритість є одною з заповорок побудови демократичної держави, на пострадянському просторі, що, на думку автора є складно, але можливо. Для того щоб розглянути подану у заголовку тему, на нашу думку, треба, по-перше, коротко розглянути статус Президента, назвати документи, якими регламентується його діяльність, а також безпосередньо показати усі стадії проведення виборів згідно з Конституцією України та профільного закону.

«Україна є суверена і незалежна, демократична, соціальна, правова держава» - таке визначення подане у першій статті Конституції, а у п'ятій статті вказано, що «Україна є республікою». У шостій статті Конституції України зазначено, що «державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу і судову». Далі сказано (а саме у статтях 75, 113 та 124), що, відповідно, законодавча влада здійснюється єдиним органом законодавчої влади є парламент – Верховна Рада України, виконавча влада належить Кабінету Міністрів України, а правосуддя в Україні покладено на суди загальної юрисдикції. Але, наскільки ми знаємо з теорії держави і права, Президент не належить до жодної гілки державної влади. Тоді чому існує така посада? В чому полягає його функція? Та в чому складність й неоднозначність посади Президента?

Щоби дати відповідь треба трохи зануритися до історії становлення цієї посади. Слід відзначити, що ця посада є новою, виникла вона лише у 1991 році, коли у липні був виданий закон, а у грудні був обраний перший Президент України Леонід Макарович Кравчук. (Президент з латині означає «той, хто сидить попереду»). Впровадження цієї посади тоді (та ще й тепер) зіткнулася з низкою складнощів, що обумовлюється історично.

Радянська конституційна система будувалася на принципі повновладдя рад, що було закріплено у нормативно-правових актах, а в першу чергу у квітневій Конституції УРСР 1978 року. Також вищевказаний принцип ретельно впроваджувався до громадянської думки через мусювання у його у ЗМІ, тобто з ідеологічної сторони. Насправді ж реальних механізмів для народовладдя через ради різних рівнів не було створено. А дійсне керівництво країни здійснювалося через апарат цілковито підпорядкований КПРС, що, очевидно, не могло співіснувати з «радами на місцях».

Зміни розпочалися лише з перебудовою та прийняттям Україною Декларації про державний суверенітет від 16 липня 1990 року, яка в свою чергу, мала стати базою для Основного Закону. Перші проекти Основного Закону, ухвалені Верховною Радою УРСР (ще у червні 1991 року) закріплювали у собі американську (президентську) модель республіки, що на погляд автора є цілком виправдано для того часу й суспільних відносин, які панували на той час. Але політична нестабільність, економічна криза, боротьба різних політичних між собою та новообраним Президентом за перерозподіл влади та створення балансу влад призвело спочатку до компромісного укладення Конституційного Договору 1995, а потім й Конституції України від 28.06.1996 року, в якому фактично встановлювалася змішана, президентсько-парламентська республіка. На сьогодні даний документ є чинним. Статус, права та обов'язки, а також порядок обрання Президента України закріплюються у Розділі V Конституції України.

У демократичних країнах має велике значення все те, що повною мірою стосується виборів, зокрема й президентських, як єдиного конституційного механізму формування інституту глави держави. Тож зазначимо, що вибори Президента України є чітко регламентований Конституцією України та Законами України процес, який має своїх суб'єктів, стадії та принципи. В Україні відповідальність за проведення президентських виборів покладається на Центральну виборчу комісію, діяльність якої регламентується Законом України «Про Центральну виборчу комісію» від 30 червня 2004 року.

Центральна виборча комісія є постійно діючим колегіальним державним органом, який діє на підставі Конституції України та Законів України наділений повноваженнями щодо організації підготовки і проведення виборів Президента України (у даному випадку). Основними принципами діяльності комісії є верховенства права, законності, незалежності, об'єктивності, компетентності, професійності, колегіальності розгляду і вирішення питань, обґрунтованості прийнятих рішень, відкритості і публічності. Згідно зі статтею 12 Закону України «Про вибори Президента України» суб'єктами виборів є виборець; виборчі комісії, утворені відповідно до цього Закону та Закону України "Про Центральну виборчу комісію"; кандидати на пост Президента України, зареєстровані у порядку, встановленому цим Законом; партії (блоки), які висунули кандидатів на пост Президента України; уповноважені представники, довірені особи, офіційні спостерігачі від партій (блоків) - суб'єктів виборчого процесу та від кандидатів на пост Президента України.

Треба відзначити, що Виборчий процес здійснюється на засадах: законності та заборони незаконного втручання будь-кого у цей процес; політичного плюралізму та багатопартійності; публічності та відкритості виборчого процесу; рівності всіх кандидатів на пост Президента України; рівності прав партій (блоків) - суб'єктів виборчого процесу; свободи передвиборної агітації, рівних можливостей доступу кандидатів на пост Президента України до засобів масової інформації; неупередженості органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, закладів, установ і організацій, їх керівників, інших посадових і службових осіб до кандидатів на пост Президента України, партій (блоків). Законом України «Про вибори Президента України» зазначається початок виборчого процесу визначається строками, встановленими Конституцією України.

Виборчий процес включає такі етапи: 1) утворення територіальних виборчих округів; 2) утворення виборчих дільниць; 3) утворення окружних та дільничних виборчих комісій; 4) формування списків виборців, їх перевірка та уточнення; 5) висування та реєстрація кандидатів; 6) проведення передвиборної агітації; 7) голосування у день виборів Президента України; 8) підрахунок голосів виборців та встановлення підсумків голосування і результатів виборів Президента України. Також, якщо у цьому є необхідність, виборчий процес може включати такі етапи: 1) повторне голосування; 2) підрахунок голосів виборців і встановлення підсумків повторного голосування та результатів виборів Президента України. Виборчий процес завершується офіційним оприлюдненням Центральною виборчою комісією результатів виборів Президента України або офіційною публіка-

цією подання Центральної виборчої комісії до Верховної Ради України щодо призначення повторних виборів Президента України. Новообраний Президент України має скласти присягу у тридцяти денний строк. На жаль, обсяг поданої статті не дає можливості більш детально розглянути дану проблему.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
2. Закон України «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 року у редакції Закону України від 18 березня 2004р. //Офіційний вісник України.-2004.-№14-Ст.959
- 3.Закон України «Про Центральну виборчу комісію» від 30 червня 2004 року № 1932-IV // Офіційний вісник України .-2004.- № 27.-Ст. 1763
- 4.Закон України «Про Державний реєстр виборців» від 22 лютого 2007 року //Відомості Верховної Ради України - 2007, N 20, ст.282

Барегамян С.Х.
аспірант кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ДО ПИТАННЯ ПРО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ПРАЦЮ В УКРАЇНІ

Суттєвим фактором розвитку сучасного суспільства в Україні, засобом формування демократичної, соціальної та правової державності є конституційне проголошення прав та свобод особи в якості вищої цінності. Між тим, формальне визнання самих демократичних та широких прав не означає одномоментної появи у людини можливості користуватися та захищати їх у повному обсязі. Як зазначає М. Орзіх, правовий механізм стосовно прав і свобод і свобод людини включає поряд з нормативно-правовою інституціональну частину – органи і організації, спеціальною компетенцією або статутним завданням яких є захист прав і законних інтересів людини і громадянина, та «інструментальну» – придатні для ефективного використання засоби охорони і захисту правового стану особи» [1; 29].

Так, Конституція України (ст.43) проголосила право кожного на працю і встановила умови для його реалізації [2]. Але, незважаючи на визнання і проголошення в Україні конституційного права на працю та на сплеск наукових досліджень в сфері прав людини, в українській науці конституційного права фактично не існує наукових досліджень щодо реальних правових засобів його забезпечення і захисту.

Метою дослідження є розглянути окремі правові засоби забезпечення конституційного права на працю в Україні.

Традиційно під правовим засобом забезпечення певної поведінки людей розуміють юридичну відповідальність. Відповідальність виступає гарантом обов'язкового виконання сторонами правовідносин своїх обов'язків і дотримання норм чинного законодавства. В юридичній науці є різні визначення юридичної відповідальності. Ідею відповідальності, що зародилася із появою суспільства [3; 12], розглядають протягом усього періоду її розвитку як частину соціальної проблеми, адже відповідальність – це одночасно і свідомість, і стимул, і санкція. Вона може як спонукати до певної діяльності, так і утримувати від здійснення певних дій.

Наприклад, В.В. Копейчиков визначає юридичну відповідальність як застосування до правопорушників заходів державного примусу каральної спрямованості, понесення ними втрат особистого, організаційного чи матеріального характеру [4; 152].

К.Б. Венгеров визначає юридичну відповідальність, як встановлену законом міру впливу на правопорушника, яка спричиняє для нього несприятливі наслідки, що застосовуються державними органами [5; 469].

Як зазначає В.І. Прокопенко, порушення сторонами трудових правовідносин обов'язків, передбачених в законодавстві про працю, колективних договорах і правилах внутрішнього трудового розпорядку, призводить за певних умов до юридичною відповідальності, під якою слід розуміти заходи державного примусу, що ґрунтуються на юридичному і громадському осуді правопорушника, або встановлення щодо нього певних негативних наслідків у формі обмеження або позбавлення особистих чи майнових прав [6].

Галузева належність юридичної відповідальності за порушення конституційного права на працю відноситься до трудового права, що визначається характером правопорушення та суб'єктивним складом.

Особи, винні в порушенні законодавства про працю, можуть притягатися до різних видів юридичної відповідальності: дисциплінарної, матеріальної, цивільно-правової, адміністративної та кримінальної.

Слід підкреслити, що якщо кримінальне, адміністративне право містять в складі своїх норм ефективні санкції, то трудове право здебільшого звертається до інших галузей за допомогою, захистом. Саме значна частина норм інших галузей права заставляють своїми санкціями дотримуватись виконання норм трудового права.

Л.П. Грузінова, розглянувши відмінності дисциплінарної від інших видів юридичної відповідальності за порушення трудових прав, вказує, що роботодавець має дисциплінарну владу над працівником, а працівник

несе дисциплінарну відповідальність саме перед роботодавцем, а не перед державою (державним органом), як це відбувається при адміністративній та кримінальній відповідальності [7].

На думку Л.А. Сироватської, відмінність дисциплінарних і матеріальних правопорушень спричинена тим, що: 1) сфера дії норм про матеріальну відповідальність працівників значно ширша від сфери дії санкцій дисциплінарного характеру, оскільки дисциплінарні санкції застосовуються лише за дисциплінарний проступок, а матеріальна відповідальність настає і при адміністративному правопорушенні, і при кримінальному злочині, якщо останні пов'язані з заподіянням шкоди підприємству, з яким працівник перебуває у трудових відносинах; 2) дисциплінарні санкції можуть бути замінені іншими заходами впливу, оскільки вони за своєю суттю є карними, а санкції матеріальної відповідальності, які є правовідновлюючими, не можуть бути замінені; 3) дисциплінарні санкції вимагають наявності акта їхнього застосування з боку уповноважених органів, в той час як обов'язок працівника відшкодувати шкоду може бути реалізований і без такого акта [8; 44-45].

Особливістю цивільно-правової відповідальності є те, що відшкодуванню підлягає не тільки пряма дійсна шкода, а й упущена вигода чи не отримані доходи.

Численні норми, за якими працівник може бути притягнутий до адміністративної відповідальності різними державними органами, містяться в Кодексі України про адміністративні правопорушення, Митному кодексі, Законі України «Про державну податкову службу» та інших нормативних актах. У кримінальному законодавстві є понад 20 статей про відповідальність за порушення законодавства про працю.

Варто зазначити, що підвищення забезпечення права на працю правозахисними засобами національної правової системи у сучасний період євроінтеграційного курсу України неможливе без урахування і орієнтації на міжнародні трудові стандарти. Без сумніву, законодавство Європейського Союзу, акти Ради Європи, Міжнародної організації праці та інші міжнародні зобов'язання держав Європи у конкретних правовідносинах формують юридичне середовище, в якому європейські держави реалізують національне трудове законодавство.

Міжнародні норми впливають на національне законодавство шляхом прямого застосування міжнародних актів після ратифікації; внесення міжнародних норм до тексту законів; реалізації положень ратифікованих або нератифікованих актів засобами національного законодавства. У зв'язку з цим варто наголосити, що в Україні протягом останнього десятиріччя здійснюється планомірна наполеглива робота з адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів. Міжнародні правозахисні механізми мають багато позитивного: вони сприяють обміну досвідом між державами у вирішенні проблем; роблять універсальні принципи і норми міжнародного права у сфері прав людини, дають можливість здійснювати вплив на державу, що порушує визнані норми.

Узагальнюючи вищенаведене, слід підкреслити наступне. По-перше, в Україні існує ряд нормативно-правових гарантій прав і свобод людини і громадянина, а саме норми-принципи, юридичні обов'язки та юридична відповідальність. Однак проблема їх реалізації полягає не в слабкості самих правових норм, а в тому, що не діють інші соціальні норми: моральні, ідеологічні, політичні та інші. Неможливо запобігти крупним злочинам, якщо громадяни не вміють утримуватися від незначних порушень норм моралі і моральності, за які не передбачено відповідальності нормами права. По друге, засоби забезпечення конституційного права на працю в Україні не відповідають суспільним відносинам, що склалися в державі. З огляду на останні зміни, коли реалізація прав та свобод людини ускладнюється низкою економічних та соціальних протиріч, нестабільністю в державі, рівень довіри людей до судових і правоохоронних органів є невисоким.

Таким чином, можна зробити наступні пропозиції:

1. Запровадити процедури попереднього контролю нормативно-правових актів з погляду їх відповідності міжнародним стандартам у сфері захисту прав людини, зокрема конституційного права на працю.

2. На наш погляд, доцільно було б Міністерству юстиції України і Верховному Суду України проаналізувати стан роботи судів загальної юрисдикції в цьому напрямку і, зокрема, в щорічних звітах судів необхідно відображати данні про кількість порушень і розглянутих позовів, результати вирішення справ про порушення трудових прав громадян.

Список використаних джерел:

1. Орзіх М.П. Глобалізація доктрини прав людини і громадянина / М.П. Орзіх // Правова держава. – 1998. – Вип.9. – С.22-31.
2. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст.141.
3. Самощенко И.С. Ответственность по советскому законодательству / И.С. Самощенко, М.Х. Фарукшин. – М.: Юрид. лит., 1971. – 239 с.
4. Копейчиков В.В. Теория держави і права: навчальний посібник / В.В. Копейчиков. – К.: Юрінформ, 1995. – 189 с.
5. Венгеров А.Б. Теория государства и права. Учебник для юридических вузов. 3-е изд. / А.Б. Венгеров. – М., Юриспруденция, 2000. – 528 с.
6. Прокопенко В.І. Трудове право України: Підручник / В.І.Прокопенко. – Х.: Фірма «Консум», 1998. – 480 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/691/89/>

7. Грузінова Л.П. Трудове право України: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л.П. Грузінова, В.Г. Короткій. – К.: МАУП, 2003. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/1193/40/1/0/>

8. Сыроватская Л.А. Ответственность за нарушение трудового законодательства / Л.А. Сыроватская. – М.: Юрид. лит., 1990. – 173 с.

Безвєрна І.Ю.
студентка ОКР «Бакалавр»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЦЕНТРАЛЬНІ ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ. ПРАВОВИЙ СТАТУС МІНІСТЕРСТВ

Проблема щодо дослідження правового статусу системи органів виконавчої влади не є новою. Не виникає особливих протиріч у дослідників визначення системи таких органів. Майже ніхто із учених не заперечує, що в Україні утворюються вищий, центральні та місцеві органи виконавчої влади. Вищим органом виконавчої влади є Кабінет Міністрів України. До місцевих органів виконавчої влади можна віднести місцеві державні адміністрації. Найбільш складним є саме центральний рівень у системі органів виконавчої влади. Це зумовлено перш за все тим, що відсутнє належне нормативне регулювання видів, структури та статусу саме центральних органів виконавчої влади. Центральні органи виконавчої влади – це органи, які безпосередньо підпорядковані Кабінету Міністрів України, забезпечують або сприяють формуванню і втіленню в життя державної політики у відповідних сферах управління, здійснюють керівництво дорученими їм сферами і несуть відповідальність за стан їх розвитку перед Президентом України і Кабінетом Міністрів України. Відповідно до Указу Президента України «Про систему центральних органів виконавчої влади» від 15.12.1999 р. до системи центральних органів виконавчої влади входять:

- міністерства;
- державні комітети (державні служби);
- центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом.

У системі центральних органів виконавчої влади міністерства посідають провідне місце. Їх керівники – міністри – входять до складу Кабінету Міністрів України і безпосередньо беруть участь у формуванні державної політики в країні. Міністри особисто відповідають за розробку і впровадження Програми Кабінету Міністрів України з відповідних питань, реалізацію державної політики у визначених сферах державного управління. Вони здійснюють управління в цих сферах, спрямовують і координують діяльність інших органів виконавчої влади з питань, віднесених до їх підпорядкування. Міністерства є єдиноначальними органами, тобто адміністративно-правовий статус міністерства уособлюється посадою міністра. Водночас міністр доручає здійснення частини своїх повноважень заступникам, які можуть виконувати їх від імені міністерства відповідно до затвердженого міністром розподілу службових обов'язків між заступниками. У межах своїх повноважень міністерства видають (у вигляді наказів міністра) загальнообов'язкові нормативно-правові акти. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України як уряду України обумовлює дві його основні функції: 1) Керівництво та спрямування виконавчо-розпорядчої діяльності в різних сферах державного життя. 2) Спрямування і координація діяльності органів виконавчої влади, контроль за їх діяльністю.

Кабінет Міністрів України у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України, постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України (ч. 3 ст. 113 Конституції України).

В одних країнах державні міністри очолюють найбільш важливі департаменти і в силу цього координують діяльність деяких суміжних міністерств (Португалія, Франція). Даний ранг тут вважається більш високим, ніж просто ранг міністра. В інших же країнах (Великобританія, Індія) він, навпаки, вважається більш низьким, оскільки державні міністри в них є тільки заступниками голів великих міністерств. У Японії ж державними називаються взагалі усі члени уряду. В Норвегії Державний міністр очолює уряд. Міністри – це родова назва керівників найбільш важливих органів державного управління, які входять до складу уряду (закордонних справ, торгівлі, освіти тощо). Вони завжди є членами уряду. В урядах деяких країн передбачається посади заступників голови уряду. Так, Основний закон ФРН (п. 1 ст. 69) містить норму: «федеральний канцлер призначає одного із федеральних міністрів своїм заступником». Голова російського уряду, згідно з федеральним конституційним законом «Про уряд Російської Федерації» від 17 грудня 1997 р., має своїх заступників. Як правило, в основних законах багатьох держав нічого не сказано про чисельний склад і структуру уряду. Це питання регулюється спеціальними законами і актами глави держави про призначення уряду. Так, ст. 22 японського Закону про кабінет встановлює, що прем'єр-міністр має право призначити до 20 державних міністрів. У деяких же латиноамериканських країнах подібна регламентація суперечить офіційній доктрині, яка стверджує, що «ніяка конституційна перешкода не повинна стримувати зростання обсягу і форм реалізації урядової діяльності». Водночас в окремих країнах кількісний склад уряду встановлюється в конституціях. Так, до складу уряду Норвегії повинні

входити прем'єр-міністр і не менш 7 міністрів; Фінляндії – не більше 18 осіб; в Ірландії – від 7 до 15; в Конго – від 10 до 19 міністрів; у Папуа-Новій Гвінеї – від 6 до 1/4 складу парламенту (28) та ін.

Проведений аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми, що розглядається, дозволяє нам стверджувати, що більшість досліджень статусу центральних органів виконавчої влади України проведено фахівцями в галузі адміністративного права. На особливу увагу заслуговують праці О.Крупчана, С.Кисіля. Питаннями правового статусу міністерств України присвятили окремі розділи своїх дисертацій П.Китоть, Н. Железняк.

Список використаних джерел:

1. Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник./За ред. Георгіца Аурел Зиновійович. – Чернівці: «Рута», 2000. - 424 с.
2. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
3. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17.03.2011 № 3166-VI.//Голос України від 09.04.2011- № 65

Беляєва М. В.
старший викладач кафедри загальноправових дисциплін
юридичного факультету Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

Журавльова Ю. Р.
студентка III курсу, юридичного факультету
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ ЗМІСТ СОЦІАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Дослідження проблематики соціальної функції держави набуває сьогодні все більшої актуальності, як для юридичної науки в цілому, так і для науки конституційного права зокрема, оскільки є ефективною гарантією охорони й захисту соціальних прав та інтересів громадян, та важливою умовою для досягнення європейських стандартів в соціальній сфері.

Конституція України у ст. 1 визначає, нашу країну демократичною, соціальною та правовою. Аля для того, щоб те, що закріплене законодавчим органом у конституції відповідало дійсності потрібно, щоб держава добре виконувала свої функції.

Функції держави – це роль, яку держава виконує щодо суспільства, це основні напрями та види її діяльності. У функціях держави виражається її сутність та призначення. Держава виконує надзвичайно багато функцій, які вивчаються різними галузевими науками.

Найбільш поширеним в юридичній науці є поділ основних функцій держави в залежності від сфери суспільного життя на економічну, політичну, соціальну, культурну, екологічну. Ці функції отримали назву об'єктні (лінійні) функції держави, серед яких важливе місце займає соціальна.

Українська держава називає найвищою соціальною цінністю людину, її життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканність та права і свободи громадян, все це свідчить про важливість соціального напрямку діяльності держави.

Соціальна функція держави полягає у тому, що держава повинна забезпечити роботою якомога більше громадян, дотримуватись усіх стадій бюджетного процесу, особливу увагу приділяти стадіям: розробки та перерозподілу бюджетних коштів відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на поточний рік» та рішень про місцеві бюджети. Розробка бюджету потрібна ґрунтуватись на основі реальних макропоказників та звітів за попередній рік. Держава повинна забезпечувати своїх громадян гідним прожитковим мінімумом, закон повинен охороняти працю, освіту, сім'ю, здоров'я громадян.

Визначення поняття соціальної функції є досить дискусійним. Вперше визначення цього поняття запропонували Платон та його учень Аристотель, які визначили соціальну функцію держави як «.. призначенням усякої держави є твердження моральності». На протязі століть це поняття змінювалось, різні вчені виражали свої точки зору. Так, соціальна функція визначається як турбота про людину як про члена соціуму: задоволення потреб людей у житлі, роботі, підтримці здоров'я, освіті; підтримка незахищених груп населення; діяльність держави, спрямована на мінімізацію розходжень у доступі членам держави до суспільних благ, з метою забезпечення стабільності (самозбереження) соціуму» [1, с. 314].

На думку Л. Р. Наливайко, соціальна функція держави – це об'єктивно необхідні, нормативно регламентовані напрями та види її діяльності із забезпеченням й гарантуванням гідних умов існування, створення рівних і справедливих можливостей для розвитку кожної людини, формування ефективного механізму соціального

захисту з метою досягнення в суспільстві соціальної злагоди і співробітництва на основі сталих процесів соціальної структурованості [2, с. 328]. Наведене визначення є найбільш повним та ґрунтовним на сучасному етапі розвитку України.

Соціальна функція є дуже важливою для правової та демократичної країни. До ознак соціальної функції можна віднести: 1) закріплення в Конституції та інших нормативно-правових актах; 2) похідний характер від соціальних завдань, які взяла на себе держава; 3) засіб реалізації соціальних прав людини та громадянина; 4) внутрішня функція, оскільки об'єктом є людина, її життя та здоров'я; 5) для її реалізації (контролю за реалізацією, виконання тощо) створюється система державних органів спеціальної компетенції; 6) реалізується переважно в правових формах, серед яких правотворча, правозастосовна та правоохоронна; 7) законодавче визначення мінімуму соціальних благ, які повинен отримувати кожен, з одного боку, створення правового механізму захисту соціальних прав - з іншого; 8) законодавче закріплення обов'язкової соціальної допомоги певним категоріям громадян (інвалідам, безробітним, чорнобильцям та ін.) [3, с. 18-21]. Перераховані ознаки всебічно відображають соціальну функцію у демократичній та правовій державі.

Соціальна функція дуже різноманітна за змістом і обсягом за охопленням діяльності. Основне призначення соціальної функції полягає в усуненні або зменшенні існуючої соціальної напруги у суспільстві, поліпшенні соціального стану людей країни, сприянні кращому розвитку медицини, освіти та культури [4, с. 126-129]. У призначенні функції чітко простежується мета держави – забезпечити людині гідне існування, вільний розвиток особистості та гарантувати соціальну захищеність всім верствам населення.

Соціальна функція держави діє на нормативній основі. Ця функція закріплюється у Конституції України: у ст. 43 визначено, що держава створює умови для здійснення громадянами своїх прав на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізує програми професійно-технічного навчання, підготовки та перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб; ст. 45 визначає, що кожен хто працює має право на відпочинок; у ст. 46 визначено, що кожен має право на соціальний захист; ст. 48 визначає, що кожний громадянин має право на достатній життєвий рівень, для себе і своєї сім'ї, що включає: достатнє харчування, одяг, житло; ст. 49 зазначає те, що кожний має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування [5] та ін.

Незважаючи на те, що права та інтереси гарантуються державою, не всі версти населення отримують необхідну соціальну захищеність та допомогу. Сьогодні основними причинами складної ситуації у соціальній сфері є: переоцінка державою своїх можливостей при прийнятті соціальних зобов'язань; неузгодженість соціальної політики із здійснюваними в країні економічними перетвореннями; неприйняття державою індивіда як активного суб'єкта соціальної політики; безсистемність рішень у сфері соціального забезпечення [2, с. 318-319]. З огляду на вищезазначене зрозуміло, що ефективність соціальної політики країни залежить від певних факторів, таких як законодавче забезпечення та стан економіки на сучасному етапі розвитку країни.

Відповідно до статті 21 Закону України «Про державний бюджет України на 2012 рік» в 2012 році встановлено прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць у розмірі з 1 січня – 1017 гривень, з 1 квітня – 1037 гривень, з 1 липня – 1044 гривні, з 1 жовтня – 1060 гривень, з 1 грудня – 1095 гривень; мінімальна місячна зарплата становить з 1 січня – 1073 гривні, з 1 квітня – 1094 гривень, з 1 липня – 1102 гривні, з 1 жовтня – 1118 гривні, з 1 грудня – 1134 гривні. Такі показники свідчать про те що в Україні збільшуються соціальні стандарти, але для подальшого вдосконалення системи соціального забезпечення необхідний детальний аналіз та вдосконалення законодавства [6].

Також треба звернути увагу на взаємодію економічної та соціальної функцій держави. Невідповідність програм реформування економіки країни і результатів її здійснення визначеним соціальним пріоритетам; диференціація доходів населення, безробіття, як наслідок, конфліктність, поляризація суспільства, економічна нестабільність, ускладнення демографічної ситуації – всі ці чинники є основними загрозами економічної безпеки України [2, с. 308]. Економічна стабільність у країні є підґрунтям для соціального добробуту усіх верств населення.

Аналіз чинного законодавства дозволяє виявити такі тенденції розвитку соціальної функції сучасної Української держави: 1) поступовий перехід до взаємної відповідальності всіх суб'єктів соціальної політики за результатами соціального розвитку; 2) розвиток системи соціального забезпечення непрацездатних осіб шляхом підтримки відповідних інфраструктур (як державних, так і не державних); 3) участь громадян у формуванні й реалізації соціальної політики на основі принципів добровільності і багатоманіття їх форм; 4) забезпечення захисту працездатних осіб від соціальних ризиків, здебільшого на страхових принципах; 5) стимулювання (шляхом створення правових, фінансових, економічних умов) активної участі громадян у формуванні власного добробуту тощо [2, с. 329].

Проблеми в соціальній сфері посилюються неузгодженістю між змістом прийнятих законів та існуючими механізмами її реалізації [7, с. 85-86].

Ефективна реалізація виконання соціальної функції державою забезпечує внутрішню стабільність, зростання авторитету та довіри до владних структур, цілісність суспільства, його єднання навколо загальнодержавних потреб та інтересів.

Література:

1. Теория государства и права : учебник / под ред. В. К. Бабаева. — М. : Юристъ, 2003. — 592 с. — С. 68-88.
2. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель : монографія / Л. Р. Наливайко. — Х. : Право, 2009. — 600 с.
3. Арістова І. В. Соціальна функція держави як визначальна категорія права соціального забезпечення України / І. В. Арістова // Форум права. — 2006. — № 2. — С. 18-21 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2006-2/06aivszu.pdf>.
4. Гончаров А. Поняття соціального захисту / А. Гончаров // Підприємство, господарство і право. — 2009. — № 10. — С. 126-129.
5. Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141 ; Офіційний вісник України. — 2010. — №72/1 Спеціальний випуск. — С. 15. — Ст. 2598.
6. Закон України «Про державний бюджет України на 2012 рік» від 22 грудня 2011 року // Голос України від 28 грудня 2011 року. — № 246.
7. Nalivayko L. R. Performance problems of Ukrainian state in social sphere / L. R. Nalivayko // European Journal Of Natural History (London). — 2006. — № 5. — P. 85-86.

Бойко Ю.В.
асистент кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

НАПРЯМКИ СУЧАСНОЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

За останні роки в економіці і митній політиці України відбулися зміни, обумовлені досягненням Україною політичної та економічної незалежності і переходом до розбудови соціально орієнтованої ринкової економіки. На сучасному етапі розвитку економіки України проведення ефективної митної політики є одним з основних засобів регулювання зовнішньоекономічної діяльності з огляду на важливість інтеграції у світовий торговельний простір.

Митна політика є одним з основних інструментів протекціоністської політики держави. Як член Всесвітньої організації торгівлі – WTO (World Trade Organization), Організації економічного співробітництва та розвитку (Organization for Economic Cooperation and Development), а також держава, яка претендує на членство в Євросоюзі, Україна формує митну політику з дотриманням вимог цих організацій.

Міжнародні відносини України пов'язані з вибором вступу у митний союз з Росією чи приєднання до зони вільної торгівлі з ЄС.

У традиційному розумінні, зона вільної торгівлі – це група країн, які відмінили між собою тарифи на всі чи більшість товарів та нетарифні заходи, які впливають на торгівлю, між ними. Зони вільної торгівлі не мають єдиного спільного зовнішнього тарифу. Країни, що беруть участь у ній, можуть застосовувати свої власні тарифи до третіх країн.

Згідно із Статтею XXIV ГАТТ, митні союзи та зони вільної торгівлі повинні відмінити мита та інші обмежувальні заходи торгівлі «суттєво на всю торгівлю» між сторонами, щоб відповідати критерію вільної торгівлі. Традиційно в угодах про вільну торгівлю встановлюється режим вільної торгівлі не менш, ніж для 90% торгівлі з країнами-преференційними партнерами.

Україна не має поки що Угоди про вільну торгівлю з Європейським Союзом. Серед міжнародних зобов'язань України та її стратегічної мети щодо подальшої європейської інтеграції є перетворення митної політики відповідно до норм і стандартів ОБСЄ та Ради Європи. Одним із кроків в цьому напрямку було розроблення та схвалення в 2005 році Кабінетом Міністрів України та Радою з питань співробітництва між Україною і Європейським Союзом Плану дій «Україна-Європейський Союз» [1] – двосторонній політичний документ, який містить заходи по розширенню політичної співпраці та поглибленню економічної інтеграції України до ЄС.

Під час переговорів у лютому 2008 року по підготовці Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, обидві сторони передбачають лібералізацію не менш, ніж 95 % торгівлі. ЄС вже має угоди про вільну торгівлю з 24 країнами, з трьома (Андора, Туреччина, Сан Маріно) – митні союзи. У межах Європейського Союзу існує вже спільний ринок та спільна митна політика, яка також передбачає спільний митний тариф по відношенню до третіх країн.

Митний союз - це угода двох або декількох держав, що передбачає усунення внутрішніх тарифів та встановлення спільного зовнішнього тарифу. Таким чином, митний союз передбачає заміну декількох митних територій однією при повній ліквідації митних податків в межах митного союзу і створенні єдиного зовнішнього митного тарифу[2].

Митний союз має єдиний митний кордон. На території союзу діють єдині митні закони і правила щодо ввезення усіх видів товарів до будь-якої з країн-учасниць [3]. У митному кодексі мають бути представлені:

- митний тариф;
- правила митного оцінювання;
- митний контроль;
- антидемпінгові й компенсаційні заходи;
- правила визначення походження товарів;
- оплата збору й умови оплати (із відстрочкою, компенсація і т.д.);
- трактування можливих квот.

Митний союз повинен включати:

- загальний зовнішній митний тариф, що використовується всіма країнами-учасницями при торгівлі з зовнішніми країнами, що не є членами даного Митного союзу;

- створення єдиного органу з нагляду за використанням тарифу і прийняттям рішень про його зміни.

Митний союз перетворюється у спільний ринок з усуненням будь-яких обмежень на переміщення товарів, послуг, а також виробничих факторів – капіталу і робочої сили.

Передумови переходу до спільного ринку створює митний союз, оскільки він ліквідує митні податки між державами-учасницями і розробляє єдину торговельну політику щодо третіх країн. Проте для створення спільного ринку лише цього недостатньо, оскільки потрібно вирішити ще декілька надзвичайно важливих завдань, а саме:

- розробити спільну політику розвитку окремих галузей і секторів економіки (вибір конкретної галузі чи сектора залежить від того, наскільки це важливо для майбутнього закріплення інтеграції. В Європейському Союзі при переході до спільного ринку пріоритетними сферами було визнано сільське господарство та транспорт);

- створити умови для вільного переміщення капіталу, робочої сили, послуг та інформації (що доповнить вільне переміщення товарів);

-сформувати спільні фонди сприяння соціальному та регіональному розвитку.

Ці економічні кроки обумовлюють необхідність проведення гармонізації та уніфікації національних законів, а тим самим потребують формування наднаціональних органів управління і контролю.

Побудова спільного ринку повинна завершитися створенням справді єдиного економічного, правового та інформаційного простору і дати імпульс для переходу до якісно нової сходинок економічної інтеграції – економічного союзу.

5 березня 2011 року під час перебування українського президента в Москві з одноденним візитом прем'єр-міністр Володимир Путін запропонував Україні вступити до Митного союзу з Росією, Білоруссю і Казахстаном.

Митний союз Республіки Білорусь, Республіки Казахстан, Республіки Киргизія та Російської Федерації — міждержавний договір про створення єдиного митного простору, підписаний Росією, Білоруссю і Казахстаном.

7 квітня заступник генерального директора Генерального директорату «Європейська політика сусідства» Єврокомісії Хьюг Мінгареллі, виступаючи на засіданні Комітету з питань закордонних справ Європарламенту, повідомив про неможливість для України одночасного вступу до Митного союзу з Росією, Білоруссю та Казахстаном і створення зони вільної торгівлі (ЗВТ) з ЄС.

12 квітня під час візиту в Київ Володимир Путін в черговий раз заявив, що у разі створення ЗВТ Росія відкриє доступ на свій ринок для низки українських товарів. Крім того, прем'єр-міністр РФ наголосив, що завдяки Митному союзу Україна зможе отримати близько 100 мільярдів доларів додаткових надходжень до державного бюджету[4].

Входження України до Митного Союзу з Росією, Білоруссю та Казахстаном означало б кінець для України переговорів по утворенню зони вільної торгівлі з ЄС, бо в цьому випадку ЄС повинна буде утворювати зону вільної торгівлі тільки з Митним Союзом, а не з окремою країною, яка входить до цього союзу. Але це також неможливо, бо для ЄС основною вимогою укладення угоди про зону вільної торгівлі є членство країн у СОТ. ЄС не практикує утворення зон вільної торгівлі з тими регіональними угрупованнями країн, до яких входять не члени СОТ (як випадку Митного союзу - Росія, Казахстан, Білорусь). У той же час утворення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС не буде перешкодою торговельним відносинам України з країнами Митного Союзу у складі Росії, Білорусі та Казахстану. Політика ЄС передбачає утворення зон вільної торгівлі з багатьма країнами світу, тому можна передбачити, що вступ трьох країн (Росії, Білорусі та Казахстану) до СОТ відкриє дорогу до переговорів щодо утворення зон вільної торгівлі між ними та Європейським Союзом.

Список використаних джерел:

1. План дій «Україна-Європейський Союз» :від 12.02.2005 р. – Київ, 2005.
2. Міжнародна економіка: Підручник/ За ред. В.М. Тарасевича. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 224 с.
3. Митний союз і зони вільної торгівлі. – Режим доступу: <http://www.grinchuk.lviv.ua/book/36/1697.html>

4. Митний союз Білорусі, Казахстану і Росії. – Режим доступу:
http://uk.wikipedia.org/wiki/Митний_союз_Білорусі,_Казахстану_і_Росії

Букало А.С.
студентка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІЙНІ ОБОВ'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Становлення України як незалежної держави, її розвиток викликає ускладнення внутрішньодержавних відносин та безпосередньо зв'язків держави та суспільства. В результаті виникають нові явища та процеси, які потребують узагальнення і відображення в законодавстві. Ця проблема стосується зокрема інституту прав, свобод і обов'язків людини і громадянина.

В Конституції України закріплено, що держава є демократичною та правовою. Це означає, що серед основних цінностей в громадянському суспільстві головне місце займає людина. Тому, в Основному Законі чимале місце відводиться людині, її правам, свободам та обов'язкам.

Обов'язки займають дуже важливе місце в системі конституційного статусу громадянина, адже права, тягнуть за собою виникнення обов'язків, і навпаки - обов'язки зумовлюють виникнення прав. Тому, слід сказати, що вони забезпечують нормальне функціонування соціуму, як єдиного організму.

Обов'язок - об'єктивно обумовлена вимога держави до особи діяти чітко визначеним у законі чином або утриматися від здійснення певних дій.

В Конституції України закріплені наступні обов'язки:

- захищати Вітчизну, незалежність та територіальну цілісність України;
- шанувати її державні символи;
- не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодування завдані ним збитки;
- сплачувати податки та збори, встановлені законом;
- неухильно додержуватись Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей.

Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є, в першу чергу моральним, а не правовим обов'язком, а виконання його передбачає захист країни, її цінностей та культури. Цей обов'язок адресується лише окремим категоріям громадян, що визначені законом. Основною формою виконання цього обов'язку є проходження військової служби.

Згідно з обов'язком не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодувати завдані збитки громадяни зобов'язуються раціонально використовувати природні ресурси, запобігати їх псуванню, забрудненню, виснаженню. Якщо об'єктам заподіяна шкода, то громадянин повинен відшкодувати збитки за сучасними таксами відносно об'єктів тваринного світу, лісу та ін. В окремих випадках розмір збитків визначається за витратами, необхідними для відновлення порушеного стану природних ресурсів. У разі відмови відшкодування збитків спори вирішуються у судовому порядку.

Одним із конституційних обов'язків є обов'язок сплачувати податки і збори, а також щорічно надавати до податкових інспекцій декларації про свій майновий стан та доходи. Податки є одним із джерел поповнення державних коштів, і саме із них Україна забезпечує охорону держави, фінансує соціальні програми, розвиває економіку, освіту, охорону здоров'я в інтересах громадян.

Найголовнішим для громадян є обов'язок дотримуватись Конституції України та законів України, не посягати на честь і гідність, права і свободи інших людей, адже лише при його дотриманні одними громадянами можуть реалізовуватись права інших людей, формуватись і розвиватись правова держава. Особливістю цього обов'язку є те, що він накладається не лише на особу, а на усіх суб'єктів правовідносин. Держава має створити умови для його виконання та гарантії.

На жаль, в сучасному суспільстві гострою проблемою є дотримання обов'язків. Це викликано надзвичайно низьким рівнем правової культури населення та зумовило появу юридичної відповідальності за невиконання тих чи інших обов'язків. Головна мета юридичної відповідальності – охорона правопорядку, правове виховання людей і покарання винних за скоєне. Юридична відповідальність може бути кримінальною, адміністративною, цивільною та дисциплінарною, що передбачено нормами відповідного законодавства. Всі види відповідальності передбачають санкції за скоєні правопорушення.

Проблема реалізації обов'язку надзвичайно складна, адже повністю залежить від моральних якостей та рівня правової культури особи. Обов'язок – це лише необхідність, а не сам факт поведінки. Щоб реалізувати свої обов'язки, в першу чергу повинна усвідомлювати свої дії, необхідність їх виконання та засоби, якими вона може це зробити. Тому завданням держави з вирішення цієї проблеми є створення та вдосконалення умов для реалізації громадянами своїх обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
2. Конституційне право України /За ред.. В. Ф. Погорілко. – Київ.: Наукова думка, 1999. – с.295 – 298.
3. Білоскурська О. В. Форми реалізації конституційного обов'язку дотримуватись Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей / О. В. Білоскурська // Адвокат. – 2009. - №1. - с.20 – 23.
4. Білоскурська О. В. Взаємозв'язок конституційних обов'язків та конституційної відповідальності / О. В. Білоскурська // Часопис Київського університету права. – 2010. - №4. – с.86 – 88.

Бурикін К.О.,
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ТА НАГЛЯД У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Згідно зі ст. 49 Конституції України кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних та оздоровчо-профілактичних програм.

Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування.

Право на охорону здоров'я – це передусім забезпечення відповідного життєвого рівня. Крім того, це право передбачає також наявність безпечного для життя і здоров'я людини навколишнього природного середовища.

Коли ми говоримо про державне управління охороною здоров'я, то розуміємо діяльність органів держави щодо організації й управління усіма складовими системи охорони здоров'я для задоволення потреб громадян України щодо збереження та зміцнення здоров'я.

З точки зору системного підходу об'єктом державного управління охороною здоров'я є вся державна система охорони здоров'я України, а його суб'єктом – система органів виконавчої влади, між якими розподілені певні завдання й функції.

Система охорони здоров'я України побудована на основі бюджетної державно-комунальної моделі з вкрапленням окремих елементів приватної медичної практики й діяльності закладів охорони здоров'я приватної і колективної форм власності.

У цілому охорона здоров'я може розглядатися як система заходів, спрямованих на забезпечення, зберігання та розвиток фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості життя.

Говорячи про державний контроль та нагляд у сфері охорони здоров'я, Всесвітня організація охорони здоров'я розуміє під цим терміном комплекс заходів щодо планування, організації, проведенню й оцінці всіх численних і взаємозалежних заходів системи.

Ці міри необхідні для втілення політики в стратегію, а стратегій у план дій, у якому вказуються конкретні заходи для ефективного і діючого здійснення програм охорони здоров'я в рамках інфраструктури системи охорони здоров'я.

Охорона здоров'я громадян базується на низці принципів, що одержали своє закріплення в Основах законодавства України про охорону здоров'я. До них, зокрема, належать:

1. визнання охорони здоров'я пріоритетним напрямком діяльності суспільства і держави, одним з головних факторів виживання та розвитку народу України;
2. додержання прав і свобод людини і громадянина у галузі охорони здоров'я та забезпечення пов'язаних з ними державних гарантій;
3. загальнодоступність медичної допомоги та інших послуг у галузі охорони здоров'я;
4. відповідність завданням і рівню соціально-економічного та культурного розвитку суспільства, наукова обґрунтованість, матеріально-технічна і фінансова забезпеченість;
5. орієнтація на сучасні стандарти здоров'я і медичну допомогу, поєднання вітчизняних традицій та досягнень з світовим досвідом у галузі охорони здоров'я;
6. децентралізація державного управління, розвиток самоуправління і самостійності працівників охорони здоров'я на правовій та договірній підставах та ін.

Система державного управління, що діє в галузі охорони здоров'я має характерні риси загальної (універсальної) системи державного управління і специфічні риси системи управління об'єктами соціально-культурної (гуманітарної) сфери.

Разом з цим, як і будь-яка галузь та комплекс управління, державне управління в галузі охорони здоров'я має характерні особливості, зокрема:

1. Велику соціально-економічну значущість охорони здоров'я як провідної, базової галузі соціально-культурної сфери життя суспільства й держави, основи державної соціальної політики;

2. Значні труднощі у передбаченні наслідків прийняття тих чи інших управлінських рішень, які можуть проявлятися не відразу і часто не піддаються кваліфікованим оцінкам;

3. Велику кількість та різний характер діяльності об'єктів управління:

- різні за потужністю лікарні (від найменших сільських до колишніх республіканських лікарень підпорядкування Міністерства охорони здоров'я України), поліклініки, диспансери, амбулаторії, діагностичні центри, санаторії, науково-дослідні інститути, вищі навчальні медичні заклади II, III і IV рівнів акредитації – медичні коледжі, академії та університети;

- наявність закладів охорони здоров'я різних форм власності “ державної, комунальної, приватної, колективної;

- неоднорідність об'єктів управління з точки зору їхнього обсягу, потужності, насиченості медичною апаратурою, за кількістю персоналу, в тому числі висококваліфікованих фахівців, за різними формами власності, й, нарешті, за різним службовим підпорядкуванням (окремі заклади охорони здоров'я підпорядковані Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України, міністерствам оборони, внутрішніх справ, транспорту, Службі безпеки України та ін.);

4. Специфічний характер управлінських відносин внаслідок міжгалузевого управління шляхом прийняття відомчих нормативно-правових актів (наказів, інструкцій, оголошень, списків та ін.), які поширюють свою дію на діяльність різноманітних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, медичних і фармацевтичних працівників незалежно від місця їхньої праці, форми власності та підпорядкування закладів охорони здоров'я, проведення їх роздержавлення й розподіл за різними формами власності (державна, комунальна, колективна, приватна), набуття ними статусу юридичної особи, застосування новітніх економічних форм і методів господарювання, праці й службового статусу працівників апарату;

5. Фахові та кваліфікаційні особливості управлінського персоналу галузевих органів виконавчої влади (Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, управління охорони здоров'я обласних державних адміністрацій, головні лікарі та їхні заступники центральних районних лікарень) і місцевого самоврядування (управлінь і відділів охорони здоров'я виконкомів міських, сільських і селищних лікарень), більшість з яких за освітою лікарі й фармацевти, поєднують свою адміністративну роботу з практичною роботою за фахом на умовах сумісництва;

6. Значні труднощі, а часом і неможливість виправлення хибних рішень.

Усі вони сукупно впливають на формування спеціальних (галузевих) органів виконавчої влади і здійснення ними в цій галузі державного управління.

Управління у сфері охорони здоров'я має певні особливості, що відрізняють її від управління в інших сферах суспільного життя, а саме:

- результат надання медичної допомоги важко піддається визначенню і вимірові;

- надання медичної допомоги постійно змінюється і є складним процесом, що часто вимагає невідкладних рішень;

- при наданні медичної допомоги можуть бути допущені важко обумовлені несистемні помилки;

- медична допомога надається значною кількістю вузькоспеціалізованих спеціалістів і вимагає екстраординарної координації;

- у більшості систем організації медичної допомоги одночасно співіснують дві авторитарні лінії (управлінська і клінічна);

- лікарі часто є професіоналами як у медичній діяльності, так і в управлінні;

- в адміністрації медичних закладів існує мінімальний управлінський контроль над працюючими (тобто лікарями) при більшому ступені відповідальності за результати виконуваної роботи і витратами.

Однією з центральних особливостей здійснення управління у сфері охорони здоров'я є природа його об'єктів – закладів охорони здоров'я.

Ці заклади часто називають унікальними або, принаймні, відмінними від інших типів організацій, особливо вони відрізняються від виробничих та інших комерційних підприємств та організацій.

На думку відомих канадських та американських дослідників – авторів класичного підручника „Менеджмент в охороні здоров'я: структура та поведінка організацій охорони здоров'я”, між ними існують наступні відмінності:

- більш складне визначення та вимірювання результатів;

- виконувана робота дуже різноманітна та складна;

- більшість роботи, за своєю природою, є терміновою та невідкладною;

- робота не допускає терпимості до невизначеності та помилок;

- виробнича діяльність надзвичайно взаємозв'язана з іншими видами роботи, вимагає високого ступеня координації дій різних професійних груп;

- робота потребує надзвичайно високого ступеня спеціалізації.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — №30. — Ст. 141.
2. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 № 2801-XII // Сайт Верховної Ради України «Законодавство України».
3. Основні шляхи подальшого розвитку системи охорони здоров'я в Україні. Спільнийзвіт / Підзаг. ред. В.М. Лехан, В.М. Рудого. — К.: Вид-во Раєвського, 2005. — 168 с.
4. Лехан В.М., Крячкова Л.В., Волчек В.В. Проблеми та перспективи перебудови стаціонарної медичної допомоги вторинного рівня // Східноєвропейський журнал громадського здоров'я. — 2008. — Т. 2, № 2. — С. 44-52.
5. Ярош Н. П. Наукове обґрунтування ролі та місця обласної лікарні в системі охорони здоров'я на сучасному етапі реформування сектора: Автореферат дис. канд. мед. наук. — Київ, 2001.

Верескун А.
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Стаття присвячена тільки окремим проблемним питанням із широкого спектру проблем щодо правових позицій Конституційного Суду України. Зокрема йтиметься про правову природу правових позицій, теоретичне та історичне підґрунтя існування цього феномену, їх юридичну значимість (юридичну силу) та проблеми перегляду.

Поява серед вищих органів державної влади України єдиного органу конституційної юрисдикції зумовлює необхідність теоретичного перегляду не тільки деяких аспектів системи джерел права, але і значення впливу актів Конституційного Суду України на правову систему держави та регулювання діяльності суб'єктів правових відносин.

Конституційний Суд України в процесі реалізації своїх повноважень, як державний орган, може давати висновки, приймати рішення, ухвали, акти внутрішньо-організаційного характеру, а окремі його посадові особи (судді) – висловлювати окрему думку. Кожен з цих актів має свою специфіку та свою юридичну природу та силу.

Особлива юридична природа актів Конституційного Суду України обумовлена насамперед тим, що вони в будь-якій своїй формі є актами тлумачення і, навіть у випадках правозастосування – тлумачення органічно вплетено в зміст акту. Чим загальніше закон формулює правову норму або правовий принцип, тим більше проявляється самостійність Конституційного Суду при її тлумаченні та формулюванні більш конкретного змісту відповідних правових положень. Саме ці конкретні правові положення, вироблені органом конституційної юрисдикції в процесі його діяльності у межах повноважень і відповідно до законодавчо визначеної процедури, є не чим іншим, як правовими позиціями, якими зобов'язані керуватися всі суб'єкти правових відносин України.

Необхідність тлумачення норми – це наслідок неоднозначності положень Конституції. Ряд американських юристів, наприклад Д.Броуді, цілком справедливо вказують, що сама специфіка законодавчого процесу така, що він не може охопити всі сфери необхідного правового регулювання (в тому числі і конституційного).

Юридична сила актів тлумачення повністю залежить від об'єкту тлумачення. І, якщо тлумачення закону може бути змінено Верховною Радою України через зміну закону, то тлумачення Конституції може бути зкореговано лише після зміни норми Основного Закону держави. І, хоча акти тлумачення Конституційного Суду України мають певні ознаки нормативності (загальнодержавний обов'язковий характер), однак вони не можуть розглядатися як самостійні джерела права. Вони є інтерпретаційними нормами, нормами-роз'ясненнями, несуть допоміжний характер та можуть бути застосовані лише у зв'язку з застосуванням відповідної самостійної норми. Інтерпретаційні норми не можуть бути нормативною основою для правозастосовчих актів. В тих випадках, коли існують прогалини в Конституції або необхідне видання законів для врегулювання певних відносин, Конституційний Суд повинен відмовлятися від здійснення тлумачення, оскільки відсутній предмет тлумачення.

Якщо ж через тлумачення створюється самостійна норма права, то можна вже вести мову про посягання на права нормотворчого органу та перевищення повноважень органом конституційної юстиції.

У країнах загального права рішення судових органів по конституційним питанням – конституційні судові прецеденти – є важливим джерелом конституційного права. На основі прецедентів в цих країнах склалося казуальне або судове конституційне право, яке суттєво доповнює нормативні акти парламенту та виконавчої влади.

У країнах ж, де діє континентальна або близька до неї система права і, де конституційна юрисдикція здійснюється спеціалізованими органами (конституційним судом, конституційною радою тощо), питання про юридичну силу актів цих органів, вирішується не так однозначно. Невизначеність щодо юридичної природи

актів цих органів стосується як законодавчого, так і доктринального рівня науки конституційного права. Про прецедентні ознаки актів органів конституційної юрисдикції вказують такі вчені як В.О.Туманов, А.Л.Кононов, Б.С.Ебзеев, С.Л.Зівс, Л.В.Лазарев та багато інших. При формуванні рішень органи конституційної юрисдикції, як показує зарубіжна практика, користуються наступними основними принципами:

- принцип верховенства Конституції або принцип верховенства права;
- принцип диференціації (полягає в можливості суду відійти від прецедентного рішення по аналогічній справі, що забезпечується віднаходженням в фактичних обставинах інших аспектів, які потребують іншого рішення);

- принцип балансу (в інтерпретації його автора – судді Верховного суду США Ф.Франкфуртера, складається в оцінці значимості тих чи інших прав та свобод з точки зору їх політичної доцільності та визначення потім їх абсолютної чи відносної конституційної значимості в даний момент. Фактично цей принцип при його реалізації, вказує на відхід від принципу верховенства Основного Закону);

- принцип виявлення волі законодавця;
- принцип прецедентності.

Щодо останнього принципу, то, зважаючи на тему нашої праці, зупинимося на ньому дещо детальніше.

Загалом можна спостерігати два зустрічні процеси – зростання ролі прецеденту як джерела права в країнах романо-германської правової системи та зниження впливу прецедентного права і зміцнення ролі закону в державах загального права.

В країнах з англосаксонською системою права, де функцію конституційного контролю виконують суди загальної юрисдикції, наприклад в США, визнано вже, що писаний текст конституції складає важливу, але не основну частину конституційного права. Основним джерелом є прецедентне право, особливо практика Верховного суду США, на відміну від Великобританії, де “співвідношення сил” між різноманітними джерелами права змінюється не на користь прецеденту.

В країнах з континентальною системою права інститут юридичного прецеденту, проти якого виступають окремі науковці, розповсюджується лише на обмежений перелік конституційних проваджень.

Так, в Іспанії прецедентне значення визнається лише за рішеннями про неконституційність (ст. 40.2 Органічного Закону про Конституційний Суд від 3 жовтня 1979 р.), причому конституційна доктрина суду підлягає «складанню, класифікації та опублікуванню» (ст. 99.2 Органічного Закону).

Геворкян Н.В.
студентка 3 курсу
спеціальності «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ЗАКОНОПРОЕКТ УКРАИНЫ «О МЕСТНОМ РЕФЕРЕНДУМЕ»: ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ И ПУТИ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

Закон Украины «О всеукраинском и местных референдумах»[1] сыграл значительную роль в реализации гражданами Украины права принимать решения по важнейшим вопросам местного значения. Однако, на сегодня указанный Закон частично не соответствует Конституции Украины[2] и делает невозможной эффективную реализацию конституционного права граждан на участие в местных референдумах.

Большое влияние на формирование концептуальных, теоретико-методологических основ исследования данного вопроса сыграли работы таких ученых, как А.В. Батанов, И.М. Грозовский, О.Д. Лазор, В.Ф. Погорилко, В.Л. Федоренко и др. В своих монографиях А.В. Батанов, В.Ф. Погорилко и В.Л. Федоренко[3, с.162] под местным референдумом рассматривают непосредственное (прямое) волеизъявление территориальных громад относительно принятия решений по вопросам местного значения путем прямого голосования членов этих громад.

В 2010 году Кабинетом Министров Украины был предложен законопроект «О местном референдуме»[4], который был разработан с целью обеспечения эффективного регулирования правоотношений, возникающих в процессе инициирования и проведения местного референдума, нормирование права граждан инициировать референдум, исключение административного давления на субъектов этого процесса. Законопроект содержит определение понятия "местный референдум", его виды, принципы участия граждан вопросы, которые могут выноситься на местный референдум.

Согласно законопроекту, назначению проведения местного референдума должно предшествовать образованию инициативной группы, которая займется сбором подписей граждан Украины в поддержку инициативы о проведении референдума. Документ содержит также определения субъектов инициирования референдума, регулирование вопросов образования инициативной группы, порядка его регистрации, а также порядка и сроков сбора подписей.

В документе также изложены положения, которыми определяются организация и обеспечение проведения местного референдума (образование территориального округа, участков из местного референдума, опреде-

лення статусу комісій місцевого референдуму, їх повноважень і організації роботи, порядок складання списків учасників референдуму, агітація референдуму і т.п.).

Законопроект містить норми про порядок проведення голосування, встановлення результатів місцевого референдуму, оскарження рішень, дій, бездіяльності його суб'єктів, особливості проведення місцевого консультативного референдуму.

Згідно з проектом закону:

Місцевий референдум - форма безпосереднього волевиявлення членів територіальної громади села, поселка, міста, району в місті, добровільного об'єднання кількох сіл за рішенням питань місцевого значення на території села, поселка, міста, району в місті, добровільного об'єднання кількох сіл (далі - територія) шляхом прямого голосування

Питання місцевого значення - питання, віднесені Конституцією України, законами України до ведення місцевого самоуправління, в тому числі питання про досрочне припинення повноважень сільських, поселкових, міських, районних в місті рад, сільських, поселкових, міських керівників, а також інші питання, які не належать до компетенції органів державної влади і органів влади Автономної Республіки Крим, крім питань, делегованих органами виконавчої влади;

Виключно місцевим референдумом в відповідних адміністративно-територіальних одиницях вирішується питання реорганізації або ліквідації діючих комунальних дошкільних навчальних закладів, а також дошкільних навчальних закладів, створених колишніми сільськогосподарськими колективами і державними господарствами, вирішуються питання про перейменування або переіменування сільських, поселкових, міських, районних, областей; питання об'єднання в одну однуменну адміністративно-територіальних одиниць, існуючих загальної адміністративної одиниці; питання об'єднання базового рівня місцевого самоуправління в сільських районах. На місцеві референдуми не виносяться питання про скасування рішень вищих органів державної влади і самоуправління; питання, віднесені до ведення органів судової та прокуратури; питання, пов'язані з вибором, призначенням і звільненням посадових осіб, які належать до компетенції відповідної місцевої Ради народних депутатів і його виконавчих і розпорядчих органів.

Питання місцевого значення можуть виноситися в формі: проекту рішення місцевого референдуму - на імперативний місцевий референдум.

На місцевий референдум можуть виноситися один або кілька варіантів проектів рішень місцевого референдуму (питань). Кожен питання, виносимий на місцевий референдум, формулюється таким чином, щоб учасник місцевого референдуму мав можливість однозначно дати на нього відповідь "так" або "ні".

Проект рішення або питання, виносимі на місцевий референдум, повинні мати чітке формулювання, яке не допускає різних трактувань.

Проект рішення або питання, виносимі на місцевий референдум, повинні відповідати Конституції і законам України, указам Президента України і актам Кабінету Міністрів України.

Прийняття Закону України «Про місцевий референдум» вдосконалює механізм реалізації такої форми безпосередньої демократії як місцевий референдум, створить умови для реалізації рішень, прийнятих на місцевому референдумі, буде сприяти подальшому розвитку громадянського суспільства в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про всеукраїнський та місцевий референдуми/ Закон України від 01.01.2011 на підставі 2457-17. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1286-12>

2. Конституція (Основний закон) України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. - К.: Юрінком, 1996. - 80 с.

3. Погорілко В.Ф., Федоренко О.Д. Референдуми в Україні: історія та сучасність: Монографія. - К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000. - С.162; Батанов О.В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні: Монографія/ за заг. Ред. Погорілка В.Ф. - К.: Ін Юре, 2003. - С. 201.

4. Про місцевий референдум/ Проект закону України від 03.09.2010 р. N 7082. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF1JO00I.html

Герасимов В.В.
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЗАГАЛЬНІ КОНСТИТУЦІЙНІ ГАРАНТІЇ ПРАВ ПІДПРИЄМЦІВ

На сьогодні підприємці, незважаючи на чисельність нормативних актів, які повинні були б регулювати цей вид діяльності, знаходяться у дуже складному становищі. Як свідчить практика, підприємці нерідко безпо-

радні перед незаконними діями державних органів, особливо органів державної податкової служби і податкової поліції, митних, антимонопольних та інших контролюючих органів, а також органів місцевого самоврядування.

Для того, щоб займатись підприємницькою діяльністю, підприємці перш за все наділені певними правами та обов'язками, які в свою чергу замало закріпити в нормативних актах, їх треба ще захищати та гарантувати. Невміння або небажання суб'єктів підприємницької діяльності захищати свої порушені права, їх пасивність негативно впливають на їх інтереси, а також на сферу підприємництва, сприяють недобросовісності і численним порушенням державних органів. Однаково важливе значення має як реальне здійснення підприємцями своїх прав та виконання обов'язків, так і забезпечення здійснення наданих законодавством можливостей щодо припинення порушень прав, їх відновлення, компенсації збитків, заподіяних їх порушенням. Для підприємців нерідко проблемою є правильний вибір та ефективне використання та застосування передбачених законодавством засобів захисту – тих правових засобів, з допомогою яких можна запобігти, припинити, усунути порушення прав, вони відновлюються, а також компенсуються збитки, заподіяні їх порушенням. Щоб змусити або спонукати правопорушника припинити дії, які порушують право підприємця, або запобігти таким діям, необхідно знати положення законодавства, що регулюють різні засоби захисту, і вміння їх застосовувати. Таким чином, результати діяльності підприємців багато в чому залежать від їх знання законодавства і вміння захистити свої права, забезпечити відновлення порушених прав і їх судовий захист, уміння застосовувати всю сукупність засобів та заходів їх захисту. Не кожен суб'єкт підприємницької діяльності розуміється в законодавстві і саме через це він може і не знати, які гарантії прав він може використовувати для свого захисту. Все це виникає тому, що інтелектуальний рівень знань та правова обізнаність суб'єктів підприємницької діяльності мають низький показник.

Питанню забезпечення гарантії та захисту прав підприємців присвячено чимало наукових праць, проте вони розглядають лише окремі аспекти цього комплексного і складного в застосуванні питання. Думки з цього приводу викладені, перш за все, у наукових роботах Абової Т.С., Годеса А.Б., Голембо Л.Я., Замойського І.С., Знаменського Г.Л., Кроля М.С., Лаптева В.В., Лебедева К.К., Мамутова В.К., Мартем'янова В.С., Медведчука В.В., Медінцева П.Д., Притики Д.М., Пугінського Б.І., Саніахметової Н.О., Святоцького О.Д., Тітова М.І., Хохлова С.А., Чуднова В.І., Шора Л.М., Щербини В.С., Юдіна В.Я. та ін.

Гарантії прав суб'єктів підприємницької діяльності поділяються на загальні та майнові. Загальні гарантії полягають у тому, що держава гарантує всім підприємцям, незалежно від обраних ними організаційних форм підприємницької діяльності, рівні права і створює рівні можливості для доступу до матеріально-технічних, фінансових, трудових, інформаційних, природних та інших ресурсів. Забезпечення матеріально-технічними та іншими ресурсами, що централізовано розподіляються державою, здійснюється тільки за умови виконання підприємцем робіт і поставок для державних потреб.

У передбачених законом випадках підприємець або громадянин, який працює у підприємця за наймом, може бути залучений до виконання у робочий час державних обов'язків. Орган, що приймає таке рішення, відшкодовує підприємцю відповідні збитки. Гарантії майнових прав підприємця полягають у тому, що держава гарантує недоторканність майна і забезпечує захист права власності підприємця. Вилучення державою у підприємця його основних і оборотних фондів та іншого використовуваного ним майна не допускається, за винятком випадків, передбачених законодавчими актами України. Збитки, завдані підприємцю внаслідок порушення громадянами, юридичними особами і державними органами його майнових прав, що охороняються законом, відшкодовуються підприємцю відповідно до чинного законодавства [1].

Державна підтримка підприємництва - важливий чинник його активізації в умовах побудови ринкової економіки. З метою створення сприятливих організаційних та економічних умов для розвитку підприємництва держава надає земельні ділянки, передає підприємцю державне майно (виробничі та нежитлові приміщення, законсервовані й недобудовані об'єкти та споруди, невикористовуване устаткування), необхідні для здійснення підприємницької діяльності. За допомогою економічних важелів (цільових субсидій, податкових пільг тощо) держава стимулює модернізацію технології, інноваційну діяльність, освоєння нових видів продукції та послуг. Вона надає підприємцям цільові кредити та подає їм інші види допомоги.

Підприємницьку діяльність неможливо здійснювати без залучення і використання матеріально-технічних, фінансових, трудових, інформаційних, природних та інших ресурсів. Тому для забезпечення рівних умов розвитку суб'єктів підприємницької діяльності, незалежно від обраних ними організаційних форм, держава гарантує усім підприємцям рівні права та рівні можливості для залучення цих ресурсів. Наприклад, щодо інформаційних ресурсів стаття 5 Закону України «Про інформацію» передбачає право всіх громадян України, юридичних осіб і державних органів на інформацію, тобто надає можливість вільного одержання, використання, поширення та зберігання відомостей, необхідних їм для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій [2].

Недоторканність майна гарантується Конституцією України всім суб'єктам власності, у тому числі підприємцям. Відповідно до статті 41 Конституції України примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичай-

ного стану [3].

У разі порушення майнових прав суб'єкта підприємницької діяльності підприємець має право на відшкодування завданих цим порушенням збитків відповідно до норм Господарського Кодексу України та інших законів. Відшкодування збитків докладно врегульовано главою 25 Кодексу. Закон захищає суб'єктів підприємництва від незаконного втручання в їх діяльність з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Однак у деяких випадках залучення підприємців та осіб, які працюють у них за наймом, до виконання в робочий час державних або громадських обов'язків є необхідним. Таке залучення можливе відповідно до норм законів України «Про правовий режим воєнного стану» від 06.04.2000 р., «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000 р., інших нормативних актів. Завдані підприємцю збитки мають компенсуватися у порядку, встановленому Господарськими кодексом та відповідним спеціальним законодавством.

В умовах побудови ринкової економіки безумовно змінюється характер організаційно-правових відносин державних та інших органів з суб'єктами підприємницької діяльності.

Список використаних джерел:

1. Щербина В. С. Господарське право: навч. посіб. для студ. вуз.; М-во освіти і науки України. -2-е вид., перероб. і доп.. - К.: Юрінком Інтер, 2001
2. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 / Відомості Верховної Ради України від 01.12.1992 - 1992 р., № 48, стаття 650
3. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР / Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996 - 1996 р., № 30, стаття 141

Гераськін В.Г.
студент 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЗАКОНОДАВЧИЙ ПРОЦЕС ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Сьогодні стає очевидним, що ефективність законів залежить від того, наскільки є чіткими та узгодженими норми щодо їх ініціювання, розгляду та затвердженню. Цього можливо домогтися за допомогою правил, які будуть створені на основі вивчення сучасної технології прийняття законів, врахування передових світових зразків здійснення законодавчої діяльності.

Законодавчий процес – це процес, який розпочинається із ініційованої парламентом законодавчої ініціативи або внесення законопроекту до парламенту. Цей процес охоплює реалізацію законодавчої ініціативи у парламенті і завершується введенням в дію закону.

У зв'язку з цим, велике значення набуває осмислення проблем продукування законів, як з точки зору підтримання позитивного досвіду, так і з позиції, врахування недоліків, виправлення помилок у законодавчому процесі на всіх стадіях.

Підвищення ролі парламенту, вдосконалення законодавчого процесу, покращення якості законів є для України об'єктивною необхідністю. Потреба в їх науковому осмисленні не тільки не втратила своєї актуальності, а й завдяки докорінним змінам, які сталися в економічному та політичному житті країни, набула якісно нового значення. Але досвід України у законотворчій діяльності досить малий, тому щоб вдосконалити були ефективними треба вивчати та враховувати зарубіжний досвід. Саме вирішенню цього питання буде посвячена тема даної роботи.

Законодавча ініціатива - це офіційне внесення до компетентного органу парламенту уповноваженою суб'єктом законопроекту.

Наявність у суб'єкта права законодавчої ініціативи означає, що парламент зобов'язаний розглянути внесену даним суб'єктом пропозицію про видання закону або його проект. Але зрозуміло, що парламент не зобов'язаний прийняти відповідний закон, але може прийняти його зовсім в іншому вигляді, ніж пропонувалося.

Коло суб'єктів права законодавчої ініціативи різне у різних країнах і визначається найчастіше конституціями. У переважній кількості країн воно охоплює уряд і парламентаріїв (імператорського і парламентська ініціатива). У США таким правом володіють тільки парламентарії (лише проект бюджету подається Президентом, але бюджет являє собою акт особливого роду). У ряді країн це коло включає інших суб'єктів - державні органи вищого і безпосередньо нижчого рівня, центральні державні установи, іноді релігійні та інші громадські формування (спеціальні ініціативи), внутрішньопарламентські органи, органи і заклади при парламентах, групи виборців (народна ініціатива). Різноманітність кола суб'єктів права законодавчої ініціативи ілюструється наступними прикладами (мова не йде про проекти законів про бюджет):

— В Болгарії правом законодавчої ініціативи користуються будь-який народний представник і Рада міністрів (ст. 87 Конституції)

— У Словаччині законопроекти можуть вносити комітети Національної ради, депутати, Уряд (ч.1ст.87 Конституції)

— В Німеччині законопроекти вносяться Федеральним урядом, депутатами Бундестагу і Бундесратом (ч.1 ст. 76 Основного закону)

— В Чехії проект закону можуть внести депутат, група депутатів, Сенат, Уряд чи представництво вищої самоврядної територіальної одиниці (ч.2 ст.41 Конституції)

— В Румунії право законодавчої ініціативи належить Уряду, депутатам, сенаторам, а також не менш ніж 250 тис. виборців (пропозицію першого ч.1 ст. 73 Конституції)

— В Мексиці воно належить Президенту Республіки, депутатам і сенаторам Федерального конгресу, законодавчим органам штатів (ст. 71 Конституції)

У двопалатних парламентах відповідно до конституцій або законами суб'єкти права законодавчої ініціативи зазвичай звертаються зі своїми проектами та пропозиціями або в будь-яку з палат, або тільки в нижню. У США законопроекти (біллі) можуть вноситися в будь-яку палату, парламентарій зазвичай вносить свій проект в ту палату, членом якої полягає, але фінансові біллі (пов'язані з отримання державою доходів) вносяться спочатку до Палати представників (частина перша розд. 7 ст.1 Конституції). У Німеччині законопроекти вносяться тільки в Бундестаг (ч.1 ст.76 Основного закону). Зустрічаються зрідка випадки, коли законопроект повинен бути внесений тільки у Верхню палату. Наприклад згідно з частиною четвертою ст. 154 Конституції Колумбії законопроекти, що стосуються міжнародних відносин, вносяться в Сенат.

Обговорення законопроекту. Це найбільш об'ємна стадія законодавчого процесу, що передбачає роботу над законопроектом як на пленарних засіданнях палат, так і в комітетах (комісіях). Організовується вона в різних поєднаннях.

Обговорення на пленарних засіданнях палат часто іменується читанням законопроекту. Очевидно, цей термін прийшов з трьох часів, коли текст законопроекту дійсно зачитувався на засіданні і кожна фраза могла піддатися обговоренню. Нині в цьому немає необхідності, оскільки текст законопроекту розмножується і лунає парламентаріям задалегідь, так само як і різного роду матеріали до нього. Термін, проте, у багатьох парламентах зберігся. Таких читань часто буває три. У кожній країні вони мають свою специфіку, але загалом суть їх можна представити таким чином.

Сенс першого читання законопроекту полягає в тому, щоб вирішити, чи потрібен взагалі такий закон. Парламентарії, заслухавши зазвичай доповідь ініціатора законопроекту, повинні визначитися в тому, чи існує по предмету законопроекту прогалини в законодавстві. Крім того, треба з цієї точки зору оцінити основну ідею або, ще краще, концепцію законопроекту: чи вирішить майбутній закон і наскільки вдало проблему, наявність якої визнається. Якщо, на думку більшості членів палати, відповідь хоча б на один з двох наведених питань - негативний, законопроект відхиляється і подальшому обговоренню не підлягає. Якщо відповіді на обидва ці питання - позитивні, хоча б і з застереженнями, законопроект приймається в першому читанні і підлягає подальшій розробці. Для цього голова палати або сама палата передають проект у відповідний комітет (комісію) або створюють для нього спеціальний комітет (комісію).

Друге читання означає обговорення проекту по суті, включаючи будь-які його деталі. Воно проводиться найчастіше по доповіді комітету (комісії), який працював з проектом. Тут може виявитися, що якусь частину прихильників ідеї законопроекту не влаштовують окремі рішення, зміна яких, однак, руйнує всю конструкцію. В такому випадку цілком можливе відхилення законопроекту в другому читанні і припинення всякої роботи над ним, але якщо такого не сталося, то на даній стадії обговорюються внесені задалегідь поправки до тексту.

Необхідно підкреслити, що регламенти дуже часто вимагають подання поправок в письмовому вигляді і задалегідь, щоб комітет або комісія, що працюють над проектом, а також інші парламентарії могли отримати їх вчасно, мали можливість спокійно вивчити їх і виробити до них своє ставлення. Тому, наприклад, у Франції встановлено, що поправки повинні представлятися не пізніше ніж за 8 днів до обговорення законопроекту. Право парламентаріїв вносити поправки природно випливає з права законодавчої ініціативи і відповідно носить індивідуальний чи колективний характер. Час для обговорення поправок встановлюється зазвичай короткий, наприклад в США, Франції не більше 5 хвилин.

У третьому читанні законопроект обговорюється вже в цілому, з усіма прийнятими раніше поправками. Нові поправки вже не допускаються, за винятком хіба що чисто редакційних. Законопроект і тут може бути відхилений голосуванням (наприклад, якщо частина його прихильників не може погодитися з тим, що їх поправки виявилися відхилені). Це буває у випадку, якщо він просто не зібрав необхідної підвищеної більшості голосів.

В Іспанії, Швеції допускається як виняток обговорення законопроекту в одному читанні.

В однопалатному парламенті прийняття закону, по суті, є завершення останнього або єдиного читання - останнє голосування. Воно може здійснюватися відразу по проекту в цілому або спочатку за статтями або главам, а потім по проекту в цілому. Голосування буває звичайним і поіменним. Таємне голосування по законопроекту абсолютно нелогічно і зустрічається вкрай рідко, в деяких країнах (наприклад, Іспанії) воно просто забороняється регламентами. У двопалатних парламентах закон вважається прийнятим, якщо схвалений в ідентичною редакції обома палатами. Але з цього правила нерідко трапляються винятки.

У двопалатних парламентах з сильною верхньою палатою законопроект повинен пройти одну й ту ж саму процедуру в кожній з палат, причому часто черговість палат не має значення.

Якщо ж верхня палата слабка, то процедура розгляду законопроекту в ній може бути спрощеною у порівнянні з нижньою палатою.

На випадок розбіжностей між палатами конституції часто передбачають обов'язкову або факультативну погоджувальну процедуру. Як зазначалося, при слабких верхніх палатах нижні палати можуть наполягти на своїй редакції закону. Мислими чотири способи вирішення проблеми, пов'язаної з неможливістю врегулювати розбіжності між палатами:

- Якщо палати в законодавчому процесі рівноправні, закон не приймається,
- Якщо нижня палата сильніше, закон зрештою приймається в її редакції,
- Є рідкісні випадки, коли закон приймається тільки верхньою палатою,
- Закон приймається на спільному засіданні палат.

Санкціонування, промульгація і опублікування закону - це стадії законодавчого процесу лише у Великобританії і тих країнах, що були колись британськими колоніями, які сприйняли Вестмінстерської модель організації вищої влади, здійснюється всередині парламенту. Санкціонування, промульгація і опублікування закону - прерогатива, як правило, глави держави, а в зазначених країнах глава держави входить до складу парламенту поряд з двома палатами або єдиною палатою. У Великобританії Парламент складається з Королеви, Палати лордів і Палати громад, а в індійській Конституції по цьому прикладу записано, що Парламент складається з президента і двох палат - Ради штатів та Народної палати.

Санкціонування закону здійснюється главою держави шляхом підписання його офіційного тексту. У більшості країн на цій стадії законодавчого процесу можливе відкладальне вето глави держави, після чого закон повертається в парламент на новий розгляд. Часто при цьому вказується, що глава повідомляє парламенту свої заперечення або зауваження щодо змісту закону.

Промульгація означає санкціонування законопроекту главою держави у встановлені конституцією терміни, а також опублікування закону в офіційному віснику.

Опублікування ж закону - надрукування його тексту в установленому офіційному періодичному або продовжує видання, в якому відтворюється повний текст закону. Дата опублікування має важливе значення для дії закону: від неї ведеться відлік терміну, встановленого для вступу закону в силу.

Список використаних джерел:

1. Лафитский В. И. Основы конституционного строя США/ В. И. Лафитский – М: Юрист. – 271 с.
2. Алебастрова И. А. Конституционное право зарубежных стран: Учебное пособие/ И. А. Алебастрова – М.: Юриспруденция, 2000. – 304 с.
3. Мишин А. А. Конституционное право зарубежных стран: Учебник/ А. А. Мишин – М.: Белые Альвы, 1996. – 400 с.

Гетьман Ю. О.
студентка спеціальності «Правоведення»
1 курсу, юридического факультета
Всхідноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

Жданов Сергей Александрович
Доцент кафедри «История государства и права»
Всхідноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

БОРЬБА С КОРРУПЦИЕЙ НА УКРАИНЕ КАК ПРИОРИТЕТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ

За последние годы практически ни один документ, характеризующий социально-экономическую и политическую ситуацию в Украине, а также положение дел в области борьбы с преступностью, не обходился без упоминания о коррупции. Причина столь пристального внимания к проблеме коррупции ясна. Её уровень в Украине достиг той отметки, когда она становится одним из главных факторов дестабилизирующих жизнь в стране. В последние годы коррумпированность украинского общества имеет стойкую тенденцию к увеличению – это мнение д. ю. н. профессора Н. А. Погорецкого и нельзя с этим не согласиться [1].

На государственном уровне неоднократно принимались законы, концепции и программы борьбы с этим позорным явлением. В 1995 году был принят Закон « О борьбе с коррупцией» [2]. В 2009 году Верховной Радой был принят целый пакет антикоррупционных документов, который состоял из трёх Законов: «Об основах предотвращения и противодействия коррупции в Украине» [3], «Об ответственности юридических лиц за совершение коррупционных правонарушений» [4] и «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины об ответственности за коррупционные правонарушения» [5]. Имея ряд существенных недостатков этот пакет законов, так и не вступил в действие.

На сегодняшний день дела обстоят так, что все органы власти коррумпированы, даже те, которые должны с ней бороться: правоохранительные органы, прокуратура, суды. Коррупцией поражено все украинское общество, от районной власти до высших правительственных структур. Широкое распространение этого нега-

тивного явлення говорить о том, что все государственные меры были недостаточно эффективными или не нашли широкого воплощения и реализации в нашем государстве. В связи с этим, проблема борьбы с коррупцией остаётся актуальной и на сегодняшний день.

Украина признана одной из самых коррумпированных стран в мире по оценке Международной организации Transparency International за 2011 год [6]. Правда, ей не удалось обойти такие страны, как Сомали, Судан и Афганистан, в этих странах уровень коррупции ещё выше, чем в Украине. Но это вовсе не радует, так как Украина по уровню жизни и коррумпированности власти сравнивается с самыми бедными странами мира. Западные инвесторы, зная о том, каких масштабов достигла коррупция в Украине, отказываются сотрудничать с нами и вкладывать деньги в нашу экономику.

Нельзя сказать, что борьба с коррупцией в Украине не ведётся. Наоборот, нынешняя власть считает приоритетным направлением своей деятельности именно борьбу с коррупцией.

С первого июля 2011 года в стране начал действовать закон «О принципах предупреждения и противодействия коррупции в Украине» [7]. Но наличие Закона о противодействии коррупции, как показывает нам опыт предыдущих лет, ещё не гарантия успешной борьбы с этим явлением.

Для преодоления коррупции важным является его добросовестное выполнение всеми государственными органами, институтами гражданского общества. Ведь на Украине иногда игнорируют не только законы, но и нормы Конституции. Остается надеяться, что Закон о противодействии коррупции сдвинет с места вопрос борьбы с этим явлением и не станет пиаром власти для получения преференций от европейских институций.

Мировой опыт показывает, что с коррупцией надо бороться и можно побеждать. Особый интерес для нашей страны должна представлять практика тех государств, где структурные преобразования аппарата управления и совершенствование системы государственной службы достигли наибольших результатов. Речь идет, прежде всего, о Швеции, Сингапуре, Финляндии, Нидерландах и др. странах. При всей специфике системы государственного управления, культурно-исторических, экономических и прочих отличий этих стран от Украины, зарубежный опыт предупреждения и пресечения коррупции в системе государственной службы должен быть исследован и использован в нашем обществе. Безусловно, не следует слепо копировать все методы борьбы, но некоторые из них могли бы применяться и в нашей стране.

Первооснова борьбы с коррупцией – это борьба с нею в высших эшелонах власти. В упомянутых выше странах были выработаны свои пути истребления коррупции, но везде было одно неукоснительное правило: очищение начиналось сверху. Ибо самый убедительный пример для нижестоящих – поведение вышестоящих.

В основу борьбы с коррупцией должно быть положено создание антикоррупционной службы, которая бы обладала политической и функциональной самостоятельностью. Для того чтобы эту службу саму не поразила коррупция, требуется тщательный отбор и материальное обеспечение достойного уровня жизни чиновников. Поставить эту службу над прокуратурой, другими правоохранительными органами и судами, наделить правом изучать уголовные, гражданские дела, дела об административных правонарушениях. Именно такими полномочиями обладало автономное Бюро по расследованию случаев коррупции, которое было создано в Сингапуре, когда власть выразила решимость бороться с этим преступлением.

С целью активизации деятельности по выявлению и раскрытию фактов коррупции необходимо ввести премирование лиц, сообщивших о случаях взяточничества, а также сотрудников антикоррупционной и иных служб, изобличивших виновного. Максимально уменьшить тлетворное влияние коррупции в Украине возможно путем ограничения функций чиновников, внедрения компьютеризации в сферу государственных услуг. Усилить информационное обеспечение граждан. Чётко, лаконично и доходчиво доводить до их сведения информацию о том, в чём заключаются их права и обязанности. Зная всё это граждане будут увереннее себя вести, оказавшись в ситуации с вымогающим чиновником.

В январе 2012 года Минюст Украины издал указ о создании Единого государственного реестра лиц, привлечённых к ответственности за коррупционные действия [8]. Реестр будет представлять собой электронную базу данных, в которой будет помещена информация о лицах, совершивших коррупционные правонарушения. Единый реестр взяточников должен быть открыт для общественности. Скрытие от населения фактов коррупции в современной общественной ситуации вряд ли возможно и целесообразно. Придание широкой гласности результатов антикоррупционной работы способно не только сохранить, но и увеличить кредит политического доверия в обществе.

Было бы целесообразно принимать от чиновников декларацию о своих доходах в виде баланса доходов и расходов, причём баланс доходов и расходов должен совпадать. Во многих странах мира преодолеть коррупцию удалось введением уголовной ответственности за недостоверные данные, занесённые в декларацию. Декларации доходов и расходов чиновников должны быть публичными. Необходимо внедрить такой механизм, при котором взяточник не сможет тратить средства, полученные незаконно.

Более ответственно надо подойти и к кадровому формированию правоохранительных органов, которые призваны осуществлять пресечение коррупции. Например, при приёме на работу в правоохранительные органы применять прохождение детектора лжи и составлять психологический портрет лица, поступающего на данную службу. Это поможет проверить претендента на должность на возможность совершения коррупци-

онных деяний. И, конечно, очень важной мерой по преодолению коррупции является неотвратимость и ужесточение наказания для чиновников, использующих служебное положение в личных целях.

Примером жесткого и одинакового для всех отношения общества к коррупции может служить недавняя отставка президента Германии Кристина Вульфа. В декабре 2011 года немецкие таблоиды сообщили об использовании служебного положения президентом в личных целях. Вульф в 2008 году взял кредит под очень низкие проценты на покупку дома. Скандал разгорелся ещё больше, когда общественности стало известно о давлении со стороны Вульфа на немецкую прессу. Этот скандал стоил ему президентского кресла. 17 февраля 2012 года он вынужден был подать в отставку [9].

Причины и условия, порождающие коррупцию, разнообразны и находятся во взаимосвязи, и поэтому устранять их необходимо не по отдельности, а в комплексе. После проведения этих мероприятий утвердится возможность должностных лиц достигать высокого уровня благосостояния только законным путем за счет своих профессиональных качеств и опыта. Следовательно, возможна смена ценностей, переориентация людей на правовую культуру, образ жизни, приносящий пользу обществу и государству в целом.

Необходимо искоренять и социальные корни коррупции. В зарубежных странах в ходе реформ подняли заработные платы государственным служащим. В нашей стране этой возможности нет из-за финансовых трудностей. Можно улучшить социальное обеспечение чиновников. Первоклассное медицинское обслуживание, беспроцентные кредиты для покупки недвижимости, большая пенсия - всё это равносильно повышению заработной платы в государственном секторе, и, следовательно, увеличивает потери чиновников в случае, если его уличат в коррупционной деятельности. И, самое важное - законы, принятые Верховной Радой Украины по преодолению коррупции должны действовать для всех, а не носить избирательный характер.

Список использованных источников:

1. М.А. Погорецкий // Протидія корупції в Україні: взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства: матер. міжвід. наук_практ. конф. – К.: НВВ НА СБ України.
2. Закон України "Про боротьбу з корупцією" // Відомості Верховної Ради України. -1995. №34.
3. Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції».- Офіційний вісник України від 24.07.2009 - 2009 р., № 53
4. Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень: закон України від 9 червня 2009 року № 1507-VI // Офіційний вісник України. -2009. № 53. 24 липня.
5. Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання та протидії корупції : Закон України від 23.12.2009 № 1787-VI // Відомості Верховної Ради України — 2010. — № 9.
6. Веб-сайт Transparency International [Електронний ресурс].-Режим доступа:- http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/
7. Веб-сайт Верховной Рады Украины [Электронный ресурс].-Режим доступа:- <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/tt1001/page4>
8. Веб-сайт Министерства юстиции Украины [Электронный ресурс].-Режим доступа:- <http://minjust.gov.ua/0/38633>
9. Подробности.UA - телеканал "Интер" [Электронный ресурс].-Режим доступа:- <http://podrobnosti.ua/2012/02/17/821190.html>.

Городовенко А.В., Никитина А.В.
студенты 3 курса

специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ФОРМЫ НЕПОСРЕДСТВЕННОГО ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ НАСЕЛЕНИЕМ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ И УЧАСТИЯ НАСЕЛЕНИЯ В ОСУЩЕСТВЛЕНИИ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ

В наше время очень широкое распространение среди форм демократии получило «обращение граждан в местные органы». Обращение граждан это одно из конституционных прав граждан. Так в Конституции Украины ст. 40 говорится, что каждый гражданин имеет право обратиться в органы местного самоуправления для реализации своих прав на письменное обращение и получение обоснованного ответа.

Проанализировав сводку обращений граждан за первое полугодие 2011 года в городе Мариуполе (всего их 2426) можно выделить основные вопросы, среди которых одним из самых ведущих тем является жилищно-коммунальное хозяйство. Особое место занимают тарифы данных предприятий за оказанные услуги и их обоснованность.

Для поступления этих обращений есть объективные причины:

- Низкий уровень жизни;
- Недостаточность финансирования жилищного и коммунального хозяйства;
- Низкое качество оказанных услуг.

Для полного анализа жилищного хозяйства следует проанализировать:

- Выделение средств из местного бюджета и из государственного;
- Состояние жилищного комплекса;
- Обоснованность тарифов;
- Качество предоставляемых услуг;
- ОСМД как один из способов решения проблем.

Жилищно-коммунальное хозяйство – ведущая отрасль, которая создает необходимые условия для жизнедеятельности населения.

В Мариуполе на балансе местного совета около 2535 домов квартир примерно 110052, а жилищных предприятий 18 из которых 4 не государственные формы собственности.

Не надо быть математиком чтоб подсчитать сколько домов приходится на одно предприятие это около 120 домов. Соответственно уследить, а уж тем более профинансировать очень сложно и по этому большинство капитальных ремонтов заменяются аварийным ремонтом. В альтернативу ЖКП государство предлагает гражданам самим управлять домом с помощью ОСМД.

Общество совладельцев многоквартирных домов (ОСМД) - это юридическая организация, созданная владельцами квартир жилого дома с целью общего управления и содержания дома, а также использования общего имущества. ОСМД имеет собственную печать, счет в банке и может заключать договора.

На сегодняшний день существует ЗУ «Об объединении совладельцев многоквартирных домов» от 29.11 2001 г.

Настоящий Закон определяет правовые и организационные основы создания, функционирования, реорганизации и ликвидации объединений собственников жилых и нежилых помещений многоквартирного дома, защиты их прав и выполнения обязанностей по совместному содержанию многоквартирного дома.

Одной из основных проблем создания ОСМД является то, что на сегодняшний день большинство жилых помещений передаются в неудовлетворительном состоянии, а у вновь создавшегося ОСМД не будет, в ближайшее время, средств для приведения жилых помещений в надлежащее состояние. Поэтому необходимо требовать выполнения нормы, зафиксированной в положении об ОСМД, которая гласит, что ЖЭКи должны сделать первый капитальный ремонт, прежде чем передать дом на баланс ОСМД.

Основная деятельность объединения заключается в осуществлении функций, обеспечивающих реализацию прав владельцев помещений на владение и пользование общим имуществом членов объединения, надлежащее содержание дома и придомовой территории, содействие членам объединения в получении жилищно-коммунальных и других услуг надлежащего качества по обоснованным ценам и выполнения ими своих обязательств, связанных с деятельностью объединения.

Основные преимущества ОСМД:

Жильцы могут сами контролировать качество предоставляемых услуг. Они самостоятельно нанимают уборщицу, дворника, сантехника, электрика, либо заключают договор с соответствующей компанией. В любой момент жильцы могут отказаться от некачественных услуг.

Жильцы сами планируют проведение ремонтных работ, могут брать кредит в банке.

Жильцы могут напрямую требовать от коммунальных служб соблюдения условий по подаче тепла, газа, воды и т.д.

Жильцы сами распоряжаются придомовой территорией и могут защититься от сооружения новых построек прямо возле своих окон.

Недостатки:

Создание ОСМД влечет за собой существенные риски, ведь вся ответственность ложится на плечи председателя правления. И хорошо если он специалист и хорошо разбирается в вопросе управления домом. А если нет?

Есть риск, что если в вашем доме прорвет трубу, без воды придется сидеть несколько дней, поскольку сантехник, с которым заключен договор, не может выйти из запоя.

При систематической неуплате за "коммуналку" жильца ОСМД могут выселить даже из приватизированного жилья. Если в кооперативе не создан фонд для помощи малоимущим, то они первыми попадают под угрозу выселения. По закону, существуют механизмы, при помощи которых можно объявить банкротом даже целый дом.

Для нечестного председателя ОСМД может стать эффективным средством выкачки денег из жильцов. К тому же председатель вправе нанять на работу любое количество сотрудников. А деньги, которые платят жильцы, будут идти на чужие зарплаты.

Есть риск стать заложниками соседей-неплательщиков. За долги, например водоканалу, могут заблокировать счета ОСМД. В таком случае кооператив не может оплачивать остальные услуги.

Правда, не смотря на существующие риски, создание ОСМД – единственный реальный способ грамотного управления домом, реальной оплаты за потребляемые услуги, а не за воздух.

Городовенко А.В.
студент 3 курса
спеціальності «Правознавство»
Мариупольського державного університету

АДМИНИСТРАТИВНАЯ РЕФОРМА В УКРАИНЕ

Современная система государственного управления в нашей стране остается недостаточно эффективной. Одна из основных причин этого заключается в том, что в государственном управлении бессистемно присутствуют элементы, которые передалась в наследство от советского прошлого, и те которые сформировались в последние годы. Как следствие, она тормозит социально - экономическое развитие страны.

Содержание административной реформы заключается в комплексном построении системы государственного управления в Украине образования необходимых институтов государственного управления, которых пока нет в нашей стране.

Проект административной реформы рассчитан на относительно длительный период реализации. Он включает три основных этапа: разработка и утверждение Концепции административной реформы (разработана еще в 1998г) и Программы (до сих пор не разработана); внедрение организационно - правовых основ реформирования ключевых элементов системы государственного управления; формирование новых институтов, новых организационных структур государственного управления.

Реформирование затрагивает многие сферы:

А). В системе органов исполнительной власти. Согласно статье 113 Конституции Украины, Кабинет Министров Украины является высшим органом в системе органов исполнительной власти. Кабинет Министров Украины, как правительство, возглавляет систему органов исполнительной власти, направляет и координирует деятельность министерств и других органов исполнительной власти. Согласно же концепции административной реформы, целью реформирования Кабинета Министров Украины является обеспечение максимально полного и точного воплощения в жизнь конституционного статуса Кабинета Министров как высшего органа в системе органов исполнительной власти Украины. Поэтому Кабинет Министров должен стать центром государственного управления, эффективность работы которого основан на поддержке Парламента и Президента Украины.

Важным условием реализации конституционного статуса Кабинета Министров является обеспечение гармоничных отношений правительства с Секретариатом Президента. Необходимо разграничить:

1) функции Кабинета Министров Украины как коллегиального органа, которые выполняются путем проведения заседаний правительства, а в отдельных случаях - путем опроса.

2) функции Кабинета Министров Украины, выполняемых членами правительства в соответствии с требованиями закона или конкретного поручения Кабинета Министров.

3) функции Кабинета Министров Украины, которые обеспечиваются такими организационными формами работы Кабинета Министров, как правительственные комитеты. Основываясь на выше изложенном, следует осуществить ряд мер по улучшению организации работы правительства.

Центральные органы исполнительной власти - это группа подведомственных Правительству органов исполнительной власти. К центральным органам исполнительной власти относятся:

Государственные комитеты - это центральные органы исполнительной власти, которые, непосредственно не формируя правительственную политику, призваны содействовать министерствам и правительству в целом в реализации этой политики путем выполнения функций государственного управления, как правило, межотраслевого характера.

Центральные органы исполнительной власти со специальным статусом - это новый вид органов исполнительной власти, который входит в группу министерств и ведомств. Особенность данного вида органов заключается, в частности, в том, что все вопросы их правового статуса и взаимоотношений с другими органами должны решаться путем принятия законов, определяющих полномочия и порядок деятельности именно этих органов.

Б). В сфере государственной службы. Деятельность государства, функционирование его управленческого аппарата осуществляются через государственную службу, являющуюся особым институтом современного государства.

Целью реформирования этого института государственной службы является становление действительно профессиональной, высокоэффективной, стабильной и авторитетной государственной службы.

Эта часть административной реформы осуществлена путем принятия закона "О государственной службе".

Должны быть утверждены новые подходы к организации деятельности государственных служащих, в частности во взаимодействии с гражданами, прежде всего в принципиальном изменении характера этого взаимодействия.

В защиту государственных служащих должны быть применены нормы и гарантии статуса государственных служащих. С одной стороны, нужно усилить правовые гарантии, материальную и моральную

защищенность, политическую независимость государственных служащих по выполнению своих профессиональных обязанностей. С другой - создать четкий механизм ответственности государственных служащих, согласован с нормами административного, гражданского финансового, трудового и уголовного права.

В). В сфере местного самоуправления. Административная реформа предусматривает создание нового более усовершенствованного административно-территориального устройства, за недостатков старой системы, которая строится на принципах советского деления, который строился для построения бюрократической системы.

Одним из основных недостатков современного устройства является то, что на областном и районном уровне управления, где функционируют одновременно органы исполнительной власти и органы местного самоуправления, возникает опасность конкуренции их компетенции из-за отсутствия надлежащей правовой базы по разграничению полномочий этих органов.

Разрабатывается пакет законодательных актов по реформированию организации управления на региональном и местном уровне, приводятся в соответствие с Конституцией Украины действующие законодательные акты, которые определяют бюджетно-финансовую систему, экономические основы организации управления и территориального развития, связанные с проведением политики экономического районирования.

Также трансформация низового звена системы административно-территориального устройства Украины (село, поселок и город), формирования коммунальных объединений территориальных общин, разграничение сферы ответственности по предоставлению государственных и общественных услуг органами исполнительной власти и органами местного самоуправления на различных территориальных уровнях управления.

Необходимо предусматривать трансформацию территориального устройства Украины с целью оптимизации структуры управления на региональном уровне, приближение управленческих решений к населению, внедрение новых финансово-бюджетных механизмов, рационализации функций местных государственных администраций.

Подводя итоги, следует заметить о том, что Украина сейчас находится на грани коренных изменений, которые следует проводить умеренно. В результате осуществления административной реформы в Украине в соответствии с Концепцией предусматривается постепенное формирование рационального механизма государственного управления, который позволит повысить эффективность реализации исполнительной власти, углубить ее взаимодействие с местным самоуправлением.

Основная цель реформы заключается в комплексной перестройке системы государственного управления в Украине, и в развитии новой системы органов государственного управления для осуществления основных задач.

Проведение административно-правовой реформы является важным фактором выхода из трансформационного кризиса украинского общества и заключается в создании современной, эффективной системы государственного управления. А формирование новой системы государственного управления является инструмента преодоления кризиса в Украине.

Література:

1. Указ Президента Украины "Про першочергові заходи з проведення в Україні адміністративної реформи" от 20 ноября 1998 г.
2. Указ Президента Украины "Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні" от 22 июля 1998 года.
3. Колпаков В.К., Кузьменко О.В. Адміністративне право України
4. Концепция административной реформы в Украине от 1998 г.
5. Урядовий кур'єр. – 1999. – 15 дек.
6. Урядовий кур'єр. – 2000. – 15 июл.
7. [http://coolreferat.com/Адміністративна_реформа_в_Україні]

Гоша І.О.
ст. викладач кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

УНІФІКАЦІЯ ТА ГАРМОНІЗАЦІЯ ПРАВА У КОНТЕКСТІ СПІВРОБІТНИЦТВА ДЕРЖАВ ЩОДО ЗБЛИЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМ.

Співробітництво держав та міждержавних об'єднань у правовій сфері веде до виникнення потреб в спільному прийнятті рішень щодо загальних задач та узгоджених дій. Це веде до процесу зближення національних законодавств, який означає : по-перше, розробку загального курсу правового розвитку; по-друге, здійснення заходів, щодо подолання правових розбіжностей; по-третє, заохочення заходів щодо розробки загальних, спільних або єдиних юридичних правил.

Разом з цим необхідно враховувати специфіку різних сфер державного життя та співвідношення національних законодавств, які їх регулюють. Щодо деяких сфер, таких як, торгівельні відносини, екологічна сфера зближення швидше, тому що відіграє однорідність регулюючих відносин. В інших сферах - політичній, соціально-культурній зближення може відбуватися значно повільніше, тому що держави намагаються зберегти свою національно – історичну єдність.

Гармонізація права - процес, спрямований на зближення права різних держав, на зменшення розходжень в ньому. Зрозуміло, що уніфікація та гармонізація – взаємозв'язані процеси. Уніфікація, що передбачає введення в національне право різних країн однорідних норм права, та веде до зближення національно - правових систем. Але гармонізація – це більш ширше поняття, тому що зближення відбувається і за межами уніфікації. Тому слід розрізняти гармонізацію права в широкому розумінні, яка охоплює також уніфікацію та гармонізацію права в узькому розумінні.

Головна відмінність гармонізації права від уніфікації - відсутність у цьому процесі міжнародно-правових зобов'язань держав, закріплених міжнародним договором. Відсутність договірної форми не є тільки формальним моментом, а визначає специфіку всього процесу гармонізації: порядок створення та застосування норм права, його кінцевий результат.

Гармонізація права здійснюється стихійно і цілеспрямовано. Суть стихійної гармонізації в тому, що в процесі взаємодії між державами виникало схоже або однакове регулювання. До стихійної гармонізації слід віднести і запозичення досвіду інших держав, в результаті відбувалося зближення права, хоча така мета і не ставилася.

Одним із способів гармонізації права є рецепція - одностороннє запозичення однією державою у іншої великих масивів права.

Гармонізація може бути односторонньою або взаємною. При односторонній гармонізації право однієї держави адаптується до права іншої держави. При взаємній гармонізації учасники роблять на узгодженій основі заходів до зближення права.

Відмінності гармонізації та уніфікації:

1. Уніфікація являє собою встановлення однакових норм в юридично обов'язковій для держав формі, т. б. у формі договору. В них формулюються норми, які держави зобов'язані без всяких змін застосовувати у внутрішній правовій системі. Гармонізація - більш простий і більш «м'який» процес, він не опосередковується твердими міжнародно-правовими зобов'язаннями. Найчастіше це односторонній процес. Але навіть взаємна гармонізація, роль якої буде зростати, здійснювана з використанням міжнародно-правових механізмів міжурядових організацій, не супроводжується

2. Різниця форми приводить до різних результатів. Тільки уніфікація веде до створення однакових норм у внутрішньому праві різних держав, а гармонізація, лише до зближення права, до усунення протиріччя: норми різних держав можуть бути схожими, навіть словесно співпадаючими, але різними.

3. Природа і місце норм в національній системі, створених в процесі уніфікації та гармонізації, також відмінні. Уніфіковані норми в національному праві виступають як спеціальні, оскільки все їхнє життя, від створення до припинення, пов'язана з міжнародним договором. Звідси особливий порядок їх застосування. Навпаки, в процесі гармонізації відбувається розвиток національного права. В нього включаються норми (або запозичені в інших держав, або передбачені типовими законами або іншими міжнародними актами), адаптовані до національно-правової системи, що приймаються у формі національних законодавчих актів. Вони нічим не відрізня-

ються від інших норм національного права і застосовуються в загальному порядку. Вони отримують реальний зміст в контексті національного права. Це може привести до того, що навіть однакові за формою норми будуть мати різний зміст у праві різних держав.

4. Іноді міжнародний договір стає основою гармонізації. Йдеться про держави, які беруть участь в договорах. Немає жодних перешкод для держав, які не беруть участь включити норми договору в своє національне право. Але в цьому випадку договір діє не як юридично обов'язковий акт, а в якості типової моделі.

5. Немає ніякої необхідності давати порівняльну оцінку значущості обох процесів для розвитку права сучасного суспільства. З одного боку, здавалося б, що уніфікація найбільш сприяє зближенню права, так як тільки вона створює однакові норми в праві різних держав. Але практика свідчить, що держави неохоче пов'язують себе жорсткими юридичними зобов'язаннями. Багато прийнятих конвенцій десятиріччями не вступають в силу або діють в незначному колі держав. Навпаки, гармонізація як більш простий процес, який не пов'язує держави жорсткими юридичними зобов'язаннями, виявляється більш кращою і реально сприяє зближенню права.

Вирішальним фактором забезпечення ефективності уніфікації та гармонізації національного права є його однакове тлумачення. Незважаючи на те, що в багато міжнародних угод, спрямовані на зближення правового регулювання, включено спеціальне розпорядження про необхідність їх однакового тлумачення, а стосовно ряду

договорів такий обов'язок резюмується, до теперішнього часу не створено дієвого механізму, що забезпечує подібну збігається інтерпретацію. Стає все очевиднішим, що зближення національного законодавства малопродуктивне без відповідного інституційного механізму (найімовірніше спеціального міжнародного суду), що забезпечує однакове тлумачення уніфікованого права. Успішна практика інтеграційних угруповань показує, що такий суд може забезпечувати однакове тлумачення єдиного і однакового права. На сьогоднішній день міжнародне співтовариство як ніколи близько підійшло до можливості установи такого механізму.

Данильєва Г.М.
Луганський державний університет
внутренніх дел имени Э. А. Дидоренко
Учебно-научный институт права, II курс

ПРОБЛЕМА КОНЦЕПЦИИ ЗАКОНА В СОВРЕМЕННОЙ ТЕОРИИ ПРАВА (Д.РАЦ О ПОНИМАНИИ ЗАКОНА)

Современные отечественные специалисты в области теории права не всегда внимательны к дискуссиям, что разворачиваются вокруг актуальных проблем в интеллектуальной среде иностранных ученых. Традиционные вопросы, что крайне живо обсуждаются, по неизвестным причинам игнорируются в украинских научных изданиях: например, методологический потенциал критической теории права, дискуссия Харта-Дворкина и другие обсуждения концепций закона остаются в тени. Особый интерес по данному вопросу представляет книга под редакцией Мартина Голдина и Уильяма Эдмундсона «Руководство Блэквелл по философии права и теории права» [2].

В части пятой главы двадцать третьей данной книги Джозеф Рац рассматривает вопрос о природе закона, так как, не смотря на большое количество предложенных толкований понятия «природа закона», ни одна из попыток не является абсолютно успешной и поле для размышлений остается все ещё свободным. Джозеф Рац является доктором философских наук и одним из самых известных сторонников юридического позитивизма.

Рассмотрим ключевые идеи или, вернее, проблемные точки, выделенные Д. Рацом:

1) Сущность и концепции. На примере понятия «закон» он показывает: концепции это то, как мы представляем себе отдельные явления в этом мире, а слова не всегда отражают сущность данного явления. Слово закон может употребляться в самых разных значениях, дело лишь в языке на котором ты говоришь и предмете, о котором ты говоришь. Например: законы физики, математики, религии, права и т. д.

Также, на примере равносностороннего и равноугольного треугольника Рац наглядно демонстрирует, что хотя суть такого треугольника едина, подходов к рассмотрению может быть как минимум два. И абсолютное понимание данного понятия должно основываться на знании о треугольнике, на предмет, как равенства сторон, так и равенства углов, иначе нельзя сказать, что наши знания о таком треугольнике будут полными.

2) Природа закона: изменчива ли она? Разумеется, считает Д. Рац, существенные характеристики закона являются универсальными признаками, независимо от того, где и когда он существует. Сущность закона не может изменяться в зависимости от экономических или социальных тенденций. Содержание закона на протяжении разных периодов истории претерпевало изменения: взять хотя бы Римскую империю, Европейские страны в период феодализма или абсолютизма.

Очевидно, что поставленный американским ученым вопрос необходимо соотносится с длительной дискуссией о сущности закона между сторонниками теории естественного права и представителями юридического позитивизма. Напомним, главные знаковые вехи данного спора. Голландский юрист и государственный деятель Гуго Гроций утверждал, что наряду с изменчивым положительным (позитивным) правом, волей людей (государством), существует неизменное естественное право, то есть то, «что согласно с природой общества разумных существ». Оно обусловлено ни временем, ни местом, никем не может быть изменено, а законы соответствуют нравственным установкам людей и не могут существовать без них.

В истории Германии мы можем видеть пример, когда позитивизм, с его верой в то, что «закон есть закон» сделал немецких правоведов абсолютно бессильными перед преступными законами и диктаторским своеволием [1].

Таким образом, то, что было принято понимать под словом закон, на самом деле не соответствовало природе закона. Такое явление сравнимо с пониманием круга под словом треугольник. То есть, каждый здравомыслящий человек знает, что под словом треугольник человечество договорилось понимать фигуру с тремя углами. А в стране (условно назовем ее Л.), решили под словом треугольник понимать круг. Безусловно, данная ситуация выглядит нелепо и даже абсурдно, но почему тогда, мы позволяем себе подменять понятие закона?

И вопрос Иеремии Бенета о том «Может ли эфиоп изменить цвет кожи или леопард свои пятна?» является философским и суть его в том, что если нечто лишит его существенного признака станет ли нечто чем-то другим?

Д. Рац Утверждает, что у закона есть своя природа, и, хотя, понятие «существенных свойств» и «природы» являются философскими, это не значит, что их можно дисквалифицировать и ставить под сомнение во время исследования природы закона.

3) Имеет ли закон существенные свойства? Д. Рац пишет, что в связи с развитием культуры и с появлением новых взглядов в философии изменяется и понимание закона. Новые концепции или вытесняют старые или расширяют и изменяют само понятие закона. Человек употребляет слово закон для передачи разных смыслов, но чаще всего мы имеем в виду закон (право) – как социальный институт. Таким образом, все понятия, которые означает слово закон нельзя объединить по каким-либо существенным свойствам. Поэтому, чтобы лучше понять природу закона нам следует разобраться в концепции закона.

4) Существует ли универсальная концепция закона? Мыслители эпохи Постмодерна отрицали универсальную истину, аргументируя свою позицию тем, что «истина» - это отражение общепринятого суждения, которое зависимо и изменчиво. Так и Д. Рац пишет, что универсальной концепции не существует. Он настаивает на том, что каждая культура диктует свои законы. Так, например, суды разных стран принимают разные решения в одном и том же случае. Например, то, что является правильным в США, будет неприемлемо в Италии. Но как бы там, ни было любой закон должен содержать в себе признаки справедливости и стремления к благу.

Подводя итоги предложенному конспективному обзору крайне важного раздела в «итоговой» книге англоязычной науке права, следует отметить, что предложенные Д. Рацом вопросы являются фундаментом для любого исследования в данной области, и потому их внимательно рассмотрение должно стать предметом дальнейшего изучения и анализа.

Литература

1. Г. Радбрух Пять минут философии права // Проблемы философии права. – 2004. – № II. – С.95-97

2. Martin P. Golding, William A. Edmundson The Blackwell Guide to the Philosophy of Law and Legal Theory, Oxford, 2005. – 355 p.

Доля Ф.В.,
студент 3 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВЫЕ И УГОЛОВНО-ПРАВОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ ВОЗБУЖДЕНИЯ И РАССМОТРЕНИЯ ДЕЛ ПО СТ.126,127 УК УКРАИНЫ

Для современного общества характерен глубокий кризис морали, который зачастую порождает декласированные элементы. Для которых, главный и единственный способ решения конфликта и достижения цели это - физическое воздействие. По статистике правоохранительных органов, возбуждения уголовных дел по статьям 121-128 составляет более 43% от общего количества дел, что делает рассмотрение этого вопроса актуальным для современности. Диспозиции ст.121-125 имеют четко аргументированные признаки, по которым представляется возможным установить степень общественной опасности. Исключения составляют статьи 126, 127 УК; т.к. по мнению автора, имеют ряд отличительных признаков, усложняющих процесс обвинения и следствия.

Первая особенность 126 ст. это **не обязательное наличие телесных повреждений** [1].

Данная особенность одной стороны дает возможность потерпевшей стороне не тратить время и усилия на судебно-медицинские экспертизы, для доказывания факта насилия, телесных повреждений, временной утраты трудоспособности и т.п. (если ссылаться на ст. 125 УК.), т.к. для возбуждения дела по ст. 126 УК обязательное нарушение структурной, анатомической целостности тканей и органов [2].

С другой стороны, действия, осященные в диспозиции ст. 126 УК, в силу отсутствия доказательств (экспертиза, вещественные доказательства, которые можно приобщить к делу, документы, например, больничные листы, справки) являются трудно доказуемыми. В данных обстоятельствах можно ссылаться лишь на показания потерпевшего, подозреваемого, свидетелей. И при условии, что каждая сторона будет отстаивать свою позицию, и давать следствию разные версии произошедшего действия, уголовной делу будет отказано в возбуждении и передачи в следствие. Ведь, в таком случае, следствие будет оперировать лишь «словами» против «слов», из которых не правомерным будет отдавать приоритет той или иной стороне, т.к. деятельность по рассмотрению сообщений о преступлениях должна отвечать требованиям законности и обоснованности. В конечном счете, данное дело будет закрыто за недоказанностью факта применения насилия или за отсутствием состава преступления. Далее может последовать обжалование постановления об отказе в возбуждении уголовного дела, ссылаясь на не полную проверку факта преступления и отсутствие мотивации в отказе возбуждения дела.

Вторая особенность состоит в **объединении таких общественно опасных и противоправных действий как: побои и истязания** под одну статью, а соответственно и правовую санкцию.

По определению, данные действия могут включать в себя «удар» или «побои». Данные определения существенно отличаются друг от друга и влекут за собой разную степень физических страданий. Ведь «побои»

включают в себя множество «ударов», а «удар» не может нести характер истязания. В то же время «побои» могут служить ключевым элементом «истязаний», которые в свою очередь включают в себя: шипание, нанесение многочисленных, но незначительных повреждений тупыми или острыми предметами, воздействие термических факторов и т.п. [3].

Таким образом, законодатель определил одинаковые санкции для побоев и истязаний, которые по определению, несут разную степень физических страданий.

Также, трудно доказать мотив запугивания потерпевшего либо его близких, т.к. в данном случае можно использовать лишь доказательства в виде показаний сторон. Точно так же и в случае религиозной нетерпимости или расовым мотивам, конечно, если данный субъект преступления ранее не привлекался к ответственности за подобные правонарушения.

Толкование «побоев и истязаний» довольно схоже с обоснованием ст. 127 УК. Пытки: умышленное причинение сильной физической боли или физического либо морального страдания путем нанесения побоев, мучений или иных насильственных действий с целью принудить потерпевшего или другое лицо совершить действия, противоречащие их воле. И в тоже время, эти в одно время схожие статьи имеют разные санкции. В таком случае степень наказания зависит от правильности формулировки и квалификации преступного деяния со стороны правоохранительных органов. Но, также, в данном случае сложно говорить о правильности и объективности выбора обвинения, т.к. действия, описанные в обеих статьях (126 часть 2, 127 УК.) имеют одинаковые мотивы, цели, и от части диспозиции.

Для квалификации действий виновного по данному составу необходимо установить, что конечную цель данного преступления является - склонение потерпевшего или иных лиц к совершению каких-либо действий против его воли. Аналогом является часть 2 ст. 126 УК.: действия, совершенные в целях запугивания потерпевшего либо его близких.

Для оперативных групп правоохранительных органов, дела, квалифицируемые 126, 127 ст. УК, составляют трудность в проведении расследования. Используя необходимую методику и практику, работники правоохранительных органов составляют описательную часть (суть обвинения, события преступления – времени, места, способа совершения противоправных действий), а с резолютивной частью приходится сложнее. Следовательно, и органы прокуратуры довольно редко возбуждают уголовные дела по данным статьям. Выходит, что и ситуация остается не решенной, а преступник остается без наказания. Документально, действительно, дело может быть закрыто за отсутствием состава преступления, за недостатком доказательств сторон, но в реальности, дело всё так же будет актуальным. Другими словами, наблюдается, своего рода, антагонизм в доказуемости фактов преступления.

Автор в представленной ситуации рекомендует в любом случае, независимо от обстоятельств дела давать показания следствию. Т.к. используя своё законное право отказа от дачи показаний, лицо заранее подписывает себе проигрыш в построении правовой защиты. Это объясняется тем, что у следствия не будет иного выбора, как руководствоваться и отдавать приоритет сведениям стороны обвинения, по простой причине отсутствия другой трактовки ситуации. В итоге дело с большой вероятностью будет возбуждено и передано для рассмотрения в прокуратуру.

Актуальным также является анализ ст.356 УК Самоуправство, которая также схожа своей диспозицией со статьями указанными выше. В преступных деяниях статей 126, 127 УК также усматриваются причинение вреда (материального и морального) интересам гражданина вопреки установленному законом порядку. Следовательно, лицо совершает заведомо для себя незаконные действия. В этом случае в действиях усматривается прямой умысел и умышленный характер вины. Интересным является тот факт, что самоуправство, не причинившее значительного ущерба, влечет за собой административную ответственность [4]. В юридической практике рекомендовано назначать санкцию по совокупности преступлений, в тех случаях, если в случае самоуправления предусмотрена ответственность за причинение соответствующего вреда. Для отдельной категории лиц, обладающих совокупностью властных полномочий законодатель определил особые санкции, которые описаны в ст. 364, 365, 367 УК.

На основе исследованных материалов, следует сделать следующие научные выводы.

Данные факты говорят о необходимости систематизации понятий и составных элементов понятий «побои» и «истязания». Данные изменения позволят точнее устанавливать степень общественной опасности и размер нанесенного ущерба. Анализ юридической практики показал, что преступления данной категории в своей квалификации не бывают однозначными, и несут в себе различные концепции преступлений. Реформы в области данных статей УК позволят поднять на новый правовой, демократический уровень права и свободы человека и гражданина в Украине, а также усовершенствовать оперативный процесс следствия.

Список використаних джерел:

1. Уголовный кодекс Украины: Научно-практический комментарий. - К., 1995.
2. Кримінальне право України. Особлива частина/ М.І.Бажан. – К.: Юрінком Інтер-Право, 2002. – С. 51
3. Кармазин Ю.А., Стрельцов Е.Л. Уголовный кодекс Украины. Комментарий. – Харьков: Одиссей, 2001
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. В.Ф. Бойка та ін. - К., 1997

Дружинська Н. І.
студентка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Проблемою дослідження є невизначеність місця Президента України серед інших гілок влади та віднесення його до публічної влади, яку не можна долучити до жодної з трьох основних гілок, а також закріпленість президента, як доволі сильної політичної фігури, як для представника публічної влади.

Актуальність теми даної статі обумовлена відсутністю єдиної теорії інституту президентства в Україні, узагальнюючих наукових підходів стосовно питань, пов'язаних з його функціонуванням.

Окремим питанням теоретичних проблем інституту президентства в Україні на сучасному етапі були присвячені дослідження в галузі теорії держави і права, конституційного права та в інших галузевих юридичних науках. Ці питання розглядалися, зокрема, у працях В. Авер'янова, С. Агафонова, С. Алексєєва, Ф. Бурчака, Ю. Коломійця, В. Копейчикова, В. Котюка, Л. Кривенко, О. Крупчана, С. Лисенкова, В. Мелашенка, В. Мельниченка, Н. Мяловицької, Н. та інших.

Метою дослідження є аналіз і вирішення найбільш актуальних теоретичних напрямів проблем інституту президентства в Україні.

Юридичною формою глави держави в Україні згідно зі ст. 102 Конституції України є Президент України. Конституційно-правовий статус Президента України встановлюється нормами Конституції України, які визначають місце та роль Президента України в системі органів державної влади та його взаємовідносини з іншими органами державної влади; закріплюють порядок заміщення поста Президента України; передбачають конституційно-правову відповідальність за державну зраду та інші злочини; визначають функції та повноваження Президента України.

Президент України посідає окреме місце в системі органів державної влади. Конституція України 1996 р., на відміну від попередньої Конституції та Конституційного договору від 8 червня 1995 р., які визначали його статус як глави держави і глави виконавчої влади, не відносить Президента України до законодавчої, виконавчої чи судової гілок влади.

Президент України на час виконання повноважень користується правом недоторканності (ст. 105 Конституції України). Це означає, що до усунення Президента з поста проти нього не можна порушити кримінальної справи, його не можна арештувати тощо. За посягання на честь і гідність

Наукова проблема функціонування інституту Президента в Україні перебуває у стані розвитку з огляду на те, що протягом існування України як самостійної держави зазначений інститут постійно трансформується. Особливо великі зміни в ньому обумовила Конституція України 1996 р. В ній закріплена досить велика кількість нових положень, що стосуються даного інституту. Такі зміни викликали нові дискусії як серед теоретиків, так і серед практиків. Всі вони спрямовані на те, щоб визначитись, яким необхідно бути інституту Президента для забезпечення подальшої розбудови української державності.

На сучасному етапі розвитку суспільства, в контексті проголошених адміністративної та конституційної реформ, формування ефективної системи влади стає одним з найважливіших завдань держави. Реформи мають усунути наявну розбалансованість між гілками влади. З огляду на те, що завданням реформ є в першу чергу перехід від парламентсько-президентської моделі до президентсько-парламентської форми правління, а змістом — перегляд та зміна функцій державних органів (особливо це стосується Президента України та можливостей його впливу на виконавчу і судову влади), необхідно на науковому рівні визначити місце глави держави серед зазначених гілок та форми їх взаємодії.

Ситуація, в якій Президент керує виконавчою гілкою влади, характерна для президентської республіки. Тому невирішеною проблемою для України залишається правовий статус Президента, а отже, і обсяг його повноважень щодо впливу на виконавчу та судову влади. З огляду на конституційну реформу для України цілком закономірною була б поступова перебудова державної влади в бік зміцнення єдиного керівного центру виконавчої влади — Кабінету Міністрів України. Тим більше, що за ст. 113 Конституції «Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі органів виконавчої влади».

Об'єктивний, неупереджений аналіз як окреслених, так і інших питань підведе до розуміння ключового з них — визначення оптимального статусу Президента в українському соціумі, обґрунтування доцільних меж його компетенції та встановлення переліку виконуваних ним політичних функцій

Отже, Президент України - особа, яка уособлює незалежність і суверенітет держави, водночас, фігура глави країни не належить не до однієї з трьох гілок влади і закріплює за собою статус публічної, можна навіть сказати політичної особи.

Не дивлячись на те, що Президент не належить до жодної з гілок влади і не має статусу «сильного» президента, як це прийнято в президентсько-парламентських республіках, він має достатньо широкий обсяг повноважень, які охоплюють законодавчу, виконавчу, судову та інші сфери державної і публічної влади.

Список використаних джерел:

1. Дмитренко Г., Лунев И. Нужен ли Украине „просвещенный монарх“? // Персонал. – 1998. – №6. – С. 39 – 43.
2. Мороз О. О. Політична анатомія України. – К.: Парламентське видавництво, 2004. – С. 300.
3. Головатий М. Обережно — глобалізація // Урядовий кур'єр. — 2002. — 25 вересня

Забавин Д.В.
студент 4 курсу
спеціальності «Правоведення»
Мариупольського державного університета

ЗАКОН УКРАЇНИ ПРО ВИБОРИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТОВ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

В политической составляющей, 2012 год будет охарактеризован выборами народных депутатов Украины. Выборы пройдут по новому законодательству образца 1998,2002 года, по смешанной мажоритарно-пропорциональной системе. Европейская комиссия за демократию через право, дала положительную оценку законом, но с рядом предложений и оговорок. При принятии закона была принята только часть поправок и предложений Венецианской комиссии. Анализируя новый закон о выборах народных депутатов, можно выделить следующие особенности:

- Проходной барьер для политических партий составляет 5 %
- Запрет на участие в выборах блокам политических партий
- Возможность кандидату в народные депутаты баллотироваться одновременно по мажоритарному избирательному округу и списку политической партии;
- В избирательном бюллетене будет отсутствовать графа «против всех»

В законе о выборах, который приняла Верховна Рада України, есть свои положительные и отрицательные моменты. Нельзя делать точных выводов чего именно больше, это станет понятно только после проведения выборов по данному закону. Одним из положительных моментов является то, что у украинцев появляется возможность избрать депутатов закрепленных за определенной территорией, то есть мажоритарная составляющая. Конечно, она выглядит не так идеально как должна бы быть. Идеальным вариантом для Украины является 100 % мажоритарная система абсолютного большинства. Чтобы все 450 депутатов избирались по одномандатным мажоритарным округам. И чтобы выиграть выборы в первом туре, кандидату нужно набрать 50 % + 1 голос. Если никто из кандидатов не набирает данное кол-во голосов, значит, победителя определяет второй тур выборов по данному округу. Эта система позволит отсеять сомнительных лидеров, которые могут победить на округе с результатом 10-15 %.

Более того, тогда двухтуровая мажоритарная система будет призвана сформировать более качественную по составу Верховную Раду Украины т.к. все 450 депутатов будут авторитетные лидеры с разных регионов, которых делегирует народ Украины. Избранный депутат будет представлять определенную территориальную громаду, а не интересы партий. К тому же на примере Мариуполя это дало бы 4 мажоритарных округа,

Оппоненты могут возразить, что это невозможно с точки зрения бюджетной составляющей. Но в данном случае нужно отходить от количественного понятия и заменить его качественным составляющим.

Результат самого избирательного процесса будет зависеть от явки избирателей. Чем выше явка на выборах, тем минимизируется возможность для фальсификаций.

Сделав анализ закона о выборах народных депутатов Украины, можно сделать вывод: что закон содержит в себе как положительные, так и отрицательные моменты. Мажоритарная составляющая дает позитивную тенденцию развития демократических процессов, но в случае если не будет применен административный ресурс, который может повлиять на результаты выборов.

Список використаних джерел:

- Закон України «Про вибори народних депутатів України»//Верховна Рада України; Закон від 17.11.2011 № 4061-VI

Захарова О.В.
Мариупольський державний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТРАНСПОРТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Забезпечення прискореного економічного розвитку України можливо лише за умови ефективного використання транспортної інфраструктури як основної складової національної транспортної системи та її динамічного розвитку, особливо в умовах реалізації потенціалу членства нашої країни в СОТ, прийняття Урядом України фінансових зобов'язань перед МВФ, Світовим банком та ЄБРР та підписання Угоди про вільну торгівлю з Європейською асоціацією вільної торгівлі (ЄАВТ). У зв'язку з цим актуальним та необхідним є розробка та реалізація ефективної транспортної політики, що має базуватися на пошуку інноваційної моделі інфраструктурної перебудови, спрямованої на розширення суспільних зв'язків та прискорення матеріальних потоків. Це потребує реалізації потенціалу транспортної системи країни за рахунок модернізації рухомого складу, розгалуження автомобільних та залізничних мереж, усунення диспропорцій національної мережі у напрямках міжнародних транспортних коридорів та усунення перепон і бар'єрів на шляху руху транснаціональних вантажних потоків, відновлення судноплавства національним морським та річковим флотом, оновлення та зміцнення парку повітряного флоту, у тому числі за рахунок залучення літаків вітчизняного виробництва, розширення нормативно-договірної бази та географічної структури перевезень.

На сьогодні в Україні створена достатня нормативно-правова база, що є основою реалізації стратегічних напрямків розвитку національної транспортної системи на середньострокову перспективу, а саме Державна цільова програма розвитку транспортно-дорожнього комплексу України до 2015 р., Транспортна стратегія України на період до 2020 р., Стратегія розвитку залізничного транспорту на період 2020 р., Стратегія розвитку морських портів на період до 2015 р., Морська доктрина на період до 2035 р., Стратегія розвитку вітчизняної авіаційної промисловості на період до 2020 р., Концепція Державної цільової програми розвитку аеропортів на період до 2020 р., Державна цільова програма реформування залізничного транспорту на 2010-2015 рр. та інші діючі нормативно-правові акти. Актуальним є розробка і впровадження нових документів перспективного розвитку, серед яких Програма розвитку національної мережі міжнародних транспортних коридорів та логістики на 2011-2015 рр., Повітряний кодекс України, Державна цільова економічна програма розвитку автомобільного транспорту, Закон України «Про швидкісні автомобільні дороги», Закон України про внутрішній водний транспорт та інші нормативні акти, що спрямовані на розвиток транспортної інфраструктури та підвищення якості транспортних послуг, що надаються з перевезення пасажирів і вантажів, забезпечення транзиту.

Формування транспортної політики України має базуватися на принципах модернізації, інноваційності, взаємодії/інтеграції, інтероперабельності, адаптації/гармонізації, що взяті за базис концептуальних засадах розвитку національної транспортної системи та передбачають виділення трьох блоків стратегічних цілей, а саме: підвищення конкурентоспроможності транспортної системи, поглиблення інтеграції до європейської та світової транспортних систем, розвиток транспортно-економічних зв'язків із країнами світу й активізацію співробітництва з міжнародними організаціями в рамках спільних проєктів, реалізація яких сприятиме посиленню ролі України у світовій транспортній системі.

Принцип модернізації визначає необхідність якісного удосконалення та приведення до світових параметрів стану транспортної мережі (перш за все автомобільних доріг та інфраструктури портів та аеропортів) та транспортних засобів.

Принцип інноваційності полягає у орієнтації на інноваційну модель розвитку транспортної системи, що повинна базуватися на впровадженні нових технологій у сфері інфраструктурної перебудови, розвитку інтелектуальних транспортних систем та геоінформаційних систем.

Принцип взаємодії/інтеграції, що розглядається у двох аспектах: активної взаємодії видів транспорту у напрямку розвитку інтермодальних перевезень, з одного боку, та посилення взаємодії між національними транспортними системами за рахунок уніфікації правил, норм, вимог тощо щодо процесів транспортування, особливо у міжнародному сполученні, з іншого боку.

Принцип інтероперабельності полягає у створенні умов щодо повної сумісності параметрів функціонування транспортної мережі (ширина залізничної колії, покриття автомагістралей тощо) та характеристик транспортних засобів, що створює умови щодо посилення взаємодії транспортних систем різних країн.

Принцип адаптації/гармонізації витікає з двох попередніх та пов'язаний з необхідністю створення умов щодо приведення параметрів елементів національної транспортної системи України у відповідність до європейських та світових вимог та стандартів.

Отже, ефективна транспортна політика, яка має базуватися на вище зазначених принципах, на довгострокову перспективу забезпечить перетворення транспорту на системоутворюючу галузь національної економіки, що розвиватиметься випереджуючими темпами. Формування єдиного транспортного простору, регіональна та міжнародна інтеграція національної транспортної системи забезпечить підвищення ефективності транспортних послуг, зростання обсягів їх експорту та підвищення рівня використання транзитного потенціалу. Транспортна система країни повністю задовольнятиме не тільки базовим потребам національної економіки та населення, але й відповідатиме світовим стандартам щодо швидкості, своєчасності, безпеки, екологічності транспортування та створюватиме умови для більш інтенсивного інноваційного розвитку країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна комплексна програма розвитку авіаційного транспорту України на період до 2010р.: [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.asavia.org/avia/zakonodatelstvo>.
2. Програма розвитку національної мережі міжнародних транспортних коридорів в Україні на 2006-2010 роки // Офіційний вісник України. – 2005. – № 6. – С. 54-64.
3. Стратегія розвитку залізничного транспорту на період до 2020 року. Схвалена Розпорядженням КМУ від 16.12.2009 № 1555-р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ugmk.info/download/1261743310.
4. Транспортна політика України та її наближення до норм Європейського Союзу/ [Т.Сирийчик та ін.]; за ред. Марчіна Свенціцькі. – К.: Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки, 2010. – 102 с.
5. Транспортна стратегія України на період до 2020 року: [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mintrans.gov.ua>.

Зіманов А. І.
студент 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ

Конституційно-правова відповідальність – це особливий вид юридичної відповідальності, зміст і особливості якої зумовлені першочерговою роллю конституційного права в системі національного права України.

Існують різні критерії класифікації конституційно-правової відповідальності. Я наведу найбільш поширені:

За формою реалізації конституційно-правова відповідальність поділяється на: пряму (безпосередню) – передбачену безпосередньо нормами конституційного права, та непряму (опосередковану) – передбачену нормами інших галузей права.

Конституційно-правову відповідальність можна також класифікувати за суб'єктами.

У радянському державному праві недостатньо уваги приділяли проблемам конституційно-правової відповідальності. На мій погляд це, звичайно, було зумовлено тим, що характер цього виду юридичної відповідальності політико-правовий (хоча це і не єдина точка зору: детальніше про це – нижче) - політичний режим радянської держави не передбачав *de facto* відповідальності вищих органів влади, що в свою чергу не могло не відобразитися на конституціоналістичних настроях, поглядах і, звичайно, працях дослідників.[5]

Конституційно-правова відповідальність має складну структуру. Вона закріплює:

- ◆ по-перше, соціальну відповідальність, що вимагає відповідної, високосвідомої та ініціативної поведінки всіх суб'єктів конституційного права;
- ◆ по-друге, загальні начала відповідальності за правопорушення, що служать “орієнтиром” для формування відповідальності в інших галузях права;
- ◆ по-третє, - конкретні види конституційно-правової відповідальності, що застосовується за порушення окремих конституційно-правових норм та інститутів.

Суб'єктами конституційно-правової відповідальності можуть бути:

- 1) держава. Такий висновок випливає із аналізу ч.2 ст. 3. Конституції, в якій сказано, що держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави”, тому невиконання взятих на себе державою зобов'язань повинно тягти за собою конституційно-правову відповідальність;
- 2) органи державної влади;
- 3) органи місцевого самоврядування;
- 4) громадські об'єднання: політичні партії і громадські організації;
- 5) посадові особи – депутати;
- 6) фізичні особи: громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства.

Згадавши суб'єктів конституційно-правової відповідальності, логічно було б згадати об'єкти і об'єктивну її сторону.[7]

Об'єктом конституційно-правової відповідальності є відносини, що регламентуються нормами даної галузі права, сутність яких полягає в тому, що це фундаментальні відносини, в основі яких лежить практика народовладдя. Об'єктом правопорушення можуть бути, наприклад, владовідносини у сфері реалізації прав і свобод громадян, видання актів державних органів, виборчих прав громадян тощо.

Санкція є обов'язковим атрибутом ретроспективної юридичної відповідальності, в даному відношенні конституційно-правова відповідальність не є виключенням. Тут взагалі необхідно вказати на те, що відповідальність виступає в якості форми реалізації деяких санкцій.[6]

У правовій державі в основу побудови системи державних органів покладається принцип розподілу влади. Даний принцип, закріплений і у Конституції, зокрема (ст. 6), визначає, що “Державна влада в Україні

здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову". Основою даного принципу є механізм стримок та противаг, який фактично закріплюється в санкціях норм Конституції – норм прямої дії, які в свою чергу визначають певні види конституційно-правової відповідальності.

Перед тим, як безпосередньо звернутися до санкцій, які передбачають відповідальність окремих суб'єктів конституційного права, необхідно назвати їх загальну типологію, оскільки до кожного окремого суб'єкта можна застосувати й декілька з нижченазваних загальних видів санкцій.[7]

1) скасування незаконних актів (примусова ліквідація правовідносин, що незаконно виникли, відновлення порушеного правопорядку та ліквідації спричиненої шкоди); (ст. 118.ч.8)

2) рішення голів місцевих державних адміністрацій, що суперечать Конституції та законам України можуть бути відповідно до закону скасовані Президентом України, або головою місцевої державної адміністрації вищого рівня.

3) припинення дії актів державних органів;

4) визнання результатів виборів, референдумів, інших голосувань недійсними;

5) дострокове припинення повноважень органів державної влади;

Отже, конституційно-правова відповідальність – передбачений нормами конституційного права специфічний обов'язок суб'єктів конституційного права переносити особисті чи матеріальні незгоди за скоєне правопорушення, який виступає як засіб забезпечення норм конституційного права, часто має чітко виражений політичний характер, реалізує інтереси особливого кола суб'єктів через спеціальний механізм реалізації та втілення в життя; має цілу низку санкцій. За формою реалізації конституційно-правова відповідальність поділяється на: пряму (безпосередню) – передбачену безпосередньо нормами конституційного права, та непряму (опосередковану) – передбачену нормами інших галузей права.

Список використаних джерел:

1. Боброва І.А. «Ответственность в системе гарантий конституционных норм» // Воронеж, 1985

2. Гагиев А.К. «Развитие конституционных норм: допустимые пределы» // Государство и право, 2000. № 1 –Ст.2-3.

3. Тарасов О.А. «Конституционные основы ответственности государственных органов.» // Автореф. дис. канд. юрид. наук. Москва, 1986. С.

Золотарьова А.О.
студентка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС МІСТ КИЄВА ТА СЕВАСТОПОЛЯ

На протязі усього історичного етапу розвитку територіального устрою України були сформульовані різні адміністративні елементи, які по територіальним критеріям групувалися в елементи територіального устрою. Найбільш значимими є ті, що формують територіальний устрій та є основними суб'єктами внутрішньодержавних адміністративно-територіальних відносин, до них відносяться: Автономна Республіка Крим (АРК), область, міста Київ та Севастополь.

Конституційно-правовий статус самоврядних органів, що функціонують на рівні міст з особливим статусом – м. Києва і м. Севастополя – залишається одним із дискусійних та незгоджених питань у галузі місцевого самоврядування. Дослідження їх конституційно-правового статусу є важливим з огляду удосконалення нормативних основ реформування територіального устрою, необхідність та актуальність якого є очевидним моментом на сучасному етапі державотворення.

Важливим елементом адміністративно-територіального устрою України є місто Київ, що має статус столичного міста. На законодавчому рівні та в юридичній літературі відсутні визначення поняття столиці України – міста Києва та його конституційно-правового статусу. Дослідивши розповсюджені у науці теоретичні підходи та дефінітивні визначення міста, його основні ознаки, проаналізувавши визначення столиці й виявивши особливі та характерні риси міста Києва як столиці, М.П. Хонда запропонував визначати столицю України – місто Київ, як місто, яке відповідно до Конституції України, наділене спеціальним статусом столиці України, є її політичним та адміністративним центром, прирівняним за значенням до символу незалежної держави, наділене додатковими функціями, що зумовлює додаткові повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування [1].

Столиця України – місто Київ, є багатофункціональним суб'єктом конституційно-правових відносин, воно здійснює як властиві усім містам функції, зокрема політичну, економічну, соціальну, культурну, екологічну, зовнішньополітичну, зовнішньоекономічну так і специфічні столичні функції, що зумовлені статусом міста Києва, як столиці України, які розширюють та доповнюють каталог загальних функцій міста в політичній, економічній, культурній, екологічній, зовнішній та інших сферах міського життя [2].

Місто Київ, є особливою адміністративно-територіальною одиницею в межах якої органи місцевого самоврядування виконують не лише повноваження, передбачені Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», але і Законом України «Про столицю України – місто-герой Київ».

Конституцією України передбачено спеціальний статус і для міста Севастополя, який передусім, визнається наявністю в ньому іноземних військових формувань. Специфіка м. Севастополя суттєво відрізняється від конституційно-правових характеристик статусу м. Києва. На сьогодні м. Севастополь залишилось єдиною в Україні адміністративно-територіальною одиницею, де взаємовідносини двох форм публічної місцевої влади чітко не сформульовані, законодавчо не врегульовані.

Дослідження нормативно-правових джерел розкривають сутність взаємовідносин між владними інституціями. Специфіка взаємовідносин органів влади в м. Севастополь зумовлена суперечливістю та недосконалістю чинного законодавства. Конституцією України закріплено систему публічної влади, де на одному рівні діють місцеві державні адміністрації, які є місцевими органами виконавчої влади, та органи місцевого самоврядування, які є владою територіальних громад. На практиці реалізація функцій і повноважень місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування породжує різні питання щодо встановлення меж співвідношення функцій і повноважень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, способів вирішення компетенційних спорів тощо. Конституцією України і Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначена правова основа взаємозв'язку і взаємодії між обласними та районними радами з відповідними місцевими державними адміністраціями, але такого конституційно-правового забезпечення взаємовідносин Севастопольської міської і районних в місті рад із відповідними державними адміністраціями не передбачено [3].

Отже, проблема урегулювання адміністративно-територіального статусу міста Севастополь існує у порядку денному у законотворчому процесі України.

Таким чином, аналізуючи конституційно-правовий статус м. Києва і м. Севастополя, слід визначити необхідність якісного регламентування правових засад здійснення місцевого самоврядування у містах з особливим статусом – Києві та Севастополі, вдосконаленні чинного Закону України «Про столицю України – місто-герой Київ» та ухвалення Закону «Про місто-герой Севастополь» що сприятиме законодавчому визначенню їх спеціальних статусів.

Список використаних джерел:

1. Хонда М.П. Поняття столиці України – міста Києва та його конституційно-правового статусу // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2007. – Вип. 35. – С. 233–239.
2. Хонда М.П. Столичні функції міста Києва, їх реалізація: проблеми теорії і практики // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2005. – Вип. 28. – С. 245–250.
3. Росенко М.І. Щодо питання розробки концептуальних засад законодавчого забезпечення статусу міста Севастополь // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. пр. ОРІДУ НАДУ. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2007. – Вип. № 1 (14). – С. 267–274

Иванцова Н.
студентка юридического факультета
Чебоксарского государственного университета

ЗАКОНОДАТЕЛЬНЫЕ ИНИЦИАТИВЫ ПРЕЗИДЕНТА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ В ОБЛАСТИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ПРЕСТУПНОСТИ

Проблемам уголовной политики всегда уделялось большое внимание в научных исследованиях, поскольку уголовная политика – это основа выработки оптимальных направлений и эффективных средств борьбы с преступностью» [19]. На данный момент, уголовное право пока ещё не полностью сформировало чёткий и слаженный механизм нормативно – правовых норм. Но, стоит учесть, что именно в таких случаях и вступает законодательная инициатива Президента РФ, которая помогает восполнять пробелы в правовом регулировании по вопросам, требующим законодательного решения. Недостаток законодательного регулирования компенсируется правовыми актами главы государства.

В соответствии с Конституцией РФ, одной из важнейших конституционных прерогатив Президента РФ является его участие в законотворческом процессе. Главе государства в соответствии с Конституцией страны принадлежат право законодательной инициативы, окончательного принятия решения о подписании законопроекта, издания указов и распоряжений, обязательных для исполнения на всей территории Российской Федерации.

Президент РФ обладает широкими интегрирующими полномочиями, которые позволяют обеспечивать согласованное функционирование и взаимодействие органов государственной власти в области уголовной политики. Координирующая роль главы государства предполагает, что он не подменяет деятельность законода-

тельных и исполнительных органов власти, а действует вместе с ними и через них, создает необходимые условия для согласованной работы всех государственных органов. В этом проявляется огромный потенциал правовой политики нового качества интегрирующих функций президентской власти в законодательной инициативе Президента РФ в формировании противодействия преступности в законодательстве уголовной политики.

Законодотворческая деятельность Президента РФ имеет различные формы реализации, в частности, то, что касается инициатив Президента в вопросах противодействия преступности можно выделить такие нормативные формы, как:

1) Указы Президента РФ; 2) Послания Президента РФ Федеральному Собранию РФ; 3) Поручения главы государства, которые, в свою очередь, подразделяются на: правовые поручения и исполнительно – распорядительные поручения; 4) Письма Президента РФ; 5) Предложения главы государства о разработке проектов федеральных законов, направленных на устранение выявленных проблем.

В ходе научного исследования законодательных инициатив Президента РФ в области государственной политики противодействия преступности, мы выделили основной курс целей, направленный на законодотворчество уголовной политики Д.А. Медведева, состоящий из:

1) Антикоррупционного нормативного блока Президента РФ. 2) Гуманизации уголовного законодательства. 3) Ужесточение уголовной ответственности для определённых групп лиц.

Антикоррупционный нормативный блок Президента РФ подразумевает: совершенствование системы государственных органов, оптимизирование и конкретизацию их полномочий, качественную экспертизу законодательных актов; правовое просвещение граждан России, изменение правосознания и мышления людей, устранение общественного нигилизма; ужесточение уголовного наказания за взяточничество как к лицам, получающим взятки, так и к лицам, предпринимающим попытки подкупа или же выступающим в роли посредника при даче взятки.

Тем самым можно отметить, что одну из ведущих ролей в политике Президента Медведева занимает проблема противодействия коррупции. С приходом к власти Дмитрий Анатольевич с первых дней начал проводить активную политику для борьбы со взяточничеством, это: издание Указа «О мерах по противодействию коррупции» [10], утверждение «Национального плана противодействия коррупции» [10], принятие Федерального закона «О противодействии коррупции» [3], создание Совета по противодействию коррупции во главе с Президентом России Д.А. Медведевым.

Гуманизация уголовного законодательства охватывает такие направления совершенствования законодательства, как: смягчение уголовного наказания за преступления небольшой и средней тяжести; либерализация уголовного законодательства с помощью устранения нижних санкций по 68 составам преступлений; предоставление суду возможности проявлять более дифференцированный подход при назначении наказания; поправки системы уголовного законодательства, которые предусматривают перенос уголовных преступлений, таких как: оскорбление, клевета, причинение имущественного вреда без признаков хищения, в административную плоскость и введение принудительных работ как дополнительного вида наказания; к категории преступлений небольшой тяжести относятся умышленные и неосторожные деяния, за совершение которых максимальное наказание в виде лишения свободы не превышает 3 лет, при этом суду предоставлено право при наличии смягчающих и отсутствии отягчающих обстоятельств изменить категорию преступления на менее тяжкую; наказание в виде лишения свободы по общему правилу назначается осужденному, впервые совершившему преступление небольшой тяжести, только при наличии отягчающих обстоятельств.

На основе вышеизложенного можно говорить о том, что с целью реализации принципа гуманизации уголовного законодательства и исполнения наказаний исполнительными органами осуществляется поэтапная модернизация законодательства, направленная на реформирование действующего уголовного, уголовно – исполнительного и уголовно – процессуального права.

Ужесточение уголовной ответственности касается таких групп лиц, которые: совершили преступления сексуального характера в отношении несовершеннолетних; являются сотрудником органа внутренних дел. Производится исключение из государственных органов недобросовестных сотрудников. Предполагается ввести специальную уголовную ответственность для лиц занимающихся нелегальным игорным бизнесом.

Из этого следует, что Д.А. Медведев в своей президентской инициативе чётко устанавливает определённый круг лиц, чьё корыстное использование профессионального положения является отягчающим признаком в уголовном праве.

Таким образом, в результате реализации пожеланий главы государства в области борьбы с преступностью вносятся соответствующие изменения в действующее уголовное законодательство.

Эффективное взаимодействие Президента РФ с Правительством, Федеральным Собранием и ВС РФ в законодотворческом процессе уголовной политики имеет ключевое значение в обеспечении согласованного функционирования органов государственной власти в формировании единой правовой системы РФ, создания основ проводимых политических и правовых преобразований и, в конечном итоге, осуществления, тем самым, действительного противодействия преступности в России.

Из этого следует, что уголовная политика – это государственная политика противодействия преступности, заключающаяся как в нормативном, так и в ином определении мер, направленных на противодействие

преступности, устранение её причин и последствий, как через соответствующую деятельность органов государственной власти, так и через законодательные инициативы Президента РФ.

И в заключении хотелось бы ещё раз отметить, что сегодня Президент РФ Д.А. Медведев эффективно влияет на реформирование уголовной системы и обновление законодательных способов противодействия преступности.

Ивахненко М.І.
студентка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВА ОХОРОНА КОНСТИТУЦІЇ У МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРІ: ДО ПИТАННЯ ПРО ПОСТАНОВКУ ПРОБЛЕМИ

Побудова в міжнародному просторі правових, демократичних держав безпосередньо пов'язана з практичним втіленням таких фундаментальних принципів, як верховенство Конституції та верховенство права. Згідно з цим, проблема охорони акта найвищої юридичної сили повинна розглядатися через складові елементи системи державної влади, які є інституційними гарантіями забезпечення статусу Конституції.

Актуальність звернення до цієї теми зумовлена низкою причин. По - перше, недотримання, невиконання, порушення норм Основного Закону може реально позбавити останню її юридичних властивостей та особливостей, привести до суттєвих змін у системі основних засад конституційного ладу держав, а також - звести нанівець інститути (необхідні елементи) громадянського суспільства як такого. По - друге, досвід останніх років державотворення дає чітке уявлення про небезпеки, що чекають на правову систему, якщо органи конституційної юрисдикції є недовірними або їх діяльність підпорядковується політичним інтересам окремих владних еліт. По - третє, проблема створення умов для забезпечення ефективності правової охорони Конституції.

У юридичній літературі правову охорону конституції розглядають у широкому (охорона конституції всіма галузями права) і вузькому (спеціальні конституційні засоби охорони: конституційний контроль і нагляд, конституційна відповідальність) значеннях. Охорону конституції також розглядають у трьох аспектах: припиняльно-модифікаторському (зміна конституції), нормативно-застосовному (конституційний контроль) і концептуально-легітимному (захист конституційного устрою). Охорону треба розуміти і як припинення тих чи інших відхилень від конституції, а також вирішення відповідно до конституції спірних державно-правових питань конституційного значення.[1, с.24]

Правова охорона здійснюється у різноманітних формах, головними з яких є конституційний контроль і конституційний нагляд. Основна відмінність між ними - в заходах впливу при порушенні Конституції, які можуть бути застосовані відповідними органами. Сутність конституційного контролю полягає в тому, що відповідні органи можуть безпосередньо втручатись у діяльність підконтрольних органів, скасовуючи чи призупиняючи незаконні акти. Конституційний нагляд – система відносин, за якої наглядовий орган може лише звернути увагу піднаглядного органу на його помилку і принаймні призупинити дію його акта, але скасовувати або виправляти повинен сам піднаглядний орган.

Проаналізувавши генезис розвитку конституційного контролю відомо, що він з'явився у Великобританії на початку XVII століття і був пов'язаний з діяльністю Таємної ради. До числа перших відносяться суди загальної юрисдикції(американська модель), які вирішують питання про конституційність правових актів у зв'язку з розглядом конкретної справи (Греція, Данія, Норвегія, Японія, США, Мексика, Індія і низка інших країн). Так, на основі ст. 93 Конституції Греції суди не зобов'язані застосовувати закон, зміст якого суперечить Конституції. Проте в Данії, крім того, допускаються так звані «позови про визнання», в яких та чи інша особа оскаржує конституційність правового акта на тій підставі, що в подальшому цей акт може порушити його права. У більшості таких країн остаточне рішення виносить Верховний суд.

У ряді країн (Ірландія, Колумбія, Венесуела) правом перевірки конституційності наділений тільки Верховний суд. В такому випадку зазначене питання розглядається не в зв'язку з конкретною справою, а за поданням певного державного органу - президента, парламенту, уряду. В Ірландії, наприклад, згідно зі ст. 26 Конституції, президент може після консультації з Державною радою передати будь - який законопроект (крім фінансових і конституційних) до Верховного суду з метою отримання його висновку про те, чи не суперечить він або окремі його положення Конституції. У деяких конституціях містяться норми про створення та компетенції спеціальних судів по перевірці конституційності нормативних актів (Австрія, Греція, Іспанія, Польща, Португалія, ФРН та ін. – європейська модель). Вони утворюються в особливому порядку. Як правило, спеціальні органи конституційного контролю розглядають не тільки запити щодо конституційності нормативних актів та міжнародних договорів. У їх компетенції знаходиться і ряд інших справ.

Наприклад, Федеральний конституційний суд Німеччини правомочний також вирішувати питання толкування конституції, відповідності права землі федеральному закону в сфері конкуруючого законодавства, розглядає конституційні скарги фізичних осіб у зв'язку з порушенням їх прав, скарги органів місцевого самоврядування з приводу порушення законом прав на самоврядування, перевіряє конституційність діяльності політичних партій. Цей суд має право приймати постанови про відсторонення від посади Президента Республіки за

умисне порушення ним Основного закону і інших законів, якщо справа порушена однією з палат уряду, про усунення з посади федерального судді в разі порушення ним Основного закону або посягань на конституційний лад Німеччини.

У деяких країнах створюються несудові органи конституційного нагляду. Конституційна рада Франції складається з 9 радників, що призначаються Президентом Республіки і головами обох палат Парламенту (по 3 члени). Крім того, до його складу входять колишні президенти Республіки. Перевірка конституційних органічних законів на відміну від конституційних судів здійснюється тут до їх промульгації Президентом, регламентів палат - до їх застосування. У разі визнання акта неконституційним він не може бути підписаний Президентом. Крім цього в компетенцію Конституційної ради входить перевірка правильності обрання Президента Республіки, депутатів і сенаторів, проведення референдуму (у разі, якщо результати виборів або референдуму оскаржуються). Особливість конституційного контролю в деяких мусульманських країнах (зокрема в Ірані) полягає в тому, що закони та інші акти перевіряються на відповідність не тільки Конституції, але і Корану.

Основне призначення органів конституційного нагляду - повідомити про неконституційність прийнятого правового акту. Розрізняють різні види й форми конституційного контролю: попередній (Швеція, Фінляндія, Франція, ст.159 Конституції України), та наступний контроль стосується офіційно опублікованих діючих актів (США, Італія, Німеччина, ст.160 Конституції України). Конституційні ради, наприклад, здійснюють попередній контроль за конституційністю законів до їх промульгування та видання, а загальні суди у країнах, де вони мають відповідні повноваження (США, Канада, Австралія, Індія, більшість країн Латинської Америки та ін.) - подальший.

За правовими наслідками контроль може бути: обов'язковим, факультативним. За формою виділяють: абстрактний (Австрія, Франція), конкретний (інцидентний), індивідуальний (сьогодні не застосовується в Україні). За місцем здійснення: внутрішній і зовнішній. За правовими наслідками: консультативний та постановляючий. За обсягом: повний та частковий. За змістом: формальний та матеріальний.

Об'єкти конституційного контролю - це правові акти і дії, які можуть бути перевірені на предмет відповідності Конституції. Об'єкти конституційного контролю: 1) закони, їх різні різновиди: закони, що вносять зміни і доповнення в конституцію, закони, прийняті референдумом, конституційні, органічні, звичайні закони; регламенти та інші акти, прийняті законодавчими органами, 2) нормативні правові акти органів виконавчої влади, 3) нормативні правові акти органів місцевого самоуправління, 4) внутрішньодержавні договори (у федераціях і конфедераціях); 5) акти судових органів; 6) акти та дії громадських об'єднань. Даний перелік не є вичерпним. [2, с.401]

Що стосується правової охорони Конституції України, то вона забезпечується реалізацією відповідною системою спеціальних юридичних гарантій, які підрозділяються на нормативно-правові й організаційно-правові. Нормативно-правові гарантії Конституції України - це сукупність матеріальних, процесуальних і колізійних норм права, які визначають порядок прийняття, внесення змін до Конституції України та порядок дії норм Основного Закону в часі, просторі та за колом суб'єктів. Ці норми об'єктивізуються в системі чинного конституційного законодавства України, а в широкому значенні, в усій системі чинного законодавства України.

До суб'єктів, що становлять систему організаційно-правових гарантій Конституції України (у широкому значенні) належать: 1) спільності (народ України, нація, національні меншини, корінні народності, територіальні громади тощо); 2) держава, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, депутати, службовці та посадові особи; 3) політичні партії, громадські організації та блоки (асоціації); 4) громадяни України, іноземці, особи без громадянства, жителі, біженці. Цей список не є вичерпним, його можна доповнити й новими конституційними гарантіями, які актуалізувались у новітній період державотворення.

Україні притаманна європейська модель конституційного контролю. Конституційний Суд займає центральне положення в системі суб'єктів охорони Основного Закону. Його повноваження регламентуються ЗУ «Про КСУ» від 16.10.1996р. Наразі існує чимала кількість пропозицій щодо підвищення ефективності функціонування цього суб'єкта: надати повноваження щодо контролю за проведенням і перевіркою президентських і парламентських виборів, приймати рішення про відповідальність державних службовців в разі порушення ними Конституції чи законів, приймати звернення з питань конституційності законів від судів усіх рівнів, а не тільки Верховного Суду України. До правового захисту Конституції також належать Президент України, Верховна Рада України, кабінет Міністрів України, правоохоронні органи, центральні та міські органи виконавчої влади, Збройні Сили України.

Під умовами ефективності правової охорони Основного Закону розуміють, з одного боку, обставини, які істотно впливають на розкриття Конституцією своєї сутності і сприяють найбільшій її реалізації, дозволяючи більш повно задовольнити інтереси людей; а з іншого, - супутні чинники для дії індивіда щодо досягнення цієї цінності, щодо її використання.

Таким чином, в умовах політичного транзиту, неусталеності відносин в середині системи державної влади, зокрема, через недоведеність до логічного завершення конституційної реформи, численні неузгодженості, суттєво зростає роль правової охорони Конституції, яка спрямована на підтримку конституційного балансу державної влади, подолання правового нігілізму в суспільстві. Незважаючи на значну кількість позитивних моментів в інституті конституційного контролю, слід звернути увагу і на те, що іноді конституційний контроль

використовується для обмеження прав парламенту, відіграючи негативну роль у конкретній державі. У цілому ж роль конституційного контролю залежить від складу органу, що його здійснює, та від соціально – політичної ситуації в кожній країні. Аналізуючи викладене можна сказати, що шлях вирішення зазначених вище проблем полягає в удосконаленні діючого законодавства, в розробці та прийнятті нових нормативно - правових актів, які б регулювали відносини в цій сфері функціонування державних суб'єктів, підвищення меж відповідальності за неякісне виконання своїх повноважень, тісний зв'язок між основними носіями суверенітету - державою та народом, посилення структуризації політичної системи суспільства, забезпечення реального представництва широких верств населення, формування ефективного діючого уряду та системи ефективного конституційного контролю та нагляду. Висновки про переваги та недоліки мають сенс лише у разі наповнення цієї дискусії конкретним змістом.

Список використаних джерел:

- 1.Тесленко М.Юридична природа правової охорони Конституції / М.Тесленко // Вісник конституційного Суду України. - К.: Вип. №3, 2006.- с.24-30.
2. Курс конституційного права України Том 1: Загальна частина: Основи теорії конституційного права. Підручник (За ред. М.А.Баймуратова і А.В. Батанова).-Х.: Одисей, 2008.- с. 396- 402
3. Закон України «Про Конституційний Суд України» // Відомості Верховної Ради України.-1996.-№49.-Ст.272.

Іващенко А.О.
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

МІСЦЕВІ ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМВРЯДУВАННЯ: ІЕРАРХІЧНЕ ТА КОМПЕТЕНЦІЙНЕ СПІВВІДНОШЕННЯ

Метою цієї статті є поглиблене вивчення та системний аналіз різних форм публічної влади, враховуючи вертикальний і горизонтальний поділ влади, що сприятиме вирішенню проблеми взаємоузгодження інтересів центра і місць. Політичні та соціально-економічні перетворення, які відбулися в Україні обумовлюють необхідність створення такої системи місцевих органів виконавчої влади, яка б забезпечила ефективне державне управління на місцевому рівні, захист прав та законних інтересів громадян, належний соціально-економічний розвиток відповідних адміністративно-територіальних одиниць. Поряд із цим варто відзначити, що реформування потребує не тільки система місцевих органів виконавчої влади, але і напрямки їх діяльності. Місцеве самоврядування є органічним поєднанням форм представницької і безпосередньої демократії, тобто систему самоврядування становлять як певні представницькі органи, так і форми безпосереднього волевиявлення населення територіальної одиниці

Якщо говорити про взаємодію органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади, з точки зору вирішення спільних завдань, то можна виокремити взаємодію зі спільним та самостійним функціонуванням взаємодіючих служб. У першому випадку суб'єкти вирішують загальні завдання одночасно і спільно, що створює сприятливі умови для своєчасного коригування їх ідей, взаємного контролю й обміну інформацією. У другому — взаємодія щодо виконання спільного завдання може здійснюватися за рахунок самостійного функціонування, коли суб'єкти, як правило, спільно визначають шляхи вирішення завдань, але їх вирішення здійснюється кожним органом самостійно[5]. У кожному з випадків можливо регулювання відносин договором, але в першому випадку сторони виконують умови цього договору, об'єднуючи дії, зусилля, й отримують результати співпраці, а в другому - у договорі приділяється увага умовам, що відображають діяльність сторін на початковому етапі при визначенні конкретних заходів у спільній діяльності, і на кінцевому при підбитті підсумків, коли оцінюється виконання умов договору й отримано результат.

Основним моментом, що обумовлює зміну специфіки цих відносин, є різне законодавче визначення ступеня самостійності системи органів місцевого самоврядування і, відповідно, співвідношення з ними повноважень місцевих органів виконавчої влади. У цьому виявляється ставлення держави до місцевого самоврядування, реальний рівень її довіри до його. Конституція України допускає делегування повноважень місцевих державних адміністрацій виконкомам сільських, селищних і міських рад, а також обласних і районних рад - обласній і районній державним адміністраціям[2]. Законодавство України встановлює межі такого делегування, а також інші форми взаємодії місцевих державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування. Очевидно, що місцеві державні адміністрації виражають і проводять внутрішню політику держави на місцях і використовують засоби для її забезпечення в діяльності органів місцевого самоврядування. Але муніципальна політика виконавчої влади повинна базуватися на правових основах і методах її здійснення, хоча не може спиратися на командне-адміністративні методи.

Сфери взаємодії місцевих державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування найрізноманітніші - економічні, соціальні, культурні, екологічні, релігійні тощо. Відносини органів місцевого самовряду-

вання з місцевими органами виконавчої влади як провідниками державної політики на місцях правомірно розглядати як важливий і необхідний канал впливу держави на систему місцевого самоврядування в країні, як механізм взаємодії державної політики з місцевими інтересами, репрезентантами яких виступають органи місцевого самоврядування. Саме в ході цих відносин відбувається своєрідне наближення держави до її громадян, «заземлення» загальнодержавних справ та інтересів, їх адаптація до локальних умов.

Слід зазначити, що нерідко органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування вступають у конфлікти між собою через різне розуміння меж здійснення ними їх функцій і повноважень. Такі питання виникають між районними державними адміністраціями й органами місцевого самоврядування сіл, селищ і міст (районного підпорядкування), районними радами, між обласними державними адміністраціями й органами місцевого самоврядування міст (обласного підпорядкування) і обласними радами. Встановлення сфер, у яких взаємодіють органи місцевої державної виконавчої влади й органи місцевого самоврядування, безпосередньо пов'язано з переліком питань, віднесених до відання цих органів, який визначено рядом законодавчих актів. Так, предмети відання держави встановлено Законом України «Про місцеві державні адміністрації», а предмети відання органів місцевого самоврядування - Законом України «Про місцеве самоврядування». Однією з форм передачі повноважень органів виконавчої влади, а також районних та обласних рад може бути адміністративний договір. Адміністративний договір може використовуватись при реалізації найважливішої функції комунального управління, як прийняття рішення про безоплатну передачу майна, що перебуває в комунальній власності, державі, і рішення щодо приймання майна при його безоплатній передачі з державної до комунальної власності. Адже з передачею майна орган влади делегує свої повноваження щодо управління ним, а часто-густо і підприємством як майновим комплексом органу місцевого самоврядування, а в певних випадках і навпаки — повноваження передаються разом із : майном від органу місцевого самоврядування органу виконавчої влади. Зміни повинні сприяти системному вдосконаленню державного механізму, і в тому числі посиленню спроможності уряду консолідувати зусилля усіх інших органів виконавчої влади на формування і здійснення державної політики. Водночас наведені міркування можуть викликати неоднозначні погляди та оцінки фахівців стосовно тлумачення і розв'язання проблем, що породжуються реаліями сьогодення. У будь-якому випадку наступні радикальні політико-правові кроки мають спиратися на різноманітний спектр думок, щоб не зробити суспільство заручником ззовні простих, а насправді недостатньо продуманих рішень[1].

Аналіз обсягу і специфіки конституційного регулювання взаємовідносин органів місцевого самоврядування з місцевими державними адміністраціями вказує на те, що масштаби прямого конституційного регулювання зазначених питань мають у цілому досить обмежене предметне поле, охоплюючи проте різноманітні питання (бюджетні питання, концепція делегування повноважень, деякі контрольні функції тощо).

Ухвалюючи Конституцію України, законодавці фактично обійшли увагою більшість найгостріших проблем взаємодії згаданих органів, залишивши розв'язання цих проблем на потім - на рівні поточних законів. Тому об'єктивна потреба врегулювання більшості проблем, що виникають у сфері взаємовідносин і взаємодії органів місцевого самоврядування з органами виконавчої влади на місцях, вимагає детальної регламентації відповідних суспільних відносин на рівні звичайних законів, необхідність прийняття яких прямо передбачено Конституцією України. Саме вони повинні достатньо повно і вичерпно унормувати всі правовідносини, що складаються у сфері взаємодії самоврядних органів з місцевими державними адміністраціями, відобразивши, разом з тим, відправні змістовні засади, закріплені в Основному Законі України.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України. Академічний курс. Т. 1. Загальна частина Ред. колегія: В.Б.Авер'янов (голова). — К.: Вид. «Юридична думка», 2004. — С. 276—295
2. Корнієнко М. Державна влада і місцеве самоврядування: актуальні питання теорії і практики // Українське право. - 1995. - № 1.
3. Круся А. Місцеве управління і самоврядування: до питання про зміст і поняття // Юридичний вісник. - 1998. - № 1.
4. Баймуратов М. А. Европейские стандарты окальной демократии и местное самоуправление в Украине. — Одесса, 2000. — 80 с.
5. Муніципальне право України: Підруч. /В.Ф.Погорілко, О.Ф.Фрицький, М.О.Баймуратов та ін.; За ред. В.Ф.Погорілка, О.Ф.Фрицького. — К., 2001. — 352 с.

Капустіна Ю.В.
асистент кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

**ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ В СФЕРІ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

Одним з принципів демократичної правової держави, який забезпечує зв'язок державного управління із суспільством та громадянами, є публічність. Публічність включає доступність державного управління для громадян через право вибору відповідних органів виконавчої влади та участь в їх діяльності; прозорість їх функціонування; громадський контроль за діяльністю органів публічного управління та їх посадових осіб, за дотриманням конституційно закріплених інтересів суспільства, прав і свобод громадян [1, с. 53]. За твердженням одного з провідних сучасних правознавців В. Селіванова, «лише за умови розвиненої політичної й правової культури демократичного громадянського суспільства, яке не просто на законній, а, насамперед, правовій основі контролює державну владу, державно організоване суспільство в змозі як обмежувати, так і самообмежувати державні імперативні адміністративно-командні прагнення» [2, с. 254].

У демократичних суспільствах народ як сукупність громадян та їх асоціацій здійснює публічну владу безпосередньо і через систему інститутів. Інституції, яким народ делегує владні повноваження – органи державної влади та органи місцевого самоврядування – діють від його імені. Отже, саме народ і має контролювати як свою (самоконтроль, внутрішній контроль), так і їхню (зовнішній контроль), діяльність, тобто посередництвом контролю здійснювати окремий вид публічної влади – контрольну владу [3, с. 375]

Громадський контроль розглядається як інструмент громадської оцінки ступеня виконання органами влади та іншими підконтрольними об'єктами їх соціальних завдань. Саме характерні відмінності громадського контролю від будь-якого іншого виду контролю лежать у суб'єктно-об'єктній сфері і полягають у тому, що, по-перше, громадський контроль здійснюється саме громадськістю, і, по-друге, що у процесі здійснення громадського контролю контролюється виконання саме соціальних завдань, безпосередньо пов'язаних із захистом і реалізацією прав і свобод громадян, задоволенням соціальних потреб та інтересів населення.

З управлінських позицій громадський контроль, як і будь-який інший контроль, є однією з функцій управління. Він здійснюється шляхом зіставлення діяльності підконтрольних об'єктів із певними соціальними нормами, обраними як еталонні, на підставі чого робиться висновок щодо відповідності цієї діяльності встановленим вимогам. Але завдання громадського контролю не зводиться лише до виявлення розходжень між заданими та фактичними результатами. Головна мета громадського контролю – усунення та попередження причин, які породжують цю невідповідність, забезпечення додержання об'єктами контролю відповідних норм – писаних та неписаних.

Найважливішою умовою підвищення ефективності громадського контролю є відкритість та прозорість діяльності органів влади, зокрема шляхом поширення доступу до інформації про діяльність цих органів, комунальних та інших підприємств, установ та організацій через Інтернет. Дослідження співвідношення розвитку Інтернету і демократизації суспільства дозволяє зробити висновок, що всевітню мережу варто визнати важливим інструментом суспільно-політичної мобілізації, яка може спрямовувати політичну активність мас у конструктивне русло, орієнтувати її на зміцнення і розвиток демократії. Важливою особливістю інформаційного суспільства є те, що нові інформаційно-комунікаційні технології дозволяють розширювати права громадян шляхом надання їм доступу до різної інформації; збільшити ступінь їх участі у прийнятті політичних рішень та контролі за діяльністю публічної влади; активно творити інформацію, а не тільки її споживати; забезпечувати захист приватного життя тощо. Коли завдяки технологіям суспільство стає все прозорішим для влади, то його легше контролювати [4, с. 72]

Певним кроком на шляху забезпечення прозорості та відкритості суб'єктів владних повноважень і створення механізмів реалізації права кожного на доступ до публічної інформації є прийняття Закону України «Про доступ до публічної інформації» [5]. Цей закон передбачає певні гарантії забезпечення права на доступ до публічної інформації, однією з яких є здійснення парламентського, громадського та державного контролю за дотриманням прав на доступ до публічної інформації. Не менш важливим та актуальним є питання антикорупційної політики держави. Стосовно цього є відповідне роз'яснення Міністерства юстиції України щодо участі громадськості у заходах щодо запобігання корупції від 26 серпня 2011 р. яке містить інформацію відносно того, що з корупцією можливо боротися використовуючи різні заходи: суто репресивні, які полягають у виявленні, розслідуванні та розкритті корупційних правопорушень і притягненні винних осіб до відповідальності, або превентивні, серед яких такі як покращення прозорості, підзвітності і доброчесності державних структур, правовий захист громадян та підвищення правової обізнаності, підвищення етичних стандартів у діяльності публічних службовців, просвітницька робота з населенням та окремими цільовими групами, виховання молоді у дусі неприйняття корупції. Але жоден з цих заходів не буде успішним, якщо під час їх реалізації буде відсутня підтримка з боку суспільства. Досвід багатьох країн свідчить про те, що активність громадян, зацікавлених у подоланні корупції, є головною передумовою подолання корупції.

Про обов'язкову участь громадськості у подоланні корупції зазначено у Конвенції ООН, підписання якої 9 грудня 2003 року міжнародною спільнотою стало однією з найбільш визначних подій в історії сучасних міжнародно-правових відносин у сфері запобігання та протидії корупції. З ратифікацією цієї Конвенції Верховною Радою України пов'язана розробка та прийняття 7 квітня 2011 року Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», спрямованого на створення дієвої системи запобігання корупції, розробки і впровадження комплексу організаційно-правових заходів для протидії цьому явищу, виявлення та подолання його соціальних передумов і наслідків та створення нових дієвих механізмів для досягнення цієї мети. Зазначеним За-

коном розширено коло суб'єктів, які здійснюють заходи щодо запобігання та протидії корупції в Україні, та виокремив серед них окрему групу суб'єктів, що беруть участь у запобіганні, виявленні, а в установлених законом випадках і у здійсненні заходів щодо припинення корупційних правопорушень, відновленні порушених прав чи інтересів фізичних та юридичних осіб, інтересів держави, а також в інформаційному і науководослідному забезпеченні здійснення заходів щодо запобігання та протидії корупції, у міжнародному співробітництві в цій сфері (стаття 5 Закону) До таких суб'єктів, крім місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій та їх посадових осіб, вперше, відносяться громадяни та об'єднання громадян.

Причини слаборозвинутого громадського контролю в Україні криються перш за все в незрозумінні громадянами необхідності громадського контролю та небажанні його впроваджувати, також в слабкій інституційній спроможності самих організацій громадянського суспільства, здійснювати цей контроль. Деяким організаціям не вистачає професійних знань, іншим бракує комунікацій та вмінь, частина взагалі лише імітують громадський контроль, адже, насправді ж їх дії спрямовані на вирішення власних конкретних політичних інтересів. Отже треба звернути увагу на підвищення рівня правової культури та самосвідомості громадян. Саме навчання людей їх прав є важливим елементом ефективного здійснення громадського контролю, адже громадяни нашої країни повинні відстоювати свої права, вчасно реагувати на порушення відповідних прав, залучаючи якомога більшу аудиторію до конкретного випадку, тим самим створюючи надійний плацдарм взаємодопомоги та співробітництва серед громадян та об'єднань. Вирішення певної проблеми перш за все починається з конкретного індивіда, з кожної особистості, яка повинна знати певний механізм реалізації прав, та процедуру відновлення порушених прав громадян відповідними службовими особами та не зупинятися, якщо чиновники не відповіли на їх запити, а шукати інші шляхи, долати бар'єри та об'єднуватися для вирішення питань відновлення порушених прав та здійснення заходів запобігання порушень прав та свобод громадян.

Список використаних джерел:

1. Малиновський В. Я. Державне управління: навч. посіб. - Луцьк: Ред. - вид. від. «Вежа» Вол. Держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. - 558 с.
2. Селіванов В. М. Право і влада суверенної України: методологічні аспекти. - Монографія. - К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. - 724 с.
3. Сушинський О. І. Контроль у сфері публічної влади: теоретико-методологічні та організаційно-правові аспекти: Монографія. - Львів: ЛРІДУ УАДУ, 2002. - 468 с.
4. Сіленко А. Соціально-політичні наслідки інформаційної революції // Політичний менеджмент, 2005. - № 5. - С. 61-74
5. Закон України «Про доступ до публічної інформації.» від 13.01.2011 № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України. - 2011. - № 32. - с. 314
6. Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції.» від 07.04.2011 № 3206-VI // Голос України від 15.06.2011 - № 107

Карцев К.В.
студент 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ В ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

На сьогоднішній день в Україні дуже актуальним є питання щодо громадських об'єднань, тому що вони є складовою частиною громадянського суспільства – важливого показника демократії у країні.

Говорячи про політичні партії, які є різновидом громадських об'єднань, слід зауважити, що у нашій країні не існує ніяких обмежень щодо створення політичних партій, тим самим в Україні діє багатопартійна система, що робить її демократичною державою. В Україні на сьогоднішній день зареєстровано близько 179 політичних партій, однак у зв'язку з виборами у Верховну Раду, які відбудуться осінню цього року, спостерігається тенденція злиття та об'єднання партій а також поступового підвищення їх впливу на процеси в країні у зв'язку з введенням змішаної виборчої системи.

Наявність великої кількості партій обумовлюється тим, що вони не в змозі відстоювати інтереси своїх виборців на належному рівні. Частина партій взагалі є фіктивними і не бере активну участь у політичному житті, а існують лише як політичні проекти задля задоволення потреб інших партій чи окремих осіб (відбирання голосів у партій опонентів шляхом створення близької за програмою чи назвою партії, підвищення власних результатів на виборах шляхом поглинання сильною партією слабкої та ін.).

Виходом з цієї ситуації є зменшення кількості політичних партій шляхом їх розпуску чи заборони. Задля цього повинен бути проведений моніторинг діяльності усіх партій, у якому повинна бути висвітлена активна робота тієї чи іншої партії, якщо вона існує, її вплив на суспільні процеси в країні. На основі цього моніторингу «мертві» партії повинні бути розпушені.

Також для належного захисту прав і свобод громадян України з боку політичних партій необхідним є введення поправок до Конституції України, згідно з якими усі громадяни України, яким на момент виборів виповнилося 18 років, зобов'язані прийняти участь у виборах (на тих, хто відмовиться та не прийме участі у виборах, буде накладено адміністративний штраф) . Ці зміни допоможуть звести фальсифікації до мінімуму і підвищать відповідальність партій перед своїми виборцями.

Говорячи про громадські організації, слід зауважити, що деякі з них на сьогоднішній день впливають на політичне життя в країні не менше за політичні партії, бо вони захищають інтереси громадян. Але так склалося, що українське суспільство останнім часом вважає, що ті чи інші дії, направлені на захист їх прав та інтересів, - це лише політична гра якоїсь партії, до якої, як вони вважають, має відношення певна громадська організація. Саме від цього втрачається довіра громадян до тих організацій, які дійсно займаються громадською діяльністю та захищають права і інтереси певних верств українського суспільства.

Проблемою також є те, що суспільство дуже «відірвано» від діяльності, яка притаманна тієї чи іншої організації. Виходом з цієї проблеми є освітлення у засобах масової інформації дій, які робить та чи інша громадська організація задля захисту прав та інтересів громадян України, освітлення їх діяльності через інтернет-видання та ін., протягування суспільства до дій, які направлені на захист їх інтересів (проводження мітингів, демонстрацій, пікетів та ін.).

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.

2. Закон України «Про політичні партії в Україні»; від 05.04.2001р. // Відомості Верховної Ради України .- 2001.- №23.-Ст.118

3. Закон України «Про об'єднання громадян» від 16.06.1992 № 2460- XII // Відомості Верховної Ради України.- 1992.-№34.- Ст.504.

Касян А.О.
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМА ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ ТА РОСІЙСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНІ

Проблема мови для України і українців була і залишається однією з складних і найболючіших, що час від часу загострюється до небезпечних масштабів. Адже без рідної мови неможливе існування самої нації, бо у мові прихований могутній духовний потенціал народу. На жаль, впродовж усього радянського, і не тільки, періоду нашої історії, розвиток української мови придушувався шляхом посиленої русифікації і обмеження української у державно – адміністративному, побутовому і шкільному вжитку.

Сьогодні у державі створено правову основу функціонування української мови та подальшого її розвитку. Запровадженню української мови сприяє обов'язкове вивчення державної мови в загальноосвітніх навчальних закладах і складання абітурієнтами вступних іспитів (сьогодні тестів) з української мови.

Створюється система безперервної мовної освіти, що забезпечує можливість опанувати українську.

Але зроблено далеко не все, що можна і треба зробити. Українська мова титульної, корінної нації, на жаль, ще не стала повно – присутньою в суспільному житті, витіснена на периферію засобів масової інформації, наукового життя і міського побуту. Для цього необхідно створити обставини, які робитимуть мову потрібною й престижною для всіх. Зробити це непросто, з огляду на глибину зрусифікованості українського суспільства. Згідно з останнім переписом населення 70 відсотків назвали рідною мову українську, але в побуті не всі спілкуються нею. За даними Інституту соціології, лише 37 відсотків громадян розмовляють українською. На Донеччині, де українці становлять 51 відсоток, тільки 12 відсотків школярів навчаються українською мовою, у Донецьку – 6 відсотків, у Єнакієве та Макіївці – 4 відсотки.

Парадоксальність мовної ситуації в Україні полягає в тому, що мова етнічної більшості в умовах українсько – російської двомовності й досі залишається у статусі мови меншості сучасного українського суспільства. Розпочатий після отримання незалежності процес „українізації” суспільства не переріс у потужну тенденцію, а сподівання на те, що переважна більшість російськомовних українців та громадян України інших національностей невдовзі приставатимуть до своєї державної мови і говорити українською стане престижним, все ще є доволі ілюзорним.

Серйозною проблемою є статус російської мови в Україні, особливо на Сході, Півдні та у Криму, де більшість населення вважає її рідною. На жаль, держава не вживає достатніх заходів, щодо підтримки рідної мови. А якщо надати російській мові статус другої державної, то значна частина населення буде ігнорувати вивчення української. Це вказує на високу ефективність російськомовної політики в минулому та на задоволення сьогоднішніх можновладців такою ситуацією. Часто вони вважають за непотрібне опановувати державну мову, спілкуватися нею під час виступів.

Як відомо, російська мова набула статусу міжнародної. Було б добре, якби росіяни сприяли розвитку та піднесенню престижу української мови, хоча б на Україні, адже престиж мови приносить неабияку матеріальну вигоду. Так, експорт англійської мовної продукції приносить щорічно шість мільярдів чистого доходу, а на долю Англії припадає два мільярди, що складає шосту частину її національного доходу.

Держава має дбати про мову як знаряддя національної єдності, проведення активної, цілеспрямованої політики, орієнтованої на виховання національно – мовної особистості. Бо ж і сама мова є духовною цінністю, а зникнення її було б втрапою для людства.

Щоб там не говорили про ущемлення прав російської мови, наша рідна мова знаходиться в жалюгідному стані. Без підтримки держави, без активної мовної політики українська мова просто зникне, а за нею і українська нація.

Спроби витиснути українську мову з публічної сфери свідчать про зростання сили неукраїнської влади. Експерти — фахівці з мовних проблем ще глибше оцінюють ситуацію. Вони вважають, що підвищення статусу російської мови несе загрози суспільній злагоді в Україні.

Можна стверджувати, що виживання української держави залежить від реального впровадження української мови у всі сфери державного і суспільного життя. В нинішніх умовах мова — це гарантія національної безпеки, територіальної цілісності, національної свідомості та історичної пам'яті народу.

Двомовність в Україні — наслідок колоніальної залежності країни.

Російська мова практично витіснила українську з міст центральної і східної України, в тому числі і з української столиці.

На телеканалах України абсолютно переважає російськомовна продукція. Майже цілком витіснено українськомовну культуру з радіо, особливо FM-ефіру. Річний тираж випуску журналів українською мовою знизився порівняно з 1985 роком на 93 %, 80% періодичних видань в Україні – російськомовні.

Проблема розвитку української мови за тепер вже майже 22 роки становлення української державності все ще так і залишається підвішеною в повітрі, про що свідчить чергове її роздування перед кожними наступними парламентськими чи президентськими виборами. Тому єдиним розумним виходом з ситуації, що склалася, може стати лише одне – усвідомлення того факту, що мова є живим організмом, який постійно змінюється і вдосконалюється так, щоб відповідати реальним вимогам життя, і тому вирішення цього питання неможливе без розуміння його взаємозв'язку з побудовою держави в цілому. А тут основним каменем спотикання вже на протязі багатьох років залишається лише одне – те, що якась частина громадян, здебільшого російськомовних, будучи громадянами України і далі продовжує вважати себе громадянами давно вже неіснуючої держави – Радянського Союзу, або не має зовсім нічого проти можливого гіпотетичного об'єднання з Росією в її теперішньому вигляді. Звичайно для державного будівництва та навіть і для державної безпеки такий стан речей є якщо не загрозовим, то принаймні цілком неприродним. Причинами цього може бути достатньо багато факторів, основними з яких проте є лише два. Перший – це той, що якась частина України ніби – то не впевнена в своєму праві розмовляти російською, а другий – це те, що вони здебільшого і надалі, без будь – яких пояснень, не визнають себе повноцінними громадянами України, особливо навіть не задумуючись над цією проблемою, мовляв просто так вийшло після розпаду Союзу, що вони залишилися тут – і все. Все це, разом взяте, лише підсилює несприйняття такої їхньої життєвої позиції з боку її «української» центральної та західної частин та ще більше посилює протистояння між «двома» Українами.

Вихід з цієї ситуації лише один – підняття престижу і статусу української мови, забезпечення умов її повноцінного функціонування і врахування інтересів всіх груп населення.

Влада повинна більш активно сприяти як на законодавчому, так і пропагандистському рівні подальшому впровадженню державної мови, одночасно надаючи можливість розвитку мов національних меншинств.

Список використаних джерел:

1. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2005
2. Корж А. Правові проблеми державної мови в Україні // Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи: Зб. матеріалів наук.-практ. конф. – К.: Київський нац. ун-т внутр. справ, 2006. – С. 88-93.

Квач С. С.,
старший викладач кафедри ГЦГП
Маріупольського державного університету

ДЖЕРЕЛА МУНІЦИПАЛЬНОГО ПРАВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Безумовно, ключове місце в процесі регулювання правовідносин на внутрішньодержавному рівні займають закони України. Так, В.Ф. Погорілко зазначає, що закони про місцеве самоврядування є основним видом джерел муніципального права [1]. Проте, глобалізаційні процеси, що відбуваються сьогодні у всьому світі, та інтеграція України до європейського простору, вносять певні корективи, які пов'язані із необхідністю врахування міжнародно-правових норм не тільки у зовнішніх, а й у внутрішньо - державних відносинах. Слушною з

цього приводу виглядає думка М.О. Баймуратова, який вказує, що в сучасному міжнародному співтоваристві держав, яке являє собою системне співтовариство основних суб'єктів міжнародного права, взаємозалежних і пов'язаних величезною кількістю міжнародно-правових зобов'язань, національне законодавство, що створює систему і структуру місцевого самоврядування, його суб'єктів і його органів, що знаходяться на території окремої і конкретної держави, за своїм обсягом правового регулювання не є оптимальним, остаточним і самодостатнім [2].

Метою цієї роботи, є визначення основних механізмів впливу на національну правову систему взагалі і на муніципальне право, як її невід'ємну складову зокрема, процесів глобалізації та європейської інтеграції.

Останні дослідження українських вчених дають впевнений висновок про те, що у сучасних умовах «жоден процес, пов'язаний із конституційно-правовим феноменом, конституційно-правовою матерією, жодне явище конституційної природи у статутарному й функціональному аспектах не є такими суперечливими і неоднозначними, не викликають стільки різних дискусій наукового, політичного та правового характеру, як саме вплив на ці процеси глобалізації» [3]. Такі всеохоплюючі процеси не можуть протікати відокремлено від правової площини, адже вони вимагають та отримують відповідну легалізацію, і в таких умовах перебудову отримують як правові основи міждержавних відносин так і національні системи права.

На міжнародному просторі ці зміни відбилися в осудженні і забороні таких «диких», первісних форм вирішення спорів як війна, контрибуція і анексія. Замість цього отримали розвиток цивілізовані відносини, основані на взаємоповазі, взаєморозумінні і домовленості, які мають юридичний вираз у формі угод та міжнародних договорів.

На національному ж рівні під впливом міжнародних стандартів, вироблених на основі нових міждержавних відносин: по-перше отримали зміни традиційні системи норм права, адже визнання Конституцією незалежної України міжнародних договорів частиною національного законодавства та наступне законодавче закріплення примату міжнародного права обумовили приведення у відповідність міжнародним нормам всієї системи права, а по-друге виникли зовсім нові галузі. Однією з таких, відносно «молодих» галузей є муніципальне право, яке виникло поза межами нашої держави і прийшло до нас з великою кількістю принципів, правил, стандартів та догм, що закріплені в міжнародних документах. Але на цьому, роль міжнародних договорів в процесах становлення та функціонування місцевого самоврядування в Україні не вичерпується. Співпраця України з іншими державами, передбачає виникнення договорів, які закріплюють взаємні домовленості, і ці документи мають наслідки у різних галузях національного права.

На сьогодні існує вже більше за сто міжнародних документів, чинних для України, які охоплюють питання, віднесені до юрисдикції місцевого самоврядування [4], та їх кількість постійно збільшується.

У галузі муніципального права України, найбільш вагомим «позадержавним», тобто міжнародним джерелом безумовно є Європейська Хартія місцевого самоврядування [5].

Аналізуючи установчі положення, що містяться в Преамбулі можна побачити головні концептуальні засади, за якими державами в рамках РЄ було розроблено механізм комунального врядування:

по-перше, охорона місцевого самоврядування в різних країнах Європи і дії щодо його посилення, визнаються важливою складовою процесів розбудови Європи на принципах демократії і децентралізації влади;

по-друге, органи місцевого самоврядування визнаються однією з головних підвалін будь-якого демократичного режиму;

по-третє, враховуючи, що право громадян на участь в управлінні державними справами є одним з демократичних принципів, визначається, що це право найбільш безпосередньо може здійснюватися саме на місцевому рівні.

Саме ці концептуальні засади є фундаментом сучасного місцевого самоврядування країн Європейського простору, та які можна прослідити і у багатьох муніципально-правових нормах національного законодавства України.

В Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 [6], можна побачити велику кількість імплементованих положень Хартії. Провівши детальне порівняльне дослідження міжнародних та національних джерел муніципального права, можна побачити, що норми Законів України за своїм сенсом деталізують та розвивають положення міжнародних договорів. Якщо міжнародні договори здебільшого несуть в собі основні принципові вимоги та установчі правила, які мають загальний характер, то у Законодавчому полі відбувається з одного боку процес пристосування цих правил до національних особливостей, з іншого деталізація правового регулювання відповідних відносин з дотриманням міжнародних принципів та стандартів.

Положення внутрідержавного законодавства значно відрізняються від міжнародно-правових норм за своєю природою, характером, змістом і ступенем деталізації нормативних приписів. При цьому, як національні так і «позадержавні» джерела у відокремленості не можна визнавати самостійними та достатніми регуляторами муніципальних правовідносин, тільки в своїй сукупності вони складають оптимальну та зважену правову систему, і в цій системі вони грають зовсім різні ролі. Міжнародні документи, здебільшого несуть принципові, установчі положення, які визначають та регламентують загальні умови становлення та діяльності інституту місцевого самоврядування, норми ж національного законодавства встановлюють чіткі правила з конкретних питань.

Міжнародні стандарти встановлюють певні галузеві принципи, яких повинна дотримуватись кожна країна-член договору, а на внутрішньодержавному рівні ці принципи знаходять свою конкретизацію відповідно до національних правових, культурних та інших особливостей, і не лише в профільних законодавчих актах, а й у всьому правовому масиві.

Проводячи порівняльний аналіз аспектів взаємодії джерел муніципального права України, можемо побачити, що характер співвідношення міжнародних договорів і Законів України дещо подібний характеру взаємодії Конституції України із національними законодавчими актами. Аргументацією цієї авторської позиції є наступні положення.

1. В ієрархії джерел за юридичною силою міжнародні договори є вищими за закони, будь який акт законодавства не повинен суперечити положенням міжнародного договору.

2. За своєю суттю норми національних законів є розвитком, доповненням та деталізацією положень міжнародних договорів, багато з них виникають саме на вимогу міжнародного договору. Як і положення Конституції, положення міжнародного договору дуже часто мають установчий характер, тобто вказують для врегулювання яких правовідносин повинні бути прийняті спеціальні національні закони.

Можна побачити, що під впливом глобалізації, сьогодні відбувається певна уніфікація систем врегулювання муніципально-правових відносин різних країн. В цьому процесі, центральне значення мають саме міжнародні договори, які маючи установчий характер по відношенню до національного права кожної окремої країни, обумовлюють його інтернаціоналізацію. Для України ці процеси є вельми важливими, адже допомагають не тільки будувати ефективну правову систему, таку що відповідає міжнародним вимогам, але й реалізовувати стратегічні євроінтеграційні програми.

Список використаних джерел:

1. Муніципальне право України: Підручник / Кол. авт.; За ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – С. 17.

2. Баймуратов М. О. Правова природа міжнародних стандартів місцевого самоврядування: від міжнародної угоди до імплементації у національне законодавство / М. О. Баймуратов // вибори та демократія.- 2006.- №4.- С.21.

3. Волошин Ю. О. Конституційно-правове забезпечення європейської міждержавної інтеграції: теоретико-методологічні аспекти: Монографія / За ред.. М. О. Баймуратова / Ю.О. Волошин. – К.: Логос, 2010. –С. 178-179.

4. Офіційний сайт Верховної Ради України [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>

5. Європейська хартія місцевого самоврядування [електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_036

6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України: прийнятий Верховною Радою України 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України, 1997. - № 24. - Ст.170.

Козаченко Н.В.
студентка спеціальності «Правоведение»
2 курса, юридического факультета

Восточноукраинского национального университета имени Владимира Даля

ФОРМИРОВАНИЕ НОВОЙ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ СПОСОБНОСТИ В СИСТЕМЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ

Государственная служба и служба в органах местного самоуправления является ключевым элементом системы государственного управления, от эффективного функционирования которого зависит соблюдение конституционных прав и свобод граждан, последовательное и устойчивое развитие страны. Учитывая стратегическую задачу Украины относительно осуществления комплекса системных преобразований и создания реальных (внутренних) предпосылок для вступления в Европейский Союз, приближение публичной службы общепринятым ее принципам для стран-членов ЕС приобретает особенно актуальное значение. Действующая система государственной службы и службы в органах местного самоуправления в Украине имеет определенные проблемы, требующие дальнейшего решения. Противоречивый характер процессов формирования института государственной службы в Украине обуславливает необходимость и актуальность разработки научно-теоретических основ методологической основы институционализации государственной службы, а также аппарата исследований, обеспечивающий анализ и прогнозирование перспектив развития, практическую разработку целевых программ и стратегий управления с привлечением социального потенциала, что определяется самой сущностью государственной службы и ее окружением.

Институциональный взгляд на государственную службу существенно обобщает ее концептуальное понимание. Институт традиционно рассматривался в рамках юридической науки как «совокупность норм права, регулирующих определенную группу общественных отношений одного порядка и, как правило, является со-

ставной частью соответствующей отрасли права» [3, с. 226]. Данное понимание института исторически исходит из понятия института, сформированного, как элемент римского частного права в юстиции Гая.

В институционализме обычно выделяют три направления: 1) социопсихо-биологический (Веблен) - борьба видов за существование и естественный выбор; 2) социальной (Коммонс) - правовые отношения как определенные социально-экономические отношения в обществе; 3) экономический (Митчел) проблемы экономических циклов и процессов [2, с. 275]. Это дает возможность осмыслить социальные основы государственной службы и выявить ее место в государственном управлении.

Наличие системообразующих факторов позволяет определить государственную службу как социальную систему. Общим для всех систем являются следующие требования: наличие общей цели для совокупности всех компонентов; подчинение целей каждого компонента общей цели системы; осознание каждым компонентом своих задач, выполнение каждым элементом своих функций; отношения субординации и координации между элементами системы, наличие обратной связи между управляющей и управляемой подсистемами. Все эти положения в полном объеме характерны для понимания государственной службы как системы.

Цели и задачи государственной службы в конечном итоге определяются проблемами и волей социума. Ее социальная роль, социальный статус обусловлены характером социально-экономического строя, типом государства, режимом правления, внутренним устройством, обуславливают необходимость рассмотрения его структурных компонентов, качественных характеристик. На сегодня осуществлены первые обоснования государственной службы как социального института [1, с. 48-521], выявлены особенности государственной службы как экономического института [3, с. 77-78].

С целью определения путей усовершенствования государственной службы в Украине, согласно общим принципам ее функционирования в государствах Европейского Союза, была одобрена Концепция адаптации института государственной службы в Украине к стандартам Европейского Союза, в которой было отмечено, что действующая система государственной службы в Украине имеет определенные проблемы, которые требуют дальнейшего решения, в том числе путем адаптации этого института к стандартам ЕС. В частности, это касается: совмещения политических и административных полномочий в пределах одной должности, повышения эффективности системы управления государственной службой; прохождения государственной службы в государственных органах, деятельность которых регламентируется специальным законодательством; функций государственных служащих относительно их участия в разработке и обеспечении реализации государственной политики, внедрения единой системы оценки и стимулирования работы государственных служащих, совершенствования системы оплаты труда государственных служащих, вопросов о порядке предоставления государственных услуг и нормативного урегулирования требований профессиональной этики государственных служащих; системы отбора, назначения на должности, продвижения по службе, ротации государственных служащих и их профессионального обучения.

Наличие государственной собственности предопределяет необходимость государственного управления в сфере экономики, связанной с этой собственностью, а также - участие государственной службы в регулировании рыночных отношений. Главной задачей этого института является создание таких форм и методов экономической политики и влияния на экономику, которые бы обеспечили устойчивое долгосрочное социально-экономическое развитие страны. Главная экономическая задача государственной службы заключается в обеспечении макроэкономического равновесия в обществе.

Управление целями государственной службы имеет более динамичный характер по сравнению с институциональным, поскольку цели могут меняться быстрее и чаще, чем создаются и трансформируются институты. То есть цели могут выступать как инструмент влияния на социальную систему, поскольку они составляют основу построения организационных отношений, планирования и оценки результатов деятельности, системы мотивирования работников и обеспечивают ее эффективное и устойчивое развитие. Долгосрочные, или стратегические, цели являются стабильными, чем тактические.

Стратегические цели, определенные в законодательном порядке, могут выступать в качестве ориентиров, задающих направление или влияют на тенденции развития государственной службы. С этой позиции считают актуальным применение идеи «опережающего отражения действительности» при формировании «пакета» стратегических целей института государственной службы. Конкретное воплощение эта идея находит в стратегическом управлении государственной службой, акцентирует внимание на внешних факторах успешного развития данного института. Цели, наносятся снаружи, могут направлять развитие в нужное русло. На современном институциональном этапе стратегической целью государственной службы является ее модернизация. Согласно принципу дополнительности, стратегическое управление неразрывно связано с ситуационным, что переносит акцент на конкретную ситуацию, в которой действует государственная служба.

Краткосрочные, тактические цели, которые в основном и составляют «дерево» целей, также могут выступать средством управления государственной службой. Более подвижные, они чаще подвергаются корректировке в зависимости от изменений во внешней среде и в самой государственной службе, в то же время сами могут менять государственную службу. Вместе ориентация в управлении сложными социальными системами только на тактические, краткосрочные цели может привести к ухудшению состояния этой системы, и прослеживается на предыдущих этапах развития государственной службы.

Другой разновидностью государственного управления государственной службой является управление кадрами. Кадровое управление - деятельность, направленная на поиск, оценку, отбор, профессиональное развитие персонала, его мотивацию и стимулирование к выполнению задач, стоящих перед организацией. Инструментами управления являются кадровые технологии как совокупность средств и методов, направленных на обеспечение эффективности кадровой деятельности государственных органов.

Сочетание управления по целям институционального и кадрового управления государственной службой может помочь в решении проблемы неопределенности, с которой сталкивается современная государственная служба, преодолевает различные трудности, вызванные внутренними и внешними причинами. Снижение порога неопределенности с одновременной гибкостью государственной службы как организации - одна из важнейших задач управления в быстро меняющихся условиях ее существования.

Уменьшению неопределенности способствуют иерархическая подчиненность, обеспечивается организационной структурой и основана на организационной культуре и убеждении, мотивация и программирования поведения служащих. Этой же цели служит стратегическое управление, что позволяет задавать параметры возможных ситуаций и последствий альтернативных действий, с которыми придется столкнуться. В этом случае управление играет роль буферного механизма, защищающего организацию от вредных, дестабилизирующих влияний внешней среды, нарушающих динамическое равновесие в организации и затрудняют ее эффективное функционирование.

Таким образом, управление институциональным развитием государственной службы заключается в регулировании взаимодействия совокупности элементов и подсистем института государственной службы с целью обеспечения перехода института от одного этапа к другому, поддержанию или изменению институционального состояния государственной службы в общей институциональной конфигурации государственного управления, государства и общества. Институционализация (институциональное развитие) - это процесс возникновения, формирования, становления, легитимации и развития институтов общества. На основании анализа закономерностей процессов институционального развития доказано, что в развитии любого общественного института существуют четыре основных этапа: доинституциональный этап институционализации, институциональный и этап деинституционализации, которые образуют институциональный цикл развития института, в частности государственной службы Украины.

Список использованной литературы:

1. Авер'янов В. Забезпечення верховенства права у функціонуванні державної служби України / Вісн. держ. служби України .- 2000.- №4.- С. 71-75.
2. Большая советская энциклопедия. — М: Сов. Энциклопедия, 1972.— Т.10.— 930 с.
3. Энциклопедический социологический словарь I под. ред. Г. В. Осипова.- М.: Логос, 1995.— 832 с.

Кондрус Н.Л.
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ВДОСКОНАЛЕННЯ СУДОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

Загальна декларація прав людини передбачає, що кожна людина має право на ефективне і своєчасне відновлення у правах компетентними судами у випадках порушення її основних прав і законних інтересів, які надані їй Конституцією або законом. І те, що кожна людина, для визначення її прав і обов'язків і для встановлення висунутого їй обвинувачення, має право, на основі повної рівності, на те, щоб її справа була розглянута прилюдно і з додержанням усіх вимог справедливості незалежним і безстороннім судом .

Європейська конвенція про права людини передбачає, що кожен при вирішенні питання щодо його цивільних прав та обов'язки або при пред'явленні йому будь-якого кримінального обвинувачення, має право на справедливий і відкритий розгляд упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, створеним на підставі закону.

Судова практика Європейського суду з прав людини є загальним критерієм оцінки правової системи кожної держави — учасниці Конвенції про захист прав людини. Вона є унікальним інструментом імплементації в національне законодавство, судову й адміністративну практику міжнародних основ захисту прав людини.

Конвенція стала частиною українського законодавства, а юрисдикція Європейського суду з прав людини поширилася на спори громадян України з державою. Сьогодні нашу правову дійсність неможливо уявити без Конвенції та рішень Європейського суду.

Україна є одним із лідерів за кількістю заяв, що надходять до Європейського суду. Отже, це — важливий сигнал для органів державної влади про те, що механізм захисту прав людини в Україні потребує істотного вдосконалення. Йдеться про необхідність системного вдосконалення вітчизняного законодавства, адміністративної та судової практики.

Якщо ставити питання про судову практику, то попри очевидний прогрес у питанні застосування вітчизняними судами положень Конвенції та практики Європейського суду є недостатніми.

Європейським судом прийнято багато рішень у справах проти України, якими дії судових органів визнавалися порушеннями гарантованих Конвенцією прав. Це говорить про те, що судам слід не тільки ефективно захищати права людини, а й самим діяти не порушуючи Конвенції.

Аналіз судової практики показує, що багато представників вітчизняного суддівського корпусу недостатньо готові до практичного впровадження підходів і позицій Європейського суду в українській практиці.

У багатьох випадках при застосовуванні і практики Європейського суду, суди не мають однозначного уявлення про те, у чому є правовий зміст такого застосування. Досить поширеним у діяльності вітчизняних судів є абстрактне посилання на практику Європейського суду без вказівок на конкретне рішення цього органу.

Ще одна проблема полягає у відсутності критеріїв застосування Практики Європейського суду з прав людини. Можна представити три варіанти українських судів до використання практики цього Суду.

Перший полягає в застосуванні норм Конвенції та практики її тлумачення Європейським судом у нерозчинній єдності. Так вітчизняні суди цитують рішення Суду, супроводжуючи це посиланням на Конвенцію.

Другий варіант передбачає використання практики Європейського суду як додаткового аргументу, яким обґрунтовується позиція вітчизняного і суду, то базується на нормах національного права.

В інших випадках у судових рішеннях національних судів практика Європейського суду розглядається як тлумачення, що має нормативний характер

Проблемою в питанні застосування українськими судами практики Європейського суду з прав людини є процедури і правові підстави. Механізм такого застосування містить два способи:

- пряме застосування практики Європейського суду. Воно обмежується нормами Конвенції та рішеннями Суду, прийнятими щодо України;

- використання в судовій практиці українських судів правових позицій Європейського суду.

У цьому механізмі важлива роль належить Верховному Суду України, який не лише має застосовувати практику Європейського суду, а й безпосередньо бере участь у процедурі виконання рішень Європейського суду.

Проблеми, які виникають у діяльності судів при використанні правових позицій Європейського суду, свідчать, що саме Верховний Суд повинен створювати підходи і методи використання судами європейських стандартів, розробляти рекомендації щодо правильного та однакового застосування ними при здійсненні правосуддя норм Концепції та практики Європейського суду.

Копчук В.М.
юридичний факультет, V курс
Академія митної служби України,

СИСТЕМА СТРИМУВАНЬ І ПРОТИВАГ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Принцип поділу влади є основою побудови демократичної держави. Поділ влади через створення механізму стримувань і противаг є загальним принципом організації державної влади. Відповідно до цього принципу, умовою забезпечення процесу нормального функціонування держави, а також засобом недопущення зосередження усієї влади в руках однієї особи або невеликої групи осіб є існування відносно незалежних гілок влади – законодавчої, виконавчої і судової.

Ідея взаємного стримування між гілками влади має багатовікову історію. Згадки про неї ми спостерігаємо зі стародавніх часів (Полібій, Н. Макиавеллі та ін.), а доктринальне обґрунтування цього принципу знаходимо у Дж. Локка, Ж.Ж.Руссо і Ш.-Л. Монтеск'є. Цінність американської доктрини поділу влади у цьому аспекті полягає у деталізації і конституційній легалізації стрункої системи взаємного стримування і контролю між гілками влади.

Поділ засобів, які забезпечують взаємоурівноваження та взаємостимування гілок влади, на стримування і противаги, є досить умовним. Головну роль в урівноваженні гілок влади відіграють стримування, тобто техніко-правові засоби, що дозволяють кожній гілці впливати на сферу функціонального призначення інших гілок. Противаги, у свою чергу, покликані забезпечити максимально рівну значущість гілок у різних сферах відправлення державної влади.

Проблема застосування системи стримувань і противаг як реалізації принципу розподілу влади у вітчизняній науці конституційного права до останнього часу комплексно не розглядалася, а досліджувалися лише її окремі аспекти. В період існування СРСР як “загальнонародної соціалістичної держави” вважався незаперечним постулат про повновладдя КПРС, яка поєднувала в собі законодавчу і виконавчу гілки влади. Формальна незалежність визнавалася тільки за судом.

Уперше на конституційному рівні цей принцип розподілу державної влади було закріплено з прийняттям Основного Закону України 1996 року. Так, влада поділяється на законодавчу, виконавчу та судову (ст.6

Конституції України). Раніше це питання розглядалося лише в теорії, оскільки за радянської доби в організації та діяльності Рад панував принцип поєднання влади та управління.

Суб'єктами системи стримувань і противаг за Конституцією України є Верховна Рада, Президент, Кабінет Міністрів, Конституційний Суд і Верховний Суд. Дана система виражається насамперед через повноваження цих органів, що включають суворо визначені взаємні обмеження.

У Конституції України передбачені такі інститути системи “стримувань і противаг”:

- право “вето” Президента на законопроект, прийнятий ВРУ;
- імпічмент Президента з боку ВРУ, що призводить до його усунення з поста;
- прийняття ВРУ резолюції недовіри КМУ, яка має наслідком його відставку;
- участь ВРУ у формуванні Конституційного Суду шляхом призначення третини складу;
- контроль Конституційного Суду за відповідністю Конституції законів та інших правових актів ВРУ, Президента, КМУ, Верховної Ради АРК;
- парламентський контроль Уповноваженим ВРУ з прав людини за дотриманням конституційних прав і свобод людини та ін.

Визначення та закріплення в Конституції України системи стримувань і противаг як засобу організації державної влади ще не означає, що існує вироблений та випробуваний на практиці дійовий механізм функціонування згаданої системи. Нестабільність цієї системи в Україні визначається такими факторами, як: нетривала практика застосування норм Конституції України 1996 р.; складний економічний, політичний та соціальний стан в країні; протистояння виконавчої та законодавчої гілок влади; боротьба між численними політичними партіями; малий досвід діяльності вперше створених державних органів; недосконалість правової системи України тощо. На порядку денному постало питання удосконалення Конституції. До проекту змін до Конституції політичне середовище повернулося під час президентських виборів 2004 р., коли масові фальсифікації прихильників провладного кандидата В. Януковича спровокували політичну кризу і вимогу протестуючих на Майдані у Києві провести переголосування або так би мовити “третій тур” президентських виборів. Як компроміс 8 грудня 2004 р. у Верховній Раді відбулося так зване “пакетне голосування”, яке дозволяло провести “третій тур” президентських виборів і одночасно затверджувало проект конституційних змін № 2222-IV, побудований на раніше висунутих проектах, якими затверджувалася парламентсько-президентська модель устрою.

Однак сама ідея конституційної реформи, яка полягала у тому, щоб відкоригувати систему державного управління з метою посилення ролі парламенту на діяльність уряду і зменшити суб'єктивний вплив президентської сторони, що мали місце впродовж 1996–2004 рр. через упровадження Закону № 2222-IV, не була досягнута повною мірою. Більш того, за справедливими оцінками українських та міжнародних експертів, реалізація цього проекту ускладнила систему державного управління і внесла суттєвий дисбаланс у роботу центральних органів влади. Зокрема, згідно з цим проектом виник ефект так званої “парламентаризації” виконавчої гілки влади, що загрожує її ефективному функціонуванню через наявність численних владних і функціональних дисбалансів.

Практика засвідчила, що оновлена Конституція на основі Закону № 2222-IV потребувала подальших змін та корекцій, які були б позбавлені суб'єктивізму та вузькополітичних інтересів. Тим більше, що за процедурою прийняття Закону № 2222-IV у грудні 2004 р. були явні порушення, а саме в законопроекті, схваленому Конституційним Судом, парламентом були внесені зміни, і без необхідного кінцевого висновку Конституційного Суду цей змінений законопроект був проголосований Верховною Радою. Це є порушенням ст. 159 Конституції України, яка визначає, яким повинен бути механізм упровадження змін. Тобто суто формальні причини повернутися до проблеми внесення змін до Конституції, які б стали основою створення законодавчих засад системи державного управління, існували. Це призвело до того, що Рішенням Конституційного суду України № 20-рп/2010 від 30.09.2010 було визнано порушення конституційної процедури розгляду законопроекту “Про внесення змін до Конституції України” від 19 вересня 2003 року № 4180 та прийняття його як Закону України “Про внесення змін до Конституції України” від 8 грудня 2004 року № 2222-IV, що стало підставою для визнання Закону № 2222-IV неконституційним.

Таким чином, реформа 2004 року стала викликом суспільству і владі, відкритою демонстрацією світовому співтовариству, що Україна розвивається і шукає нову сучасну європейську модель обслуговування владою інтересів кожного громадянина.

Той факт, що вона не виправдала покладених на неї сподівань, указує лише на те, що в молодій Українській державі попереду ще тривалий шлях важких рішень і важливих перетворень. Рішенням Конституційного Суду від 30.09.2010 № 20-рп/2010 Україну повернуло до базового конституційного устрою зразка 1996 року, яким установлювалася політична рівновага та єдність політичної нації.

Отже, в умовах поширення демократії, принцип поділу влади формулюється як насущна проблема для країн, що стали на шлях демократичних політичних перетворень. Як свідчить досвід молодих демократій, недотримання принципу поділу влади, відсутність дієвої системи стримувань і противаг у відносинах різних гілок влади були і залишаються чинниками протиріч і криз політичної влади, і, як ми бачимо, не є винятком у цьому контексті й Україна.

Слід зазначити, що через низку причин у політичному житті нашого суспільства у сфері розподілу функцій влади виникла певна плутанина, що негативно позначається на всій системі організації влади і житті суспільства.

У правовій, демократичній державі поділ влади здійснюється через організаційно-правовий механізм їх взаємодії, взаємних стримувань і протигаг з метою утримання кожної з них у межах своїх повноважень і водночас забезпечення стабільності і незалежності кожної з них від інших.

Це, у свою чергу, забезпечує єдність влади як неподільної, спільності дій всіх гілок влади на основі процедур, передбачених Конституцією, а також визначеного верховенства законодавчої влади, що не порушує Основний Закон країни, рішення якого є обов'язковими для всіх.

Поряд із цим не менш важливим є ціннісний аспект даної проблеми, оскільки система влади не здійснюється в ізольованому просторі. Вона, як і управління, функціонує в моральному середовищі, стан і загальний клімат якого суттєво впливають на всі прояви державно-владних відносин. Тому пошанування і формування таких суспільних цінностей, як професіоналізм і компетентність, почуття обов'язку й відповідальності, честі й гідності, совісті й справедливості, толерантності, є важливими і необхідними в контексті створення дієвої системи стримувань і протигаг. Одним із найпотужніших соціальних запобіжників прагненням політичної влади до абсолютного панування виступає громадянське суспільство, яке, захищаючи громадян та їх організації від незаконного втручання з боку держави, сприяє тим самим формуванню і зміцненню демократичного характеру державної влади, одним із основних принципів якої є принцип поділу влади і забезпечення на його основі системи стримувань і протигаг. Тому кожен крок українського суспільства на шляху формування громадянського суспільства - це крок в напрямі реалізації принципів демократичного політичного врядування.

Список використаної літератури:

1. Конституція України. – К.: Преса України, 2011. – 80 с.
2. Закон України “Про внесення змін до Конституції України” № 2222-IV від 08.12.2004 // Відомості Верховної Ради України, 2005, № 2, ст.44.
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України “Про внесення змін до Конституції України” від 8 грудня 2004 року № 2222-IV (справа про додержання процедури внесення змін до Конституції України) № 20-рп/2010 від 30.09.2010 // Вісник Конституційного Суду України. – 2010. – № 5. – С. 36–57.
4. Шахов В., Мадіссон В. Система стримувань і протигаг як гарантія демократії. // Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. – 2007. – № 2. – С. 235–245.
5. Система стримувань протигаг у сфері державно-управлінських відносин. Науково-методичні рекомендації. За заг. ред. В. А. Ребкала, М. М. Логунової, В. А. Шахова. – К., 2008. – С. 16–19.

Коростей В.И.
к.ю.н., доцент, профессор кафедры
хозяйственного и гражданского права и процесса
Донецкого университета экономики и права,

ТРАНСФОРМАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА

Цель тезисов - определить сущность и содержание, значение и функции, условия и порядок реализации правовой реформы как основы трансформации национального законодательства. Для построения в Украине демократического, социального и правового государства нужно реализовать следующие условия. Двадцатилетний опыт функционирования Украины подтверждает необходимость их выполнения.

1. Преобразования в стране следует начать с правовой реформы. В основе политического, экономического, правового и иного трансформирования должно быть профессиональное, эффективное и стабильное законодательство, занимающее важную часть права. Совокупность законов представляет законодательную систему. Профессиональный парламент, состоящий из большей части профессиональных юристов, принимает профессиональное законодательство. Оно считается таким потому, что является эффективным, и полезным, обеспечивает выполнение поставленных целей и задач. Для принятия этого законодательства стране необходим профессиональный парламент.

2. Украина – это государство нереализованных возможностей, планов и программ. Государство пронизано коррупцией во всех сферах деятельности. Юристы в Украине присутствуют, но не действуют профессионально и полезно. Они не могут обеспечить законность и правопорядок, инертны и не принимают активного участия в правовом устройстве государства, формировании конструктивной власти. Национальные юристы отстранены (удалены) от принятия созидательного права, служат власти и обеспечивают выполнение ее воли. Они своей пассивностью препятствуют развитию конструктивным процессам реформирования политики, экономики и права. Что делать?

3. Юристы обязаны занять лидирующее (приоритетное) положение и реформировать страну на законодательной основе. Важнейшая обязанность отечественных юристов- срочно сформировать профессиональный парламент, способный принять необходимую и полезную в конкретное время законодательную продукцию. Не имея такой продукции, власть будет постоянно испытывать ее отсутствие и не сможет реформировать. Так будет продолжаться до тех пор, пока это законодательство не будет принято. Юристы обязаны вернуть обществу потерянные возможности, освободить граждан Украины от нищеты и унижения, обеспечить людям высокое качество жизни.

4. Аппарат управления в стране обязан обеспечивать на законодательной основе развитие экономики и производства, насыщение внутреннего рынка национальными товарами, улучшение благосостояния народа. Аппарат управления включает правительство, министерства и иные центральные, региональные и локальные структуры руководства. Кто должен управлять страной? Юристы или иные специальности, какая роль в этом процессе юристов?

В Украине государством управляют не юристы. Исследование результатов руководства в развитых странах показало, что важнейшими сферами государственной жизни за рубежом управляют профессиональные юристы. Например, М. Тэтчер, будучи премьер-министром Великобритании с 1979 по 1990 годы, химик по образованию, дальнейшем закончила юридический факультет Оксфордского университета. Наличие правового интеллекта способствует более эффективному управлению различными государственными процессами. Определяющую роль в управлении Украиной обязаны играть юристы, а в необходимых случаях для управления специфическими сферами иные специалисты.

5. Правовая реформа является стартом для трансформации законодательства. Реформа определяет сущность, содержание и функции правового регулирования любых взаимоотношений; виды, основания и размер ответственности субъектов экономики; устанавливает порядок выполнения определенных правил и требований в хозяйственной сфере. В переходной период от одной государственной формации к другой - юристы обязаны наработать перспективные идеи, способы и направления перехода, формирования и развития правовой, украинской государственности с эффективной национальной экономикой. Юристы Украины такую работу не выполняли, упустили время и теперь в кратчайший срок следует ее осуществить.

6. Сущность правовой реформы состоит в том, что профессиональных законов должно быть ровно столько, сколько их нужно. Необходимость, достаточность, полезность и перспективу законов определяет правительство. Правительство – основной орган управления экономикой страны, где должно быть сосредоточено достаточное количество юристов. Лишние законы всегда бесполезны, они развращают аппарат управления и уничтожают реформирование государства. Профессиональные законы должны быть конкретны, конструктивны, стабильны и эффективны. Такой закон должен предстать как законченный по форм, экономически обоснованный по содержанию, конкретный нормативный документ без отсылочных норм. Профессионализм, эффективность и стабильность права: законность и порядок в хозяйствовании; ответственность аппарата управления за результаты руководства – слагаемые правовой реформы и основные требования трансформации законодательства.

7. Срочно нужны закон «О правовой реформе в Украине», в котором следует закрепить сущность и содержание, сроки и порядок проведения реформы. От имени правительства Министерство юстиции инициирует и разрабатывает законопроект о правовой реформе; координирует и контролирует сроки и порядок ее реализации; определяет полномочия властных структур и руководителей работы по выполнению конкретных этапов реформы. Главное в этой работе – согласовать цели и задачи правовой реформы с планами реформирования социально-экономического, технического и иного развития страны. Основой этого развития должно стать законодательство, которое обязано определить, регулировать и обеспечить развитие направления, способов и методов синхронного реформирования во всех сферах государственной жизни. Власти и юристы должны осознать, что правовое управление страной – наиболее оптимальный путь ее развития. Иначе Украина не станет развитым европейским государством с продуктивной экономикой и высоким качеством жизни граждан.

8. Каждое развитое государство гордится своими законами, а стало быть юристами, которые их разрабатывали. Общество ценит юристов, приносящих ему пользу. В Украине этого не произошло. Почему? Этому положению есть объяснение.

Итоги расследования процессов становления и функционирования национального образования с 1991 года и по настоящее время свидетельствуют, что причинами его разрушения и уничтожения являются: несовершенство нормативных актов по регулированию образовательной сферы; некомпетентность чиновников, руководящих этой сферой; наличие частных структур по подготовке юристов; низкий уровень подготовки юристов в государственных и частных вузах; отрицательные последствия реализации Болонского процесса при подготовке юристов и их социальная униженность и незащищенность. Без качественного образования не может быть прогресса страны. Прогрессивное образование обеспечивает качество и творчество, компетентность и профессионализм при подготовке специалистов; формирует личностный характер юристов. Необходим перспективный нормативный документ «О совершенствовании юридического образования, в котором с учетом исторических особенностей, национального менталитета, лучших достижений мирового опыта в этой сфере, требований и специфики реформирования, установить порядок отбора и приема талантливой молодежи, упорядочить учеб-

ний процес с увеличением необходимых дисциплин и учебных часов, упразднить Болонскую систему, частные структуры различного рода по подготовке юристов, плату за образование в вузах, улучшить материальное обеспечение преподавателей и студентов.

9. В современных условиях особую актуальность приобретает фактическое состояние юридической науки. Анализ деятельности юридической науки в стране показал, что ученые-юристы в Украине присутствуют, но отсутствуют их полезные идеи, конструктивные предложения по трансформации законодательства. Юридическая наука должна сменить свое местонахождение и переместится из отраслевых и академических институтов в учебные структуры (академии, университеты и прочие). Следует приблизить и синхронно соединить учебный процесс и научный процесс в вузах. Такое соединение издавна имеет место в зарубежных развитых странах. Еще на стадии учебного процесса выявляются студенты, способные к научно-исследовательской деятельности.

Правительство Украины должно разработать комплексный нормативный документ по совершенствованию юридической науки. Им может быть Программа реформирования юридической науки в стране, в котором следует установить эффективный порядок по единству учебного процесса и науки. Пришло время упразднить научные отраслевые и академические институты и трансформировать науку в вузы, создать исследовательские университеты. Произойдет соединение (взаимосвязь) учебного процесса с научным процессом. Такое соединение необходимо и своевременно, полезно и конструктивно, способствует выявлению еще на ранней стадии учебного процесса молодых ученых.

10. Даже идеально разработанное законодательство без механизма его реализации является бесполезным и не достигает поставленной цели. Механизм обеспечения реализации законодательства включает вид и размер ответственности, порядок ее применения, структуры по разрешению споров и защиты интересов физических и юридических лиц, процедуру исполнения решений и приговора судебных органов, конструктивное совершенствование механизма реализации ответственности с целью его эффективности с учетом требований, целей и задач. Последствия несовершенства или отсутствия механизма реализации нормативных актов - их непродуктивность и бесполезность. Проблема реализации нормативных актов явилась основным препятствием при трансформации национального законодательства. Юристы обязаны разработать радикальные меры для решения этой проблемы и устранения трудностей на пути процесса Украины.

Кохненко Л.С.
студентка 2 курсу
спеціальності "Правознавство"
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЙ СТАТУС АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ

Правовий статус Автономної Республіки Крим визначається нормативно-правовими актами: Конституцією України, законами України, Конституцією Автономної Республіки Крим і іншими актами. Представницьким органом Автономної Республіки Крим є Верховна Рада Автономної Республіки Крим, яка здійснює свої повноваження на підставі Конституції і законів України, Конституції і нормативно-правових актів Автономної Республіки Крим.

Конституційно-правовий статус це те які повноваження має територіально одиниця, тобто сукупність прав та обов'язків, основні принципи, тобто ідеї на яких формується правовий статус, функції які вона виконує. Автономна Республіка Крим – це адміністративно-територіальна автономія з особливим статусом. Автономія має свої особливості. Наприклад, державність, тобто має свою Конституцію; представницький орган – Верховна Рада АРК, яка може приймати Конституцію і інші нормативно-правові акти АРК. Органом виконавчої влади є Рада Міністрів АРК, яка здійснює виконавчі функції з тих питань які віднесені до відання АРК, проте вона підзвітна і підконтрольна Кабінету Міністрів України.

Однак ця державність має свої обмеження, які мають своє закріплення в Конституції України: Конституція АРК, має бути прийнята не менш чим половиною складу ВРУ. Нормативно-правові акти владних органів Автономної Республіки Крим приймаються згідно Конституції України, законів України, актів Президента і Кабінету Міністрів України і на їх виконання. Окрім цього, Автономна республіка Крим має право здійснювати нормативне регулювання винятково по питаннях, які визначені ст. 137 Конституції України. До цих питань відносяться, в основному, питання місцевого господарства; повноваження, порядок формування Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Усе це вказує на те, що автономія має обмежені політичні повноваження і діє лише в межах дозволених Конституцією України.

Одним з головних показників непростих відносин між державними органами АРК і України це дія АРК Представництва Президента України. Цей орган виконавчої влади існує для того щоб забезпечити в проведення в життя Конституції і законів України, сприянню взаємодії органів виконавчої влади України з відповідними органами АРК.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
2. Закон України “Про Верховну раду Автономної Республіки Крим”

Кравченко Ю. О.
студентка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

СИСТЕМА АДМІНІСТРАТИВНО - ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ

Адміністративно - територіальний устрій є одним з основоположних інститутів конституційного ладу України. Його соціальне значення полягає у створенні територіальних умов та механізмів управління суспільними процесами, реалізації цілей ефективного публічного врядування. Адміністративно - територіальний устрій виступає територіальним принципом організації публічного управління. Вивчення світового досвіду державного будівництва свідчить, що майже всі країни поділяються на певні територіальні одиниці, на чолі яких центральна влада призначає свою адміністрацію, і таким чином у державі влаштовується певний адміністративно – територіальний устрій. Територіальний устрій – це внутрішній її поділ на певні територіальні частини, співвідношення держави в цілому з її складовими частинами. У світі немає такої держави, територія якої не поділялася б на певні частини. І сучасний адміністративно – територіальний устрій розвинених держав світу не зводиться виключно до простого географічного поділу території. В основу такого устрою найчастіше закладаються науково обґрунтовані принципи організації території, потреба у теоретичному осмисленні яких зумовлює актуальність цієї теми.

Фундаментальні праці з питань адміністративно - територіальний устрою держави належать таким авторам, як: В. Баранчук, Я. Верменич, С. Дністрянський, А. Доценко, А. Кушніренко, І. Коліушка, С. Пирожкова, П. Ткачук, В. Шаповал та інші.

Адміністративно - територіальний устрій – це законодавчо закріплена система поділу держави та територіальні утворення, за якими здійснюється організація та функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування. Формами територіального устрою є національно - територіальна (Кримська автономія) й адміністративно – територіальна організація державної влади (організація інших територіальних одиниць, утворених за адміністративною ознакою – області, райони).

Після встановлення адміністративно - територіальний устрою України та закріплення його системи в Конституції нашої держави активно ведуться роботи щодо його вдосконалення. Адже ефективний адміністративно - територіальний устрій держави відіграє найважливішу роль для організації та діяльності як центральних, так і місцевих органів державної влади, а також органів місцевого самоврядування. Відповідно до ст. 2 Конституції Україна є унітарною державою. У розділі «Територіальний устрій України» формулюються її головні засади. Так, державна територія є єдиною і цілісною, що поєднана спільною системою державної влади, їй властиві централізація та децентралізація, що забезпечує врахування загальнодержавних і регіональних (місцевих) інтересів. Але, як не прикро це констатувати, але в Україні значною мірою збереглась ще радянська система адміністративно - територіального устрою, яка не відповідає потребам державного будівництва, не враховує потреби місцевого самоврядування та економічного розвитку. Із цим і пов'язані такі проблеми як надмірна диференціація за кількістю населення, площею, іншими параметрами між адміністративно - територіальними одиницями одного рівня, невпорядкованість структури адміністративно - територіального устрою України, неврегульованість статусу ряду існуючих адміністративно – територіальних одиниць, відсутність єдиної системи та порядку віднесення їх до відповідної категорії, подрібненість адміністративно – територіальних одиниць базового та районного рівня, відсутність дієвої політики територіального розвитку, занепад сільської бюджетної інфраструктури та депопуляція сільських територій та інші не менш важливі проблеми.

На сьогоднішній день, активно ведуться розмови щодо реформування та пошуку оптимальної моделі адміністративно – територіального устрою. Метою реформи адміністративно - територіального устрою є побудова раціональної просторової основи організації публічної влади для забезпечення доступності та якості надання соціальних та адміністративних послуг, ефективного використання публічних ресурсів, сталого розвитку територій, здатності адекватно реагувати на соціальні та економічні виклики.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
2. Тодика Ю. М., Журавського В. С. Конституційне право України / Ю. М. Тодика, В. С. Журавського. - Київ : «Ін Юре», 2002. – 542с.
3. Гетьман А. Реформа адміністративно - територіального устрою України : наукові підходи, основні напрямки /А. Гетьман // Юридичний вісник . – 2011. № 1. – с. 28-33.

Крестьянкіна Є.А.
студентка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІЙНА СИСТЕМА ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ ТА США

Влада є однією з фундаментальних засад політичного розвитку суспільства. Вона має правовий, економічний, духовно-ідеологічний характер, існує скрізь, де наявні будь-які стійкі об'єднання людей, тісно пов'язана з політичною сферою, є засобом здійснення і способом утвердження певної політики. З юридичної точки зору це також інститут Конституційного права, тобто система правових норм, що регулюють суспільне явище – державну владу з юридичних позицій. Державна влада - вища форма політичної влади, що спирається на спеціальний управлінсько-владний апараті володіє монополічним правом на видання законів, інших розпоряджень і актів, обов'язкових для всього населення. І вона несе перед ним конституційну і моральну відповідальність при невиконанні їх або зловживанні ними. Державна влада – централізована, формалізована. Вона реалізується за допомогою діяльності спеціалізованого державного механізму: парламент, уряд та ін. Це забезпечує діяльність трьох галузей влади.

Організація державної влади в Україні здійснюється на засадах поділу на законодавчу, виконавчу та судову (згідно зі ст. 6 Конституції України).(6). Поділ влади є атрибутивна ознака демократичної держави, якою Україна себе проголосила. Суть принципу поділу влади, як відомо, полягає в недопущенні узурпації влади, її зосередженні в руках однієї особи чи органу, щоб «не було можливості, - як зазначив Ш.-Л. Монтеск'є, - зловживання владою» (1)

Коли аналізуються засади конституційного ладу, то необхідно зазначити принцип республіканізму у державної влади, який полягає в специфічній формі правління. Згідно з ним глава держави(президент) обирається парламентом чи народом шляхом прямих або непрямих виборів на певний строк. (2). Він закріплюється в ст.. 5 Конституції України: « Президент України обирається громадянами України шляхом прямих виборів на п'ять років»(2)

Відповідно до нині діючої Конституції влада в Україні належить народу України. Народ здійснює владу безпосередньо і через систему державних органів і органів місцевого самоврядування (згідно зі ст. 5 Конституції України).(6) Оскільки такий лад визначений у розділах I-VIII і XII Конституції України, то є всі підстави вважати, що народ України згідно з ч. 3 ст. 5 Конституції офіційно легітимізував державну владу в країні. У цій частині зазначається, що лише народ, а не держава, її органи або посадові особи, може змінювати конституційний лад, найважливішою складовою якого є державна влада [3].

Особливої уваги заслуговує питання про стосунки окремих гілок влади з Президентом України. Президент України не входить до перелічених у ст. 6 Конституції України гілок влади. Водночас відповідно до ст. 102 Конституції України, він є гарантом додержання Конституції, прав і свобод людини і громадянина. Отже, він здійснює значний вплив на взаємодію державних органів, що входять до системи поділу влади. Заради досягнення суспільної стабільності і злагоди, подолання конфронтації він може виконувати певні узгоджувально-арбітражні функції. Право виступати в такій якості впливає з наданих Президенту України повноважень у стримуванні дій кожної гілки влади.

В США, як і в інших республіканських державах принцип поділу влади є одним з найважливіших понять в організації влади. Це залежить від того, наскільки сильною постаттю в механізмі держави є президент. Конституція США наділила президента широкими повноваженнями, чим поставила його на чолі так званої “виконавчої гілки влади”. Однак, конституційні повноваження є лише частиною влади, яку фактично отримав президент з початку епохи імперіалізму. У конституції США закладений принцип розділення влади: провели організаційне поділ між трьома гілками структури державної влади – Конгресом, Президент і Верховний суд, кожному з яких було надано можливість діяти самостійно в конституційних рамках. Встановлені відносини між тими органами як і минулому, і нині мають метою запобігти посилення однієї з них рахунок іншого і перешкодити одній з частин системи діяти у напрямі, протилежному напрямам інших органів.

Таким чином принцип республіканізму пов'язаний з тим, що вищі органи влади формуються народом. За республіканської форми правління механізм влади очолює виборний глава держави, а за умов республіканського устрою особливою актуальності набуває питання поділу влади між органами сформованими сувереном. (4). Поділ влади – це основний принцип політичної організації суспільства, закріплений в конституційному законодавстві всіх сучасних демократій.

О. Скакун зазначає: «Будучи «розділеною» влада в державі повинна залишатись цілісною, єдиною, тому що йдеться не про поділ влади, а функцій здійснення влади» (5). Стабільність, баланс між гілками влади може бути забезпечений тільки на основі дотримання принципу поділу влади. Його порушення, заміна розподі-

лом функцій - шлях до тоталітаризму, оскільки єдина і неподільна влада завжди має свого носія, який і підпорядковує все і вся своїй волі.

Список використаних джерел:

1. Чіркін В.Є. Конституційне право зарубіжних країн/ В.Є. Чіркін. – М.: Юрист, 1997. – 568 с.
2. Погорілко В.Ф. Конституційне право України/ За ред. В. Я Тація, В.Ф. Погорілка, Ю.М. Тодики. – К.:Укр. центр прав. Студій, 1999. – 412 с.
3. Нерсисянц В.С. Філософія права. Учебник для вузов./ В.С. Нерсисянц. – М.: Издательская группа ИНФРА М НОРМА, 1997. - 386 с.
4. Литвинов О. Республіканізм і поділ влади в системі принципів конституційного ладу України/ О. Литвинов// Вісник КСУ. – 2011. - №3. – с. 41-44
5. Скакун О.Ф. Теорія держави і права./ О.Ф. Скакун. – Харьков, 2000. – 707 с.
6. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.7.
7. Нечитайленко А.А. Основи теорії права: Навчальний посібник/ Під ред. А.А. Нечитайленко. – Харків: Фирма «Консул», 1998. – 176с.
8. Чиркин В. Е. Государствоведение. Ученик. – 2-ое издание./ В. Е. Чиркин. В.Е. – М.: Юрист, 2000. – 384 с.
9. Юридическая энциклопедия. / Под ред. Топорина. – М.: Профиздат, 2001.– 962 с.
10. Цвік М.В. Загальна теорія держави і права: (Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів)/ М.В. Цвік, Д.Ткаченко, О.В.Петришин. – Харків: Право, 2002. – 432 с.

Ловчикова С.
студентка 2 курсу
спеціальності “Правознавство”
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ, СВОБОД ТА ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Спочатку існування конституційних прав і свобод людини постає питання про захист цього виду прав і свобод, яке виступає своєрідним зовнішнім методом обмеження влади, яка завжди прагне до саморозширення і посилення своєї присутності у всіх сферах життя людства. Але в будь-якій державі існують проблеми, які впливають як на державу, так і на суспільство. Україна не може у повній мірі реалізувати свій конституційний обов'язок із захисту рівноправності громадян. Перешкодою для цього є певні чинники політичного, соціально-економічного, психологічного й правового характеру. Також впливає постійна зміна влади, реформування політичної й економічної систем, що викликає незрозумілість з боку суспільства та неприйняття змін у державі. У зв'язку з цим зростає рівень злочинності. Чималий внесок робить і великий рівень корумпованості в країні. Численні експертні опитування громадян щодо того, чи вважають вони, що в країні всі рівні перед законом і судом, чи є права та свободи людини справді найвищою цінністю і чи існує в державі дійовий механізм захисту прав людини - констатують невтішні висновки.

У ст.3 Конституції України говориться, що людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Однією з основних цілей діяльності державних органів та посадових осіб, що повсякчас декларується, є забезпечення і захист прав і свобод людини й громадянина. Для того, щоб досягти цієї мети держава необхідно постійно встановлювати певні юридичні процедури та створювати систему захисту прав і свобод людини.

Ст. 24 Конституції України вказує на те, що не може бути привілеїв чи обмежень прав громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Відповідно до ст. 37 Конституції України утворення і діяльність політичних партій та громадських організацій, програмні цілі або дії яких спрямовані на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, забороняються. Ст. 55 Конституції України передбачено право кожної людини будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань.

У межах своїх повноважень органи місцевого самоврядування та органи державної влади повинні забезпечити здійснення прав і свобод громадян на засадах рівності властивими їм способами, методами і коштами на всій території України. Ст. 161 Кримінального кодексу України «Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань» передбачає кримінальне покарання за «умисні дії, спрямовані на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, на приниження національної честі та гідності, або образа почуттів громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями, а також пряме чи непряме обмеження прав або встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального по-

ходження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками ». На жаль, ця норма майже не застосовується на практиці.

Повертаючись до проблеми дискримінації можна впевнитись, що заходи боротьби з дискримінацією потребують наявності державних органів, до компетенції яких поряд з іншими повноваженнями належить боротьба з різними проявами дискримінації. Особливе місце серед таких органів займають суди. Встановлене ст. 55 Конституції України право на судовий захист прав і свобод гарантується кожному, хто перебуває на території України.

У підсумку можна зазначити, що в нашій державі існує конституційно-правовий механізм захисту прав, свобод та інтересів людини, а також завдяки ратифікації відповідних міжнародних угод громадянам надано право захисту міжнародними антидискримінаційними механізмами. Але кожен елемент запропонованого державою механізму захисту прав людини має як свої переваги, так і недоліки при використанні, що спричиняє зниження ефективності цього механізму.

Лоза І.В.
студент 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ІНСТИТУТИ

Конституційно-правові інститути — це система норм конституційного права, що регулюють однорідні і взаємопов'язані суспільні відносини, які утворюють відносно самостійну групу. Відомо, що інститути конституційного права складаються з норм конституційного права. Згідно з цим нормою конституційного права є загальнообов'язкові правила поведінки, що встановлені і санкціоновані державою для охорони і регулювання правовідносин в сфері конституційного права. Важливість інститутів полягає в тому, що вони дозволяють об'єднати окремі норми на основі їх схожості та регулювання однорідних відносин. Для досягнення правового результату недостатньо наявності однієї правової норми, а необхідна їх сукупність для регулювання відповідної сфери суспільних відносин. Тому норми будь-якої галузі права поділяються за правовими інститутами. Конституційно-правові інститути об'єднують норми як Конституції України, так і поточного конституційного законодавства, що дозволяє систематизацію всього конституційного законодавства. Норми цих інститутів відрізняються за територією дії, ступенем визначеності і чіткості правових приписів, призначенням у механізмі правового регулювання та за іншими ознаками.

Основною проблемою є те, що конституційне право України, як і сама наша держава почали формуватися і розвиватися відносно недавно, тому серед вчених не існує основної думки щодо того як ці інститути мають класифікуватися і розвиватись. Також істотною проблемою є реалізація цих інститутів на практиці.

Деякі вчені дають класифікацію конституційно правових інститутів виходячи з того, що інститути співпадають з розділами Конституції України. Тобто це - інститут загальних засад конституційного ладу, інститут прав і свобод людини та громадянина, інститут прямого народовладдя, інститути законодавчої, виконавчої та судової влади, інститут територіального устрою, інститут місцевого самоврядування, інститут, що визначає порядок змін і доповнень Конституції.

Можна запропонувати й іншу класифікацію конституційних інститутів залежно від відносин, які вони закріплюють у джерелах конституційного права.

1. Інститут народовладдя, який включає:
 - а) безпосереднє народовладдя (пряма демократія);
 - б) представницьке народовладдя (здійснюється через обраних представників народу);
 - в) місцеве самоврядування.
2. Інститут конституційного оформлення народовладдя:
 - а) конституційний лад;
 - б) юридична конституція;
 - в) конституційні закони;
 - г) конституційна законність;
 - д) конституційні звичаї, традиції.
3. Інститут правового статусу людини і громадянина:
 - а) громадянство (постійний зв'язок особи і держави);
 - б) система основних прав і свобод людини та громадянина;
 - в) гарантії основних прав і свобод.
4. Інститут державного будівництва:
 - а) форма держави;
 - б) територіальна організація України;
 - в) механізм держави.

Також інститути можуть бути розподілені на генеральні, основні і субінститути. До генеральних інститутів слід віднести: основи конституційного ладу; основи правового статусу особи; основи організації і функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування. Ці інститути формуються в зв'язку зі специфічною окремих, найбільш широких різновидів суспільних відносин у предметі конституційного регулювання. Порівняно з генеральними інститутами основні вирізняються: а) більш вузькою предметною і функціональною спеціалізацією; б) ряд з них не включає всіх видів конституційних норм, не використовує усього розмаїття засобів і способів впливу на суспільні відносини; в) водночас вони забезпечують досить детальний і цілеспрямований регулюючий вплив. Субінститути являють собою досить компактні спільності конституційних норм. До них відносять такі субінститути спільності конституційних норм, які закріплюють: основні соціально-економічні права; політичні права і свободи; гарантії основних прав і свобод; основні обов'язки громадян.

Є дещо спрощений варіант поділу конституційно-правових інститутів на прості й складні. Наприклад, інститут основ правового статусу людини і громадянина як складний інститут включає: інститут громадянства; інститут гарантування прав і свобод людини і громадянина. До простих інститутів можна віднести інститут депутатського запиту, інститут притягнення депутата до відповідальності.

Отже конституційно-правові інститути є надзвичайно важливим питанням в конституційному праві. Вони об'єднують і систематизують конституційно-правові норми, та регулюють і охороняють правовідносини в сфері конституційного права. Існує велика кількість різноманітних класифікацій інститутів, проте немає одного загальноприйнятого.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
2. Конституційне право України: Конспект лекцій. – 2-ге вид., стереотип. – К.: МАУП, 2001. – 216 с.
3. О. Ф. Фрицький. - Конституційне право України: Підручник. — К.: Юрінком Інтер, 2002. - 536 с.
4. Кравченко В. В. Конституційне право України: Навчальний посібник.-Вид. 3-тє, виправл. та доповн.-К.: Атіка, 2004- 512 с.
5. Конституційне право України: Підручник для студентів ВНЗ / За ред. академіка АПрН України, доктора юридичних наук, професора Ю. М. Тодики, доктора юридичних і політичних наук, професора В. С. Журавського. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. — 544 с.

Макарець М.В.
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ПРАВОГО ЗАКРІПЛЕННЯ СТАТУСУ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

Осмилення, теоретична розробка, обґрунтування процесів становлення та розвитку конституційних інститутів, що виступають формотворчими елементами громадянського суспільства, є вельми актуальним завданням науки конституційного права.

Це безпосередньо стосується інституту органів самоорганізації населення як форми локальної демократії, який знайшов своє відображення у ч. 6 ст. 140 Конституції України та низці нормативних положень Законів України “Про місцеве самоврядування в Україні”, “Про органи самоорганізації населення” тощо.

Вагомий внесок у його розробку в умовах незалежної України внесли М.О. Баймуратов, О.В. Батанов, Р.П. Безсмертний, В.Д. Бондаренко, Н.П. Гаєва, О.В. Городецький, В.М. Кампо, С.В. Ківалов, М.І. Корнієнко, В.В. Кравченко, В.С. Куйбіда, М.В. Лінник, О.Г. Мучник, М.П. Орзіх, В.Ф. Погорілко, В.П. Рубцов, С.Є. Саханенко, О.Ф. Фрицький, А.О. Чемерис, О.П. Якубовський та ін.

Одна з перспективних форм безпосередньої демократії в Україні – органи самоорганізації населення (будинкові, вуличні, квартальні, територіальні, окружні комітети, комітети мікрорайонів тощо) – мають достатній досвід участі у вирішенні місцевих проблем населення та співпраці з органами місцевої влади. Водночас питання створення, удосконалення організації та діяльності ОСН залишаються доволі дискусійними. Тому необхідним є вивчення кращого досвіду серед подібних утворень іноземних держав. Законодавство України, що регулює основи функціонування органів самоорганізації населення (ОСН), характеризується суттєвими недоліками, які не дозволяють належним чином розвивати наявний громадянський потенціал цієї важливої ланки в системі місцевого самоврядування. Досі залишаються неврегульованими питання щодо неприбутковості ОСН, механізму делегування повноважень місцевими радами, розмежування статусів й фінансування між ОСН різного рівня, що діють на одній території. Потребує спрощення порядок легалізації відповідних утворень. Окрему проблему становить комплекс невирішених питань в частині підпорядкованості та підзвітності ОСН перед місцевими радами, їх господарської діяльності, розпорядження власними коштами та майном.

Неоднозначність розуміння природи органів самоорганізації населення, їх завдань та функцій, нагальні потреби практичного застосування нормативних положень, можливості порівняльного аналізу законодавчих актів та актів локального регулювання різних історичних періодів в Україні та інших державах потребують нових підходів до цих питань. До органів самоорганізації населення належать будинкові, вуличні, квартальні комітети, ради мікрорайонів, житлових комплексів та ін. Вони діють винятково в межах частини території громади й об'єднують населення на основі спільної роботи з виконання певних задач у галузі обслуговування суспільних потреб громадян, задоволення їх культурно-побутових і інших запитів. Ці представницькі органи місцевого самоврядування максимально наближені до населення і сприяють оптимальній децентралізації влади. Вони покликані максимально оперативно реагувати на локальні потреби громадян і насамперед забезпечувати створення належних умов їх проживання на відповідних ділянках населеного пункту. Органи самоорганізації населення діють на підставі Конституції України, Закону "Про органи самоорганізації населення" та інших законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади (а в Автономній Республіці Крим - також нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим та рішень Ради міністрів Автономної Республіки Крим), рішень відповідних органів місцевого самоврядування, рішень місцевого референдуму, статутів територіальних громад, розпоряджень сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті (у разі її створення) ради, виданих у межах своїх повноважень, положень про органи самоорганізації населення, рішень зборів (конференції) жителів за місцем проживання, які їх обрали[1].

Розвиток законодавства в незалежній Україні засвідчив, що нормативні акти, які діють на загальнодержавному рівні, не змогли повністю ліквідувати наявні прогалини щодо створення, діяльності та ліквідації органів самоорганізації населення. Значною мірою ситуацію заплутов указаний Закон, який увійшов у протиріччя з Конституцією України та Законом України "Про місцеве самоврядування в Україні". Проведений аналіз дозволив виявити такі найбільш суттєві його недоліки:

- районні у місті ради у протиріччя із ч. 6 ст. 140 Конституції України наділяються правами щодо прийняття рішень стосовно створення органів самоорганізації населення, делегування їм окремих повноважень, здійснення контролю за фінансовою діяльністю цих органів та низкою інших повноважень;

- у протиріччя з Конституцією України та Законом України "Про місцеве самоврядування в Україні", ч. 2 ст. 3 Закону України "Про органи самоорганізації населення" містить вичерпний перелік органів самоорганізації населення;

- законодавець не зміг точно визначити територію, у межах якої може діяти орган самоорганізації населення;

- закріплюючи принципи, на яких базується діяльність органу самоорганізації населення, вказується на їх підзвітність, підконтрольність та відповідальність перед відповідними радами. Правильнішим було б поширити цей принцип лише на повноваження, делеговані органу самоорганізації населення місцевою радою;

- Закон не встановлює яких-небудь обмежень щодо кола осіб, які можуть бути обрані до органу самоорганізації населення, за винятком того, що вони повинні на законних підставах проживати на відповідній території;

- законодавець не врегулював велику кількість проблемних питань щодо порядку проведення виборів до такого органу. Так, він фактично встановив, що вибори членів органу самоорганізації населення проводяться у багатомандатному окрузі по мажоритарній системі абсолютної більшості, що призводить до значних складнощів при проведенні виборів, особливо в тому випадку, коли внаслідок виборів не вдалося повністю сформулювати склад органу самоорганізації населення. Крім того, на практиці виникають великі організаційні складнощі при проведенні таких виборів;

- встановлення того, що ініціативна група повинна подати до місцевої ради список учасників загальних зборів (конференції), на яких розглядалось питання про ініціювання створення органу самоорганізації населення, є необхідним кроком. Однак встановлення, що у цій заяві повинні бути зазначені серія і номер паспорту, виключаючи можливість пред'явлення якого-небудь іншого документу, суттєво обмежує права членів територіальної громади;

- виходячи із змісту ч. 6 ст. 140 Конституції України та ч. 1 ст. 14 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" сільським, селищним, міським радам надано право давати згоду на створення органу самоорганізації населення. Таким чином, ці ради можуть відмовити у наданні такої згоди. Проте, ч. 4 ст. 9 Закону України "Про органи самоорганізації населення", обмежуючи права місцевої ради, встановлює, що відмова у наданні дозволу на створення органу самоорганізації населення може бути обумовлена лише тільки порушенням процедури ініціювання його створення;

- у ст. 25 Закону України "Про органи самоорганізації населення" фактично прирівняні дострокове припинення повноважень та ліквідація органу самоорганізації населення [2].

На недосконалість цього Закону вказують і результати опитування керівників органів самоорганізації населення та співробітників органів місцевого самоврядування міст Одеси та Миколаєва, проведеного у межах дослідження. Так, зокрема, відповідаючи на питання: "Чи змінилися, на Ваш погляд, з прийняттям Закону України "Про органи самоорганізації населення" умови для створення та діяльності органу самоорганізації на-

селення?», варіант відповіді “Вони стали гіршими для органів самоорганізації населення” обрали 86,7% керівників цих органів та 77,3% представників органів місцевого самоврядування.

Розбудова інституту територіальної самоорганізації населення в Україні є одним із напрямків реалізації муніципальної реформи. Зокрема, в Концепції адміністративної реформи запропоновано забезпечити «розвиток ініціативи та самодіяльності населення, створення органів самоорганізації населення»[4].

На відповідні органи місцевого самоврядування повинні бути покладені повноваження щодо створення умов для ефективної реалізації органами самоорганізації населення своїх повноважень. Органи самоорганізації населення повинні бути наділені правом брати участь у роботі пленарних засідань сесій місцевих рад, постійних комісій, у роботі виконавчого комітету, вносити свої пропозиції до порядку денного їх засідань, тісно співпрацювати із виконавчими органами місцевої ради. З метою посилення взаємодії між органами самоорганізації населення та органами місцевого самоврядування доцільно створити виконавчий орган ради, головним завданням якого було б надання необхідної організаційно-методичної, правової та інших видів допомоги органам самоорганізації населення, організація конференцій, навчання, семінарів для представників цих органів тощо. Пропонується передбачити необхідність створення у кожній сільській, селищній, міській раді постійної комісії ради зі сприяння розвитку місцевого самоврядування, а питання взаємодії органів самоорганізації населення з органами місцевого самоврядування регулярно розглядати на пленарних засіданнях ради та виконавчого комітету. Необхідно наділити органи самоорганізації населення правом вимагати від депутата відповідної ради звітувати про свою діяльність у раді та окрузі, а також встановити обов'язок, за яким ці органи повинні всіляко сприяти депутатам у їх роботі при виконанні своїх повноважень.

Список використаних джерел:

1. Орловський О.С. Регламентация правового статуса органов самоорганизации населения на локальном уровне // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2000. – № 2. – С. 131-137.
2. Мішина Н. В. До питання щодо подальшого реформування законодавства про місцеві вибори в Україні / Н. В. Мішина // зб. наук. праць Національної Академії державного управління при Президентові України. – 2005. – Вип. 2. – С. 335–342.
3. Баймуратов М. А. Европейские стандарты окальной демократии и местное самоуправление в Украине. — Одесса, 2000. — 80 с.
4. Муніципальне право України: Підруч. /В.Ф.Погорілко, О.Ф.Фрицький, М.О.Баймуратов та ін.; За ред. В.Ф.Погорілка, О.Ф.Фрицького. — К., 2001. — 352 с.

Малахов О.
студент 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

СИСТЕМА ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Оснoву організаційної структури державного управління становить система органів виконавчої влади, яка, реалізуючи певну частину повноважень держави, виконує функції, пов'язані з реалізацією положень Конституції держави, її законів та інших нормативних актів. Органи виконавчої влади формують своєрідну систему, основним призначенням якої є виконання та забезпечення виконання положень Конституції та законів держави [4, с. 136].

Поняття "система органів" має принаймні потрійне смислове навантаження. Воно, по-перше, фіксує відокремленість певної групи державних органів, що входять до конкретної системи, від усіх інших видів органів. По-друге, окреслює цілком визначений суб'єктний склад даної системи. По-третє, підтверджує наявність у сукупності цих суб'єктів (державних органів) певних ознак, притаманних соціальним системам, зокрема таких, як єдність цільового призначення, функціональна самодостатність, ієрархічність внутрішньої організації, субординаційність взаємозв'язків між структурними ланками тощо[5, с. 9]

Перший аспект системи органів виконавчої влади передбачає необхідність формування дієвої вертикалі виконавчої влади, яка б забезпечувала належну реалізацію законодавчо визначених політичною системою цілей та владних рішень зверху донизу. Відповідно до Конституції вищим органом, що очолює вертикаль виконавчої влади, є Кабінет Міністрів України.

Стосовно другого аспекту системи органів виконавчої влади: в Конституції, з одного боку, обґрунтовано об'єднуються усі ієрархічні рівні органів виконавчої влади (як вищий і центральні, так і місцеві) в одному розділі VI "Кабінет Міністрів України. Інші органи виконавчої влади", з іншого — досить повно врахована уся складність і специфічність відношення поста Президента до виконавчої гілки влади. А саме: у цілому статус президента як глави держави має, так би мовити, наскрізне значення щодо гілок влади. Специфіка цього статусу полягає в тому, що в ньому окреме місце посідають його повноваження у сфері виконавчої влади або державного управління. Причому їх обсяг прямо залежить від існуючої в державі форми правління: зазвичай, цей обсяг більший за умов президентської форми, менший — за умов парламентської форми правління. Запроваджен-

ня поста Президента України супроводжувалося підвищеними суспільними очікуваннями від посилення впливу держави, її владних структур на процеси соціально-економічних та державно-правових перетворень у нашій країні. Для цього главі держави передбачалось надати досить широкі повноваження у сфері виконавчої влади. Однак це не означає, що президент набув ознак «органу» виконавчої влади, а тим більше — «глави» цієї гілки влади. У Конституції України досить гнучко врахована специфічність відношення поста президента до виконавчої гілки влади: його статус не уособлюється жодною гілкою влади, а є статусом глави держави з певними компетенційними перевагами (тобто перевагами) — насамперед установчими і кадровими — щодо виконавчої влади. Саме тому в Конституції України немає визначення Президента як глави виконавчої влади, так само як немає аналогічного визначення і щодо Кабінету Міністрів України. Це означає, що, керуючись передбаченими Конституцією дуалізмом виконавчої влади, в основу організації виконавчої влади в Україні покладена модель своєрідного «подвійного центру». Тобто такого, який складається з двох функціонально поєднаних суб'єктів — Президента і Кабінету [7, с. 40].

Третій аспект системи органів виконавчої влади розкривається в розділі VI Конституції України «Кабінет Міністрів України. Інші органи виконавчої влади», де обґрунтовано об'єднуються усі ієрархічні рівні органів виконавчої влади — вищий, центральний, місцевий [4, с. 184].

Заслугує на увагу вплив відповідних конституційних положень на запровадження передбаченого Концепцією нового підходу до визначення складу центральних органів виконавчої влади шляхом розмежування у ньому кількох видів (груп) ЦОВВ: 1) міністерств; 2) державних комітетів; 3) ЦОВВ із спеціальним статусом. Конституція України не дає чіткої відповіді стосовно видового складу ЦОВВ, використовуючи у кількох випадках загальне формулювання «міністерства та інші центральні органи виконавчої влади» [9, с. 145].

При цьому з Конституції, як і в поточному законодавстві, не визначено, а серед фахівців не має однозначного тлумачення питання, чому за сучасних умов згадані органи виконавчої влади мають саме назву «центральні». Слід вважати, що існування назви «центральні органи виконавчої влади» зумовлено встановленою Конституцією України трирівневою моделлю системи органів виконавчої влади, що об'єднує:

1. Вищий рівень — Кабінет Міністрів України.
2. Центральний рівень — міністерства, державні комітети, центральні органи виконавчої влади прирівняні до державних комітетів, та центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом.
3. Місцевий, або територіальний, рівень, на якому діють:
 - органи виконавчої влади загальної компетенції — Рада Міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, районні, Київська і Севастопольська міські державні адміністрації;
 - органи спеціальної — галузевої та функціональної — компетенції, які безпосередньо підпорядковані центральним органам виконавчої влади або перебувають у підпорядкуванні водночас і центральному, і місцевому органу виконавчої влади [5, с. 10].

У контексті Конституції центральні органи виконавчої влади є безпосередньо підвідомчими урядові органам, тобто органами нижчого (щодо уряду) рівня, які забезпечують або сприяють формуванню і втіленню в життя урядової політики у відповідних сферах управління, здійснюють керівництво дорученими їм сферами і несуть відповідальність за стан їх розвитку перед Президентом України і Кабінетом Міністрів.

Міністерство є головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади в забезпеченні впровадження державної політики у визначеній сфері діяльності [6].

З огляду на наведене, вагома проблема полягає в тому, що не на всі види ЦОВВ однаковою мірою можуть бути поширені зазначені ознаки. Зокрема, це стосується міністерств. Міністерства — це не звичайний різновид ЦОВВ, а особливі органи, які суттєво відрізняються від інших груп ЦОВВ. Найпринциповіша відмінність міністерств полягає в тому, що лише їх керівники — міністри — є членами Кабінету Міністрів. Відтак, міністерства виступають своєрідним «продовженням уряду» і повинні займатися головним чином розробленням і організацією впровадження політики, що і є пріоритетним завданням будь-якого уряду. Іншими словами, міністерства не мали б входити до однієї структурної ланки — «центральні органи виконавчої влади» — нарівні з державними комітетами та ЦОВВ зі спеціальним статусом. Наприклад, немає підстав говорити про безумовну підлеглість міністерств урядові, оскільки за Указом Президента України «Про чергові заходи щодо дальшого здійснення адміністративної реформи в Україні» від 29.05.2001 р. (ст. 9) рішення Кабінету Міністрів з певної частини питань взагалі не може бути прийнято, якщо відповідний міністр не дає на це згоди. Отже, в усталеному розумінні сам інститут прямої підлеглості між Кабінетом Міністрів і міністерствами як ланками різних рівнів втрачає юридичний сенс [9, с. 28].

Система виконавчої влади в Україні залишається неефективною, рівень її організуючого впливу на суспільні процеси не задовольняє потреби динамічного розвитку громадянського суспільства, динамічного формування соціально-економічного укладу та демократичної правової держави.

Про низьку ефективність виконавчої влади свідчать: соціальні індикатори, насамперед — рівень безробіття і реальних доходів населення; неефективне управління державною власністю, внаслідок чого величезний виробничий потенціал фактично не працює на державу; невиправдане втручання держави в діяльність суб'єктів господарювання, що гальмує розвиток підприємництва в Україні.

Серед основних причин низької ефективності виконавчої влади можна назвати:

- неузгодженість дій різних виконавчих структур, непослідовність і суперечливість рішень, низьку виконавчу дисципліну;
- дублювання споріднених функцій різними органами;
- надмірну концентрацію функцій управління на вищих щаблях виконавчої влади;
- незбалансовану регіональну політику;
- закритість органів виконавчої влади для контролю з боку суспільства;
- корупцію та економічну злочинність у державних структурах, а також низький престиж державної служби в Україні [14, с. 9].

Список використаних джерел:

1. Поняття виконавчої влади та її місце в державному механізмі України / І.Дахова// Право України. – 2002. –№12. –с. 23-27.
2. Державне управління проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За заг. ред. В.Б.Авер'янова. – К.: Факт. – 2003. –с. 384 .
3. Інтернет-видання «юриспруденція on-line» [Електронний ресурс].– Режим доступу :URL : <http://www.lawyer.org.ua/?w=r&i=12&d=398>. –Феномен державного органу (органу держави) або органу державної влади: теоретико-правовий і конституційний аспекти.
4. Державне управління: Навч. посіб. / А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, А.Ю. Васіна, Л.Ю. Гордієнко; За ред. А.Ф. Мельник. – К.: Знання-Прес. – 2003. – 343.
5. Авер'янов В. Органи виконавчої влади. –К.: Ін Юре. –1997. – с. –598.
6. Указ Президент України «Про систему центральних органів виконавчої влади» від 15.12.1999 за № 1572/99. – Офіційний вісник України. –1999. –№50. –ст.8.
7. Організація виконавчої влади :необхідність усунення внутрішніх суперечностей/В.Авер'янов//Право України. –2009. –№12. –с.39-45
8. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996.– № 30.– Ст. 141.
9. Система органів виконавчої влади: проблеми реформування у світлі конституційних вимог/А.Авер'янов//Право України. –2003. –№9. –с.24-30.
10. Причини, що обумовлюють необхідність проведення адміністративної реформи в Україні // Національна безпека і оборона. – 2000. – № 5. – с. 4–10.
11. Теоретичні питання визначення функцій органу виконавчої влади//Ф. Харченко//Держава і право, вид. № 19. – с. 289-293
12. Малиновський В.Я. Державне управління: Навчальний посібник. –Луцьк: Ред.-вид. відд. "Вежа " Вол. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. - 558 с.

Мальская А.Ю.
студентка ОКУ «Магістр»
спеціальності«Правоведение»
Мариупольського державного університета

СУЩНОСТЬ И КРИТЕРИИ ОГРАНИЧЕНИЯ КОНСТИТУЦИОННЫХ ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА И ГРАЖДАНИНА

Обеспечение прав и свобод человека и гражданина является актуальной проблемой нашего времени. Положения ст. 2 Конституции Украины о том, что человек, его жизнь, здоровье, честь и достоинство, неприкосновенность и безопасность признаются в Украине высшей социальной ценностью, определяет одно из важнейших направлений деятельности государства [1]. В этом аспекте вопросы ограничения прав и свобод человека и гражданина, естественно, занимает очень важное место.

Актуальность темы исследования определяется современным этапом конституционного развития многих государств, в том числе и Украины.

Проблема соотношения прав и свобод человека и деятельности государства в своей основе является особенно важной для конституционного права ряда государств. Сложность данной проблемы определяется противопоставлением приоритетов: с одной стороны, люди создают государство для себя, защиты своих прав и свобод, с другой - государство возникает как ответ на неспособность человеческого общества жить без него, без его силы и ограничений, государство становится как бы высшим проявлением общественной организованности и порядка, единственным гарантом безопасности, стабильности и развития. Данное противоречие разрешается путем разработки и закрепления в Конституциях основ ограничений прав и свобод, а в законодательстве - конкретных способов ограничений отдельных прав и свобод, вытекающих из конституционных предписаний.

Устанавливая принципы, цели и юридическую форму ограничений, т.е. основы (общие условия) ограничений прав и свобод, Конституции тем самым защищают человека и его права от произвольных действий со

стороны государства, поскольку ограничивают государственную власть в возможности посягать на права и свободы личности, на сферу ее свободы. Для того чтобы законодательная власть не выходила за пределы полномочий, предоставленных ей Основным Законом, конституционные положения, санкционирующие ограничения прав личности, должны быть сформулированы и конкретизированы в текущем законодательстве с предельной четкостью и ясностью и в законах должно быть обязательно указано в каких целях, при каких обстоятельствах, в какой степени, в какой форме и каким органом власти допускается ограничение прав и свобод человека. Однако подобной ясности в законодательстве нет; нет также единого понимания и толкования конституционных основ ограничения прав и свобод.

Все вышесказанное диктует необходимость комплексного исследования прежде всего конституционных основ ограничения прав и свобод человека и гражданина в Украине и других государствах. В исследовании конституционных основ ограничения прав и свобод личности и состоит актуальность и практическая значимость статьи.

Разносторонние аспекты, актуальные проблемы прав человека и их ограничений нашли свое отражение в работах следующих отечественных ученых: Белый А. В., Немцев М.В., Бахин С.В., Возгрин С.Ю., Ягофаров И. Д., Квитко А. Ф., Малько А. В. и др.

Целью статьи является анализ основных подходов к трактовке ограничений прав и свобод, изложение целей (оснований) ограничений, способов ограничений прав и свобод, а также определении критериев ограничения прав и свобод человека и гражданина.

Ограничение прав и свобод человека и гражданина, т.е. определение пределов свободы личности в обществе и государстве, - это, безусловно, один из важнейших аспектов взаимоотношений человека и государства.

В правовой литературе нет единого толкования понятия «ограничение прав». По мнению Немцева М.В., рассмотрении классификации конституционных ограничений прав и свобод играет важную роль в определении данного юридического термина и в упорядочении самих ограничений[2].

В современной науке конституционные ограничения прав и свобод классифицируются по следующим основаниям:

1. В зависимости от сферы ограничения прав и свобод выделяют ограничения гражданских и политических прав (ограничения свободы передвижения, избирательные ограничения и др.) и ограничения экономических, социальных и культурных прав (например, в использовании права собственности на землю).

Вместе с тем следует согласиться с мнением С.В. Бахина о том, что едва ли можно признать исчерпывающим перечень абсолютных прав, содержащийся в Пакте о гражданских и политических правах, поскольку те или иные права человека могут быть признаны не подлежащими ограничению в иных международных соглашениях[3]. В сравнении с Международным пактом о гражданских и политических правах Конституция Украины в ч. 2 ст. 129 устанавливает более широкий круг прав, не подлежащих ограничению даже в условиях чрезвычайного положения[1].

2. В зависимости от времени действия - на постоянные, которые установлены в Конституциях и законах, и временные, которые должны быть прямо обозначены в акте о чрезвычайном положении и связаны, как правило, с запрещением митингов, шествий, демонстраций, дополнительными обязанностями в сфере свободы печати и других средств массовой информации, приостановлением деятельности некоторых политических партий, жестким лимитированием передвижения транспортных средств, установлением комендантского часа [2].

Ограничение прав и свобод человека и гражданина должно нести только целевой характер, быть направленным на стремление обеспечить государственное и территориальное единство, целостность страны, стабильность ее политического режима и государственного устройства [4].

3. В зависимости от сферы действия - на общие (распространяются на все права и свободы) и индивидуальные (распространяются только на отдельные права и свободы).

4. С учетом пределов использования - на государственные и муниципальные.

5. По содержанию - на финансово-экономические (запрет определенной экономической деятельности), личные (арест, заключение под стражу) и организационно-политические (отставка и т. п.).

6. По способам осуществления - запреты, обязанности, приостановления, меры ответственности.

При определении понятия конституционных ограничений прав и свобод следует учитывать данную классификацию, чтобы отразить многогранность данного юридического термина[2].

А. В. Белый в своей работе приводит несколько, на наш взгляд, удачных вариантов определения понятия «ограничение прав и свобод человека и гражданина»: «Коровников, рассматривая понятие «ограничение прав и свобод человека и гражданина» называет следующие «структурные элементы» ограничения прав и свобод: правовая основа, определяющая характер и содержание ограничений; цель ограничений; обстоятельства, вызывающие необходимость ограничений; перечень (виды) прав и свобод, подлежащие ограничениям; информирование мирового сообщества о введении ограничений.

А. Ф. Квитко считает, что под термином «ограничение права (свободы)» следует понимать «установленные законодательством пределы (границы) реализации (осуществления) человеком (гражданином) прав (свобод), выражающиеся в запретах, вторжениях, обязанностях, ответственности, существование которых де-

терминировано (предопределено) необходимостью защиты конституционно признаваемых ценностей, и назначением которых является обеспечение необходимого баланса между интересами личности, общества и государства». Полагаем, что следует согласиться с мнением И. Д. Ягофарова, который предлагает рассматривать понятие «ограничение права» в двух смыслах. Во-первых, ограничение представляет собой исключение из общей совокупности прав и свобод человека принадлежащих либо предоставляемых ему некоторых прав. Такое исключение, т. е. количественное уменьшение уже принадлежащих человеку прав и свобод, происходит в силу различного рода объективных или субъективных обстоятельств, имеющих, как показывает практика, чаще всего политический характер. Такие ситуации имеют место, например, при введении в стране или на какой-либо ее территории режима чрезвычайного положения. Во-вторых, ограничение представляет собой сужение объема и (или) содержания конкретных прав и свобод путем установления пространственных пределов, временных рамок, круга лиц или определенных вариантов поведения индивидов»[5].

В заключение, следует определить, что:

во-первых, ограничение права можно рассматривать в качестве защиты прав и свобод одних лиц от злоупотребления произвола других лиц, а именно обладателей права. Целью ограничения должно являться достижение баланса между интересами общества и интересами самого правообладателя. При этом ограничения должны быть разумными и не противоречить назначению права.

во-вторых, определяя критерии ограничения прав человека, необходимо исходить из следующих принципиальных позиций:

- 1) форма ограничения прав человека - закон;
- 2) цель ограничения прав человека - общественная безопасность;
- 3) критерий ограничения прав человека – крайняя необходимость, при соблюдении следующих условий: наличие реального или возможного вреда государственным и общественным интересам; невозможность защиты правоохраняемых благ иными способами; соразмерность вводимых ограничений; причиняемый вред меньше, чем предотвращаемый вред;
- 4) общий характер таких ограничений - ограничения не носят персонализированной направленности, их действие распространяется на каждого;
- 5) соблюдение общепризнанных международных норм и принципов - ограничения прав человека не должны нарушать обязательства государств по международному праву;
- 6) разумная достаточность мер государственного ограничения прав - ограничения могут осуществляться только в той степени, в какой это требуется, однако в любом случае не допускается ограничение фундаментальных прав и свобод человека и дискриминация на основе расы, цвета кожи, пола, языка, религии или социального происхождения;
- 7) соразмерность ограничения прав, свобод и цели, во имя которой ограничиваются права, - безопасность всех рассматривается как приоритет по отношению к соблюдению (гарантированию) определенных свобод каждого отдельного гражданина (человека).
- 8) установленные ограничения должны быть четко сформулированы и не допускать произвольного толкования. Норма, ограничивающая права и свободы, должна ясно определять пределы ограничений.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996 р., №30.
2. Немцев М.В. Классификация конституционных ограничений прав и свобод / [Электронный ресурс] - Режим доступа :<http://www.jurnal.org/articles/2008/uri40.html>.
3. Бахин С.В. О классификации прав человека, провозглашенных в международных соглашениях // Правоведение. 1991. №2. С. 46.
4. Возгрін С.Ю. Щодо питання тимчасового обмеження прав і свобод особи в умовах надзвичайного стану / [Электронный ресурс] - Режим доступа :<http://intkonf.org/vozgrin-syu-schodo-pitannya-timchasovogo-obmezheniya-prav-i-svobod-osobi-v-umovah-nadzvichaynogo-stanu/>.
5. Белый А.В. Понятие и значение ограничения прав и свобод человека и гражданина / [Электронный ресурс] - Режим доступа :<http://www.lib.csu.ru/vch/145/006.pdf>.

Мамутов Д.М.
студент ОКУ «Специалист»
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ГОСУДАРСТВЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ В СФЕРЕ КУЛЬТУРЫ УКРАИНЫ

Начнем с того что характерной особенностью в сфере культуры является то, что она связана не только с материальными ценностями, но и в значительной мере с духовными потребностями людей. Государство призвано обеспечить моральное воспитание человека. Законодательство в сфере культуры проявляется в единстве

цели, принципів, методів правового і державного регулювання. В структурно функціональному плані державно-культурне регулювання можна охарактеризувати як систему, яка об'єднує в собі різні напрями, діяльність щодо збереження і зміцнення здоров'я людей, задоволення їх, інтелектуальних, естетичних і інших духовних потребностей.

Державно-культурне регулювання має не тільки духовно-інтелектуальне, але й матеріальне вираження в даному випадку ці матеріальні засоби в кінцевому рахунку переслідують цілі духовного розвитку особистості. Оскільки культура має матеріальний елемент, вона краще піддається державному регулюванню, ніж сфера чисто духовних інтересів.

Однак і в тому і в іншому випадку державне регулювання має дуже обмежений і специфічний характер. Воно зводиться в основному до турботи про розвиток духовно-інтелектуального життя, створення державою відповідних умов, підтримку прогресивних напрямів, але державні органи не втручаються в творчий процес мистецтв і інших колективів, в творчий труд художника, артиста, письменника. Разом з тим в відповідності з законами державні органи мають право приймати заходи щодо заборони псевдокультурних, деструктивних напрямів, проти пропаганди, спрямованої на підірвання людських цінностей, руйнують духовний світ, здоров'я, моральність людей. Важливо також пам'ятати, що мова йде про духовно-інтелектуальну сферу життя суспільства, тобто про ту сторону, яка набуває суспільно значущого характеру. Внутрішній світ людини, його духовне життя, його особисті погляди не підлягають державному впливові. Впливати на думки людини можна, але регулювати їх засобами державного управління неможливо.

Мацегора Д.С.
аспірант кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ЗДІЙСНЕННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Проблеми діяльності органів місцевого самоврядування в останній час набули широкого актуальності, що обумовлюється тим, що питання місцевого самоврядування є досить суперечливим та неоднозначним. Це стосується як історії його виникнення, так і його визначення, призначення та функцій.

Проблематикою місцевого самоврядування займаються та займаються нині багато вчених-юристів, серед яких можна назвати таких вчених, як М. О. Баймуратов, Ю. Бальцій, В.С. Журавський, М.І. Корнієнко, В.В. Кравченко, В.М. Кампо, П.Любченко, М.П. Орзіх, О.В. Батанов, В.І. Борденюк та інших.

В науковій літературі детально розглядаються різноманітні функції місцевого самоврядування, однак майже не приділяється увага безпосередньо його інформаційній функції. Таким чином, виходячи з вищесказаного вважається актуальним зосередити увагу безпосередньо на інформаційній функції органів місцевого самоврядування та ролі засобів масової інформації в її здійсненні.

Проаналізувавши наукову літературу можна зробити висновок про те, що **інформаційна функція місцевого самоврядування** – це діяльність органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, спрямована на інформування конкретної територіальної громади про певні результати роботи, що проводиться вказаними вище органами та їх посадовими особами, стосовно вирішення важливих питань місцевого значення, відведених до компетенції даних органів діючим законодавством України. Інакше кажучи, інформаційна функція місцевого самоврядування це ніщо інше, як своєчасне доведення повного обсягу достовірної та повної інформації, що стосується питань місцевого значення до територіальної громади району, міста, селища, села.

Загальновідомо, що починаючи з середини минулого століття засоби масової інформації відіграють дуже важливу роль в формуванні громадянського суспільства, адже саме доступ до інформації є найголовнішою ознакою останнього. Дуже активно засоби масової інформації впливають на свідомість людей. Також ЗМІ можна назвати однією з важливих ланок в ланцюгу спілкування між державною владою та населенням країни. Недарма засоби масової інформації ще називають четвертою владою. Адже, як відомо, хто володіє інформацією – володіє світом.

Не є виключенням і взаємодія органів місцевого самоврядування з засобами масової інформації, адже саме вони є одним з першочергових джерел інформації для територіальної громади про діяльність органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб. Це пояснюється тим, що інформація такого роду є публічною інформацією відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації»[1]

Саме ЗМІ повинні чітко та повноцінно висвітлювати інформацію такого роду.

Для того, щоб засоби масової інформації своєчасно та в повному обсязі висвітлювали діяльність органів місцевого самоврядування, законом передбачені наступні форми взаємодії органів місцевого самоврядування й засобів масової інформації:

- До відання місцевих рад відноситься заснування засобів масової інформації, призначення та звільнення їх керівників [2].

- Органи місцевого самоврядування мають право заснувати або бути співзасновниками друкованих чи аудіовізуальних засобів масової інформації в порядку, встановленому законодавством України, і в межах коштів, що виділяються на забезпечення функціонування цих органів[3]. Однак, не зважаючи на те, що місцеві ради є засновниками чи співзасновниками певних засобів масової інформації, останні повинні опубліковувати достовірну інформацію про діяльність органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, навіть якщо ця інформація може показати їх не в дуже красивому світлі, тим самим захищаючи право громадян на інформацію, закріплене в законодавстві України.

Деякі російські вчені пропонують розглядати ЗМІ місцевого рівня не лише як засіб громадського самоврядування жителів, але й у якості самостійних суб'єктів місцевого самоврядування, адже вони разом в розповсюдженні інформації, що має соціальне значення, що надходить до них від жителів, інших осіб, органів, активно формують громадську думку місцевих співтовариств, обстоюють власне бачення самоврядного процесу.

- Територіальні громади можуть створювати комунальні телерадіоорганізації. Відповідно до ст. 16 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» [4]. Рішення про їх створення та функціонування приймається відповідними органами місцевого самоврядування.

До того ж слід зазначити, що в інформаційній роботі органів місцевого врядування є суттєві недоліки:

- Інформування населення носить спонтанний нерегулярний характер. Отже, засобам масової інформації необхідно налагодити певний режим висвітлення інформації, який буде зручним для жителів певної територіальної громади

- Відсутня стратегія інформування населення про заплановані та проведені заходи органами місцевого самоврядування. Це, в свою чергу, знижує відсоток поінформованості населення та знижує авторитет органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб.

- Інформація подається в незрозумілому громадянам стилі, частіше в поданні інформації переважають шаблонні висловлювання. Щоб позбавитись цього недоліку, інформація повинна надаватися в більш доступному вигляді для жителів територіальної громади

- В засобах масової інформації переважає позитивна інформація, ігноруються проблеми, що виникають на місцевому рівні, що певною мірою порушує право громадян на інформацію, закріплене в Конституції України[5] та законі України «Про інформацію» [6].

Таким чином взаємодія органів місцевого самоврядування та ЗМІ потребує суттєвого вдосконалення.

Виходячи з цієї потреби автор пропонує наступні шляхи вирішення даної проблеми:

-по-перше, розробити стратегію розповсюдження інформації про діяльність органів місцевого самоврядування між жителями територіальної громади міста, села, селища, району

- по-друге, зобов'язати органи місцевого самоврядування укладати угоди із засобами масової інформації щодо висвітлення останніми діяльності органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб. Щодо цього, можна навести приклад угоди Маріупольської міської ради з Маріупольським державним університетом про висвітлення діяльності органів місцевого самоврядування в м. Маріуполь студентами спеціальності «Журналістика».

- по-третє, територіальна громада має наділятися правом перевірки достовірності інформації, що надається ЗМІ стосовно діяльності органів місцевого самоврядування.

Все вищенаведене, на нашу думку, поліпшить взаємодію органів місцевого самоврядування та засобів масової інформації, а, отже, і вдосконалив здійснення органами місцевого самоврядування та їх посадовими особами їх інформаційної функції.

Список використаних джерел:

1. Про доступ до публічної інформації: Закону України від 13 січня 2011 р.// Відомості Верховної Ради України. – 2011. - №32. – Ст. 314

2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1997. - №24. – Ст. 170.

3. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації: Закон України від 23. 09. 1997 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1997. - №49. – Ст. 299

4. 13. Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 12.01. 2006 р.№ 3317-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2006. - №18. – Ст. 155

5. Конституція України// Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996 - 1996 р., № 30. – Ст. 140

6. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р.// Відомості Верховної Ради України від. – 1992. - №48. – Ст.650.

Могіленко М.А.
студент спеціальності «Правознавство»
2 курсу, юридичного факультету
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

АДМІНІСТРАТИВНА ЮСТИЦІЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Однією з характерних рис розвитку сучасної держави є постійне зростання важливості діяльності публічної адміністрації. У ХХ столітті органи публічної влади додатково до свого традиційного завдання гарантування законності і порядку взяли на себе виконання ряду функцій, спрямованих на забезпечення добробуту громадян, розвиток матеріальних і соціальних умов їхнього життя. Зростання ролі адміністративної влади спричинило за собою розвиток такої гілки правосуддя як адміністративна юстиція.

Адміністративна юстиція стала складатися в більшості країн у другій половині ХІХ століття. Вона формувалася у різних країнах індивідуально, з урахуванням наявних соціальних умов і традицій, відчувачи впливу усталених на той період панівних теоретичних поглядів. В результаті цього системи адміністративної юстиції, що склалися в деяких країнах, істотно відрізняються один від одного. Ці відмінності серйозно ускладнюють можливість визначення самого поняття «адміністративна юстиція». Існує безліч понять адміністративної юстиції, але я наведу те, яке на мою думку є найбільш точним. Адміністративна юстиція - це самостійна гілка правосуддя, чия мета - регулювати конфлікти між громадянами і органами державного управління або між самими органами та установами, а також виносити рішення, засновані на нормах адміністративного права[1]. Отже, сутність і призначення адміністративно-правового регулювання полягає саме в тому, щоб суб'єкти державного регулювання, вступаючи у взаємовідносини з об'єктами, своїми діями повинні не тільки не порушувати їх права та законні інтереси, а і сприяти їх реалізації.

Першою державою, де інститут адміністративної юстиції розпочав досліджуватись як наукова проблема, і де з'являється наукова література з цієї проблематики, вважається Франція. Саме у цій державі, на початку 19 століття сформувалась відповідна наукова база і в 1817 році прийняте відповідне законодавство, а у Паризькому університеті створено кафедру адміністративного права. Наукове обґрунтування необхідності функціонування інституту адміністративної юстиції знайшло також широку підтримку і в іншій європейській державі – Німеччині. Вже в середині 19 століття формується відповідна нормативна база, а наприкінці століття такі вчені, як Р. Гнейст, Л. Штейн та О. Майер, стають авторами праць, присвячених цій проблематиці. О. Майер вказував на адміністративну юстицію як на глобальну частину адміністративного права, як на інститут, без якого функціонування повноцінної правової держави є неможливим, а також що правова держава передбачає побудову управління, частину якого повинні складати адміністративні суди [2]. Щодо розвитку вітчизняної адміністративної юстиції, то інститут судового захисту у справах за скаргами на неправомірні рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади та їх посадових осіб, як самостійний інститут сучасної української юридичної науки достатньою розробленістю не відзначається. Окремі публікації у Радянському Союзі на цю тематику носили епізодичний характер [3]. Хоча у законодавстві були деякі зародки адміністративної юстиції. Спочатку у ст.158 українського адміністративного кодексу від 12 жовтня 1927, згідно з якою важливі заходи щодо здійснення розпорядчих актів могли бути оскаржені, а потім Українська РСР, перебуваючи в складі СРСР, в 1978 р. прийняла Конституцію УРСР, де в ст. 56 передбачила, що громадяни СРСР мають право оскаржити дії посадових осіб, державних і громадських органів. Скарги повинні бути розглянуті в порядку і строки, встановлені законом. Дії посадових осіб, вчинені з порушенням закону, з перевищенням повноважень, що ущемляють права громадян, можуть бути в установленому законом порядку оскаржені до суду. Громадяни СРСР мають право на відшкодування шкоди, заподіяної незаконними діями державних і громадських організацій, а також посадових осіб при виконанні ними службових обов'язків [4]. В Україні, як незалежній державі, визначним моментом становлення адміністративної юстиції стало прийняття Конституції 1996 року, ст. 55 якої гарантує кожному право на оскарження до суду рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [5]. Після неї також було прийнято низка документів, які в той чи іншій мірі зачіпають адміністративну юстицію, з них можна виділити Адміністративно процесуальний кодекс України 2005 року та Закон «Про судоустрій і статус суддів» 2010 року. Роглядаючи сформовану таким чином адміністративну юстицію, можна виділити певні риси, якими вона характеризується:

а) наявність правового спору про публічне право, який виник в зв'язку з реалізацією публічного управління, виконавчої влади, управлінської діяльності державних службовців, тобто в сфері управлінської діяльності. Адміністративно-правовий спір (у контексті адміністративної юстиції) являє собою юридичний конфлікт, який виник між державними органами, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами з одного боку та іншими суб'єктами права з іншого, у зв'язку з порушенням суб'єктивних публічних прав фізичних чи юридичних осіб, що відбувається внаслідок здійснення адміністративної нормотворчості, що суперечить вимогам закону;

б) адміністративні спори вирішуються в межах здійснення правосуддя, тобто адміністративна юстиція – це складова судової влади;

в) метою адміністративної юстиції є правовий захист суб'єктивних публічних прав громадян та юридичних осіб. Власне порушення цих публічних прав і складає предмет адміністративної юстиції;

г) адміністративні спори розглядаються за встановленими процесуальним законодавством правилами, які забезпечують учасникам правового спору формальну (процесуальну) рівність, тобто в межах спеціально створених процедур розгляду скарг чи позовів.

д) правовим наслідком вирішення адміністративними судами спорів у сфері управління є визнання адміністративним судом незаконними чи недійсними (або навпаки законними чи дійсними) прийнятих органами управління (посадовими особами) адміністративних актів чи вчинених ними дій [6].

Але не зважаючи на усі заходи нашого уряду встановити адміністративну юстицію на належне місце та забезпечити її ефективну роботу, на жаль, не вдається. У нашій країні існує певна упередженість щодо адміністративної юстиції. Подолання такого ставлення - складний і повільний процес. Питання не в тому, що в суспільстві немає потреби в діяльності адміністративних судів, а в тому, що не вистачає теоретичних і прикладних розробок, які б забезпечували дію адміністративної юстиції в українських умовах. Не приділяється достатньої уваги проблемі підготовки кадрів для спеціалізованих адміністративних судів, організації судового механізму, в якому адміністративна юстиція повинна зайняти відповідне місце. Створення останнього, безумовно, вимагає певного часу, ретельного розроблення питань про підстави, межі, процедуру судового контролю за адміністративною діяльністю, компетенцію і склад суду [7]. Також актуальною є проблема репутації судів. Суд зобов'язаний бути авторитетним, владним, самостійним, справді незалежним. Люди хочуть бачити в ньому не бюрократичну установу, повільну при розгляді справ і швидко на розправу, а реального і надійного захисника їх прав та інтересів, незалежного від того, яку б високу посаду не займав порушник і які б впливові зв'язки не пустив він у хід. Ще потрібно пам'ятати про таке явище, як корупція, яке вже багато років гальмує розвиток вітчизняної системи правосуддя.

Ці проблеми потребують негайного вирішення, якщо ми хочемо бачити добре налагоджену систему адміністративної юстиції та й судову систему взагалі. Інститут судового захисту у справах за скаргами на неправомірні рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади та їх посадових осіб потребує глибокого теоретичного і практичного вивчення, нових методів, завдяки яким цей інститут буде стрімко розвиватися та ефективно працювати. На мою думку першим необхідним кроком на шляху створення вдосконаленої системи адміністративної юстиції повинні стати прийняття Закону України «Про адміністративні суди» поряд із прийняттям Адміністративного процесуального кодексу України. Також для попередження проявів корупції потрібно забезпечити робітникам суду достатній матеріальний рівень й псилити покарання у законодавстві за хабарі. Взагалі, політика по вдосконаленню адміністративної правосуддя повинна проводитися оперативно та обдумано, й не відкладатися у довгий ящик, тому що добре налагоджена система адміністративної юстиції – є рисою сильної демократичної держави.

Список використаних джерел:

1. Брэбан Г. Французское административное право: Пер. с фр./Под ред. и со вступ. ст. С. В. Боботова.— М.: Прогресс, 1988.— С. 27.
2. Христинченко Н. П. Запровадження адміністративної юстиції в Україні / Н. П. Христинченко // Форум права. – 2010. – № 2. – С. 559–563 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-2/10xnpjvu.pdf>
3. Мурадян Э. М. Судебный контроль за административными актами / Э. М. Мурадян // СГП. – 1978. – № 11.
4. Административное право Украины: Учебник /Под общей ред. СВ. Кивалова.— Х.: «Одиссей», 2004.— 880 с.
5. Конституция Украины.-Х.:Одиссей,2011.-56с.
6. Стариков Ю. Н. Административная юстиция. Теория, история, перспективы / Ю.Н. Стариков. – М. : Изд-во НОРМА (Издательская группа НОРМА-ИНФРА М), 2008.
7. Стефанюк В. Проблемы совершенствования административного права и перспективы развития административной юстиции в Украине. Часть вторая [Электронный ресурс] / Фемида центр – Режим доступа: <http://femidacenter.info/administrativno-pravovie-otnosheniya/problemsovershenstvovanija-administrativnogo-pravai-perspektivy-razvitiija-administrativnoj-justicii-v-ukraine2.html>

Момот А. М.
студентка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ ДО ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

В широкому значенні слова вибори розуміють формування органів державної влади, за допомогою голосування. Завдяки виборам формуються такі органи влади як: керівні органи політичних партій, органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

В конституційному праві вибори – це сукупність юридичних норм, що закріплює принципи на основі яких відбуваються вибори, права громадян обирати і бути обраними, встановлюючи відповідальність депутатів та інших виборчих осіб за свою діяльність перед виборцями; визначається порядок організації та проведення виборів, регулюючих відносини, що виникають у процесі формування органів державної влади. [1, с. 302]

Найбільш розповсюдженими виборчими системами у світі є мажоритарна, пропорційна та змішана (мажоритарно-пропорційна) виборчі системи.

Мажоритарна виборча система застосовується при виборах одноособових та колегіальних представницьких органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Ця система передбачає утворення одномандатних виборчих округів, на які поділяється вся територія країни, в яких громадяни голосують за конкретних кандидатів, що претендують на представницький мандат.

Пропорційна виборча система застосовується при виборах колегіальних органів державної влади та органів місцевого самоврядування і передбачає утворення виборчих списків кандидатів від організацій політичних партій та їх виборчих блоків.

Змішана виборча система передбачає комбінування пропорційної та мажоритарної виборчих систем у межах однієї держави.

В Україні була запроваджена змішана виборча система з 2006 року. [2, с 363-365]

Одним із центральних органів багатьох країн світу є глава держави. Він наділений конституційною правосуб'єктивністю й має право виступати від імені держави у міжнародних відносинах, є гарантом конституції, законності, прав та свобод людини та громадянина тощо. Виходить з цього голова держави, президент чи монарх має особливий конституційно-правовий статус, який формувався впродовж багатьох років під впливом різних чинників становлення конституціоналізму.

У державах із монархічною формою правління (Велика Британія, Данія, Норвегія, Іспанія, Бельгія та ін.) главою держави є монарх, його конституційно-правовий статус характеризується тим, що, по-перше, влада монарха є важливою для всього суспільства та для держави і часто отожднюється з державною владою. По-друге, влада монарха, успадковується в порядку престолонаслідування (хоча існують і виборні монархи – Ватикан). По-третє, монарх має право на титул і державні регалії та наділяється абсолютним імунітетом, що таким чином свідчить про наявність у монарха особливих гарантій його конституційно-правового статусу.

Главою держави із республіканською формою правління (Франція, Італія, Греція, Україна, Німеччина та ін.) є президент. Ознаками притаманними президенту, зокрема, є: конституційно обмежений імунітет, виборність, строковість.

Виходячи з вищесказаного можна зробити висновок, що президент – це обраний народом або парламентом, змінний глава держави, який може водночас бути керівником виконавчої влади у президентських і президентсько-парламентських республіках.

Місце президента в системі державної влади залежить від того, хто є джерелом влади президента, а саме – обирається президент народом чи парламентом, що в свою чергу відображається на його функціях і повноваженнях. У Конституції України чітко визначено, що глава держави – Президент, обирається громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування, строком на п'ять років.

Президентом України може бути громадянин України, який досяг тридцяти п'яти років, має право голосу, має бути знята, або погашена судимість, володіє українською мовою та проживає в Україні на протязі десяти років перед днем виборів. Президент не може бути обраний більше ніж на два строки.

Правом висувати кандидатів на пост Президента України наділені політичні партії та блоки політичних партій. Кожна партія може висунути лише одну кандидатуру на вибори Президента України.

Верховна Рада України – парламент – є єдиним органом законодавчої влади в Україні. Конституційний склад Верховної Ради України становить 450 народних депутатів, котрі обираються шляхом таємного голосування на 5 років на основі загального, рівного і прямого виборчого права. Повноваження народних депутатів визначаються Конституцією і Законами України.[2, с 450-452]

У Великій Британії існує принцип поділу влади, декілька в іншому порядку, оскільки прийнята концепція верховенства парламенту. Вибори до нижньої палати – палату общин (верхня – палата лордів – не вибирається, як і глава держави монарх) – мають вирішальне значення для країни, бо палата общин формує уряд.

Вибори проходять на основі принципів загального, рівного, прямого виборчого права, шляхом таємного голосування.

Парламентські вибори у Великобританії відбуваються за мажоритарною виборчою системою. [3, с. 356]

Список використаних джерел:

1. Сенюта, І. В. Визначення поняття «вибори» та «виборча система» / І. В. Сенюта / Держава і право. Збірник наукових праць. Вип. №41 – К., 2008. – с.297-303
2. Скрипнюк, О. В. Конституційне право України. Підручник/ О. В. Скрипнюк. – К.: Ін Юре, 2010. – с. 667
3. Чиркин, В.С. Конституційне право зарубіжних країн. Підручник./ В.С.Чиркин. – М.: Юрист, 1997. – с.564.

Надежденко А.О.
ст. викладач кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

АКТУАЛЬНІСТЬ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Входження України у світове співтовариство передбачає вирішення нових соціально-економічних проблем, шляхом формування ефективної системи управлінських механізмів забезпечення безпеки людини, природи і суспільства та побудови інтеграційної системи «громадське суспільство – довкілля».

Домінантою нової екологічної політики в умовах суспільно-економічної кризи має стати сталий розвиток. Тож і завданням сучасної державної екологічної політики в Україні має бути створення умов для залучення додаткових ресурсів розвитку державного управління. Особливого значення в сучасний період має набути демократизація державного управління у сфері реалізації сталої екологічної політики. В свою чергу показником екологічної демократизації державного управління є співробітництво регіональних та місцевих органів виконавчої влади з громадськістю, з неурядовими екологічними організаціями.

Сьогодні державне управління у сфері реалізації екологічної політики – це не тільки сума управлінських знань у екологічній сфері, але й процес їх створення. Продукування таких знань здійснюється в певному соціальному середовищі, у сформованому екологічному кліматі, що впливає на практичну спрямованість державного управління у сфері реалізації екологічної політики.

Демократизація механізмів державного управління процесами суспільних трансформацій взаємодії між державою і суспільством розглядається як об'єктивна закономірність перехідного періоду від авторитарних форм і методів державного управління до демократичних, як запорука формування нової парадигми державного управління. Демократизація як суспільне явище, для якого характерним є можливість вибору варіантів суспільного розвитку об'єктивно вимагає від держави створення необхідних інституційних умов для формування і розвитку суспільно спрямованого механізму державного управління у сфері реалізації сталої екологічної політики. Отже магістральним напрямом демократизації державного управління є зміна «правил гри», коли активний вплив громадськості змінює традиційну вертикаль державного управління «згори донизу», що обумовлює побудову суспільно-інноваційного механізму державного управління у сфері реалізації сталої екологічної політики.

Суспільно-інноваційний механізм державного управління у сфері реалізації сталої екологічної політики пропонується розглядати як процес урівноваження держави та суспільства при якому, з однієї сторони, суспільство як соціально-самоорганізована система управляє державно-управлінською системою, змушуючи її діяти в суспільних екологічних інтересах, і, з іншого держава формує й розвиває процеси суспільної трансформації шляхом гарантування процедурно врегульованої участі громадськості (громадські і парламентські слухання, референдуми, громадська екологічна експертиза тощо) у прийнятті управлінських рішень, які можуть вплинути на стан довкілля.

Таким чином, держава як владно-правовий інститут створює і управляє трансформованим суспільством, яке, в свою чергу, через громадські інституції впливає на процес прийняття управлінських рішень органів державної влади та контролює діяльність чиновників на всіх рівнях системи державного управління у сфері реалізації сталої екологічної політики.

Безпосередньо суспільно-інноваційний механізм державного управління у сфері реалізації сталої екологічної політики може бути реалізовано шляхом створення відповідного державно-громадського екологічного інституту, який би при цьому не лише контролював управлінський процес, а й приймав активну дієву участь в управлінні ним.

Треба зазначити, що модель співпраці місцевих громад і органів державного управління у підтриманні екологічних ініціатив, започаткована та широко розповсюджена у країнах ЄС (зокрема, така система управління вже виправдала себе у Франції, де вона функціонує понад 25 років. Елементи такої системи управління діють у Німеччині та інших країнах Європи.). Участь громадськості в ухваленні рішень є двостороннім процесом. З одного боку – це моральний обов'язок, оскільки органи державної влади працюють в інтересах суспільства. З іншого боку, завдяки участі громадськості посадові особи, що ухвалюють рішення, одержують від неї інформацію про те, чого від них очікують, а також про те, наскільки їхні ідеї та рішення відповідають сподіванням громадськості. Саме співробітництво місцевих органів виконавчої влади з громадськістю, з неурядовими екологічними організаціями є показником демократизації управління. Форми такої роботи знайомі місцевим органам влади, це стосується, в першу чергу, екологічних програм та проєктів у галузі охорони здоров'я. Тому залучення громадськості до цього процесу може принести вигоду кожній з цих груп окремо і суспільству в цілому. Навіть у розділі 28. 3 «Порядку денного на XXI століття» зазначено: «Кожному місцевому органу управління слід почати діалог з громадянами, місцевими організаціями і приватними підприємствами та затвердити місцевий «Порядок денний на XXI століття» [1, с. 8].

Проте існує ще чимало проблем, які гальмують подальший якісний розвиток партнерства між органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями. Такими проблемами вважатимемо:

- відсутність добре відпрацьованої технології спільного виконання екологічних програм та проєктів, систем моніторингу і оцінки результатів, визначення пріоритетів та планування екологічної діяльності на майбутнє;
- правове поле громадських екологічних організацій в Україні досі не систематизоване і термінологія стосовно їх назв не відпрацьована;
- недостатнє фінансування неурядових екологічних організацій (третина з них – це благодійні фонди, які фінансуються переважно за кошти спонсорів; інші ж фінансуються за рахунок міжнародних грантів, надходжень за оренду їх власних приміщень; тільки деякі громадські екологічні організації отримують бюджетне фінансування. Але через недосконалість правових відносин з державою, складність звітності за використання державних коштів, нерідко складається ситуація коли громадські екологічні організації потрапляють у залежність від державних контролюючих фінансових органів і податкової інспекції);
- недостатня мережа соціального екологічного інформування, що звужує поінформованість щодо діяльності громадських організацій у вирішенні екологічних проблем і не сприяє обміну досвідом роботи;
- низький рівень участі населення у громадських екологічних організаціях;
- у більшості випадків відносини між неурядовими екологічними організаціями і державними органами управління здебільшого тільки декларуються, справжнього співробітництва та зацікавленості у партнерських відносинах з боку держави немає. Громадська думка більшості екологічних організацій України в органах державного управління все частіше ігнорується [2, с. 100].

Але треба зазначити, що не дивлячись на існуючі проблеми у взаємовідносинах місцевих державних органів та органів місцевого самоврядування і громадських екологічних організацій, останні посилюють діяльність цих органів і підвищують рівень залученості громадян до вирішення місцевих проблем. Налагодження спільної співпраці з безпосереднім залученням громадських організацій до роботи органів місцевого самоврядування і цільова розробка останніми екологічних проєктів і програм, спираючись на громадські організації – це один з дієвих шляхів втілення ефективної моделі реалізації екологічної політики в Україні.

Список використаних джерел:

1. Наврузов Ю. В. Конкурентоспроможність регіонів: взаємодія державних установ, підприємницьких і громадських організацій: [моногр.] / Ю. В. Наврузов. – К.: НАДУ, 2003. – 208 с.
2. Доля І. Роль громадських організацій у формуванні та розвитку оновленої системи місцевого самоврядування / І. Доля, Є. Пожидаєв // Україна: Стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки – 2006: [моногр.]; за ред. А.С. Власюка. – К.: НІСД, 2006. – 576 с. – С. 98-102.

Ніколенко Т.І.
старший викладач кафедри міжнародної економіки
Маріупольського державного університету

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

На сучасному етапі розвитку світового господарства принципово важливим чинником економічного зростання є інноваційна політика держави. Інноваційний фактор набуває значення особливого політико-економічного інструментарію в конкурентній боротьбі національних економік.

Місце і роль інноваційної політики в структурі державного управління економікою визначаються особ-

ливостями інноваційного процесу як об'єкту управління. Тобто впровадження інноваційної моделі економічного розвитку передбачає формування комплексу систем та механізмів, головним з яких є *механізм інвестиційно-інноваційного розвитку*, що представляє собою сукупність організаційних структур й конкретних форм інвестиційно-інноваційної діяльності, методів управління й нормативно-правових актів, за допомогою яких забезпечується безперервний інноваційний процес спрямований на забезпечення високих конкурентних позицій країни в системі міжнародного поділу праці.

Інвестиційно-інноваційний механізм втілює в собі тісну взаємодію всіх елементів народногосподарського комплексу, зокрема виробничі сили, виробничі відносини та надбудову, і спрямовує їх на досягнення динамічного соціально-економічного розвитку за рахунок створення і впровадження досягнень НТП у виробничу й господарську діяльність. Тому необхідними компонентами цього механізму виступають організаційні структури, що відображають внутрішню ієрархічну структуру науково-виробничої системи та конкретні форми розподілу праці в рамках цієї системи. Іншими словами, інвестиційно-інноваційний механізм представляє собою сукупність організаційно-економічних відносин та задіяних в інноваційному процесі суб'єктів виробничої, науково-технічної й управлінської сфери [5].

Ключовою структурною компонентою інвестиційного механізму інноваційного розвитку є система управління і регулювання інноваційного процесу в національній економіці. Вирішення проблеми залучення зарубіжних інвесторів у інноваційний сектор має здійснюватись наступними заходами:

- поліпшення загальних умов для інвестицій в економіку України;
- створення законодавчих норм, ідентичних для вітчизняних та зарубіжних інвесторів;
- розробка єдиних критеріїв оцінки інвестиційної привабливості інноваційних програм і проєктів.

Окрім вище зазначеного слід виділити, що для покращення розвитку інноваційної сфери національної економіки необхідно забезпечити взаємодію науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери, узгодження нормативно-правового аспекту управління інноваціями, підтримку та інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності, розвиток інноваційної інфраструктури. Для результативного управління інноваціями на макроекономічному рівні необхідно забезпечити належне фінансування інноваційних проєктів, заохочення працівників-розробників інновацій, узгодження нормативно-правового аспекту управління інноваціями.

Також, необхідно відмітити, що законодавча система України в галузі інвестиційно-інноваційного розвитку потребує суттєвого посилення норм, які визначають відповідальність органів влади і всіх учасників інноваційних процесів, тому одне з найважливіших завдань, які стоять сьогодні перед державою стосовно регулювання інвестиційно-інноваційного процесу є формування відповідної нормативно-правової бази для забезпечення рівноправного входження України в науково-технологічний простір країн Європи та світу. Нормативно-правова база повинна формуватися у відповідності з тенденціями, що спостерігаються у світі.

У зв'язку з цим регулювання інвестиційно-інноваційного процесу в Україні повинно орієнтуватися на виконання наступних задач:

- забезпечення безумовної реалізації інноваційно-спрямованих заходів Програми залучення інвестицій та поліпшення інвестиційного клімату;
- створення промислово-технологічних (індустріальних) парків та технологічних центрів у районах та містах області;
- використання у повному обсязі наукового потенціалу оборонних підприємств;
- створення кластерних об'єднань;
- надання інноваційно активним підприємствам інформаційно-консультативної допомоги з боку місцевих органів влади;
- продовження процесу оновлення продукції на базі новітніх науково-технічних розробок.

Пріоритетами інвестиційно-інноваційної політики повинно стати забезпечення подальшого науково-технічного розвитку, зробіть можливим перехід від економіки з переважним об'ємом виробництва з низько технологічним устроєм до створення і використання технологій більш високого рівня.

Підсумовуючи викладене, слід підкреслити, що для України стратегічною метою інноваційно-інвестиційної політики повинне стати забезпечення позитивної економічної динаміки за рахунок використання комплексу «інвестиції-інновації», формування внутрішніх інноваційно-інвестиційних механізмів саморозвитку національної економіки, збереження і відновлення наукового, промислового потенціалу країни, розробка, законодавче закріплення та введення в дію механізми стимулювання інвестицій у наукові дослідження, розробки і в сферу освіти а також вдосконалення Закону України «Про інноваційну діяльність», передбачивши в ньому реальні механізми стимулювання інноваційної діяльності виробничих підприємств і організацій, особливо спрямованої на реалізацію визначених державою пріоритетних напрямів.

Овчининникова О.В.
студентка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Верховна Рада України є єдиним органом законодавчої влади в Україні. Згідно зі ст. 82 Конституції України Верховна Рада працює сесійно. Верховна Рада є законною за умови обрання не менше як двох третин народних депутатів від її конституційного складу. Організація діяльності Верховної Ради включають в себе проведення її пленарних засідань і засідань комісій та комітетів, організацію роботи інших органів і посадових осіб Верховної Ради. Їх діяльність закріплюється Конституцією, Регламентом та Законами України. У Конституції України закріплюється, що сесії складаються з пленарних засідань тимчасових спеціальних комісій і засідань комітетів. Учасниками сесій є народні депутати, Голова Верховної Ради, його Перший заступник і заступник, голови комітетів Верховної Ради, їх заступники і секретарі тощо. Секретаріат Верховної Ради забезпечує організацію роботи законодавчого органу держави. Порядок роботи Верховної Ради встановлюється Конституцією України та Регламентом Верховної Ради.

Сесія - це загальні збори народних депутатів України, що проходять у вигляді засідань, скликаються у встановленому законом порядку для вирішення питань, які включаються у компетенцію Верховної Ради України. Сесія представляє собою головну організаційно-правову форму, за допомогою якої парламент України реалізує свої повноваження. Виділяють порядки організації і проведення: першої; чергових; позачергових; надзвичайних сесій. На свою першу сесію Верховна Рада збирається не пізніше ніж на тридцятий день після офіційного оголошення результатів виборів. Найстарший за віком народний депутат України відкриває перше засідання сесії Верховної Ради. Перша сесія скликається після проведення відповідної підготовки, згідно з Регламентом Верховної Ради, у якому конкретизовані конституційні положення щодо її проведення. Для розробки проекту порядку денного першої сесії Верховної Ради нового скликання та проектів інших документів, що виносяться на першу сесію, підготовки пропозицій щодо організації її роботи Верховна Рада попереднього скликання організовує формування Підготовчої депутатської групи з числа новообраних народних депутатів України. Перше засідання Підготовчої депутатської групи скликає Голова Верховної Ради попереднього скликання не пізніше як за 20 днів до початку першої сесії Верховної Ради нового скликання.

Завданням Секретаріату Верховної Ради є не пізніше як через десятиденний строк після обрання народних депутатів кожному надіслати: а) Конституцію України; б) Віденську конвенцію про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р.; в) Закон України «Про статус народних депутатів України»; г) Регламент Верховної Ради та ще низка нормативно-правових актів та довідкової інформації. Секретаріат Верховної Ради не пізніше як за 15 днів до початку першої сесії Верховної Ради нового скликання надсилає депутатам довідкові матеріали про обраних народних депутатів України та збірник їх передвиборних програм (платформ).

На першому пленарному засіданні Верховної Ради народні депутати України складають присягу. Здійснюється процедура згідно зі статтею 79 Конституції України. Чергові сесії Верховної Ради проводяться два рази на рік і починаються першого вівторка лютого і першого вівторка вересня кожного року.

Відкриття чергової сесії Верховної Ради оголошує головуючий на засіданні на початку першого пленарного засідання, яке проводиться у перший день роботи сесії. Тривалість сесії визначається Верховною Радою. Вона може доручити окремим комітетам чи комісіям продовжити роботу сесії на їх засіданнях. За звичайних обставин перший і третій тижні місяця сесійного періоду відводяться для пленарних засідань Верховної Ради, другий — для роботи комітетів і комісій Верховної Ради, четвертий — для роботи депутатів у виборчих округах, їх самостійної роботи, пов'язаної із здійсненням депутатських повноважень, а також для роботи комітетів і комісій за дорученнями Верховної Ради.

У сесійний період щотижнева робота Верховної Ради та її комітетів і комісій починається у вівторок о 10 годині і закінчується у п'ятницю о 14 годині. Понеділок кожного тижня відводиться для самостійної роботи депутатів, здійснення депутатських повноважень, їх роботи в депутатських фракціях або у виборчих округах. Верховна Рада не може приймати рішення щодо використання у понеділок їх робочого часу для інших цілей, за винятком випадків, коли депутати залучаються до роботи під час надзвичайного чи воєнного стану або для виконання доручень за рішеннями Верховної Ради.

Робочий день Верховної Ради, її комісій та комітетів у сесійний період починається о 10 годині і триває до 18 години з перервою з 12 години до 12 години 30 хвилин і з обідньою перервою з 14 до 16 години, за винятком випадків, коли депутати залучаються до роботи під час надзвичайного чи воєнного стану або для виконання доручень за рішеннями Верховної Ради. Вона, якщо не приймає іншого рішення, проводить протягом дня два засідання сесії: ранкове — з 10 до 14 години і вечірне — з 16 до 18 години. Засідання Верховної Ради або її робочого органу головуючий на засіданні може продовжити понад визначений робочий час не більше ніж на 15

хвилин. Інші одноразові зміни часу роботи можуть здійснюватися, якщо за це без обговорення проголосувала більшість депутатів від їх фактичної кількості. За звичайних обставин рішення про продовження пленарного засідання після 18 години приймає Верховна Рада не пізніше як на ранковому засіданні того ж дня.

Слід зазначити, що Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» у главі 9 «Дотримання дисципліни та норм етики на пленарних засіданнях Верховної Ради України» у статтях 51(ч.1,2) зазначено, що депутатам забороняється вносити до залу засідань та використовувати під час проведення пленарного засідання плакати, лозунги, гучномовці, інші предмети, які не мають на меті забезпечення законодавчої діяльності, а також у статті 53 йдеться про те, що особам, присутнім на пленарному засіданні Верховної Ради, забороняється вносити та використовувати під час проведення пленарного засідання плакати, лозунги, гучномовці, інші предмети, що можуть створювати перешкоди у проведенні засідання. Такі особи повинні дотримуватися дисципліни, не порушувати порядок, утримуватися від публічних проявів свого ставлення до того, що відбувається на пленарному засіданні.

Наскільки нам відомо, положення цих статей неодноразово порушувалося, але за відсутності механізмів притягнення до відповідальності та з урахуванням депутатської недоторканістю, головуючий або нардеп за підтримки однієї третини від конституційного складу Верховної Ради, можуть лише вимагати, щоб порушники звільнили залу Парламенту під час пленарного засідання, що є м'яким покаранням та не стримує депутатів від порушення даних норм.

У поданому дослідженні авторка, виходячи з встановленого обсягу, намагалася якумога ретельніше та детальніше розписати організацію та основні положення роботи Верховної Ради України та її Секретаріату.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
2. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02. 2010 № 1861-VI // Відомості Верховної Ради України.-2010.-№14-15,№ 16-17.-Ст.133
3. Закон України «Про статус народного депутата України» від 17.11.2011№ 2790-XII в редакції від 22.02.2001р.//Відомості Верховної Ради України. -2001.-№42.-Ст. 2012

Олефіренко О.Г.
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОГО НОТАРІАТУ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Новітній етап розвитку українського суспільства, що ґрунтується на Конституції України 1996 року, пов'язаний із реформуванням національної правової системи в цілому та окремих правових інститутів зокрема. Нотаріат покликаний створювати належні умови для ефективної реалізації норм права фізичними та юридичними особами, захищати їхні суб'єктивні права і законні інтереси, надаючи правочинам публічної довіри і більшої доказової сили документам. Крім того, нотаріат виконує превентивне завдання[1]. Відтак він є одним із важливих чинників формування правової держави.

На всіх історичних етапах свого розвитку основним завданням нотаріальних органів було надання юридичної вірогідності актам, хоч обсяг їхніх функцій у той чи інший період змінювався. Зокрема, це є характерним і для історії цього інституту в Україні. Умови для зародження вітчизняного нотаріату виникли з утворенням у IX ст. Київської Русі. Поступовий розвиток нотаріальної діяльності зумовлювався зростанням економічного потенціалу, а відтак і цивільного обороту, розширенням кола об'єктів та суб'єктів приватної власності[2].

Деякі питання історії нотаріату в Україні досліджували такі вітчизняні вчені, як Р. Кочер'янець, В. Баранкова, С. Фурса, В. Черниш. Проте зазвичай у працях названих науковців висвітлювалися здебільшого галузеві проблеми. Отож і до сьогодні залишилися недостатньо вивченими процеси зародження, розвитку та функціонування нотаріату в Україні, а саме актуальні проблеми теорії та практики; питання впливу світового досвіду на формування нормативно-правової бази нотаріату в Україні. Відтак важливим і необхідним є дослідження становлення та розвитку нотаріальних органів в Україні впродовж Х-XX ст. з метою виявлення основних принципів і особливостей їхньої організації та діяльності.

Все це, а також брак в українській історико-правовій науці спеціальних розробок, присвячених цій темі, зумовлюють актуальність досліджуваного питання. Нотаріат в Україні - це система органів і посадових осіб, на яких покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені законом, з метою надання їм юридичної вірогідності (ст. 1 Закону України "Про нотаріат").[3]

На сучасному етапі становлення та розвитку інституту нотаріату найактуальнішими аспектами є такі як,

проблеми взаємозв'язку теорії та практики, а також напрямки удосконалення цього інституту, доцільність та шляхи реформування.

З часів набуття Україною незалежності питання про реформування нотаріату залишається актуальним. Перший вагомий внесок у цю справу Верховна Рада України зробила в 1993 р., коли прийняла Закон «Про нотаріат». Тоді він був кроком уперед, адже запроваджував інститут приватних нотаріусів. Але розвиток суспільно-правових відносин у державі показав, що в деяких ключових питаннях цей нормативний акт себе вже вичерпав. Крім того, нотаріальна спільнота та науковці, які опікуються питаннями нотаріату, вже не раз ставили та обговорювали на науково-практичних конференціях питання про долучення українського нотаріату до світового досвіду країн, у яких існує класичний нотаріат латинського типу. На міжнародній арені латинський нотаріат представлений Міжнародним союзом нотаріату, що об'єднує понад 80 держав. Латинський нотаріат базується на традиції римського права.

Подальше реформування нотаріату полягала у внесенні 2008 р. змін до Закону «Про нотаріат». Відбулася так звана мала реформа, яка ще на крок наблизила український нотаріат до членства в міжнародній організації нотаріату латинського типу, зрівнявши з погляду повноважень у вчиненні нотаріальних дій державних та приватних нотаріусів. Цей крок був позитивно сприйнятий суспільством, створив для громадян сприятливіші умови доступу до нотаріальних послуг. Але в результаті реформування була послаблена контрольна функція держави, що стосувалася перевірки законності вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Сьогодні ми бачимо, що відсутність дієвого та ефективного контролю з боку держави має певні негативні наслідки, і їх треба виправляти[4].

Новий поштовх реформі нотаріату дав наказ міністра юстиції України від 24.12.2010 р. № 3290/5, яким була затверджена Концепція реформування органів нотаріату в Україні. Головною метою реформування нотаріату було визначено сприяння становленню цілісного підходу до визначення функцій нотаріату, надання населенню послуг правового та нотаріального характеру відповідно до міжнародних стандартів.

Мотивація подальшого реформування галузі була зумовлена необхідністю вирішення низки проблем. До них відповідно до Концепції належать оптимальне забезпечення населення нотаріальними послугами та проблема так званих великих міст, де сконцентрована найбільша кількість нотаріусів. Для порівняння наведемо таку статистику: в Москві зареєстровано майже 800 нотаріусів, а в Києві їх більше 1300.

З метою забезпечення реалізації Концепції департамент разом із науковцями, що опікуються питаннями нотаріату, представниками Академії нотаріату, Української нотаріальної палати, членів науково-методичної ради при Міністерстві юстиції України проаналізували нормативну базу у сфері нотаріату, ініціювали внесення до чинного законодавства відповідних змін і доповнень та прийняття інших нормативних актів, які сприятимуть регулюванню реформування органів нотаріату.

Вже можливо говорити про результати її реалізації. Так, сьогодні вже затверджено: новий Порядок підвищення кваліфікації нотаріусів, консультантів державних нотаріальних контор, державних нотаріальних архівів, помічників приватних нотаріусів; Положення про порядок реєстрації приватної нотаріальної діяльності та заміщення приватного нотаріуса; Положення про вимоги до робочого місця (контори) приватного нотаріуса та здійснення контролю за організацією нотаріальної діяльності; нову Програму стажування громадян України в державних нотаріальних конторах або у приватних нотаріусів; Положення про Спадковий реєстр; Порядок внесення Головним управлінням юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головними управліннями юстиції в областях, містах Києві та Севастополі подання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю та його розгляд Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату; Порядок допуску до складання кваліфікаційного іспиту осіб, які пройшли стажування в державній нотаріальній конторі або в приватного нотаріуса, та проведення кваліфікаційного іспиту Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату; Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату.

Міністерство юстиції розробило заходи з реформування системи нотаріату України як інституту позасудового захисту цивільних прав фізичних та юридичних осіб. Наказ, яким затверджено Концепцію реформування органів нотаріату, підписав міністр юстиції Олександр Лавринович[5].

Реалізація положень Концепції буде здійснюватися у декілька етапів, процес реформування вітчизняного нотаріату триватиме орієнтовно до 2015 року.

Так протягом 2010-2012 років передбачається розробка, обговорення та прийняття базових законів, а протягом 2012-2015 років має бути створена професійна організація нотаріусів України та відбутися становлення професійного самоврядування. Концепція також передбачає створення професійної нотаріальної палати з чітким визначенням її статусу.

Ще одним кроком з реформування нотаріату України було внесення змін до ст. 10 Закону «Про нотаріат». Ідеться про вдосконалення механізму допуску громадян до нотаріальної діяльності, зокрема, шляхом чіткого визначення процедур, пов'язаних із допуском, на законодавчому рівні, посилення вимог до рівня кваліфікації осіб, що мають намір займатися нотаріальною діяльністю (помічника та стажиста нотаріуса). Реалізація цих норм на практиці дозволить забезпечити якісний відбір осіб, які мають намір займатися нотаріальною діяльністю, посилити контроль за діяльністю приватних нотаріусів, щоб запобігати порушенням при здійсненні ними своїх професійних обов'язків.

Департамент ініціює та опрацьовує законопроект «Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат», яким уперше в новітній історії України дається визначення нотаріуса як уповноваженої державою фізичної особи, що здійснює незалежну професійну нотаріальну діяльність з посвідчення прав, а також фактів, що мають юридичне значення, та вчиняє інші нотаріальні дії, передбачені Законом, з метою надання їм юридичної вірогідності. Пропонується докорінно змінити принцип допуску до професії нотаріуса, застосувавши формулу «у професію через професію» та відмовившись від поняття «стажування». Для реалізації цього нового принципу також вперше в Україні запроваджується поняття помічника нотаріуса, який матиме зовсім інший статус, ніж сьогодні, та до якого застосовуватимуться певні кваліфікаційні вимоги. Так, помічником нотаріуса може бути громадянин України, який має повну вищу юридичну освіту та отримав освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста, магістра або має кваліфікацію юриста та володіє державною мовою, має досвід роботи у сфері права не менше трьох років після отримання диплома про вищу юридичну освіту. Крім того, помічник нотаріуса наділяється певними повноваженнями щодо витребування відомостей та підготовки документів, необхідних для вчинення нотаріальних дій.

А вже нотаріусом може бути громадянин України, який має повну вищу юридичну освіту та отримав освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста, магістра або має кваліфікацію юриста, володіє державною мовою, має досвід роботи у сфері права не менше шести років, із них помічником нотаріуса не менше трьох років, склав кваліфікаційний іспит і отримав свідоцтво про право на зайняття нотаріальною діяльністю. Тобто, щоб опанувати професію нотаріуса треба здобувши навички, пізнати професію зсередини. Отже, обрано правильний напрямок руху. Є розуміння: те, що ми закладаємо сьогодні, стане фундаментом подальшого реформування нотаріату в Україні.

Поява інституту нотаріату викликана об'єктивними закономірностями розвитку суспільства, нотаріальна діяльність на території України розвивалась у контексті західноєвропейських традицій. Отже, порядок і форма укладення актів, структура і компетенція органів, що вчиняли нотаріальні дії протягом X - поч. XIX ст., зазнали еволюції: від звичаєвих форм посвідчення до державно-правових. [6]

Концептуальною основою розвитку сучасного українського нотаріату повинно бути створення правових, економічних і організаційних принципів і механізмів, які б забезпечували виконання цим інститутом таких завдань: всебічне забезпечення реалізації громадянами та державою своїх майнових законних прав та інтересів; надання цивільно-правовим відносинам стабільного, безконфліктного характеру; підвищення правового рівня і культури громадян.

Отже, перетворення нотаріату в недержавну публічно-правову професійну корпорацію, що здійснює від імені держави правоохоронну функцію, — це об'єктивний процес, що, по-перше, підтверджує поступ України до правової демократичної держави та входження її у європейський правовий простір, і, по-друге, відповідає історичному розвитку нотаріату.

Список використаних джерел:

1. Історія держави і права України: Курс лекцій / О.О. Шевченко, В.О. Самохвалов, В.П. Капелюшний, М.О. Шевченко; За ред. В.Г. Гончаренка. – К.: Вентурі, 1996. – 287 с.
2. Йемма А. Нотариат в условиях рыночной экономики // Советская юстиция. – 1992. - № 17/18. – С. 20-21.
3. Про нотаріат: Закон України № 3425-ХІІ від 2 вересня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 39. – Ст. 383.
4. Програма інтеграції України до Європейського Союзу: Затверджена Указом Президента України № 1072/2000 від 14 вересня 2000 року “Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу” // Офіційний вісник України. – 2000. – № 39. – 13 жовтня. – Ст. 1648.
5. <http://www.unn.com.ua/> Українські Національні Новини, 2000-2011.
6. Історія держави і права України. Підручник. – У 2-х т. / За ред. В.Я. Тація, А.Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. – К.: Концерн „Видавн. Дім „Ін Юре”, 2003.

Орлов В.А.
аспірант кафедри конституційного,
адміністративного і муніципального права
Маріупольського державного університету

МУНІЦИПАЛЬНА МІЛІЦІЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ГЕНЕЗИСУ

В сучасній Україні проходять прогресивні демократичні перетворення, які торкаються всіх сфер громадського життя, в тому числі і сфери місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування проходить зараз складний шлях розвитку, все більше місцеві ради (муніципалітети) відчують відповідальність за стан громадського порядку на території мешкання громади. Законодавчо закріплене право місцевих громад створювати, так звану, муніципальну міліцію практично не використовується на сучасному етапі життя країни, а тільки є спроби деяких місцевих рад відтворити це в життя. Розглянемо наявний досвід деяких місцевих рад по створенню му-

ніципальної міліції, та низку сучасних проблем з якими вони стикаються.

Деякі місцеві ради, з метою реалізації повноважень по охороні громадського порядку, пішли по шляху створення комунальних підприємств, так, Харківська міська рада 25.11.2009 р. прийняла рішення про створення комунального підприємства “Муніципальна охорона”. Підприємство біло організовано з метою створення належних умов для реалізації і захисту майнових прав територіальної громади м. Харкова; практичного здійснення заходів, спрямованих на забезпечення збереження, цілісності комунального майна, недопущення посягань на таке майно, припинення несанкціонованого доступу до нього; забезпечення особистої безпеки посадових осіб Харківської міської ради та її виконавчих органів під час виконання ними службових обов'язків; надання послуг, пов'язаних з охороною державної, комунальної та іншої власності, а також охороною громадян [1]. Також, 02.02.2011 року Дніпропетровська міська рада прийняла рішення про створення комунального підприємства “Муніципальна гвардія”. Основними задачами КП “Муніципальна гвардія” є: контроль за дотриманням чистоти в громадських місцях, забезпечення безпеки службових осіб органів місцевого самоврядування під час масових заходів, боротьба з адміністративними правопорушеннями, охорона на підставі договору майна підприємств [2]. Можна зробити висновок, що ці органи місцевого самоврядування створили у своїй структурі охоронні підприємства, як аналог підрозділу служби охорони МВС України, що не зовсім відповідає поняттю муніципальна міліція. Але в період економічної кризи ці підрозділи дозволяють отримувати прибуток для місцевого бюджету.

Інші місцеві ради з метою вирішення питань охорони правопорядку на території мешкання громади, прийняли рішення про укладання договорів між Державною службою охорони територіального органу МВС України та органом місцевого самоврядування. По цьому шляху пішли у м. Житомирі, де рішенням Житомирської міської ради від 21.11.07 р. № 418 затверджено “Програму сприяння забезпеченню безпеки життєдіяльності, благоустрою, законності та громадського порядку в м. Житомирі на період 2008-2012 років”. Для виконання заходів, передбачених даною Програмою, на договірних умовах між міською радою та управлінням Державної служби охорони при УМВС України в Житомирській області створено підрозділ муніципальної міліції. Рішенням міськвиконкому цьому підрозділу надані повноваження по складанню протоколів про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених чинним законодавством [3]. З 01.03.2011 року в м. Сокиряни Чернівецької області також почала працювати муніципальна міліція, на виконання рішення Сокирянської міської ради від 10.02.2011 р. “Про Програму сприяння забезпеченню безпеки життєдіяльності, благоустрою, законності та громадського порядку в м. Сокиряни на період 2011– 2015 роки”, було підписано договір про нагляд за цілісністю об'єктів комунальної власності м. Сокиряни між відділом Державної служби охорони при УМВС України в Чернівецькій області та Сокирянською міською радою, згідно якого цей підрозділ буде здійснювати контроль за дотриманням правил благоустрою, забезпечення охорони громадського порядку, проведення заходів з ліквідації у місті торгівлі у невстановлених місцях та заборони паркування автотранспорту силами служби охорони при УМВС України у Чернівецькій області. Схожий підрозділ був створений, ще у липні 2002 році у м. Бердянськ Запорізької області, він отримав назву підрозділ «Муніципальна міліція» відділу державної служби охорони при Бердянському МВ УМВС України в Запорізькій області, штатна чисельність якого складає 28 одиниць, з яких 10 співробітників міліції, та 18 вільнонаймані. Фінансується цей підрозділ з бюджету територіальної громади. Також подібна структура працює у місті Виноградіві Закарпатської області, де з червня 2010 року згідно рішення Виноградівської міської ради почала функціонувати муніципальна міліція управління Державної служби охорони при ГУМВС в Закарпатській області. Складання таких договорів з підрозділами територіальної міліції дозволяє місцевим радам, хоча і в неповній мірі, але впливати на стан громадського порядку та захищати комунальну власність від посягань.

Треба відзначити передовий досвід деяких органів місцевого самоврядування, які створили окремі підрозділи з охорони громадського порядку, що є юридичними особами, які увійшли до складу цих органів. У місті Тернополі, була створена муніципальна поліція, згідно рішення Тернопільської міської ради від 05.01.2011 року. До регламентації діяльності муніципальної поліції в місті Тернополі підійшли дуже відповідально, було розроблене Положення про Управління муніципальної поліції Тернопільської місцевої ради. У загальних засадах відзначається, що муніципальна поліція утворюється, реорганізується і ліквідується згідно рішення Тернопільської міської ради, утримується за рахунок місцевого бюджету. Основним із пріоритетних завдань муніципальної поліції є взаємодія з органами внутрішніх справ та іншими правоохоронними і контролюючими структурами з питань попередження та профілактики порушень правопорядку на території міста. Згідно п. 2.2. вказаного Положення, завданнями управління є контроль за дотриманням: екологічних і природоохоронних рішень та програм міської ради та виконавчого комітету; порядку землекористування; охорони природного середовища; правил роздрібної торгівлі; архітектурний контроль; порядку збору коштів за паркування автомобільного транспорту у спеціально виділених місцях; перевізниками правил безпеки перевезення пасажирів; правил виходу собак у встановлених місцях; правил перебування неповнолітніх у вечірній і нічний час в громадських місцях; правил благоустрою на території міста. Управління виявляє порушення законодавства і складає протоколи про адміністративні правопорушення. Взагалі, в положенні докладно регламентується права муніципальної поліції, окремо функції начальника управління муніципальної поліції. До штату управління муніципальної поліції міської ради входить 16 державних службовців[4]. Подібний підрозділ працює і у місті Ужгороді, відділ муніципальної міліції створений для забезпечення дотримання в місті санітарних норм та правил благо-

устрою. Особливу увагу в діяльності приділяється контролю доцільності встановлення конструкцій зовнішньої реклами, підрозділ проводить рейдові перевірки ринків з метою недопущення несанкціонованої торгівлі продуктами харчування. У підрозділі працює 6 чоловік, за статутом передбачено десять службовців, але поки що в місцевому бюджеті не вистачає коштів на повний штат. Патрулюванням вулиць міста, займається три службовця. Також муніципальна поліція створена і у місті Нововолинськ Волинської області згідно рішення Нововолинської міської ради Волинської області від 25.03.2009 р. «Про Положення про відділ муніципальної поліції». У місті Львові функціонує Управління муніципальної дружини, яке є виконавчим органом Львівської міської ради, яке утворене відповідно до ухвали міської ради від 06.07.2006 р.

З метою постійного закріплення положення про муніципальну міліцію місцеві ради, цю норму прописують у головному документі місцевої громади – Статуті. Спроби закріпити положення про муніципальну міліцію у Статуті територіальної громади міста Одеси були зроблені ще у 2008 р. при написанні проекту Статуту територіальної громади міста Одеси робочою групою, головою якої був на той час доктор юридичних наук, заслужений діяч науки і техніки М.О. Баймуратов, цей проект був підготовлений 03.09.2008 року. Згідно, статті 50 "Муніципальна міліція" проекту Статуту територіальної громади міста Одеси: "1. Охорона громадського порядку в місті, забезпечення особистої безпеки, охорона прав, законних інтересів та власності громадян і юридичних осіб разом з органами внутрішніх справ здійснюється підрозділами муніципальної міліції. 2. Рішення про створення підрозділів муніципальної міліції ухвалюється міською радою на підставі чинного законодавства за поданням міського голови або за ініціативою депутатів міської ради. 3. Порядок затвердження кандидатур для проходження служби, порядок несення патрульно-постової та інших видів та форм діяльності муніципальної міліції встановлюється законодавством України і міською радою. 4. Порядок несення охоронної служби, комплектування і матеріально-технічне забезпечення підрозділів муніципальної міліції встановлюється "Положенням про муніципальну міліцію", яке затверджується міською радою. 5. Керівник муніципальної міліції затверджується рішенням міської ради за поданням міського голови з числа осіб, які мають вищу юридичну освіту і стаж практичної роботи в органах Міністерства внутрішніх справ України не менш ніж п'ять років." [5] Також передбачалось, що невід'ємною частиною Статуту буде "Положення про муніципальну міліцію". Але цей проект не був прийнятий, а 07.10.2011 р. в Одеському міському управлінні юстиції був зареєстрований Статут територіальної громади міста Одеси, прийнятий на сесії міськради 25.08.2011 року, в якому були виключені положення про муніципальну міліцію.

Тільки у м. Луцьку та м. Тернополі, з досліджених місцевих рад, створення муніципального підрозділу з охорони громадського порядку закріплено в Статуті територіальної громади. У статті 43 Статуту територіальної громади м. Луцька «Управління муніципальної поліції» зазначено, що управління муніципальної поліції утримується за рахунок коштів міського бюджету. Завданням управління муніципальної поліції є: а) контроль за дотриманням і виконанням рішень міської ради та розпоряджень міського голови з питань санітарії та екології, впорядкування вуличної торгівлі; б) сприяння органам міліції у підтримці належного порядку в місті; в) контроль за виконанням правил благоустрою території, контроль за чистотою вулиць, парків, скверів та прибудинкових територій. На управління можуть бути також покладені і інші завдання, що не суперечать чинному законодавству України. Правовою основою діяльності управління муніципальної поліції є Положення про управління муніципальної поліції, затверджене Луцькою міською радою. В цьому положенні ретельно регламентуються завдання муніципальної поліції, повноваження та обов'язки працівників муніципальної поліції. Але за браком коштів для фінансування управління на теперішній час функціонує відділ муніципальної дружини Луцької міської ради [6]. А, у Статуті територіальної громади міста Тернополя, що прийнятий 19.05.2011 року, про муніципальну міліцію йдеться у статті 8.8. Статуту "Громадська безпека та правопорядок у місті", в якому зазначено, що з метою забезпечення всебічного та повного контролю за процесами підтримки громадської безпеки та охорони правопорядку в місті, у тому числі (але не виключно) в сфері: благоустрою, житлово-комунального господарства; виконання актів органів місцевого самоврядування і правил торгівлі та громадського харчування, сприяння установам, що надають допомогу безпритульним, жебракам, іншим особам, що потребують соціального захисту з боку міської влади, охорони державних символів, символів територіальної громади та пам'яток історії і культури, сприяння органам внутрішніх справ у виконанні покладених на них законодавством завдань, а також більш оперативного реагування на них міська рада за поданням міського голови може прийняти рішення про створення муніципальної поліції, яка утримується за рахунок коштів міської територіальної громади. Згідно п. 4. Статті 8.8. Статуту муніципальна поліція діє на підставі положення, затвердженого міською радою» [4].

Проведене дослідження дає підстави вважати, що процеси становлення муніципальної міліції в Україні стискаються з низкою проблем як юридичного, так і фінансового характеру. Неоднозначне розуміння сутності муніципальної міліції демонструється різноманітними формами існування цих підрозділів, різним закріпленням їх у локальних нормативних актах органів місцевого самоврядування. Розв'язання цих проблем можливо тільки з прийняттям Закону України «Про муніципальну міліцію», який закріпить правовий статус муніципальної міліції та її службовців, та внесенням низки змін та доповнень в законодавчі акти: Кодекс України про адміністративні правопорушення, Бюджетний кодекс України та інші нормативні акти, які дадуть змогу органам місцевого самоврядування фінансувати ці підрозділи та підтримувати належний громадський порядок на території

мешкання громади.

Список використаних джерел:

1. У Харкові створено КП "Муніципальна охорона"[Електронний ресурс]/Офіційний веб-сайт Харківської міської ради.-Режим доступу: <http://www.city.kharkov.ua/uk/news/view/id/1203>
2. В Днепропетровске появились муниципальные гвардейцы [Електронний ресурс]/Веб-сайт Общественная коммуникация.-Режим доступу: <http://obkom.net.ua/news/2011-02-03/0935.shtml?rambler>
3. Муніципальна міліція міста[Електронний ресурс]/Офіційний веб-сайт Житомирської міської ради.-Режим доступу: http://zt-rada.gov.ua/index.php?page_id=185
4. Тернопільська муніципальна міліція сама себе годуватиме[Електронний ресурс]/Інтернет- видання ZN.UA.-Режим доступу: <http://www.dt.ua/online/articles/71742#article>. Статут територіальної громади міста Тернополя[Електронний ресурс]/Офіційний веб-сайт Тернопільської міської ради.-Режим доступу: http://www.rada.te.ua/normativnie-dokument/proekt_statutu_gromadi/10633.html
5. Проект статуту територіальної громади міста Одеси[Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://biznes.od.ua/files/zakonoproekty/ustav-odessa.doc>
6. Статут Луцька[Електронний ресурс]/Офіційний веб-сайт Луцької міської ради.-Режим доступу: <http://www.lutsk.ua/city-charter>.

Петренко К.В.
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ ГАРАНТІЙ ТА ЗАСОБІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Режим законності припускає надання однакових прав і пред'явлення однакових вимог до всіх громадян, тобто здійснення принципу рівності перед законом. Природно, що його проведення в життя сприяє зміцненню у свідомості людей таких важливих соціальних цінностей, як авторитет права і держави, соціальна справедливість.

Режим законності припускає наявність твердих гарантій виконання розпоряджень, що містяться в нормах права. Мало прийняти той чи інший закон, потрібно створити механізм, що забезпечує його проведення в життя, реалізацію правових норм, порядок оскарження неправомірних дій посадових осіб, захисту прав громадян, Така модель поведіння, описана в нормі, буде сприйматися як закріплення реальних можливостей, забезпечених державою.

Держава законності - це поліцейська держава, де " усі - від випуску носків до народження дітей регулюється державою". У такий спосіб ми бачимо, що законність у самому загальному змісті може бути повніше реалізована в антидемократичних державах. Виходить, що чим репресивнее держава, тим легше забезпечити режим законності і правопорядка? У зв'язку з цим, на мій погляд, варто було б увести поняття правової законності, і говорити про гарантії законності і правопорядка з цього погляду .

Існують два рівні законності- законність у тім змісті, у якому вона була визначена на самому початку, а також більш високий рівень законності, при якому не тільки органи державного керування, органи місцевого самоврядування, підприємства й організації, посадові особи, громадяни строго впливають розпорядженням закону, але і сам закон відповідає загальноновизнаним гуманістичним принципам права, варто назвати правозаконністю. Право повинне бути масштабом волі, а не правилами, що описують весь процес громадського життя, що регламентує навіть ті суспільні відносини, що по своїй природі не можуть регулюватися правовими нормами. Якщо перша стадія законності має місце тільки на рівні виконання закону, то друга- ще і на рівні правотворчества. Я вважаю, що для побудови правової законності вимагаються деякі основи (умови). На мій погляд, необхідні:

Економічна основа - виробничі відносини, засновані на багатоукладній економіці, де є воля і недоторканність власності, рівність учасників економічних відносин. Установлено баланс між виробництвом і споживанням.

Соціальна основа - вільне цивільне суспільство як об'єднання вільних громадян, де людина, його права і волі- вищі цінності.

Моральна основа - гуманістичні ідеали добра і справедливості, загальноновизнані людські цінності.

Така побудова суспільства вже саме по собі солідна гарантія законності і правопорядка. Але разом з тим, досягти їхньої неможливо, як неможливо досягти ідеальної законності в правовій державі. Загалом, гарантії правопорядка можна розділити на два типи: юридичні і неюридичні.

Не секрет, що в даний час наше суспільство страждає правовим нігілізмом, від цього, зокрема, ми маємо такий низький рівень законності і правопорядка. Багато хто ненавидять таку державу і не впливають розпорядженням закону, вважаючи це справедливим. Рівень законності прямо пропорційний рівню культури

людей. Приведу простий приклад, що і охарактеризує важливість неюридичних гарантій. Дуже часто правопорушення- проїзд у суспільному транспорті без квитка. Частина цих правопорушників не платять через своє внутрішнє переконання- недостатній рівень культури, правосвідомості. Інші не платять, тому що дійсно не одержують грошей- саме з- за поганого стану економіки в державі. І хоча установлена відповідальність за безквитковий проїзд, число порушень велико саме із за відсутності неюридичних гарантій, ніяка заборона тут не допоможе.

І, зрозуміло, не менш важливим є сам закон, що додає сформованим у суспільстві відносинам деяку форму, упорядкованість, саме закон або сприяє зміцненню законності і правопорядка, або зводить нанівець усі самі благі починання. На жаль, часто саме він сам містить у собі причину порушення. Перш ніж приймати закон, варто проробити механізм його реалізації, тому що закони- декларації, що не мають точок дотику з дійсно сформованими суспільними відносинами, приречені на порушення і лише підвищують правовий нігілізм мас.

Інша проблема- складність, заплутаність законів, коли в них не можуть розібратися навіть досвідчені юристи, не говорячи вже про простих людей. Приклад- ситуація зі збором податків, коли люди, не бажаючи порушувати закон, усі- таки роблять це через складнішої систему оподаткування.

Розповсюджено погляд, що закон повинний регулювати лише самі істотні питання - інше доповнять інші нормативні акти. У результаті склалася практика, коли закон обростає масою підзаконних чи актів містить відсилання до інших нормативних актів. Така ситуація породжує правову анархію, тобто прямі чи непрямі підстави порушення законності в державі. Серйозна перешкода - відомче нормотворчество, коли слово "законодавство" стало вживатися в перекрученому змісті для позначення і тих актів , що законами не є. Це веде до порушення верховенства закону, його девальвації. Приміром , у СРСР до 1985 року діяло більш 30 тис. загальноносоюзних актів , а 85% їх їх були присвячені господарським питанням, більш того, основний обсяг нормативних актів складали не закони, а постанови уряду, міністерств і відомств. Отже один з головних напрямків забезпечення правової законності і правопорядка- "вивірена законодавча політика, стругаючи законодавча стратегія" (С. С. Алексєєв). Виконуватися буде тільки той закон, що ясний, зрозумілий, несуперечливий, відповідає реальному положенню справ у суспільстві.

Гарантії правової законності в правовій державі здобувають зовсім іншу природу- тут вони повинні балансувати на тонкій грані між забезпеченням законності, правопорядка, і повагою, невтручанням у широкий спектр прав і воль громадян.

Таким чином, ми бачимо, що гарантії і способи забезпечення законності і правопорядка є явище комплексне- з однієї сторони для прийняття закону, що дійсно буде виконуватися варто підготувати суспільні відносини, а цього, з іншої сторони не зробиш без нормативного регулювання. Не можна поставити пріоритети серед гарантій законності, випадання хоча б одного елемента із системи гарантій і способів спричиняє , фактично, її незначність.

Список використаних джерел:

- 1). Принцип законності у нормативній діяльності органів вивонавчої влади/Монографія /Л.М Горбунова.-К.: Юрінком Інтер 2008.- 240с
- 2). Адміністративне право: Навчальний посібник. \ О. Остапенко, З.Р Кісіль, М.В Коваль.-К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Провова єдність», 2008.- 536с
- 3). Атаманчук Г. Теория государственного управления. — М.: Юрид. лит., 1997. — С. 34.

Погорелов О.В.,
студент ОКР «Спеціаліст»
Маріупольського державного університету

ПЕРСПЕКТИВИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ

На сучасному етапі розвитку України місцеве самоврядування - це вирішальний чинник формування громадянського суспільства та демократичної правової держави. Зростаюча роль місцевого самоврядування вимагає оновлення законодавства, всебічного дослідження як нових правових інститутів, так і тих, що існували раніше і в сучасних умовах набули нового змісту, а також позитивного європейського досвіду.

Досвід функціонування нинішньої системи місцевого самоврядування України свідчить про необхідність реформування самоврядування у напрямі розширення його компетенції з одночасним створенням належної матеріальної і фінансової основи для здійснення органами самоврядування покладених на них, відповідно до закону, функцій і завдань. При цьому є можливість обрати різні шляхи здійснення такої реформи, однак при вирішенні питання про обрання певного варіанта реформування місцевого самоврядування слід керуватися вже накопиченим досвідом розвинених країн континентально-європейської правової системи

Як свідчить європейський досвід - реформа місцевого самоврядування за будь-яких умов є складовою частиною перетворень, що відбуваються в країні і мають метою побудови демократичної, правової, соціальної держави. Саме місцеве самоврядування створює необхідні передумови для наближення влади до населення,

формує гнучку систему управління, що добре пристосована до місцевих умов та особливостей і сприяє розвитку ініціативи та самоорганізації громадян [1, с. 279]. Передумовою впровадження в життя задекларованих засад місцевого самоврядування є перебудова системи організації влади і управління на дійсно демократичних засадах, що неминуче приведе до зміни існуючої моделі місцевого самоврядування. Найважливішим завданням у цьому плані є проведення реальної децентралізації влади, яку до сьогодні практично не вдалося здійснити, оскільки у нас збереглися політичні, правові, психологічні стереотипи командно-адміністративного владарювання [2, с. 42].

Указом Президента України від 21 лютого 2011 року № 224/2011 було створено Асамблею для підготовки змін до Конституції України: «Світовий досвід показує, що така модель започаткування конституційного процесу є демократичною і перспективною, та вже знайшла свою підтримку в європейських інституціях, зокрема, у Венеціанській комісії», – наголосив Віктор Янукович [3].

Метою оновлення Основного закону є утвердження якісно нової демократичної моделі політичної системи європейського зразка, яка має повністю забезпечувати принципи дотримання прав і свобод людини та громадянина, народовладдя, верховенства права, ефективного державного управління та започаткувати реформу місцевого самоврядування.

Після ратифікації Європейської хартії про місцеве самоврядування перед Верховною Радою постала проблема імплементації європейських принципів у національному законодавстві України. Проблема реалізації європейських принципів місцевого самоврядування в Україні є досить складною та глибокою і не може бути вирішена у сфері виключно самого місцевого самоврядування. В основі побудови нової моделі організації влади і управління мають покладатись засади гармонізації інтересів держави, регіону, територіальної громади та особи.

Таким чином, можна сказати, що слабкість законодавства про місцеве самоврядування обумовлена наступними причинами: 1) неповнотою чинного законодавства, в тому числі відсутністю нормативно-правових актів, що забезпечували б реалізацію норм Конституції України про місцеве самоврядування (наприклад, Закону України «Про місто-герой Севастополь»); 2) відсутністю територіальної основи для функціонування місцевого самоврядування; 3) неефективністю законодавчого забезпечення фінансово-економічної самостійності місцевого самоврядування; 4) відсутністю чіткого правового розмежування повноважень між органами державної влади й органами місцевого самоврядування; 5) недосконалістю системи судового захисту інтересів місцевого самоврядування та ін. Зазначене свідчить про те, що сьогодні перед державою постає завдання проведення змін у політичній системі організації публічної влади, зокрема місцевого самоврядування, шляхом його реформування. Реформа місцевого самоврядування має розглядатись як складова адміністративно-правової реформи, яка мала розпочатись в Україні з ухваленням Президентом України Указів «Про Державну комісію з проведення в Україні адміністративної реформи» [4] та «Про положення про Державну комісію з проведення в Україні адміністративної реформи» [5].

Аналіз українського досвіду організації влади на місцях дозволяє констатувати, що для України на даному етапі суспільно-політичного розвитку найбільш адекватною є така модель місцевого самоврядування, для якої характерним є виконання місцевими органами влади загальних (універсальних) функцій, поєднання прямого державного управління на місцях та місцевого самоврядування, наявність однопалатних низових та проміжних представницьких органів, «колегіальних» місцевих виконавчих органів, сформованих міським головою, який як голова виконавчого комітету, поєднує колегіальні функції з деякими обов'язками державної адміністрації. Державі необхідно зберегти за собою політичні функції, передаючи на місця контроль за економікою, соціальною і культурною сферами [6, с. 34]. У перспективі доцільно розглядати можливість та проводити подальші реформи у напрямку скасування місцевих державних адміністрацій та надання місцевому самоврядуванню більш широких прав та можливостей для формування і реалізації місцевої політики, через утворення своїх виконавчих органів на рівні району та області. А для збереження порядку доцільним вбачається повернення до інституту представника Президента України в регіоні, що існував на початку 90-х років, який би здійснював контрольну-ревізійні функції за французьким або польським зразком [7, с.159-164].

У зв'язку з цим загальною тенденцією розвитку місцевого самоврядування в Україні є органічне поєднання організаційно-правових форм місцевого самоврядування, що склалися історично, із західноєвропейським досвідом регулювання місцевого самоврядування. Тому проблеми нормативно-правової, організаційно-правової та матеріально фінансової основ місцевого самоврядування:

- недосконалість адміністративно-територіального устрою України; декларативність місцевого самоврядування на регіональному рівні; конкуренція компетенції місцевих органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; забезпечення матеріально-фінансової основи місцевого самоврядування;
- неефективністю законодавчого забезпечення фінансово-економічної самостійності місцевого самоврядування;
- відсутністю чіткого правового розмежування повноважень між органами державної влади й органами місцевого самоврядування;
- наявність великої кількості делегованих повноважень та повне дублювання деяких повноважень місцевим самоврядуванням та виконавчою владою на місцях.

- недосконалістю системи судового захисту інтересів місцевого самоврядування та ін.

Розв'язання зазначених проблем становлення місцевого самоврядування в Україні та запровадження запропонованих напрямів розвитку місцевого самоврядування, в Україні буде побудована нова модель організації місцевої влади і управління на засадах гармонізації інтересів держави, регіону, територіальної громади та особи.

Використана література:

1. Василенко И. Административная реформа во Франции/ Ирина Василенко // Проблемы теории и практики управления. - 2005. - № 1 - С. 52 - 56.
2. Лаврик, В. Місцеве самоврядування в Україні : більше запитань, ніж відповідей/ В. Лаврик// Право України. – 1999. – №7. – С.42-43.
3. Про підтримку ініціативи щодо створення Конституційної Асамблеї: Указ Президента України від 21 лютого 2011 року № 224/2011. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/13153.html>
4. Агранофф Р. Огляд європейських традицій місцевого самоврядування (вступна стаття)/ Робер Агранофф// Саєнко Ю., Ткачук В., Привалов Ю. Місцеве самоврядування в Україні : проблеми і прогнози. – К. : Заповіт, 1997. – С. 6 – 16.
5. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: кол. монографія/ за ред. В. В. Кравченка, М. О. Баймуратова, О. В. Батанова. - К.: Атіка, 2007. - 864с.
6. Десятников В. О концепции административной реформы в Украине/ В.О. Десятников // Персонал. – 1999. – № 1. – С. 34–39.
7. Скороход О.П. Досвід місцевого самоврядування Франції та Польщі: здобутки та застереження для України/О.П. Скороход. - Стратегічні пріоритети, №4(9), 2008 р. – С. 159-164.

Подлепич Д.А.
студент 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ГАРАНТІЇ БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Безпосередня демократія в Україні забезпечується завдяки гарантіям, основою яких є Конституція України. Вона визначає найважливіші принципи взаємодії влади та державних інститутів. Саме Конституція України є визначальним політико-правовим актом для створення новітнього українського виборчого законодавства, основний гарант здійснення безпосередньої демократії в Україні. Проблематика цієї теми є актуальною, тому що на сьогоднішній день існує величезна кількість проблем пов'язаних із не співвідношенням гарантій закріплених у Конституції норм та їх втіленням у реальне життя. Гарантії безпосередньої демократії, на жаль, не є винятком.

Якщо говорити про гарантії безпосередньої демократії, то перш за все треба згадати про пряму демократію, що виражається у здійсненні волі народу через виявлення представників народу у виборних органах, таких як парламент та органи місцевого самоврядування. Якщо керуватися конституцією України, то можна сміливо зазначити, що кожний громадянин, якщо він відповідає усім вимогам у законному порядку, може бути обраним до органів врядування, але на практиці існують проблеми, які перешкоджають цьому. Серед таких проблем найважливішою та найбільш актуальною є корупція.

Корупція – є причиною більшої частини проблем втілення гарантій безпосередньої демократії. Парламент України, що є законодавчим органом повинен обирати рішення на принципах політичної свободи, але для жодного громадянина вже не новина, що дії у парламенті є скоординованими.

Існує ще один важливий принцип демократії, про який не можна не згадати, а саме рівноправність громадян. Тут слід згадати, про засоби масової інформації, які неодноразово інформували нас про випадки перевищення повноважень, що призводило до порушенню цього принципу. Але не можна не згадати про те, що на сьогоднішній день засоби масової інформації також не можуть бути повністю достовірними. Причиною цьому є саме нерівноправність громадян України. Неприємним є і той факт, що проблема корупції та нерівноправність громадян України тісно зв'язані між собою.

Безпосередня демократія передбачає участь народу в управлінні державою. Офіційно вважається, що саме Український народ є автором законів та нормативних актів, а законодавство лише підносить це у вигляді законів. Але якщо враховувати вищезгадані проблеми, які звісно не є вичерпуючими, то можна зазначити, що законодавчі акти що приймаються вигідні перш за все саме тому соціальному класу, що і визначає їх зміст.

Таким чином, можна зробити висновок, що проблематика даної теми є актуальною, бо зачіпляє найважливіші політико правові проблеми сучасної України. Це обумовлюється і тим що правова культура сьогочасних українців знаходиться лише у стадії формування. Народ, який у більшості своєї кількості не знає своїх прав і не повністю розуміє свою роль в управлінні державою і відповідальність, не може у повній міри користуватися гарантіями безпосередньої демократії.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
2. В. В. Копейчиков «Конституційні права, свободи та обов'язки громадян України, гарантії їх дотримання».

Поливяній А. С.
студент 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ АВТОНОМІЇ

Система органів виконавчої влади є, як відомо, найважливішим елементом механізму державного управління. Функціональним станом цієї системи переважною мірою визначається спроможність уряду – Кабінету Міністрів – консолідувати зусилля решти органів виконавчої влади на формування і виконання стратегічних цілей державного управління, забезпечити більшу узгодженість, ефективність і прозорість процесів прийняття й виконання рішень на всіх рівнях виконавчої влади.

Діюча в Україні конституційно-правова модель виконавчої влади містить положення, що закріплюють загальні контури і найважливіші конкретні параметри системи органів виконавчої влади. Це цілком закономірно, оскільки дана система є невід'ємним елементом державного ладу України.

Конституційні приписи, присвячені системі органів виконавчої влади, містяться як в окремому розділі VI «Кабінет Міністрів України. Інші органи виконавчої влади», так і в інших частинах Конституції України. Особливістю є те, що Конституція не передбачає цілковито вичерпної регламентації згаданої системи.

Це підтверджується:

по-перше, тим, що і в самій назві, і у змісті наведеного розділу Конституції відсутні прямі вказівки на повний перелік складових елементів (ланок) системи органів виконавчої влади (на відміну, скажімо, від конституційного визначення у розділі VIII «Правосуддя» системи судів загальної юрисдикції (ст. 125));

по-друге, тим, що сама Конституція декларує – питання «організації і діяльності» органів виконавчої влади, які (питання) можуть середньо впливати на різні сторони побудови і функціонування системи даних органів, регулюються «виключно законами України» (п. 12 частини першої ст. 92).

Для цілісного уявлення про конституційно-правові засади побудови системи органів виконавчої влади слід звернути увагу на наступні її ключові ознаки, передбачені Конституцією України (далі наводяться посилання на статті Конституції України).

Розглядувана система сформована як результат впровадження поділу державної влади на три відносно самостійні гілки – законодавчу, виконавчу та судову (ст. 6).

Національна культурна автономія форма самоорганізації етнічної групи для збереження та розвитку їх самобутньої культури і забезпечення відповідності прав. На відміну від національно-територіальної автономії вона встановлюється не на певній території компактного проживання етнічної групи, а як екстериторіальна форма, пов'язана з дисперсним розселенням етнічного масиву. Також реалізується через такі органічні форми, як етнокультурні центри, земляцтва, громадами.

У Бельгії здійснюється через особливі співтовариства (фламандські, валлонські, німецькі), які є суб'єктами місцевої федерації. У Фінляндії, де проживає частина шведів, утверджується Шведська народна асамблея (75 членів), у Норвегії — саамський парламент (25 членів). Ради різних національних меншин існують при уряді Австрії, Угорщини. В деяких країнах запроваджено фіксовані норми представництва малих розрізнених етнічних груп у парламенті. Відтак може включати, крім питань культури, реалізацію владних функцій: участь представників меншин у діяльності центр, органів держави. Набуває легітимності та законодавчого закріплення. Так, у Російській Федерації прийнято закон «Про національно-культурну автономію» (1996). Питання реалізації в Україні регулюються Конституцією, Законом «Про національні меншини в Україні» (1992). У ст. 6 цього Закону закріплено положення про те, що гарантує всім національним меншинам права на : користування і навчання рідною мовою чи вивчення рідної мови в державних навчальних закладах або через національно-культурні товариства, розвиток національної культур, традицій, використання національної символіки, відзначення національних свят, сповідування своєї релігії, задоволення потреб у літературі, мистецтві, ЗМІ, створення національних культурних і навчальних закладів та будь-яку іншу діяльність, що не суперечить чинному законодавству. Пам'ятки історії та культури національної меншин на території України охороняються законом. В Україні діє понад 450 громад, об'єднань етнокультур, характеру.

Полкунова О.О.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ

У міжнародному праві неухильно зростає питома вага норм, орієнтованих на людину. Маються на увазі такі аспекти, як погоджені державами загальнолюдські стандарти прав і свобод особистості, обов'язкові для держав заходів щодо забезпечення прав і свобод і охорони їх від посягань, а також надання самої особистості юридичної можливості реалізувати і захищати визнанні права і свободи.

Основу складає принцип поваги прав людини і основних свобод, який передбачає їх загальне значення: по-перше, повноту суб'єктивних прав особистості з точки зору їх переліку та внутрішнього змісту, по-друге, їх розповсюдження на всіх людей без будь-якої дискримінації; по третє їх, залучають до всіх держав у відповідні дії щодо забезпечення цих прав; по-четверте, так само шанобливе відношення до основних прав і свобод як в нормальних життєвих ситуаціях, так і в умовах надзвичайного стану або під час збройних конфліктів. [1; № 2, с. 67—68].

Загальна цінність прав і свобод може бути гарантована тільки за умови загального характеру правового регулювання та правової захисту.

Громадянські права і свободи – це категорія прав і свобод, що прямо не стосується стану громадянства індивіда. Тому іноді такі права визначаються як індивідуальні права або свободи фізичної особи. Як зазначалося, їх також називають особистими правами [2; с.347].

Після прийняття Конституції України закріплено основні права і свободи людини, перед державою поставило нове завдання – «утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» (ст.3 Основного Закону). Поряд із цим ст.23 Конституції України закріпила, що «кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості».

Крім цього, деякі аспекти обмеження прав і свобод людини дістали достатнє відображення у відповідних авторитетних міжнародно-правових актах. Так, у п.2 ст.29 Загальної декларації прав людини проголошено, що «при здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві» [3; с.8].

Стаття 5. Міжнародного пакту про громадянські та політичні права визначає, що «ніщо в цьому Пакті не може тлумачитись як таке, що означає, що якась держава, якась група чи якась особа має право займатися будь-якою діяльністю або чинити будь-які дії, спрямовані на знищення яких-небудь прав чи свобод, визначених у цьому Пакті, або на обмеження їх у більшій мірі, ніж передбачається у цьому Пакті» [4; с.1].

Тобто на державу покладено не тільки обов'язок щодо забезпечення прав і свобод людини, а й надано державі право визначити і застосовувати такий специфічний засіб забезпечення правомірної поведінки людей, як обмеження прав і свобод індивіда.

Отже, насамперед необхідно приділити увагу саме визначенню поняття обмеження прав і свобод людини. У науковій юридичній літературі наводяться різні погляди на визначення цього поняття. Так, А Малько визначає, що правове обмеження – це правове стримування протизаконного діяння, яке створює умови для задоволення інтересів контр суб'єкта і суспільних інтересів в охороні й захисті. Це встановлені в праві границі, у межах яких суб'єкти повинні діяти; це виключення визначених можливостей у діяльності осіб [5; с.496].

Дещо схожою є думка О. Сауніної, яка визначає правові обмеження як правові стримування протизаконного діяння, що створюють умови для задоволення суспільних інтересів та для їхнього захисту від неправних посягань [6; с.122].

Схожої думки дотримується М. Нагорна, яка під обмеженням прав людини розуміє зміну змісту або обсягу дії норми права [7; № 7, с.36].

Виходячи з того, що в загальній теорії права суб'єктивне право визначається як міра можливої поведінки суб'єкта у правовідносинах, тобто його обмеження рамками закону, то на думку В. Толстіка, саме зменшення цієї міри можливої поведінки і є обмеженням [7; № 7, 37].

Т. Худойкіна розуміє правове обмеження як обмеження можливості суб'єкта обирати вид і міру своєї поведінки [7; № 8, с.42].

На думку М. Козюка, правове обмеження можливо розглядати як відхилення від правової рівності, коли зменшується обсяг прав і свобод або розширюється обсяг обов'язків [7; № 8, с.52].

В. Крусс категорією «обмеження» трактує у двох розуміннях: широкому – як родове поняття, і вузькому – як специфічну форму опосередкування основних прав і свобод людини і громадянина. Саме із обмежен-

ням у вузькому розумінні пов'язують, як правило, змісту прав людини, яка не повинна торкатися їхньої сутності [8; № 8, с.62].

Як вважає І. Панкевич, межі (обмеження) прав людини - це сукупність усіх явищ, які окреслюють зміст та обсяг прав людини. До складу цих явищ можуть входити, зокрема, і юридичні норми, встановлені, міжнародним чи національним правом. У цьому випадку певні обмеження (межі) прав людини є продуктом, відповідно, нормотворчої діяльності міжнародних чи державних органів [9; с. 67- 68].

З огляду на викладене можна зазначити, що майже всі вчені дотримуються думки про те, що обмеження прав і свобод людини – це вплив на можливості особи обирати вид та міру своєї поведінки звуженням обсягу її прав і свобод або розширенням обсягу її обов'язків на підставах, умовах і в порядку, передбачених законом. Результатом такого впливу завжди повинно бути стримування протизаконного чи іншого діяння особи, через що створюються умови для задоволення інтересів інших осіб та інтересів суспільства.

Виходячи з наведеного визначення поняття обмеження прав і свобод людини, а також із того, що у Конституції України положення про обмеження містяться у більшості випадків саме у статтях, які стосуються особистих прав і свобод (наприклад, право на свободу та особисту недоторканність, право на недоторканність житла, право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, право на захорону втручання в особисте і сімейне життя, право на свободу пересування і вільний вибір місця проживання, право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, право на свободу світогляду і віросповідання тощо), пропонуємо дати таке визначення цього поняття.

За часи становлення державності було прийнято різні акти, що регулювали права та свободи громадян, наприклад в Англії у 1215 Великої хартії вільностей, яка обмежувала абсолютну владу монарха і передусім його майнові права. Потім була англійська Петиція про права 1628 року та Білль про права 1689 року. Декларація незалежності США від 4 липня 1776 року проголошувала, що всі люди створені рівними і всі вони наділені своїм Творцем невід'ємними правами, до яких належать життя, свобода і прагнення до щастя, і що уряди встановлюються для того, щоб забезпечити ці права, а влада виводиться зі згоди тих, ким вони управляють. Французька Декларація прав і свобод людини 1789 року проголошувала, що тільки невігластво і нехтування правами людини є єдиними причинами суспільних бід. У ній робився акцент на природному характері рівноправності і свободи людей і проголошувалися як природні і невід'ємні права на свободу, власність, безпеку і опір пригніченню. Загальна декларація прав і свобод людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1948, виходить з того, що саме визнання гідності, яка властива всім людям, і рівних та невід'ємних їх прав є основою свободи, справедливості і загального миру[2;с.135].

У сучасній конституції України, а саме у другому розділі де зазначені права, свободи та обов'язки людини і громадянина є положення про громадянські права і свободи людини і громадянина, які відповідають положенням Загальної декларації прав і свобод людини, а саме:

Статті 3 Загальної декларації прав і свобод людини: Кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність[3; с.1] – відповідають Статті: 27 Конституції України: Кожна людина має невід'ємне право на життя, а також 29 стаття: Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність [10; с.7].

Громадянські права і свободи людини Загальної декларації прав і свобод людини дуже схожі та відповідні до громадянських прав і свобод людини і громадянина записаних у Конституції України. Різниця між ними є, але незначна, ця різниця пов'язана з різницею устроїв у державах.

Закони, що приймаються з метою конкретизації конституційних прав і свобод не можуть обмежувати останні у їх змісті, а мають перебувати у повній відповідності зі змістом конституційних прав та свобод, відповідати міжнародно-правовим стандартам та інтересам суверенної України, як держави правової і демократичної. Застосування та дія конкретного закону є одночасно застосуванням тієї конституційної норми, для реалізації якої прийнято цей закон. Тому порушення особистих прав, закріплених у конкретному законі, є одночасно порушенням того конституційного права, яке ним конкретизоване. Людина і кожний громадянин мають бути впевнені у тому, що будь-яка конституційна норма, яка гарантує його права та свободи, діє безпосередньо і прямо, а конкретні закони сприймаються ним лише як додаткові засоби реалізації конституційної норми.

Список використаних джерел:

1. Колосов Ю. М. Международные стандарты в области прав человека и проблемы советского законодательства // Сов. журнал международного права 1991. № 2.
2. Годованець В. Ф. // Конституційне право України: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2005. – 360 с.
3. Загальна декларація прав людини/ Міністерство юстиції. - К.: ЛОГОС, 1998.
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Офіційне видання. / -К.: Парламентське видавництво. -2000.
5. Малько А. В. Стимулы и ограничения в праве // Общая теория государства и права: Аккад курс в 2 т. / Под ред. проф. М.Н. Марченко. – Т. 2 Теория права. – М., 1998.
6. Саунина Е.В. Сфера действия правовых ограничений при ведении боевых действий немеждународного характера // Теория и практика ограничения прав человека по российскому законодательству и международному праву Ч. II. Т 2 / Под ред. В.М. Баранова. – Н. Новгород – 1998. – С.122.

7. Принципы, пределы основания ограничения прав и свобод человека по российскому законодательству и международному праву, «Круглый стол» // Государство и право. – 1998. - №7 и №8.
8. Панкевич І.М. Здійснення пра людини: проблеми обмежування (загально теоритичні аспекти) Дис. ... канд. Юрид. Наук: 12.00.01 – Л., 2000. – 160 с.
9. Устинов В.С. Основания и критерии ограничения прав и свобод личности в законодательстве и теории. Теория и практика ограничения прав человека по российскому законодательству и международному праву. – Ч. 1 / Под ред. В.М. Баранова. – Н. Новгород, 1998.
10. Конституція України від 28.06.1996р.// Відомості Верховної Ради України.-1996. - №30 (23.07.96). – ст.141.

Попенко А.Д.
студентка спеціальності «Правоведення»
2 курсу, юридического факультета
Восточноукраїнського національного
університету імені Володимира Даля

СВОБОДА СЛОВА И ПРОБЛЕМА ЕЕ ОГРАНИЧЕНИЯ В ДЕМОКРАТИЧЕСКОМ ОБЩЕСТВЕ

Свобода слова - право человека свободно выражать свои мысли. В настоящее время включает свободу выражения, как в устной, так и в письменной форме (свобода печати и средств массово информации); в меньшей степени относится к политической и социальной рекламе (агитации).

На сегодняшний день тема ограничения свободы в демократическом обществе носит актуальный характер. Тем более, что свобода слова в демократическом обществе определена как важная составляющая общественной жизни, способ легитимации и контроля политической власти со стороны общества, а также, что ни мало важно, средств массовой информации. Ведь плюрализм, различие мнений, отражаемые в СМИ - это те основополагающие моменты, на которых держится демократия, как эффективная форма политического режима. В то же время каждый должен, осознано подходить к использованию подобных свобод, распространять достоверную и не порочащую частных лиц информацию, т. е не переступать через права других лиц, если в этом нет действительно крайней необходимости.

Изначально понятие свободы слова было сформулировано в британском «Билле о правах» (англ. Bill of Rights) 1689 года, одном из первых документов, закрепивших права человека. В дальнейшем принцип свободы слова получил развитие в аналогичном «Билле о правах» в США — первых десяти поправках к Конституции США, принятых Конгрессом и ратифицированных штатами к 15 декабря 1791 года. Они, вместе с французской «Декларацией прав человека и гражданина» 1789 года, стали одним из источников «Всеобщей декларации прав человека» ГА ООН 1948 года. В соответствии со статьёй 19 «Всеобщей декларации прав человека» понятие свободы слова означает, что: Каждый человек имеет право на свободу убеждений и на свободное выражение их; это право включает свободу беспрепятственно придерживаться своих убеждений и свободу искать, получать и распространять информацию и идеи любыми средствами и независимо от государственных границ.

Правовые нормы государств обычно регулируют ограничения на свободу слова на своей территории. Согласно международному праву, ограничения на свободу слова обязаны отвечать трём условиям: они должны строго соответствовать закону, преследовать легитимную цель и должны быть необходимы и адекватны для достижения этой цели. Законы, вводящие ограничения, должны стремиться быть недвусмысленными и не давать возможность для разных толкований.

«Ситуация с гражданскими и политическими свободами в мире продолжает ухудшаться уже пятый год подряд. Уровень свободы значительно снизился в 25 государствах, и лишь в 11 — повысился. »- говорит Международная правозащитная организация Freedom House в очередном ежегодном докладе «О состоянии свободы в мире» — Freedom in the World 2011 [4].

В этом году к категории «частично свободных» стран отнесены Мексика и Украина. В случае с Мексикой, как указывают авторы исследования, сложилась особая ситуация: упадок свобод обусловлен не репрессивной политикой властей, а их неспособностью защитить граждан страны, в том числе журналистов и выборных чиновников, от организованной преступности. В категорию «частично свободных» также переместилась и Украина — единственное государство бывшего СССР, за исключением стран Балтии, которое ранее имело статус свободного государства. Увеличиваются случаи давления на свободу СМИ, враждебные действия правительства в отношении политических активистов, оппозиции и иностранных неправительственных организаций, а также усиление влияния на судебную власть.

В ходе опросов, проведенных агентством независимой аналитики SocioLab Group 27-30 июня 2010 года и 29 апреля—1 мая 2011 задавался следующий вопрос: «Как вы считаете, сейчас в Украине ущемляется свобода слова?» По процентному соотношению ответов вышел такой результат: Да: -32% (27-30 июня 2010), -30% (29 апреля—1 мая 2011). Скорее всего, да: -6% (27-30 июня 2010), -18% (29 апреля—1 мая 2011). Скорее всего, нет: -7% (27-30 июня 2010), -16% (29 апреля—1 мая 2011). Нет: -49% (27-30 июня 2010), -21% (29 апреля—1 мая

2011). Затрудняюсь ответить: -6% (27-30 июня 2010), -15% (29 апреля—1 мая 2011). Судя по этому опросу, мы действительно видим, что уровень свободы даже по мнению простых граждан нашей страны значительно уменьшился даже за последний год!

В целом многое зависит от государственной политики в отношении свободы и мнения, которая должна ориентироваться на Европейскую Конвенцию и практику Страсбургского Суда. По числу вынесенных Судом решений 10 статья Конвенции «Свобода выражения мнения» [2] находится на 2 месте, следовательно, практика осуществления свободы выражения мнения остается проблемной.

Европейский суд неоднократно подчеркивал, что в условиях, когда праву на свободу слова противостоят иные заслуживающие внимания права и интересы, нельзя терять то важное значение, которое данная свобода имеет для демократии. В качестве примера следует привести несколько случаев из практики Европейского Суда по правам человека в отношении свободы выражения мнения.

Гражданин Ричард Хэндисайд, владелец издательства «Стадии 1», приобрел британские права на «Маленький Красный Учебник», написанный Сореном Хансоном и Джаспером Джонсоном, опубликовал его в 1976г в Дании, Бельгии, Финляндии, Франции, Зап. Германии, Греции, Исландии, Италии, Нидерландах, Норвегии, Швеции и Швейцарии, а также нескольких не европейских странах. Его главы содержали 26 страниц – секция «Пол (Sex)». Хэндисайд разместил несколько сотен обзорных копий книги, вместе с пресс-релизом о разрешении публикации от национальных и местных газет в образовательных и медицинских журналах. Он также дал рекламу книг. Книга стала темой обширных комментириев печати, как благоприятных, так и негативных.

31 марта 1971, 1,069 копий книги было временно задержано вместе с афишами и корреспонденцией, имеющей отношение к его публикации и продажи. 1 апреля 1971, еще 139 копий было задержано. Около 18, 800 копий полной печати и 20,000 других копий были пропущены и впоследствии проданы. 8 апреля Верховный Суд выпустил два постановления против Хэндисайда, уличив его публикации как непристойные книги, опубликованные ради корыстных целей. Хэндисайд прекратил распространение книг, но к тому времени приблизительно 17,000 копий были уже в обращении. 1 июля 1971 года, Хэндисайд был обвинен и оштрафован. Его апелляция была отклонена.

В деле «Хэндисайд против Соединенного Королевства» 1976 года, суд сформулировал принцип примата свободы слова: «Свобода выражения мнения, закрепленная в ст. 10 Конвенции «О защите прав человека и основных свобод», составляет 1 из фундаментальных опор демократического общества и главное условие его прогресса. При условии соблюдения требований п.2, ст.10 она применима не только к информации или идеям, которые встречаются благосклонно или рассматриваются как безобидные, либо безразличные, но и в отношении тех, которые задевают, беспокоят или шокируют государство или какую либо часть населения. Таковы требования плюрализма, без которых нет демократического общества». Данное утверждение направлено на предотвращение однобокости в управлении государством, избавлению от идей изживших себя, не нужных прогрессивной нации и замещению их новыми возможностями, часто более продуктивными решениями. Таким образом, представители творческого меньшинства имеют возможность реализовать свои идеи на благо общества вне зависимости от занимаемой ими должности.

В 1979 г. Заявитель, сенатор, избранный от политического движения, выступающего за независимость Страны Басков, опубликовал в еженедельнике «Пунто и Ора де Еускалхерриа» статью, в которой привлек внимание общественного мнения к убийствам и нападениям, совершенным вооруженными группировками против баскских граждан. Он утверждал, что эти группировки орудовали при полной безнаказанности, поскольку за ними стояли Правительство и правящая партия.

31 октября 1983 г. Палата по уголовным делам Верховного Суда признала заявителя виновным и приговорила его к 1 году тюремного заключения. Суд посчитал, что положение заявителя, как сенатора обязывало его ограничиться теми средствами критики Правительства, которые предусмотрены Правилами процедуры Сената и которые он не выполнил. Более того его статья продемонстрировала намерения опорочить Правительство. Суд отказался допустить доказательства, которые защита просила приобщить к делу, чтобы показать, что содержащаяся в статье информация была общеизвестной и соответствовала действительности.

10 апреля 1985 г. Конституционный Суд отклонил жалобу г-на Каstellса поданную 22 ноября 1983 г. в процедуре ампаро. Однако исполнение приговора было приостановлено. В деле «Кастеллс против Испании» прозвучала мысль «Свобода слова важна для всех, но это особенно важно, когда речь идет о выборных представителях народа – они представляют свой электорат, привлекают внимание к его заботам и отстаивают его интересы. Соответственно вмешательство в осуществлении свободы слова членам парламента от оппозиции, требует пристального внимания Суда». И такое решение в очередной раз доказывает непосредственного влияния свободного выражения мнения на жизнь граждан в демократическом государстве.

В качестве вывода хочется отметить, что нормы Европейской конвенции о защите прав человека и основных свобод, а также практика Страсбургского Суда являются важными источниками права в современном обществе. Они должны быть использованы при рассмотрении дел, их стоит внедрить в механизм государственного управления и эффективно осуществлять на практике. Для этого нужно пересмотреть законодательную базу в отношении распространения информации и отрегулировать механизм ее предоставления, четко определить

круг ответственных лиц и меры наказания. В особенности распространения информации из «анонимных источников, публикаций под псевдонимами. В равной мере и редакторы и владельцы печатных изданий должны отвечать за предоставляемую информацию. Это касается также каналов теле- и радиовещания. Предпочтения их владельцев о распространении или скрывании той или иной информации, обладание которой дает возможности, помогает быть в курсе событий, защитить свои права, знать о проблемах своей нации и сообща бороться за искоренение обмана, насилия, коррупции.

Список использованной литературы:

1. Засурский Я. Н. Свобода слова как одно из фундаментальных прав человека. . [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.library.cjes.ru/online/?a=con&b_id=216
2. Конвенция о защите прав человека и основных свобод, Рим, 4 ноября 1950 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU50K02U.html
3. Международный пакт о гражданских и политических правах, Ст. 19 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactpol.shtml
4. Freedom House: доклад о состоянии свободы в мире 2011 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://gtmarket.ru/news/state/2011/01/14/2759>
5. Freedom of expression in Europe. Case-law concerning Article 10 of the European Convention on Human rights [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.hrea.org/lists/hr-media/markup/msg00250.html>

Райхель А.В.
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО НА ЗВЕРНЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Право на звернення відноситься до дуже важливих прав свободи людини та громадянина. Це невід'ємне і невіддільне від особи право відстоювати свої права та охоронювані законом інтереси. За історичними мірками це право з'явилося у законодавствах деяких найбільш прогресивних країн світу не так давно – у XVIII-XIX століттях. Але сьогодні є визнаним у світі показником демократичності конституційних порядків, показником положення людини у її відносинах із представниками влади. Історія становлення та утвердження цього права є історією боротьби, під час досить жорстокої, особи та громадянського суспільства за те, щоб бути почутими владою, щоб мати реальні можливості впливати на справи державного управління та місцевого самоврядування, щоб відстоювати, захищати у спілкуванні із владою свої свободи, права, законні інтереси.

Загальне конституційне право на звернення можна класифікувати за видами в залежності від передбачених законодавством видів звернень. У законі «Про звернення громадян» передбачено три основні види звернень: пропозиції, заяви і скарги.

Пропозиція (зауваження) – звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо недосконалості організації, діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів, посадових осіб або регулювання в тій або іншій області і вказівка на шляхи їх усунення.

Заява (клопотання) – звернення громадян з проханням про сприяння в реалізації права або інтересів, не пов'язаного з їх порушеннями або повідомлення про порушення законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності.

Скарга – звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Вказані види звернень можуть сусідувати в одному зверненні в різному поєднанні. Тобто вони взаємодоповнюють, а не виключають один одного.

В окремих випадках законодавству відомі і інші назви звернень громадян, наприклад, клопотання, запит, апеляція.

Клопотання – письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо.

Запит (ст.32 Закону України «Про інформацію») – вимога про надання можливості ознайомитися з офіційними документами.

Апеляція як вид звернення є характерним для судово-процесуальних правовідносин.

Правам і свободам людини присвячено розділ II чинної Конституції України, в якому визначаються основні принципи прав і свобод людини і громадянина, їх загальні та спеціальні (юридичні) гарантії, а також встановлюються громадянські, політичні, економічні, соціальні, культурні (духовні, ідеологічні), екологічні та інші права і свободи. Цей розділ містить також норми, що встановлюють основні конституційні обов'язки людини і громадянина та гарантії їх виконання [5]. Стаття 40 Конституції України проголошує: «Усі мають право

направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк». [1]

Цю конституційну норму треба розуміти у розширювальному значенні таким чином, що її зміст охоплює не тільки громадян України, але й іноземців та осіб без громадянства. Тобто це право відноситься до прав особи. Це підтверджується і ч. 3 ст. 1 закону України «Про звернення громадян», яка закріплює, що «особи, які не є громадянами України і законно знаходяться на її території, мають таке ж право на подання звернення, як і громадяни України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами». У цілому це не визиває сумнівів, але у літературі зазначається, що з погляду на те, що за ідеєю Закону «Про звернення громадян» право на звернення забезпечує участь громадян в управлінні державними та громадськими справами для впливу на поліпшення роботи органів державної влади та місцевого самоврядування, виникає спірне питання, чи можуть іноземці брати участь в управлінні державними та громадськими справами України та впливати на поліпшення роботи відповідних органів. В зв'язку з цим ми вважаємо, що право іноземців на звернення повинно бути більш детально регламентовано у спеціальному законодавстві України [2].

Треба сказати, що українському законодавству відомі деякі обмеження права на звернення за суб'єктами. Так, ч. 2 ст. 1 закону України «Про звернення громадян» закріплює обмеження щодо права на звернення військовослужбовців, працівників органів внутрішніх справ і державної безпеки, які «мають право подавати звернення, які не стосуються їх службової діяльності». Тобто ці категорії суб'єктів не мають права подавати звернення щодо проходження служби, службової діяльності. Такі обмеження обумовлені специфікою їх службових відносин, яка у широкому розумінні відповідає поняттям військового обов'язку, військової дисципліни, принципів військового управління, коли, наприклад, накази не обговорюються, а виконуються. Але це не означає, що вказані категорії суб'єктів взагалі не можуть оскаржувати рішення і дії, які виникають у таких відносинах. Можуть, але, за загальним правилом, у спеціальному порядку, що регулюється спеціальними нормативними актами: військовими статутами, наказами тощо. Крім того, вказане обмеження не зачіпає прав звернення військовослужбовців до суду. Відповідно до ст. 5 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців і членів їх сімей» від 20.12.1991 р. військовослужбовці мають право оскаржити до суду незаконні рішення військових посадових осіб і органів військового управління [3].

Суттєві обмеження права на звернення встановлені для осіб, які узяті під варту або осуджені до позбавлення волі. Відповідно до ст. 13 Закону України «Про попереднє ув'язнення» від 30.06.1993 р. «особи, взяті під варту, можуть листуватися з родичами та іншими громадянами, а також підприємствами, установами, організаціями з письмового дозволу особи або органу, в провадженні яких знаходиться справа. Після набрання вироком законної сили листування здійснюється відповідно до закону». Скарги, заяви, клопотання і листи (кореспонденція) осіб, взятих під варту, переглядає адміністрація місця попереднього ув'язнення, за винятком встановлених випадків. Вказана норма встановлює й інші особливості порядку провадження за зверненнями осіб, взятих під варту [4].

Таким чином, забезпечене право громадянина на звернення є одним з виразів демократичного характеру державного режиму. У механізмі захисту суб'єктивних прав право на звернення є засобом самозахисту прав.

Право громадян на звернення є однією з форм вільного виразу думок, дає їм можливість участі в управлінні державними і громадськими справами, впливати на поліпшення роботи органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, для відстоювання своїх прав і законних інтересів і відновлення їх у разі порушення.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР / Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996 - 1996 р., № 30, стаття 141
2. Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 № 393/96-ВР / Голос України від 22.10.1996
3. Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців і членів їх сімей» від 17.03.2009 № 1138-VI / Урядовий кур'єр від 07.04.2009 № 62
4. Закону України «Про попереднє ув'язнення» від 30.06.1993 № 3352-XII / Голос України від 06.08.1993
5. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України. Академічний курс: Підруч.: У 2 т. - Т. 1 / За ред В.Ф. Погорілка. - К.: Видавництво «Генеза», 2006. - 544 с.

Ремізова К.Є.,
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ДЕЯКІ ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Актуальність даної теми полягає у вивченні проблем, через які виникає необхідність у перегляді справ у зв'язку з нововиявленими обставинами. Неоднакова і не завжди правильна практика визначення судами тих чи інших обставин як нововиявлених. Помилкове визнання обставин ново виявленими.

Мета полягає у детальному вивченні строків, порядку і наслідків перегляду судових актів за нововиявленими обставинами у господарському судочинстві.

Відповідно до ст. 112 ГПК України та судової практики підставою для перегляду справи можуть бути юридичні факти, які одночасно мають такі ознаки: передбачені нормами права і спричиняють виникнення, зміну або припинення правовідносин; мають істотне значення для вирішення справи, тобто такі фактичні дані, які спростовують факти, покладені в основу судового рішення; існували на момент звернення до суду з позовом і під час розгляду справи судом; не могли бути відомі ані особі, яка заявила про це, ані суду, в провадженні якої перебувала справа.

Не можуть бути нововиявленими обставини, встановлені на підставі доказів, які не своєчасно подані сторонами справи. Оцінюючи належність фактів, суд має виходити із загальних положень оцінки доказів. В разі, якщо нововиявлені обставини пов'язані із виявленням фактів протиправних діянь, такі факти повинні бути встановлені в визначеному процесуальним законодавством порядку.

До нововиявлених обставин може бути віднесено рішення Конституційного Суду України в разі визнання певного положення нормативного акта таким, що суперечить Конституції України.

Порядок перегляду справ за нововиявленими обставинами має певні особливості. Господарський суд переглядає судові рішення за нововиявленими обставинами лише в тих межах, в яких ці обставини впливають на суть рішення, але не в повному обсязі. Переглядатися за нововиявленими обставинами можуть тільки ті ухвали, які підлягають оскарженню в апеляційному та касаційному порядку.

Перегляд судом апеляційної інстанції рішень, які не набрали законної сили - найбільш доступний та швидкий спосіб перевірки законності та обґрунтованості судових актів.

Головна мета апеляційної інстанції - перевірити законність та обґрунтованість рішень, які не набрали законної сили і були винесені господарським судом першої інстанції, тим самим не допустити набрання законної сили та виконання помилкових рішень.

В силу ст. 93 ГПК апеляційна скарга подається, а апеляційне подання вноситься, протягом 10 днів з дня прийняття рішення місцевим господарським судом, а у разі, якщо в судовому засіданні було оголошено лише вступну та резолютивну частину рішення — з дня підписання рішення, оформленого відповідно до ст. 84 ГПК. Апеляційна скарга або подання подається через місцевий господарський суд, що розглянув справу, який у 5-денний термін надсилає їх разом із справою відповідному апеляційному господарському суду.

Порядок розгляду справи господарським судом апеляційної інстанції закріплено в ст. 99 ГПК, згідно з якою справи переглядаються за правилами розгляду цих справ у першій інстанції, з урахуванням особливостей, передбачених у розд. 7 ГПК "Перегляд судових рішень в апеляційному порядку". Згідно зі ст. 101 ГПК додаткові докази приймаються судом, якщо заявник обґрунтував неможливість їх подання суду першої інстанції з причин, що не залежали від нього. В апеляційній інстанції не приймаються і не розглядаються нові вимоги, які не були пред'явлені при розгляді справи в першій інстанції (ч. 3 ст. 101 ГПК).

Апеляційна скарга (подання), яка надійшла в суд другої інстанції, має бути розглянута у 2-х місячний строк з дня надходження (ст. 102 ГПК).

Апеляційна інстанція за результатами розгляду апеляційної скарги (подання) має право. За результатами розгляду апеляційної скарги приймається постанова, яка підписується всіма суддями, і в якій мають бути зазначені відомості, передбачені ст. 105 ГПК.

Окремо від рішення може бути оскаржено ухвалу господарського суду першої інстанції (ч. 1 ст. 106 ГПК) у випадках, передбачених цим Кодексом та Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом". Зокрема, ГПК передбачає оскарження окремо від рішення ухвали про відмову у прийнятті позовної заяви (ст. 62), про повернення позовної заяви (ст. 63), про забезпечення позову (ст. 67), про зупинення провадження у справі (ст. 79), про припинення провадження у справі (ст. 80) тощо.[1,2]

Провадження в касаційній інстанції призначено для перевірки законності судових актів господарських судів України, які набрали законної сили з метою більш надійного захисту прав учасників процесу, забезпечення єдності правозастосовчої практики та зміцнення законності в господарській сфері.

Касаційна скарга на рішення господарського суду чи постанову апеляційної інстанції розглядається в 2-місячний строк з дня надходження справи разом зі касаційною скаргою (поданням) до Вищого господарського суду України.

Рябцев М.В.
студент 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольський державний університет

КОНСТИТУЦІЙНО – ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ

Конституційно-правовий статус іноземців – сукупність основних прав, свобод і обов'язків особи (іноземця) які закріплені в Конституції України і включають невелику, але найбільш важливу частину всіх прав і свобод.

Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22 вересня 2011 р. в ст. 1 встановлює поняття іноземців, іноземець - особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав.

Найбільш вдало формулювання правового статусу іноземців в Україні зазначено в ст. 26 Конституції України 1996 р., відповідно до якої «Іноземці і особи без громадянства, що знаходяться в Україні на законних підставах, користуються тими ж правами і свободами, а так само несуть такі ж обов'язки, як і громадяни України, – за винятком встановлених Конституцією, законами і міжнародними договорами України». З цього можна зробити висновок, що іноземним особам надається переважно національний режим.

У той же час іноземці обмежені в реалізації деяких прав та обов'язків на території України. Зокрема, іноземці не можуть призначатися на деякі посади або займатися певною трудовою діяльністю, якщо відповідно до законодавства України призначення на ці посади або заняття такою діяльністю пов'язане з належністю до громадянства України. Іноземці не можуть обирати і бути обраними до органів державної влади та самоврядування, а також брати участь у референдумах. На іноземців не поширюється загальний військовий обов'язок, вони не проходять військову службу в Збройних Силах України та інших військових формуваннях, створених відповідно до законодавства України.

Основним завданням України на її сучасному етапі розвитку є пошук надійних механізмів захисту гарантій і прав іноземців та визначення перспектив розвитку та удосконалення законодавства, щодо регулювання правового статусу іноземців. Також є актуальним питання щодо ведення в Україні подвійного громадянства та надання іноземцям, що постійно проживають на території України, часткового виборчого права.

Конституційно-правовий статус іноземних фізичних в Україні осіб нерозривно пов'язаний з міжнародними нормами. Держава Україна, наділяючи іноземців певним правовим положенням, в своєму національному законодавстві і міжнародних договорах передбачає поєднання самих різних правових режимів перебування в країні, такі як: взаємності, «відкритих дверей», ідентичності, національного, найбільшого сприяння, спеціального і таке інше. Представляється, що результатом цього з'являться зміни в законодавчому регулюванні правового положення іноземців в нових умовах соціально-економічних, політичних перетворень в суспільстві, орієнтиром яких є соціальні цінності сучасних демократичних держав.

Так світовий досвід показує що у демократичній державі іноземці, які практично постійно проживають в даній країні, за своїм правовим положенням в основному прирівнюються до правового становища громадян цієї держави. Вони володіють правом власності, можуть отримувати, в тому числі безкоштовно, муніципальне житло, мають право на працю, але вони не мають політичними правами, хоча в окремих країнах, наприклад у Німеччині, вони беруть участь у виборах органів місцевого самоврядування, а в державах Латинської Америки на основі взаємності - і у виборах до парламенту. Іноземці не підлягають призову на військову службу, не можуть займати деякі посади (наприклад, посаду судді, капітана корабля, командира повітряного судна, поліцейського і т.д.), працювати на радіо, телеграфі, телебаченні, іноді купувати деякі об'єкти власності і т. д. Тимчасово перебувають на території іншої держави іноземці в більшій мірі обмежені в правах (в плані трудової діяльності, соціального забезпечення, освіти та ін.) Іноземці мають паспорт (посвідчення особи) своєї держави, а в країні перебування їм видається інший документ - вид на проживання (іноді, наприклад, для іноземних студентів, просто робиться відмітка в національному паспорті). Особливе місце серед іноземців займають дипломатичні та консульські представники. Правове положення цих осіб врегульовано міжнародними актами, наприклад, Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р. Віденська конвенція про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р.

Також слід зауважити що ставлення в Україні до іноземців певним чином впливає на ставлення інших країн як до українських громадян, так і до України як держави. І навпаки, ставлення до громадян України в інших країнах може інспірувати відповідні зміни у законодавстві України щодо статусу іноземців. а також за межами України мешкає понад 16 млн. українців за національністю, які також є для нас іноземцями. Тому питання конституційно-правового статусу іноземців в Україні є актуальним, вкрай важливим і таким що потребує постійного вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.

2. Закон України « Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22.09.2011р.// Офіційний вісник України офіційне видання від 04.11.2011р., № 83, стор. 7, стаття 3014, код акту 58768/2011
3. Москаль Г.Г. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства: проблеми правового регулювання // Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ: Зб. наук. пр. -Дніпропетровськ, 2005.- Вип.:2. - С.110-115.
4. Бобокал О.М. До питання про конституційно-правовий статус іноземців в Україні / О.М.Бобокал // Часопис Київського університету права : Український науково-теоретичний часопис. - 2007. - № 3. - С. 88-91.

Саввіна А.Є.
студентка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІОННО-ПРАВОВИЙ СТАТУС БІЖЕНЦІВ

Проблема біженців не є новою для суспільства. Люди часто були змушені залишати свої будинки, щоб уникнути переслідування, збройних конфліктів або наслідків стихійних лих. Все це відбувалося ще тоді, коли почали зароджуватися перші держави. В цей же час вперше виникла необхідність в інституті притулку, яке спочатку було більш традиційним, ніж узаконеним. У ХХ в. проблема біженців стала настільки серйозною, що міжнародне співтовариство (спочатку в особі Ліги Націй, а потім - Організації Об'єднаних Націй) більше не могло залишати її без уваги. В даний час проблема біженців набула характеру міжнародної гуманітарної проблеми. Збільшення числа біженців стає причиною серйозних політичних і економічних проблем у ряді держав. Впродовж ХХ століття робилося декілька спроб забезпечити захист біженцям і надати їм допомогу. Ліга Націй в 1921 році призначила на пост Верховного комісара у справах біженців норвезького дослідника Ф. Нансена. Після Другої світової війни з'явилися нові організації — Адміністрація ООН по допомозі і відновленню, Міжнародна організація у справах біженців і згодом — за рішенням Генеральної Асамблеї ООН 1950 років — Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН).

Згідно з даними статистики УВКБ ООН, більше п'яти тисяч осіб визнано такими, що шукають притулку в Україні. Більшість з них (55,5%) — вихідці з Афганістану, 28,8 % — громадяни колишнього Радянського Союзу, 13% складають біженці з Африки (Конго, Судан, Ефіопія, Ангола і інших африканських держав), ледве більш за один відсоток складають біженці з Сирії, Іраку, Ірану і інших держав Азії і Європи. Близько 45 % визнаних біженців проживають в Києві, 25% в Одесі, а також в Харкові, Львові, інших регіонах. Основною причиною виникнення безгромадянства (апатражданства) є так звані «негативні колізії» національних законодавств про громадянство. Апатризм є негативним явищем, оскільки основою існування держави є наявність міцного політико-правового зв'язку з певною спільністю осіб. Правове положення таких осіб-апатридів нестійке, вони обмежені в політичних правах, не захищені національним законодавством якої-небудь держави. Поява біженців на території держави спричиняє за собою виникнення правовідносин двоякого вигляду: по-перше, між біженцями і державою, на території якої вони просять притулку, і, по-друге, між державою, що прийняла біженців, і державою, територію якої біженці покинули.

Щодо правового статусу, осіб, яким наданий статус біженця в Україні, є іноземцями або особами без громадянства, які знаходяться в Україні на законних підставах. Такі особи користуються тими ж правами і свободами, а також несуть такі ж обов'язки, як і громадяни України, — за виключеннями, встановленими Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Обличчя, якому наданий статус біженця в Україні, має рівні з громадянами України права в шлюбних і родинних стосунках. Обличчя, якому наданий статус біженця в Україні, має право на здобуття грошової допомоги, пенсії і інших видів соціального забезпечення в порядку, встановленому законодавством України, і користування житлом, наданим в місці проживання. Обличчя, якому наданий статус біженця в Україні, користується іншими правами і свободами, які передбачені Конституцією і законами України.

Згідно з Законом України «Про Біженців», особа, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, має рівні з громадянами України права на: пересування, вільний вибір місця проживання, вільне залишення території України, крім обмежень, встановлених законом; працю; провадження підприємницької діяльності, не забороненої законом; охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування; відпочинок; освіту; свободу світогляду і віросповідання; направлення індивідуальних чи колективних письмових звернень або особисте звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб цих органів; володіння, користування і розпорядження своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; оскарження до суду рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб; звернення за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; безоплатну правову допомогу в установленому порядку. Також має рівні з громадянами України права у шлюбних та сімейних відносинах.

Питання біженців в країні як і раніше стоїть гостро. Вирішення проблеми ускладнюється тим, що частенько складно відрізнити біженця від мігранта. Мігранти приїждять до країни з метою знайти сприятливіші умови для мешкання і розвитку, а біженці із-за умов, загрозливих їх життю.

Список використаних джерел:

1. Курявая О.А. Правосознание и правовой статус перемещенных лиц // Закон. – 2004.
2. Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011 №3671 VI // Голос України від 03.08.2011-№142
3. Боярс Ю.Р. Вопросы гражданства в международном праве. - М.: Международные отношения, 2006. – 277 с.

Сагіров К. К.
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальність «Правознавство»
Маріупольський державний університет

МУНІЦИПАЛЬНІ ПРАВА ЧЛЕНІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Актуальність. Права людини визначають зміст і спрямованість діяльності органів не тільки на державному, але й на локальному рівні. З розвитком в Україні локальної демократії ця проблематика стала дуже актуальною, адже саме місцеве самоврядування втілює економічні, політичні, соціальні, моральні цінності людства в будь-якій сфері суспільного розвитку. Характеристичні муніципальних прав людини – члена територіальної громади – й присвячено цю роботу.

Проблематика. На сьогоднішній день права людини стали однією з ключових наукових проблем. Важливість цієї теми не треба доводити, бо права людини є невід'ємною складовою демократичного суспільства, інструментом гуманізації суспільних відносин.

Зазначимо, що розгляду різних аспектів муніципальних прав особистості присвячено цілу низку наукових досліджень. Даною проблематикою займалися такі вчені, як: В.Б. Авер'янов, Г.В. Атаманчук, М.О. Баймуратов, М.С. Бондар, В.А. Григор'єв, М.І. Корнієнко, М.П. Орзіх, Ю.М. Тодика, В.Ф. Погорілка та інші вчені. Мета цієї роботи є з'ясування поняття та проведення класифікації муніципальних прав членів територіальної громади, для досягнення якої необхідно вирішити таке завдання: виокремити муніципальні права від інших конституційних прав особистості. Наукова новизна даної статті визначається сучасною постановкою проблеми, дослідженням нових ідей, тенденцій розвитку відносин в сфері місцевого самоврядування.

Сучасний етап розвитку державності, який пов'язаний з формуванням інститутів громадянського суспільства і соціальної держави, в якості найважливіших правових вимірів сучасного соціального розвитку визнає локальну демократію як простір, де відбувається фактична життєдіяльність людини та проявляються всі її життєві потреби.

В основу визначення такого феномена М.О. Баймуратовим було вперше покладено такі аргументи:

практично всі життєві інтереси та устремління людина реалізує саме на локальному рівні функціонування соціуму як член територіальної громади (за винятком прав на громадянство, на власність, обов'язків щодо військової служби тощо, де вона вступає в прямий контакт з державою);

саме на локальному рівні функціонування соціуму людина індивідуально чи разом з іншими в рамках територіальної громади продукує так звані локальні інтереси, що стосуються широкого спектра індивідуальних та групових, колективних прав і свобод та виступають саме як права і свободи людини, яких вона потребує і здійснює в різних сферах життєдіяльності особисто чи разом з іншими мешканцями відповідної території держави [2, с.97].

В сучасній українській науці на сьогоднішній день намітилася

тенденція щодо виокремлення як самостійної статусної характеристики особи як члена територіальної громади, яка наділена особливими муніципальними правами. Аналізуючи наукові праці, які стосуються даної проблематики, можна визначити, що муніципальні права членів територіальної громади – це права, які забезпечують реальні можливості кожному жителю брати участь у вирішенні питань місцевого значення. До таких прав відносяться право в управлінні комунальною власністю, право використовувати всі матеріальні та духовні надбання, право відчувати на собі всі позитивні наслідки діяльності органів місцевого самоврядування, які спрямовані на забезпечення прав, свобод, інтересів та життєвих потреб людини [2, с.96-101].

Виділення цієї групи прав людини цілком закономірно викликає запитання : які відмінності існують між конституційно-правовим статусом людини і громадянина та правовим статусом особи у місцевому самоврядуванні, коли й на якій стадії право реалізації загальний конституційно-правовий статус трансформується у правовий статус особи як первинного індивідуального суб'єкта місцевого самоврядування, коли конституційні права і свободи видозмінюються у права особистості у сфері місцевого самоврядування [1, с.220].

Відповідь на ці питання полягає у відмінностях публічно-правового зв'язку особи з державою, владою, суспільством, територіальними межами її життєвих функцій. У концептуальному плані правосуб'єктність інди-

віда як учасника само управлінських відносин необхідно пов'язувати не з політико – правовою належністю особи до держави (із державним інститутом громадянства), а з його належністю до громадянського суспільства; але не в абстрактному варіанті, а через членство у територіальній громаді [3, с.184].

Висновки: Таким чином, муніципальні права членів територіальної громади складають важливу ланку нормативного вмісту всієї системи місцевої самоврядування, завдяки чому інститути локальної демократії отримують чітке спрямування не на адміністративно-державні, а на суспільні структури, на первинність безпосередніх форм участі громадян в рішенні місцевих питань. А самі інститути муніципальної влади в їх законодавчому закріпленні неможливо розглядати у відриві від муніципальних прав, що втілюють в собі суб'єктивні елементи діяльності відповідних інститутів як засоби реалізації кожною особою - членом територіальної громади своїх можливостей брати участь у вирішенні питань місцевого значення, в користуванні матеріальними і духовними благами територіального співтовариства.

Список використаних джерел:

1. Батанов О. В. Муніципальне право України : підруч. / О. В. Батанов. – Х. : ТОВ «Одисей» 2008. – 528 с.
2. Баймуратов М. О. Локальна система захисту прав людини в Україні: сутність та становлення / М. О. Баймуратов // Юридична освіта і правова держава : зб. наук. праць. – Одеса, 1997. – 348 с.
3. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. у двох томах / за ред. В. Б. Авер'янова. - К. : Юридична думка, 2004. – Т. 1 : Загальна частина. – 2004. – 584 с.

Свирский Борис Михайлович
Економико-правовой факультет
Мариупольский государственный университет

ГЕНЕЗИС КУЛЬТУРНЫХ ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА И ГРАЖДАНИНА.

Конституция Украины закрепила весь комплекс прав и свобод человека и гражданина, включая и культурные права. Это стало следствием долговременных дебатов относительно их природы, понятия, классификации, а также реальных возможностей и надежных гарантий, защиты и надлежащего обеспечения.

Права и свободы человека и гражданина в области культуры стали результатом длительного исторического развития. На начальном этапе развития общества были провозглашены политические и экономические права. Известно, что в античные времена в Риме и в Греции плагиат и «литературная кража» достаточно строго карались.

В истории развития науки, литературы, искусства, техники и т.п. прослеживается несколько этапов, которые существенно отличались один от другого и последовательно сменяли друг друга. Первый этап – один из старейших, который, нам практически не известен. Его правовые истоки в исторической литературе не просматриваются. Этот этап существовал приблизительно до XII в.

Второй этап развития культурных прав и свобод человека и гражданина проходил через становление правовой защиты результатов творческой деятельности и характеризуется – привилегиями. Этот период охватывает приблизительно XII – XVIII в.в. Привилегия предоставлялась определенному лицу, как правило, приближенному к первому лицу, и давали ему исключительное право, то есть полное преимущество перед другими. Она могла иметь место в самых разных преимуществах, облегчениях, освобождениях от сборов и налогов, предоставлении монополии и т.д.

На то время среди стран, достигших наивысшего экономического развития, выделялась Англия, в Англии привилегии начали предоставляться уже в XII в. и до XV в. предоставлялись королевской властью. Особыми привилегиями поддерживалось создание новых производств по импортной технологии. В России первый нормативный акт о привилегиях был принят в 1723 году под названием «Правила выдачи привилегии на заведение фабрик». Этим актом в определенной мере была упорядочена выдача привилегий. [1]

Следующий так называемый этап интеллектуальной собственности характеризуется её интернационализацией. Начало ему было положено 20 марта 1883 года принятием Парижской конвенции об охране промышленной собственности. Интернационализация, безусловно, расширилась и на сферу литературно-художественной деятельности, в связи с чем, в 1886 году была принята Бернская конвенция об охране литературных и художественных произведений, а также был основан Международный союз по защите литературных и художественных произведений.[2]

Вместе с тем необходимо заметить, что возникновение термина «интеллектуальная собственность» приходится на конец XVII в. он впервые появился во французском законодательстве на почве естественного права, которое получило своё наиболее последовательное развитие в трудах французских философов - просветителей (Вольтер, Дидро, Гольбах, Гельвеций, Руссо). В соответствии с этой теорией право создателя какого-либо творческого результата (литературное произведение, изобретение) является его неотъемлемым естественным правом, которое возникает из самой сути творчества и «существует независимо от признания этого права государственной властью».

Понимание под основными фундаментальными правами конституционных прав получило достаточно широкое распространение с середины XIX в. В специальной литературе стало обычным рассматривать конституционные права как основные права. Они составляют стержень правового статуса индивида, в них коренятся возможности возникновения других многочисленных прав (в т.ч. культурных), необходимых для нормальной жизнедеятельности человека. Эти права очень важны для индивида, его взаимодействия с другими людьми, с обществом и государством. От основного права может отпочковываться значительное количество других прав индивида.

Основные фундаментальные права и вытекающие из них иные права и свободы обеспечивают различные сферы жизни человека: личную, политическую, социальную, экономическую, культурную. В соответствии с этим они и структурируются по группам и наименованиям. Однако эти права относятся не только к различным сферам жизнедеятельности, но они различаются по времени возникновения. Отсюда – появление понятия «поколения прав человека».

К первому поколению прав человека принадлежат такие либеральные ценности, которые были сформулированы в процессе осуществления буржуазных революций. К ним относятся – право на свободу мысли, совести и религии, право каждого гражданина на ведение государственных дел, право на равенство перед законом, право на жизнь, свободу и безопасность личности, и т.д.,

С научно - техническим прогрессом XIX в., с переходом общества от традиционных к либеральным цивилизациям, которые потребовали гуманистического содержания либерализма с обеспечением достойного уровня жизни людей и социальной направленности государства, начинают формироваться права второго поколения, которые направлены на борьбу народов за улучшение своего экономического уровня, повышения культурного статуса, (так называемые позитивные права). Для реализации этих прав требуется организационная, координирующая и иные формы деятельности государства по их обеспечению.[3]

Общепринято считать культурные права и свободы правами второго поколения, хронологические границы которых обозначены первой половиной XX в. Однако отдельные его элементы в том или ином контексте появились значительно ранее. Так, Французская Декларация прав человека и гражданина 1789 г. впервые на законодательном уровне закрепила принцип формального равенства всех граждан перед законом и заложила основы универсальной концепции прав человека. Более того, термин «права человека» появился впервые именно в Декларации. Среди важнейших прав и свобод человека в этом документе (ст.11) отмечалось, что свободное выражение мыслей и мнений есть одно из драгоценнейших прав человека; каждый гражданин мог высказываться, писать и печатать свободно, отвечая лишь за злоупотребление этой свободой в случаях, предусмотренных законом. Никто, не должен испытывать стеснения своих взглядов, даже религиозных, при условии, что их выражение не нарушает общественный порядок установленный законом. [4]

Охрана прав на результаты интеллектуальной деятельности введена сравнительно недавно – немногим более 200 лет назад. Так, во вводной части французского патентного закона от 7 января 1791 года говорилось, что «всякая новая идея, провозглашение и осуществление которой может быть полезным для общества, принадлежит тому, кто её создал, и было бы ограничением прав человека не рассматривать новое промышленное изобретение как собственность его творца.

Упоминание на территории Украины одной из первых норм культурных прав человека и гражданина – права на образование было закреплено в Гадячских статьях (1658г.), а в дальнейшем регламентировалось в Конституции П. Орлика (1710г.),

Правам и свободам человека, в том числе культурным, большое значение придавалось на протяжении всей украинской истории. Значительным обоснованием вопросов прав и свобод человека в последней четверти XIX в. занимался М. Драгоманов. В конституционном проекте «Свободный союз» он впервые не только дал перечень основных прав и свобод человека и гражданина, но и обозначил гарантии их реализации и защиты. Концепция прав человека М. Драгоманова базировалась на органическом соединении политических и общественных прав с социальными, экономическими, национальными и культурными правами. Особое место в них отводилось свободе совести, слова, печати, созданию обществ, союзов и т.п. Гуманистические политико-правовые концепции М. Драгоманова приобрели дальнейшее развитие в трудах М. Грушевского, в том числе в его конституционном проекте 1905 г. [5]

Каждый народ сделал свой вклад в развитие идей о правах человека, разрешая эту проблему в зависимости от исторических обстоятельств своего бытия. Свидетельством этого есть то, что конституции некоторых европейских стран наряду с признанными классическими гражданскими и политическими правами включали статьи и предписания правительственных обязательств в сфере образования. Культурные права были включены в тексты мексиканской 1917г., немецкой 1919г., конституций, первой советской конституции 1918 г.

Тем не менее, еще в октябре 1917 года один из руководителей УНР В. Винниченко провозгласил декларацию Генерального секретариата, где в специальном разделе рассматривался вопрос организации народного образования на демократических национальных началах.

Определенное внимание культурным правам уделялось принятой Центральной Радой 29 апреля 1918 года Конституции Украинской Народной Республики, где в ст.1 раздела «Общие положения» подчеркивалось,

что Украина восстановила своё государственное право для лучшей обороны своего края, а также для «полного обеспечения права и охраны вольностей, культуры и благосостояния своих граждан».[6]

Гарантию осуществления культурных прав можно найти в проекте «Основ государственного устройства Галицкой республики» от 30 апреля 1921 г., где провозглашалось право на получение образования в различных учреждениях образования, в том числе и для представителей национальных меньшинств.

Необходимо отметить, что в 20-30 годах XX в. советская власть делала определенные усилия по развитию культуры, в том числе и национального образования как коренного населения, так языков и образования представителей национальных меньшинств, проживающих в Украине. Одним из первых законодательных актов в этом направлении был Кодекс законов о народном образовании УССР, в котором было закреплено право на национальное образование.[7]

Конституции СССР (1936г.) и УССР (1937г.) в соответствующих разделах уделяли внимание культурным правам и прежде всего, праву граждан республики на образование. Наряду с реализацией права на общеобязательное начальное бесплатное обучение, гражданам предоставлялось право на объединение в культурные, технические и научные союзы.

Важнейшим концептуальным этапом в становлении культурных прав и свобод человека и гражданина стало принятие ООН Всеобщей декларации прав человека, где соответствующие нормы определили генеральную линию дальнейшего развития этого вида прав, а именно, что каждый человек имеет право на образование. Образование должно быть направлено к полному развитию человеческой личности и к увеличению уважения к правам человека и основным свободам. (ст.26); каждый человек имеет право свободно участвовать в культурной жизни общества, наслаждаться искусством, участвовать в научном прогрессе и пользоваться его благами. (ст.27)

В 1966 году права социального, экономического и культурного характера были отделены от политических и гражданских прав, в результате чего были приняты два отдельных пакта: Международный пакт о гражданских и политических правах и Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах. [8]

И только в 1993 году Всемирная конференция по правам человека в Вене провозгласила положение о неделимости и взаимозависимости всех прав человека, включая экономические, социальные и культурные, что порождает обязанность всех государств поощрять и защищать все права и свободы человека.

Конституция УССР 1978 года в системе прав и свобод человека и гражданина приоритет предоставляла социально-экономическим и культурным правам по отношению к иным видам прав. Реализация этих прав гарантировалась широким спектром возможностей их воплощения. Это было прежде всего право на образование, пользованием достижений культуры, свободой научного, технического и художественного творчества и т.п.

Одним из первых законодательных актов, принятых на волне национально-освободительной борьбы, был Закон УССР «О языках в Украинской ССР, в котором определялось, что Украинская ССР признает животворность и общественную ценность всех национальных языков и безоговорочно гарантирует своим гражданам национально-культурные и языковые права...[9]

Дальнейшим шагом демократизации общества и построения независимого государства стало принятие в 1990 году Декларации о государственном суверенитете. Декларация признавала самостоятельность республики в решении вопросов науки, образования, культурного и духовного развития украинской нации...[10]

Тем не менее, фактически до 1990 года национальное законодательство в сфере культуры состояло из одного Закона СССР «Об охране и использовании памятников истории и культуры» от 29 октября 1976 года. Однако следует отметить, что в переходный период были приняты важные нормативные документы, которые содействовали сохранению культуры в рыночных условиях. Так, значительную роль в сохранении национального культурного наследия сыграло постановление Совета Министров Украинской ССР от 25 августа 1990 г., которое предусматривало предотвращение незаконного вывоза за границу произведений искусства и предметов антиквариата, которые представляют значительную художественную, историческую или иную культурную ценность. Вместе тем, оно не могло развязать проблемы отсутствия в стране системы законодательных актов, регулирующих отношения в сфере искусства.

В принятой 28 июня 1996 года Конституции Украины собственно культурным правам и свободам человека и гражданина посвящались ст.ст. 53, 54, которые в целом обозначили национальную структуру культурных прав и свобод человека и гражданина.

Таким образом, принятие этих международных и национальных нормативно-правовых документов явилось огромным шагом в развитии культурных прав и свобод человека и гражданина, в расширении каталога этих прав, их обогащении.

Список используемой литературы:

1. Право интеллектуальной собственности //акад. курс. автор. кол. рук. П. Подопригора К., 2004. С.53
2. Л. Сусликов, В, Дёрдяй, Патентоведение. Киев – 2005 С .16
3. Общая теория прав человека (рук. авт. кол-ва Е. Лукашева) Изд. Норма, М., 1996, С. 21

4. Декларация прав человека и гражданина 1789 г.: история и современность / Советское гос-во и право. – 1989. - №7. С. 50.
5. Ю. Соколенко. Историко-правовые аспекты культурных прав и свобод человека в Украине / Гос-во и право. Сб. научных трудов., юрид. и полит. науки № 20. С.148
6. Конституционные акты Украины 1917-1920. Неизвестные Конституции Украины. – К.; Философская и социологическая мысль. 1992. – С.92
7. Украинско-греческий международный научный юридический журнал /Сравнительно-правовые исследования, 2005. №1 Мариуполь-Киев
8. Принят резолюцией ГА ООН от 16 декабря 1966 г. (ратиф. Указом ПВС УССР № 2148-VIII от 19.10.1973 г.)
9. Закон УССР «О языках в Украинской ССР от 28 октября 1989 года /Ведомости Верховной Рады (ВВР), 1989, № 45 ст.631
10. Закон УССР «О языках в Украинской ССР от 28 октября 1989 года /Ведомости Верховной Рады (ВВР), 1989, № 45 ст.631

Серёгин А.В.,
к.ю.н., доцент
кафедры теории и истории государства и права
Южного федерального университета
(г. Ростов-на-Дону, Россия)

ПРОЕКТ АНАРХИСТСКОЙ РЕСПУБЛИКИ В РАБОТАХ М.А. БАКУНИНА

М.А. Бакунин (1814-1876 гг.) - великий русский философ и революционер, исключительно негативно относился к монархической форме правления. Его идеи оказали существенное влияние на развитие политических доктрин, как в самой России, так и во всём мире. В конце XX – начале XXI вв. под влиянием глобального экономического кризиса анархистские идеи стали популярны в Греции.

Кроме того, М.А. Бакунин был принципиальным противником марксистского подхода к организации социалистического общества. Придуманное К. Марксом государство диктатуры пролетариата он называл тюрьмой, а поэтому агитировал славянский и немецкий пролетариат не вступать в социал-демократические партии. По его мнению, они принесут народам не освобождение, а новую форму порабощения. Диктатура пролетариата начнётся с захвата политической власти и её усиления, а затем передачи в этом виде «в полное распоряжение своих благодетелей, опекунов и учредителей – начальников коммунистической партии, словом г. Марксу и его друзьям, которые начнут освобождать по-своему» [1, с. 482].

Дискутируя с лидерами марксистского движения, М.А. Бакунин отстаивал точку зрения, согласно которой пролетариат не должен создавать государство нового типа, а наоборот, захватив власть, разрушить его. «Если есть государство, - писал он, - то непременно есть господство, следовательно, и рабство; государство без рабства, открытого или маскированного, немыслимо – вот почему мы враги государства» [1, с. 482].

Вместе с тем, в марте 1848 г. в парижской газете «Реформа» была опубликована статья М.А. Бакунина, в которой говорилось, что революционное движение будет продолжаться до тех пор, пока весь европейский континент, включая и Россию, не превратится в федеративную демократическую республику. Автор статьи утверждал, что революция погибнет, если в какой ни будь стране останется существовать монархическая форма правления. «Я – русский, и мысли мои, естественно, принадлежат России. Оттуда ждут первых громов революций» [2, с. 256], - писал М.А. Бакунин.

В июне того же года в г. Праге он разработал программный документ для славянских народов, где указывал конечные цели революции: достижение независимости всех народов, составляющих славянское племя, создание славянского федеративного союза во главе со Славянским Советом (Славянской Радой). Этот высший орган должен был, по плану М.А. Бакунина, руководить «всем славянством как первая власть и высокий суд, все обязаны подчиняться его приказам и выполнять его решения» [3, с. 302]. Шестой пункт документа гласил: «Только Совет имеет право объявлять войну иностранным державам. Никакой отдельный народ не может объявлять войну без согласия всех, так как вследствие объединения все должны участвовать в войне каждого, и ни один не может оставить братское племя во время беды» [3, с. 303]. Войны между славянами объявлялись позорным явлением и запрещались.

Россию будущего М.А. Бакунин описывал, как государство бессловное, во главе с выборным представительным органом – Всенародным Земским Собором, с национально территориальным разделением всех народов, живущих на её просторах [4, с. 41].

По его мнению, революционная партия должна была добиваться:

- 1) «чтобы вся земля русская была объявлена собственностью целого народа, так, чтобы не было ни одного русского, который бы не имел части в русской земле» [4, с. 41];

2) народно-общинного самоуправления, волостного уездного, областного, и наконец государственно-го, «с царём или без царя, всё равно и как захочет народ. Но чтоб не было в России чиновничества и чтоб централизация бюрократическая заменилась вольною областною федерацией» [4, с. 41].

Россия планировалась как федеральный союз Польши, Украины, прибалтийских народов и народов Закавказья. В свою очередь, Россия должна была войти в Великую вольную федерацию славянскую, «где каждый народ, велик или мал, будет вместе и вольным и братским с другими народами» и в трудное время должен стоять «за всех, и все за каждого, и чтоб не было в братском союзе особенных государственных сил, чтоб не было ничьей гегемонии, но чтоб существовала единая и нераздельная общеславянская сила» [4, с. 43].

М.А. Бакунин подробно описал форму послереволюционной организации, основу которой составляли автономные общины. «Община представляет политическое единство, маленький независимый мир, основанный на индивидуальной и коллективной свободе всех её членов, - писал он, - и состоящий из свободных членов ассоциации и отдельных индивидов» [5, с. 344]. Община управлялась выборными властями. В обязанность общины входило: выработка хартии (законов) общины, воспитание и обеспечение детей обоих полов до их совершеннолетия, регистрация, узаконивание и постановка на общественный контроль ассоциаций (научных, художественных, литературных, сельскохозяйственных, промышленных и т.д.), которые образуются внутри общины. «По всей видимости, - отмечает И.А. Иванников, - этими вопросами занимался Совет общины» [6, с. 11]. Общине запрещалось регистрировать и давать разрешения на строительство монастырей, организацию религиозных объединений и других ассоциаций, члены которых откажутся, даже добровольно, от своей свободы. Члены общины должны были выбирать свой суд, который рассматривал бы споры, возникающие между ассоциациями и её членами, а также между отдельными индивидами. Самым тяжким наказанием провозглашалось лишение покровительства общины. Приговор общинного суда мог быть обжалован в федеральном суде общин.

Данное устройство общинной жизни М.А. Бакунин считал идеальным для русского народа. Но «русский народный идеал, - писал он, - будет реализован лишь тогда, когда удастся уничтожить такие черты в народе, как патриархальность, поглощение лица миром, веру в царя и православную веру» [7, с. 512]. Уничтожить патриархальность можно было при перестройке общинного быта, в котором признавалась власть старших по возрасту и отцов в семьях. Над этими замкнутыми автономными общинами «стоит царь, которого крестьяне воспринимают как отца «всей России». Поэтому борьбу с патриархальностью в общине он рассматривал как форму борьбы против царской власти [7, с. 512].

Наряду с этим, идеолог анархизма не учёл, что с разрушением патриархальности и семьи – погибнет не только русский народ, но и всё славянское племя, ибо его захватит разврат, который приведёт к космополитизму и потере национальной самоидентификации и самобытности.

Федеральный союз общин – это вторая структурная единица в системе социальной организации человечества. Федеральный союз образовывал округ (провинцию). «Управлением, администрацией и судом провинции, - писал М.А. Бакунин, - будет ведать законодательное собрание провинции, состоящее из депутатов всех общин, президент и суд провинции, избранные или общинами, или этим законодательным собранием» [5, с. 344].

Таким образом, при условии, когда общиной будет управлять президент, допускалась возможность его плебисцитарных выборов. В обязанности законодательного собрания провинции входило: регистрация хартий общин, составление хартии провинции. Провинциальный суд выполнял роль суда второй и последней инстанции по делам, рассмотренным в общинных судах, а также являлся судом первой инстанции по делам, касающимся межобщинных отношений. Приговор провинциального суда мог быть обжалован в национальный суд.

Провинции по плану М.А. Бакунина, объединялись в национально-территориальные образования на федеральной основе. Каждое такое образование избирало своего президента, национальное законодательное собрание и национальный суд. Эти высшие органы нации утверждали хартии провинций. «Любая провинция, отказавшаяся изменить свою основную хартию, объявляется бунтовщиком и как таковая лишается национального покровительства. Она может подать апелляцию на этот приговор в верховный международный суд» [5, с. 345]. Национальный суд наделяется правом рассматривать дела провинциальных судов в качестве суда второй и последней инстанции.

Все национально-территориальные образования создавали свои национальные вооружённые силы.

М.А. Бакунин планировал объединить на добровольной основе все национально-территориальные образования. Высшими органами международной федерации объявлялись Директория и Высший международный великий совет, которые должны были состоять из членов, избранных непосредственно всеми нациями. Высшая международная Директория находилась под контролем Высшего международного совета. Она представлялась М.А. Бакунину как великое единство, лагерь, революционная родина свободы. Высший международный суд был в его плане третьим важнейшим институтом международной федерации. Данный орган должен был выносить решения как последняя инстанция во всех спорах между нациями и провинциями [5, с. 345]. Фактически для международного содружества наций М.А. Бакунин разработал модель коллегиальной республики. Этот опыт вполне можно использовать в современных интеграционных процессах между славянскими государствами.

Что касается России, то она, как и раньше, наделялась особенностями, которых нет на Западе, и в первую очередь вольно-экономической общиной, которую М.А. Бакунин считал готовым материалом для построения общества будущего. Русским, как и всем славянам, свойственна связь общинная, братская. Этот гостеприимный народ пал жертвою немецкого завоевания со второй половины X в. Поэтому государство, в представлении М.А. Бакунина, было навязано восточным славянам. В создании русского государства «участвовали и татарский кнут, и византийское благословение, и немецкое чиновно-военное и полицейское просвещение» [7, с. 330]. Великороссы и другие народы России участвовали в создании этого государства своими спинами и поэтому одни из первых должны начать мировую стихийно-социальную революцию, конечной целью которой будет разрушение государства и построение конфедераций народов.

Использованная литература:

1. *Бакунин М.А.* Государственность и анархия. // Бакунин М.А. Философия. Социология. Политика. – М., 1989.
2. *Бакунин М.А.* Мировое значение февральской революции. // Собрание сочинений и писем. 1828-1876 гг. Т. 3. – М., 1934.
3. *Бакунин М.А.* Основы новой славянской политики. // Собрание сочинений и писем. 1828-1876 гг. Т. 3. – М., 1934.
4. *Бакунин М.А.* Народное дело. Романов, Пугачёв или Пестель? – Лондон, 1862.
5. *Бакунин М.А.* Международное тайное общество освобождения человечества. // Революционная ситуация в России в 1859 -1861 гг. – М., 1974.
6. *Иванников И.А.* В поисках идеала государственной формы России (из истории русской политико-правовой мысли второй половины XIX – XX вв.). Ростов н/Д., 2000.
7. *Бакунин М.А.* Государственность и анархия. // Бакунин М.А. Философия. Социология. Политика. – М., 1989.

Сеногонова К.Є.
студентка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ – ВИЩИЙ ОРГАН ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Кабінет Міністрів України безумовно є вищим органом у системі органів виконавчої влади в Україні. На сучасному етапі він координує та спрямовує діяльність міністерств, інших центральних органів виконавчої влади. Вони, в свою чергу, забезпечують додержання прав і свобод людини та громадянина, виконання Конституції та законів України, актів Президента України, проведення вдалої державної політики у відповідних сферах суспільного та державного життя. Панівне становище Кабінету Міністрів пояснюється тим, що решта центральних органів виконавчої влади підзвітні та підконтрольні йому, він навіть може скасовувати їх акти повністю або в окремі частині [1, ст. 21].

Подібне місце Кабінету Міністрів могло викликати свавілля і зловживання владою. Чинна Конституція не дозволила цього. Проблема вирішена завдяки закріпленому в ній повноваженням Кабінету Міністрів у відносинах з Президентом України, Верховною Радою України, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування та об'єднаннями громадян. Кабінет Міністрів України відповідальний перед Президентом України та підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України у межах, передбачених у статтях 85, 87 Конституції України [2, ст. 113]. Понад цього, Кабінет Міністрів України здійснює підготовку проектів актів Президента України, вносить їх на розгляд Президенту України, забезпечує виконання виданих ним доручень і реалізацію його програм. [1, ст. 25]. Звісно, механізм взаємодії виконавчої, законодавчої та судової гілок влади вимагають більш детального вивчення, але вже можна стверджувати, що Україна вже стала на шлях перетворення у цілком незалежну, демократичну, вільну державу. Ще кілька десятиріч тому український народ навіть не міг уявити, що є розподіл влади, не беручи до уваги, як саме він здійсниться та як функціонуватиме у країні. Зараз Українська держава може бути гідним суперником на світовій арені. Сучасний механізм гарантує принцип відособленості гілок влади, забезпечує їх відповідальність перед законом.

Система центральних органів виконавчої влади є складовою системи органів виконавчої влади. Вищим органом останньої є Кабінет Міністрів України. Повноваження міністерств – забезпечення формування та реалізації державної політики в одній чи декількох сферах. До повноважень інших центральних органів виконавчої влади відносять окремі функції з реалізації державної політики [3, ст. 1].

Однією з головних проблем Кабінету Міністрів України є його склад. Відсутність гідних кадрів, працьовитих, розумних і досвідчених призвела до щоденних суперечок та конфліктів. Останні не лише стримують країну від подальшого розвитку, а й поглиблюють існуючу кризу. На жаль, саме нездатність знайти компроміси у політичних питаннях та співпрацювати задля єдиної мети зумовлюють обурення та зневіру народу.

Беручи до уваги досвід Європейського Союзу, Великої Сімки, можна сміливо стверджувати, що процес формування і розвиток системи органів виконавчої влади, її організаційної структури відбувається згідно до актуальних зовнішніх і внутрішніх функцій держави. Сьогодні важливо створити сприятливі умови для результативної діяльності міністерств. В першу чергу, - усунути всі існуючі недоліки, покращити законодавчу базу, регулюючи злагоджену роботу між Кабінетом Міністрів та іншими органами виконавчої влади, враховуючи світову практику. Так, у Франції діють 16 міністерств: комунального господарства, житла й транспорту, економіки, фінансів й промисловості; у Польщі – 15, Японії – 12. Водночас таке різноманіття не знає безладу, бо в країнах наявні автономні визначенні сфери діяльності, функції органів виконавчої влади майже не дублюються, тому й немає суперечок та прикрих політичних помилок.

Ще одним важливим кроком у вирішенні вищезгаданих проблем є чіткий розподіл сфер діяльності центральних органів виконавчої влади, виходячи з особливого місця в системі Кабінету Міністрів. Одним з найуспішніших прикладів є Японія. Вищим органом в системі органів виконавчої влади є Кабінет Міністрів Японії. Відповідно до чинної Конституції країни, він контролює діяльність міністерств та інших органів виконавчої влади. Державні органи виконавчої влади поділяються на адміністрації, міністерства, управління та комітети. Комітети і управління є автономними органами у складі Кабінету Міністрів або міністерств. Окреме місце в Японії належить Рахункова та Кадрова палати [4, ст. 8]. Вищезазначений розподіл забезпечив вражаючу стійкість та безперебійну роботу Кабінету Міністрів та інших органів виконавчої влади в сучасному світі.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Кабінет міністрів України» від 07.10.96 р.- № 2591-VI //Голос України від 13.10.2010р.
2. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
3. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17.03.2011р.№3166- VI //Голос України від 09.04.2011-№65
- 4.Закон Японії про організацію державних органів виконавчої влади 1948р.

Скудар Є.О.
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА МАТЕРІАЛАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Правове забезпечення прав і свобод громадян в сфері публічного управління – це здійснюване державою за допомогою адміністративно-правових норм і сукупності адміністративно-правових засобів упорядкування суспільних відносин з метою юридичного закріплення, охорони, реалізації і розвитку прав і свобод громадян у сфері діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Оскільки відповідні суспільні відносини регулюються нормами адміністративного права, правове забезпечення прав і свобод громадян в сфері публічного управління носить адміністративно-правовий характер.

Права і свободи громадян, що реалізуються у публічному управлінні, необхідно розуміти як їх можливості реалізації своїх вимог щодо надання певних, гарантованих Конституцією і законами України благ з боку органів державного управління та місцевого самоврядування.

Права і свободи громадян у сфері публічного управління включають п'ять груп: 1) права і свободи, як реалізуються громадянами та іншими фізичними особами за умови їх активної участі у публічному управлінні; 2) права і свободи, що потребують наявності сприяння інститутів публічної влади; 3) права і свободи, що гарантуються адміністративно-правовим захистом органів держави; 4) права і свободи, що реалізуються за сприяння громадських організацій; 5) права і свободи, які реалізуються громадянами, які виконують функції представників органів державної влади та місцевого самоврядування.

У сучасній правовій науці традиційно виділяють три покоління прав і свобод людини. Однак на підставі аналізу сучасних тенденцій розвитку суспільних відносин можна констатувати, що існує і четверте покоління прав людини, яке почало формуватися в 1990-х роках ХХ ст. Звертаючись до зарубіжного досвіду слід відзначити таку новаційну категорію Хартії Європейського союзу про основні права, як «право на цілісність особи». П. 1 ст. 3 встановлює, що кожна людина має право на власну фізичну і душевну цілісність, а п. 2 конкретизує: при застосуванні медицини і біології повинні особливо дотримуватися: добровільна і належним чином оформлена згода зацікавленої особи відповідно до правил, встановлених законом; заборона застосування евгеніки, особливо її частини, що має за мету селекцію людей; заборона використання людського тіла і його частин як джерела прибутку; заборона відтворення людини за допомогою клонування.

Своє практичне втілення у площину суспільних відносин правове забезпечення прав і свобод громадян у сфері публічного управління знаходить через функціонування адміністративно-правового механізму забезпе-

чення означених прав і свобод. Адміністративно-правовий механізм забезпечення прав і свобод громадян у сфері публічного управління – це процес діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування щодо створення належних умов реалізації, охорони та захисту прав і свобод громадян від протиправних дій, шляхом виконання матеріальних і процесуальних юридичних засобів та способів. Він включає наступні елементи: а) норма права; б) правовідносини; в) принципи прав і свобод громадян; г) стадії їх забезпечення; д) гарантії здійснення прав і свобод громадян; е) юридичні факти; є) акти застосування норм права. Механізм правового забезпечення покликаний здійснювати за допомогою правових засобів упорядкованість суспільних відносин відповідно до цілей і задач правової держави. Названий механізм є необхідним для підтримки законності і правопорядку як основи і невід'ємної умови нормального життя цивілізованого суспільства.

У механізмі адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини норми адміністративного права займають основне, фундаментальне місце. Саме від їх чіткого формулювання у текстах нормативно-правових актів, від їх правильного застосування залежить додержання прав і свобод людини і громадянина в нашій державі. Лише маючи ефективну систему правових норм у сфері публічного управління можна досягти режиму законності в Україні. При цьому доцільно виділити наступні їх види: 1) за цільовим призначенням: регулятивні та охоронні; 2) за предметом правового регулювання: матеріальні та процесуальні; 3) за юридичним змістом: зобов'язуючі, забороняючі, уповноважуючі, стимулюючі (заохочувальні); 4) за дією у часі: постійні та тимчасові; 5) за дією у просторі: загальні, регіональні, місцеві; 6) за юридичною силою: норми законів; норми підзаконних актів; 7) за дією по колу осіб: норми, регулюючі діяльність державних організацій і їх працівників, недержавних організацій, громадян, осіб без громадянства та іноземців, а також різних суб'єктів; 8) за рівнем узагальнення правових норм: загальні та спеціальні.

Правовідносини у сфері публічного управління мають такий же елементарний склад, як і правовідносини інших галузей права, тобто включають учасників правовідносин, їхні права і обов'язки і те, з приводу чого виникають ці правовідносини. Водночас правовідносини за участю громадян, що виникають в процесі реалізації їхніх прав і свобод у сфері публічного управління, мають певні особливості. Головною їхньою особливістю є те, що громадяни як учасники цих правовідносин виступають у якості приватних осіб, тобто реалізують свої особисті загальногромадські права і свободи. Через це правовідносини між громадянами, що наділені правами і обов'язками у сфері публічного управління, з одного боку, і органами держави (їхніми посадовими особами), наділеними владними повноваженнями, з іншого, можуть виникати тільки на визначених законом підставах, а саме: у зв'язку з реалізацією громадянами приналежних їм за законом прав і свобод у сфері функціонування органів державної влади; у зв'язку з виконанням громадянами покладених на них обов'язків у зазначеній сфері; при вчиненні громадянами порушень своїх обов'язків, передбачених відповідними правовими нормами; при порушенні органами державної влади або їхніх посадових осіб прав і охоронюваних законом інтересів громадян. При цьому правовідносини громадян у сфері публічного управління мають свої специфічні, притаманні для них ознаки: 1) являють собою вид юридичного зв'язку; 2) врегульовані нормами права; 3) їх учасники є носіями відповідних прав та обов'язків; 4) суб'єкти правовідносин мають взаємозалежні юридичні права й обов'язки (якщо один суб'єкт правовідносин наділений правом, то на іншого покладається юридичний обов'язок); 5) є результатом волевиявлення сторін (суб'єкти правовідносин реалізують свої права і свободи за допомогою свідомих дій); 6) захищаються з боку держави: у разі невиконання або неналежного виконання обов'язків забезпечуються примусовими заходами. Структура правовідносин в сфері публічного управління включає в себе такі елементи: 1) суб'єкти (сторони, учасники) правовідносин, наділені властивістю правосуб'єктності (сукупності правоздатності та дієздатності, що включає деліктоздатність); 2) зміст правовідносин, тобто суб'єктивні права та юридичні обов'язки, якими наділяються його учасники, а також їхні можливі заохочення і відповідальність; 3) об'єкт (він же часто і предмет) правовідносини, тобто фактичну поведінку його учасників, на яку спрямоване правове регулювання; 4) підстави для виникнення правовідносин, тобто юридичні факти (події).[1]

Форми забезпечення прав і свобод громадян в сфері публічного управління – це зовнішній прояв адміністративно-правових заходів, які спрямовані не лише на охорону, а й на виявлення, оцінку та ліквідацію негативних наслідків, а також умов, що їх спричинили. При цьому реальне і найбільш ефективне забезпечення прав і свобод громадян в сфері публічного управління можливе при їх комплексному поєднанні. Це дасть можливість не лише активно і дієво боротися з правопорушеннями в даній сфері, а й не допускати та попереджувати їх вчинення. Також створення прогресивних форм забезпечення створить передумови для впровадження новітніх, більш адаптованих до сучасної моделі демократизму методів, способів та гарантій забезпечення прав і свобод громадян в сфері публічного управління.

Під методами адміністративно-правового забезпечення прав і свобод громадян слід розуміти, способи, прийоми практичної реалізації правозахисних завдань і функцій в повсякденній діяльності органів управління (посадових осіб) на основі закріпленої за ними компетенції у встановлених межах і у відповідній формі.

Ефективність і дієвість гарантій адміністративно-правового забезпечення прав і свобод громадян у сфері публічного управління залежить від розвитку громадянського суспільства, розвиненості інститутів правової держави, високого рівня правової культури населення і всіх ланок державного апарату, якості роботи нормот-

ворчих органів правоохоронних органів і їх посадових осіб. Комплексність і повнота гарантій – головна вимога, яка необхідна для ефективної діяльності всіх структур суспільства і держави.

Як свідчить аналіз імплементації ратифікованих Україною міжнародних правових актів, в яких закріплено права і свободи громадян у сфері публічного управління, у національне законодавство, певні їх положення не підкріплені відповідним правовим механізмом реалізації. Це потребує врахування кращих здобутків європейських держав в галузі судового прав особи у відносинах з органами публічної влади та більш високих стандартів, втілених в законодавстві окремих європейських держав.[2]

Не зважаючи на певні здобутки демократичних перетворень в нашій державі, сучасний стан реалізації прав і свобод громадян у сфері публічного управління характеризується наявністю численних проблем, до яких належать:

По-перше, недосконалість нормативно-правової бази, що обумовлено наступними факторами: відсутність або недостатня ефективність правового механізму реалізації закріплених у Конституції та законах України прав і свобод громадян у сфері публічного управління; недостатня узгодженість законів та підзаконних правових актів з вимогами міжнародних правових документів (у тому числі і ратифікованих Україною), в яких визначаються права та свободи громадян в означеній сфері; суперечності між законами, в яких закріплено певні права та свободи громадян у сфері публічного управління, і підзаконними правовими актами, переважно прийнятими на відомчому рівні, якими ці права та свободи обмежуються або не враховуються.

По-друге, недостатньо високий рівень правосвідомості представників органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, що знаходить свій прояв під час прийняття індивідуальних правових рішень і характеризується встановлених не передбачених Конституцією і законами України заборон щодо реалізації певних прав та свобод, витребуванні не передбачених вказаними правовими актами дозволів та інших документів, у випадку відсутності яких громадянин не має змоги реалізувати своє право; а також під час видання підзаконних правових актів, в яких ігноруються визначені Конституцією, законами України та ратифікованими нашою державою міжнародними правовими актами права та свободи громадян у сфері публічного управління.

По-третє, недостатньо високий рівень інформованості громадськості щодо таких, що готуються до прийняття, рішень органів законодавчої та виконавчої влади, а також органів місцевого самоврядування, які можуть безпосередньо вплинути на стан реалізації прав та свобод громадян у сфері публічного управління. На жаль, не зважаючи на існування численних правових актів, якими передбачено оприлюднення інформації про діяльність державних органів і органів місцевого самоврядування, практична реалізація цих вимог має чисельні вади, що не дає змоги представникам громадськості своєчасно ознайомитися та повідомити свою думку щодо важливих для них рішень.[3]

Список використаних джерел:

1. Авер'янов В. Нова доктрина українського адміністративного права: концептуальні позиції / В. Авер'янов // Право України. – 2006. – №5. – С. 11-17.
2. Гом'єн Д. Короткий путівник по Європейській конвенції з прав людини /Д. Гом'єн// – Львів : Кальварія, 1998. – 172 с.
3. Рабінович П. Право громадян на звернення проблеми та шляхи ефективізації здійснення /П.Рабінович// Вісник Академії правових наук України. - 1997. -№ 3. - С. 33-39.

Смехнов В.О.
студент 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Нещодавно був підписаний новий виборчий закон Президентом України «Про вибори народних депутатів України». В ньому прописано що вибори в Верховну Раду України проходять по мажоритарно-пропорційною системою. Сама ця змішана (мажоритарно-пропорційна) система чутлива до фальсифікацій, як що авжеж, створена заради вигоди однієї партії. Відтак, багато норм в законопроекті потребують публічного обговорення, дискусії для удосконалення та доопрацювання, як-то: практика парламентських виборів 1998 та 2002 року показала, що за рахунок застосування так званого «адміністративного ресурсу» в одномандатних виборчих округах, правляча партія може отримати значно більшу кількість місць в парламенті, ніж отримала б за умови застосування на виборах пропорційної системи; проведення виборів за змішаною системою послаблює фракційну структуру парламенту, підвищує кількість міжфракційних переходів депутатів; змішана система є менш сприятливою для розвитку внутрішньопартійної демократії, оскільки передбачає збереження голосування за «закриті» партійні списки. Все це та багато іншого показує проблематичність, даного закону, який формує Верховну Раду України.

Верховна Рада України це виборний колегіальний орган. Депутати України здійснюють свої повноваження на постійній основі. Вони не можуть мати інший представницький мандат або бути на державній службі.

Коли вступають на посаду, народні депутати складають присягу. Верховна Рада України формується за змішаною (мажоритарно-пропорційною) системою. Право бути обраним у депутати України починається з вісімнадцяти років, і при цьому мають право голосу. Воно реалізується через само висовування, або через Партію.

Вибори чергові, народних депутатів, проходять через кожні чотири роки в останню неділю березня, для проведення цих виборів не потрібне спеціальне рішення. Вибори позачергові до Верховної Ради України призначаються Президентом України та проходять в період 60 днів з моменту оголошення рішення про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України. Вибірчий процес включає такі етапи: 1. складання списків виборців; 2. утворення одномандатних округів; 3. утворення виборчих комісій; 4. висування та реєстрація кандидатів у депутати; 5. проведення передвиборної агітації; 6. голосування; 7. підрахунок голосів виборців та встановлення підсумків голосування і результатів виборів депутатів; 8. реєстрація обраних депутатів. Завершується виборчий процес оприлюдненням Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів.

Ці вибори організовують і проводять органи публічної влади. Виділяють три рівні цих органів: центральні, окружні та дільничні виборчі комісії. Центральна виборча комісія є постійно діючим державним органом у системі виборчих комісій і складається з 15 членів, які призначаються Верховною Радою України за поданням Президента України строком на 6 років. Закон передбачив спеціальну норму, спрямовану на забезпечення стабільності персонального складу Центрвиборчкому: після сформування його склад не може бути змінений більше ніж на третину протягом одного року. З 15 членів цієї комісії не менше семи (у тому числі голова, його заступник і секретар) повинні мати вищу юридичну освіту. Значна роль в організації і проведенні виборів на місцях відведена окружним і дільничним виборчим комісіям. Окружні виборчі комісії створюються Центральною виборчою комісією не пізніше як за 80 днів до дня виборів і припиняють свою діяльність через 10 днів після дня офіційного оприлюднення результатів виборів. Окружні виборчі комісії забезпечують підготовку та проведення виборів депутатів в межах одномандатного округу, створюють виборчі дільниці й дільничні виборчі комісії, реєструють кандидатів у депутати і встановлюють результати виборів по одномандатному виборчому округу, здійснюють підрахунок голосів, поданих на території округу. Дільничні виборчі комісії найбільше наближені до населення: вони перевіряють точність списків виборців на виборчій дільниці, забезпечують можливість ознайомлення виборців зі списком виборців, приймають і розглядають заяви про неточності у списку і вирішують питання про внесення відповідних змін до нього, завчасно надсилають виборцям іменні запрошення, організовують голосування на виборчих дільницях і т. ін. Утворюються ці комісії відповідними окружними комісіями не пізніше як за 35 днів до дня виборів і припиняють своє існування через 10 днів після офіційного оприлюднення результатів виборів. Вибори народних депутатів України фінансуються з Державного бюджету України.

Обраним по одномандатному округу вважається кандидат у депутати, який отримав більшість голосів виборців, які взяли участь у голосуванні, відносно інших кандидатів, що балотувались у даному виборчому окрузі. У випадку, коли до виборчого бюлетеня було включено лише одного кандидата у депутати, він вважається обраним, якщо кількість голосів, поданих за нього, перевищує кількість виборців, які не підтримали жодного з кандидатів у депутати по одномандатному виборчому округу. Якщо найбільшу і водночас однакову кількість голосів набрали два чи більше кандидати в депутати, проводиться повторне голосування по цих кандидатах. Рішення про визнання народного депутата обраним по одномандатному округу приймає окружна виборча комісія.

Список використаних джерел:

1. Кравченко В.В. Конституційне право України у визначеннях та схемах: Навчальний посібник -К.: Атіка, 2002
2. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>
3. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.
4. <http://www.litsa.com.ua/articles/3222/shchodo-problem-vivorchoi-sistemi-v-ukraini.htm>

Соколова Л.Д.
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

РЕФОРМУВАННЯ ЧИННОГО УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА В СФЕРІ МІГРАЦІЇ

4 серпня 2011 року набрав чинності Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту».

Безумовно, це важливий крок для українського суспільства на шляху до євроінтеграції, оскільки попереднє законодавство про біженців було дещо застарілим та мало функціональним в питаннях міжнародної міграції. Зокрема, гострою проблемою була відсутність інших, окрім статусу біженця, форм захисту шукачів притулку. Така ситуація створювала замкнуте коло: особа, яка не мала підстав для отримання статусу біженця, передбачених Конвенцією ООН про статус біженців 1951 року, зверталась до органу міграції і, звичайно, отриму-

вала відмову, що спричиняло ряд негативних наслідків для обох сторін, таких як постійні судові тяжби, відмови, нові звернення із заявами і, як результат, нелегальне перебування на території України або, частіше, подальша незаконна міграція до країн Євросоюзу у зв'язку з неможливістю реалізації своїх прав та безвихідь.

Новий Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» (далі - Закон) містить у собі ряд важливих нововведень, що регулюють порядок надання захисту і притулку іноземним громадянам та особам без громадянства.

Суттєвим кроком являються норми Закону щодо збереження і воз'єднання сімей іммігрантів. Так, відтепер, члени сім'ї особи, яку визнано біженцем в Україні, або особи, яка потребує додаткового захисту, або якій надано тимчасовий захист в Україні, мають право в'їхати на територію України з метою воз'єднання сім'ї і бути визнаними біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, або отримати тимчасовий захист. Таке положення являється важливим моментом і в галузі захисту прав дитини, яка в новій редакції Закону отримує легальний статус автоматично, одночасно з батьками. Але в той же час, закон не визначає статус і права повнолітніх дітей зазначеної категорії осіб. Тим самим норми п.24 ст.1 Закону дещо суперечать положенням ст. 4 цього ж нормативно-правового акту.

Ще одною новелою в сфері практичного захисту прав іноземців та осіб без громадянства є доповнення ч.1 ст.3 Закону. Так, зазначена норма окрім традиційних підстав набуття статусу біженця в Україні, таких як загроза стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань, тепер доповнена нормою «а також з інших причин, що визнаються міжнародними договорами чи міжнародними організаціями, учасниками яких є Україна, як такі, що не можуть бути повернуті до країн походження». Таке положення має посилити захист шукачів притулку та водночас позбавити відповідні державні органи та суди України можливості порушувати законні права іноземців та примусово висилати незаконних мігрантів на підставі відсутності у останніх вичерпного переліку причин для набуття легітимного статусу на території України.

Але ключовим моментом Закону, все ж таки треба вважати додаткові, окрім надання статусу біженця, механізми захисту шукачів притулку. І якщо «тимчасовий захист» стосується безпосередньо шукачів притулку з країн-сусідів, які мають спільний з нашою державою кордон, то поняття «додатковий захист», охоплює саме ту категорію шукачів притулку, які не підпадають під дію Конвенції 1951 року, як осіб, що мають підстави для отримання статусу біженця. Подібна норма в більш досконалому вигляді вже багато років закріплена і успішно використовується при розгляді питань про надання притулку іммігрантам в країнах ЄС. Але не можна не відмітити, що вже саме закріплення на законодавчому рівні додаткових схем допомоги має значно розширити коло дієвих механізмів при вирішенні питань про надання захисту іноземцям і особам без громадянства в Україні. Це в свою чергу полегшить роботу як правозахисних організацій, так й державних органів.

Зокрема, цей Закон не передбачає надання додаткового захисту особам, котрі піддаються «серйозній особистій загрозі, їх цивільному життю або особі з причин недиференційованого насилля в умовах міжнародного або внутрішнього збройного конфлікту».

Зміст даного Закону не містить в собі положень, що передбачає надання захисту особам, які підпадають під розширене поняття біженець, яке визначено в Керівництві УВКБ ООН по процедурам і критеріям визначення статусу біженця 1992 року. Згідно Конвенції 1951 року, національне законодавство має надавати йому можливість відігравати роль радника у визначенні статусу біженця. Адже на шляху до становлення і розбудови правової і демократичної держави важливо прислуховуватись до думки міжнародної авторитетної спільноти, рішення і керівництва якої не мають обов'язкової сили, але суттєво впливають на національне законодавство.

Але й документ не враховує ряд важливих моментів, які ще більше могли б наблизити українське законодавство до міжнародних стандартів. Так, законодавець чітко не врегулював питання забезпечення якісної та ефективної процедури розгляду та надання статусу біженця або додаткового захисту, не передбачено подальшого захисту осіб, які так і не отримали позитивної відповіді щодо отримання притулку в Україні, що й надалі спричинятиме потік незаконних мігрантів у країни Європейського Союзу. Також закон не гарантує захисту від катувань або жорстокого поводження, досить звужено і обмежено торкається процедури примусового видворення.

Тому закон потребує ще неабиякого вдосконалення.

В будь-якому разі, хочеться вірити, що прийняття Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» є першим, але не єдиним кроком на шляху до повного і якісного реформування чинного українського законодавства в сфері міграції та приведення його у відповідність з мінімальними міжнародними стандартами. Адже саме справедливе і ефективне регулювання міграційних процесів, являється невід'ємною рисою розвитку демократичної держави.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011. // Відомості Верховної Ради України 2011. - № 3671-VI. ст.187
2. Закон України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства" від 4 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. -1994. – №23. – Ст.161.
3. Конвенція ООН про статус біженців від 28 лип-ня 1951 року.

Спесивцев В.Б.
студент 3 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

«МЕРТВОЕ» ПРАВО. ТУПИК ПРАВРАЗВИТИЯ

Право, в любом из его пониманий, связано с определенными регламентированными правилами, распространяющихся на людей. Также, само право, и все, что с ним связано, было создано самими людьми с целью саморегулирования. Следовательно, право – институт социальный, «прочеловеческий» и «прочеловечный». Также общество создало специальный механизм, сопряженный с правом, целью которого было его физическое осуществление, поддержание (права) и прочие побочные цели – государство. С момента начала взаимодействия права и государства идея саморегулирования общества ради собственного блага с помощью тех правил, которые закладываются в право, как закон, была уничтожена, вместе с социальной составляющей права под давлением государства.

Государство – механизм принуждения, независимо от своей формы. Право, как закон – свод правил, обязательных к исполнению. Социум – это совокупность всех видов взаимодействия и форм объединения людей, которые сложились исторически[1]. Сам человек, homo sapiens, имеет одним из своих качеств способность мыслить, что ведет к его личной свободе, из чего следует, что социум – объединение свободных людей (лиц). Цепочка «право – правила – законы» имеет силу над индивидом лишь в пределах его социальной принадлежности, вне социума правила не действуют на него. То есть человек изначально не только свободен, но и вовсе не подвержен влиянию каких-либо ограничений, кроме физических.

В нынешнем состоянии право крайне оторвано от своего основания – социальной ориентации, и является скорее неестественным ограничением свободы человека, чем орудием его самоорганизации. Это является следствием влияния государства, с течением времени которое подчинило интересы права, как закона, своим, отвернув его от социальной ориентации, «прочеловечных» интересов общества, создавшего право. На данном этапе своего развития право заключается в писаных законах, тотально нормативных и фиксированных, основанием которым является обобщение интересов безликой массы граждан государства, диктующего эти законы. При этом индивидуальные качества человека, его психологический портрет и личные интересы поддаются оторванной от реальности оценке, полностью лишеной эмоционального окраса, что делает тот или иной закон бесчеловечным, так как он не учитывает реального мнения, поступков и позиций человека, всегда эмоционально окрашенных. К этому добавляется учет индивида лишь как одного из многих членов социума, без лояльного отношения к нему со стороны права, что лишь доказывает его сухость и отдаленность от своих основ.

Право, как закон, в данный момент является скорее институтом государства, чем социальным институтом, так как не только сама суть права, как закона, изначально ориентированного на интересы человека, подменена интересами государства, но и все значительные структуры, осуществляющие само право, защищающие, или охраняющие, являются государственными, а не общественными, что делает их обособленными от интересов социума. Под властью государства право превратилось в орудие контроля над обществом, а не его благоустройства.

В нынешнем своем состоянии развитие права находится в тупике, так как нормативизацию правил (законов) можно лишь углублять, как и отдаленность от интересов общества. Все попытки привнести в право социальную составляющую, с помощью регламента прав человека и прочих социальных прав, не меняют общую картину состояния права, как закона, так как они являются лишь нормативизированными и сухими мыслями законотворцев об интересах человека. То есть все «прочеловечные» идеи в праве проходят через призму интересов государства, а не общества. В конечном итоге развитие права тормозит уже привычное людям его видение, как перечня писаных законов, определяющих как им жить, и вообще атрибута государства, неспособного существовать в разрыве от него.

Список використаних джерел:

1. Википедия: свободная энциклопедия [Электронный ресурс] – режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Социум>
2. Лейст О. Э. Сущность права: Проблемы теории и философии права / МГУ им. М. В. Ломоносова. — М.: Зерцало-М, 2002. — 279 с.
3. Алексеев С. С., Архипов С. И. Теория государства и права. 1998.

Старковська Г.О.,
студентка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІЙНО – ПРАВОВИЙ СТАТУС ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ТА ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що розвиток і діяльність політичних партій і громадських об'єднань має велике значення для розвитку і становлення правової і соціальної держави. Плюралізм є основною ознакою демократичної форми правління, адже Україна зробила великий крок від однопартійної тоталітарної до багатопартійної політичної системи.

Проблематика теми дослідження полягає в тому, що сучасна тенденція до надмірної політизації права на об'єднання відбивається на законодавчій базі та може призводити до негативних наслідків у практиці реалізації даного права. Плюралізм звісно є позитивною рисою, але в Україні, особливо політичний, він надмірний.

При підготовці були використані праці наступних дослідників: Буроменського М.В., Копейчикова В.В., Опришка В.Ф., Орзіха М.П., Погорілка В.Ф., Тодики Ю.М., Фрицького О.Ф., Хавронюка М.І., Шемшученка та інших.

Мета полягає у визначенні конституційно-правового статусу політичних партій та громадських організацій, висвітленні основних проблем і недоліків, які виникають в процесі формування та функціонування цих об'єднань.

Регулювання правового статусу політичних партій, громадських об'єднань має два рівні - конституційний і поточний. До першого відноситься Конституція України, до другого - Закони України про політичні партії в Україні, про вибори народних депутатів України, про вибори Президента України, про Центральну виборчу комісію, про вибори депутатів Верховної ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських селищних, міських голів, про банки і банківську діяльність, про державну контрольно-ревізійну службу в Україні тощо.

Разом з тим, партії мають свій статут, який визначає передусім норми внутрішньопартійної демократії. У партійному статуті регламентується назва політичної партії, перелік статутних органів, порядок їх утворення, їхні повноваження та терміни цих повноважень, порядок вступу до політичної партії, зупинення та призупинення членства в ній, права та обов'язки членів політичної партії, порядок створення, загальну структуру та повноваження обласних, міських, районних організацій політичної партії та її первинних осередків, порядок внесення змін та доповнень до статуту та програми політичної партії, порядок скликання та проведення партійних з'їздів, джерела матеріальних, в тому числі фінансових, надходжень та порядок здійснення витрат політичної партії, використання її коштів та іншого майна, що залишилося після її ліквідації (саморозпуску) та ін.

Створення політичної партії супроводжується затвердженням її статуту та програми, обранням керівних та контрольно-ревізійних органів. Після створення відбувається власне реєстрація політичної партії, яку здійснює Міністерство юстиції України.

Важливе місце у розумінні сутності партій та оцінці їхньої ролі у житті суспільства посідає визначення функцій політичних партій. Так, американський політолог Л. Меркл називає такі головні функції політичних партій: підбір партійних і державних лідерів; «рекрутування і соціалізація» нових членів; вироблення заходів щодо впливу партій на суспільні інституції та соціальне середовище; розв'язання внутрішніх партійних протиріч, які виникають у процесі діяльності та будь-якого роду інших внутрішніх проблем.

Політичні партії є рівними перед законом. Органам державної влади, органам місцевого самоврядування, їх посадовим особам заборонено виокремлювати у своєму ставленні певні політичні партії чи надавати їм привілеї, а також сприяти політичним партіям, якщо інше не передбачено законом, у провадженні їх діяльності.

Втручання з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування або їх посадових осіб у створення і внутрішню діяльність політичних партій та їх місцевих осередків забороняється, за винятком випадків, передбачених законодавством. Гарантії діяльності політичних партій обумовлені характером відносин між ними та органами державної влади й місцевого самоврядування, що створюються за їх участю.

Перша гарантія полягає в тому, що політичні партії є рівними перед законом. Це означає, що органам державної влади та місцевого самоврядування, їх посадовим особам заборонено надавати їм привілеї, а також сприяти політичним партіям у провадженні їх діяльності.

Другу гарантію складає заборона органам державної влади та місцевого самоврядування або їх посадовим особам втручатися у створення і внутрішню діяльність політичних партій та їх місцевих осередків.

Третя гарантія закріплена в ст. 22 Закону України «Про політичні партії в Україні». Цією статтею передбачається відповідальність посадових осіб та громадян у випадках створення та участі у незареєстрованих політичних партіях, обмеження в правах чи переслідування громадян у зв'язку з належністю до політичних партій, необгрунтованої відмови в реєстрації політичних партій та інших порушень законодавства про політичні партії.

Ця гарантія має важливе значення на сучасному етапі державотворення, оскільки є суттєві протиріччя між проголошенням демократичного розвитку країни і рівнем політико-правової культури посадових осіб і громадян.

Отже, політична партія - це суспільне об'єднання, головною метою участі якого в політичному процесі є завоювання і здійснення (чи участь у здійсненні) державної влади в рамках і на основі конституції і діючого законодавства. Політична партія — це організація, що об'єднує індивідів на основі спільності політичних поглядів, визнання визначеної системи цінностей, що знаходять своє втілення в програмі, яка намічає основні напрямки політики держави. Вона має кваліфікаційні ознаки які притаманні тільки їй. При відсутності одного з них громадське об'єднання втрачає юридичну якість партії.

Список використаних джерел:

1. Поваляєва М. Інститути конституційного права України: поняття, ознаки та критерії розмежування // Право України. – 2007. – № 5.
2. Шаповал В. Суб'єкти конституційного права України: постановка проблем теоретичного визначення // Право України. – 2007. – № 8.
3. Панцир С. Політична система та громадянське суспільство: протистояння чи співіснування? // Проблеми й перспективи співпраці громадських організацій та політичних партій. - К., 2002, С. 11-12

Сушко Я.Р.,
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПОРЯДОК ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ ТА КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

На сьогоднішній день державна реєстрація суб'єктів господарювання має дуже важливе значення для розвитку підприємництва в Україні, але існує дуже багато прогалин в законодавстві завдяки яким ускладнюється можливість особи зареєструвати суб'єкт господарювання.

До законів якими регулюється процес державної реєстрації суб'єктів господарювання можна віднести такі: «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців», Цивільний Кодекс України, Закон України «Про господарські товариства», Господарський Кодекс України та інші.

Одна з перших проблем з якою стикаються особи які бажають зареєструвати суб'єкт господарювання, це можлива відмова у проведенні реєстрації. У Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» передбачений чіткий перелік підстав для відмови у проведенні останньої. Розглянемо їх детальніше.

Так, підставами для відмови у проведенні державної реєстрації є порушення порядку створення юридичної особи, який встановлено законом, зокрема: Наявність обмежень на зайняття відповідних посад, встановлених законом щодо осіб, які зазначені як посадові особи органу управління юридичної особи. Законодавство України встановлює ряд обмежень на здійснення підприємницької діяльності. Так, не допускається здійснення підприємницької діяльності народними депутатами України, посадовими і службовими особами органів державної влади та органів місцевого самоврядування, посадовими особами органів прокуратури, суду, органів державної безпеки, внутрішніх справ, органів державної влади та управління, які контролюють діяльність підприємств, нотаріусів [1] (Законі України «Про державну службу», «Про міліцію», «Про прокуратуру» тощо).

Наявність обмежень на зайняття підприємницькою діяльністю, які встановлені законом, щодо фізичної особи, яка має намір стати підприємцем.

Важливо пам'ятати, що фізичні особи не можуть бути зареєстровані як підприємці з правом здійснення відповідного виду діяльності, якщо існує заборона суду на зайняття такою діяльністю. Вказана заборона діє до закінчення терміну, встановленого вироком суду. Наприклад, фізичні особи за вчинені правопорушення можуть бути позбавлені права здійснювати страхову діяльність (Закон України «Про страхування»), банківську діяльність (Закон України «Про банки і банківську діяльність»), космічну діяльність (Закон України «Про космічну діяльність») тощо. Крім того, особи, які мають непогашену судимість за крадіжки, хабарництво та інші корисливі злочини, не лише не можуть бути зареєстровані як підприємці, а й не можуть виступати співзасновниками підприємницької організації, а також обіймати в підприємницьких товариствах, їх спілках (об'єднаннях) керівні посади та посади, пов'язані з матеріальною відповідальністю.

Невідповідність відомостей про засновників (учасників) юридичної особи відомостям щодо них, які містяться в Єдиному державному реєстрі (далі - ЄДР).

Трапляються випадки, коли в документації фірми є розбіжності фактичних відомостей з даними, що містяться в ЄДР. Наприклад, в установчих документах зафіксовано ім'я Наталія, а в ЄДР - Наталя. Іншим випадком є, наприклад, надання установчих документів, в яких статутний капітал дорівнює 10000 гривень, а в

ЄДР - 1000 гривень. Через численні помилки в ЄДР, реєструючий орган не замислюючись приймає рішення про відмову в реєстрації.

Наявність обмежень щодо вчинення засновниками (учасниками) юридичної особи або уповноваженою ними особою юридичних дій.

Прикладом такого обмеження є заборона проведення державної реєстрації юридичної особи, засновником (учасником) якої є юридична особа, щодо якої прийнято рішення про її припинення.

Наявність в Єдиному державному реєстрі найменування, яке тотожне найменуванню юридичної особи, яка має намір зареєструватися.

Так, Наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики «Про затвердження Вимог щодо написання найменування юридичної особи або її відокремленого підрозділу» встановлено, що у найменуванні юридичної особи повинні зазначатися її організаційно-правова форма (крім органів державної влади, органів місцевого самоврядування, органів влади Автономної Республіки Крим) та назва. Найменування юридичної особи має викладатися державною мовою.

Актуальним моментом, на який варто звернути увагу є те, що виходячи з вимог закону, наприклад, такі назви як приватне підприємство «Прогрес», товариство з обмеженою відповідальністю «Прогрес», приватне акціонерне товариство «Прогрес» не є тотожними, і державний реєстратор не вправі відмовити у проведенні державної реєстрації таких юридичних осіб, якщо до нього надійдуть відповідні установчі документи.

Використання у найменуванні юридичної особи приватного права повного чи скороченого найменування органу державної влади або органу місцевого самоврядування, або похідних від цих найменувань, або історичного державного найменування, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України.

У назві юридичної особи, наприклад, не може міститися найменування «Обеліск Слави», тому що це найменування пам'ятки, яка занесена до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Встановлена іншими законами заборона використання у найменуванні юридичної особи певних термінів, аббревіатур, похідних термінів.

У назві юридичної особи не може бути використане слово «національний» у всіх відмінках, крім закладів (установ), які набувають статусу національного закладу (установи) України.

Невідповідність установчих документів вимогам ч. 3 ст. 8 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» [2].

Мається на увазі те, що установчі документи (установчий акт, статут або засновницький договір, положення) юридичної особи повинні містити відомості, передбачені законом.

Невідповідність відомостей, які вказані в реєстраційній картці на проведення державної реєстрації юридичної особи, відомостям, які зазначені в документах, що подані для проведення державної реєстрації юридичної особи.

Перед тим, як подавати державному реєстратору документи для проведення реєстрації юридичної особи, Вам необхідно впевнитися у тому, що відомості в реєстраційній картці відповідають відомостям, які містяться в установчих та інших документах суб'єкта підприємницької діяльності.

Наявність в Єдиному державному реєстрі запису, що заявник є підприємцем (щодо фізичних осіб-підприємців).

Чинним законодавством України передбачено, що відмова у проведенні державної реєстрації юридичної особи з інших підстав не допускається.

Окрім цього, відмова в проведенні державної реєстрації юридичної особи може бути оскаржено в суді

Загалом, ні для кого не є таємницею той факт, що українське законодавство є досить суперечливим. Для прикладу можна згадати про невідповідність норм Цивільного Кодексу України (далі - ЦК) та Господарського Кодексу України (далі - ГК) Закону України «Про господарські товариства», яка має наслідком виникнення проблем з приводу зазначення в установчих документах місцезнаходження юридичної особи. Так, ст. 93 ЦК України передбачено, що місцезнаходженням юридичної особи є адреса органу або особи, які відповідно до установчих документів юридичної особи чи закону виступають від її імені. За аналогією, це ж визначення прописано законодавцем в Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців». Так, ч.1 ст. 88 ЦК України та ч. 4 ст. 57 ГК України взагалі не містять вимоги щодо обов'язкового зазначення в установчих документах місцезнаходження юридичної особи, що не узгоджується з ч. 2 ст. 4 Закону України «Про господарські товариства», в якій передбачено, що установчі документи товариства повинні містити відомості про місцезнаходження цього товариства.

Розглянемо деякі випадки, за яких в державних адміністраціях реєстратор також може відмовити в проведенні реєстрації.

Однією з таких ситуацій є відмова в державній реєстрації юридичної особи з посиланнями на вимоги ч. 2 ст. 4 Закону України «Про господарські товариства», на підставі відсутності в установчих документах інформації про місцезнаходження суб'єкта господарювання.

З точки зору юридичної практики така ситуація є неправомірною, оскільки в подальшому учасники змушені знову звертатися до юриста та нотаріуса для того, щоб повторно виготовити установчі документи, а на це витрачаються не лише додаткові кошти, але й час і нерви.

При цьому знайти винних за таких обставин, як правило, неможливо, оскільки в спірних ситуаціях питання щодо застосування суперечливих статей закону державний реєстратор вирішує на власний розсуд.

Продовжуючи дослідження питання місцезнаходження суб'єкта господарювання, яке в побуті прийнято називати «юридичною адресою», хотілося б нагадати, що саме від зазначення місцезнаходження суб'єкта господарювання залежить територіальне визначення органу реєстрації (відповідні територіальні підрозділи податкової служби, митної служби, пенсійного фонду тощо). Тому необхідно розуміти, що вибір місцезнаходження не є простою формальністю, на нього слід звернути особливу увагу, оскільки податковій інспекції необхідно буде впевнитися в тому, що суб'єкт господарювання існує і буде сплачувати податки. Місцезнаходженням суб'єкта господарювання є водночас адреса, на яку податкова інспекція та інші контролюючі органи матимуть змогу надсилати запити, підтвердження та іншу документацію. Якщо органи податкової служби побачать, що особа ігнорує листи, чи вони повертаються назад, до особи можуть бути застосовані заходи щодо встановлення місцезнаходження, результатом яких є направлення до відповідного державного реєстратора повідомлення про відсутність суб'єкта господарювання за вказаним місцезнаходженням для вжиття заходів, передбачених ст. 19 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців», а саме внесення до Єдиного державного реєстру запису про відсутність підтвердження відомостей, або запису про відсутність суб'єкта господарювання за його місцезнаходженням.

До причин відмови в проведенні державної реєстрації можна віднести також те, що суб'єктом господарювання подані документи, які не відповідають вимогам, встановленим чинним законодавством (ч.1, 2, 4-7 ст. 8 та ч. 5 ст. 10 ЗУ «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців»). На практиці існують випадки, коли державний реєстратор відмовляє в проведенні реєстрації через нерозбірливість чи погану видимість посвідчувального напису (підпису) нотаріуса, або відмітки банку на квитанції (платіжному дорученні).

Насправді існує ще безліч проблем, які можуть виникнути під час проведення державної реєстрації. На сьогоднішній день немає нічого дивного в тому що, намагаючись зареєструвати суб'єкт господарювання вперше, багато людей допускають різні помилки. Щоб уникнути цих неприємностей, варто скористатися послугами юридичного консультанта, який ґрунтуючись на багаторічному досвіді надання кваліфікованої допомоги, допоможе створити надійний фундамент для ведення бізнесу [3].

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України - 1996 - №30 - ст.141;
2. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців»// Відомості Верховної Ради України-2003-№755;
3. Журбенко Ю. Якщо відмовили у державній реєстрації / Ю.Журбенко//Правовий тиждень.- 2010.- №30.

Темирова В.І.,
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ У СФЕРІ ДЕРЖАВНО-ГО УПРАВЛІННЯ

Державний контроль є важливим елементом системи державного управління, який дає змогу суттєво впливати на хід управлінської діяльності, коригуючи її у разі виявлення відхилень від визначеного напрямку. Значення та важливість державного контролю особливо зростає за нинішніх умов послаблення виконавчої дисципліни, зниження ефективності управлінських рішень, недотримання вимог законодавства.

Зрозуміло, що контроль не може бути панацеєю для вирішення всіх проблем, а всебічний контроль не за всіх умов є демократичним виявом управління. Контроль не завжди слугував ефективності управління та прогресу. Проте недооцінка, применшення ролі контролю можуть вести до неконтрольованості ситуації, зменшення керованості, і навіть хаосу. Контроль - невід'ємний елемент управлінської діяльності, фактор підвищення її ефективності і подальшого вдосконалення. Недооцінка чи навіть заперечення контролю небезпечно явище, оскільки відсутність "зворотнього зв'язку", інформації про дії управлінських рішень, їх виконання та подальшого формування управлінської стратегії може суттєво впливати на всю динамічну систему забезпечення реалізації виконавчої влади.

Сутність державного контролю полягає у спостереженні та перевірці розвитку суспільної системи й усіх її елементів відповідно до визначених напрямів, а також у попередженні та виправленні можливих помилок і неправомірних дій, що перешкоджають такому розвитку. Контроль тісно пов'язаний з іншими видами державної діяльності й може входити до їх складу як певна частина. Водночас як самостійна функція управління контроль має специфічний характер. Тому контроль як певний вид діяльності можна розглядати як самостійне явище або як складову інших видів діяльності держави та функцій її органів.

Поряд з контролем державні органи здійснюють такі близькі до нього види діяльності, як нагляд і моніторинг. З огляду на це необхідно відзначити відмінності між названими явищами. Так, до найбільш характерних особливостей нагляду належать:

- нагляд здійснюється державними органами щодо об'єктів, які їм організаційно не підпорядковані, тоді як контроль стосується організаційно підпорядкованих суб'єктів (хоча в окремих випадках він здійснюється і щодо непідпорядкованих об'єктів);

- у процесі нагляду застосовуються заходи адміністративного впливу, тоді як за результатами контролю можуть застосовуватися і заходи дисциплінарні;

- адміністративний нагляд здійснюється за дотриманням відповідними суб'єктами спеціальних норм і правил, тоді як контроль — за діяльністю підконтрольних об'єктів у цілому чи окремими її аспектами. Отже, нагляд слід розглядати як окремий вид (форму) контролю, застосування якого при виявленні порушень може супроводжуватися заходами впливу державно-владного характеру.

Що ж стосується моніторингу, який на практиці останнім часом знаходить дедалі ширше застосування, то тут ми маємо справу також з різновидом контролю, певною його формою, котру порівняно з наглядом, за наслідками впливу, можна віднести до його пасивної форми.

Застосування моніторингу пов'язують з відслідковуванням ситуації чи процесу в сфері управлінської діяльності, впливу прийнятих управлінських рішень, правових актів на суспільні відносини. При цьому використовуються методи не стільки перевірок, ревізій, скільки спостереження та аналізу.

Розглядаючи місце і роль контролю в державному управлінні, слід зазначити існування відмінностей між поняттями «система державного контролю» і «система органів державного контролю».

Функцію контролю в державному управлінні здійснюють у різних обсягах та формах більшість державних органів. Процес демократизації вніс зміни у співвідношення централізації та децентралізації управління, призначення контролю та форми і методи його здійснення. Із засобу покарання контроль перетворився на засіб інформаційно-аналітичного характеру, став невід'ємним фактором подальшого розвитку управління. На рівні органів виконавчої влади контроль трансформується у функцію, яка може бути як основною їх діяльністю, так і виступати складовою ширшої діяльності.

Система державного контролю в сфері управління не вичерпується і не зводиться до системи органів. Вона набагато ширша, оскільки включає і органи та осіб, для яких контроль не є основною діяльністю (а таких органів набагато більше), а також різноманітні форми його проведення. Отже, система державного контролю включає органи і посадові особи, наділені державою контрольними повноваженнями щодо органів державного управління, форми і методи контрольної діяльності, взаємозв'язки між ними.

На відміну від системи державного контролю система органів державного контролю є вужчим поняттям, оскільки включає лише державні органи, для яких контроль є основною діяльністю, і здійснюється у відповідній сфері чи стосується певної функції, конкретних питань. Органи державного контролю наділяються контрольними повноваженнями, які поширюються на відповідну сферу чи галузь.

Побудова контрольних систем та їх діяльність здійснюється на основі певних принципів. Розглядаючи контроль як важливу функцію державного управління, при побудові системи контролю та його здійсненні слід виходити із загальних принципів державного управління.

Державному контролю притаманні свої принципи. До них належать:

1) універсальність (це означає, що контроль має охоплювати всі ділянки державного, господарського та соціально-культурного будівництва);

2) систематичність (проводиться не одноразово, час від часу, а за певною схемою, постійно);

3) безсторонність (досягається шляхом покладення завдань контролю на осіб, які не зацікавлені в його результатах);

4) реальність (забезпечується наявністю необхідних кваліфікованих кадрів контролерів);

5) дійовість, оперативність, результативність (припускають швидке проведення контрольних дій контролюючим органом у разі одержання повідомлень про порушення, запобігання правопорушенням і причинам, що їм сприяли, своєчасне вжиття заходів щодо їх усунення, притягнення у відповідних випадках винних до відповідальності);

6) гласність (дає можливість, а у деяких випадках і стає обов'язком доведення результатів контролю до відома громадськості або правоохоронних органів, інших осіб, зацікавлених у результатах контролю).

Державне управління пов'язане з реалізацією цілей і функцій держави. Поряд із цим, враховуючи політичну та юридичну природу державного управління, воно не є суцільно підпорядкованим процесу виконання функцій держави.

Цілі та функції як держави, так і державного управління впливають з її конституції. Це співвідноситься з підходами західних вчених-адміністративістів, що «управління не може бути визначене головним чином функціонально».

Враховуючи, що державне управління фактично означає управління справами суспільства з метою досягнення юридично визнаних цілей, а також підсумовуючи наведені ознаки та особливості державного управління, можна запропонувати такі його ознаки:

- державне управління — це соціальне, політичне явище, вид суспільної діяльності, пов'язаної зі здійсненням державної влади в демократичній країні на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову;
- державне управління має процесуальний характер, що охоплює процеси цілевизначення, цілепокладання та цілездійснення. Державне управління має політичний та адміністративний аспекти;
- державне управління — це систематично здійснюваний цілеспрямований вплив держави на суспільну систему в цілому або на окремі її ланки, на стан і розвиток суспільних процесів, на свідомість, поведінку та діяльність особи і громадянина з метою реалізації державної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріпленої, в інтересах оптимального функціонування та розвитку держави;
- цілі та функції державного управління адекватні цілям, завданням і функціям держави та становлять відповідні сукупності декомпозованих цілей, завдань і функцій держави, сформованих політичною системою з урахуванням соціально-економічного та політичного стану держави;
- цілі державного управління формуються політичною системою та реалізуються механізмом держави;
- органи державної влади як суб'єкти державного управління діють у межах компетенції, визначеної для них у відповідних нормативних актах, та наділені необхідними державно-владними повноваженнями;
- виконавчо-розпорядчу діяльність з реалізації зазначених цілей в основному здійснюють державний апарат і органи місцевого самоврядування в межах делегованих повноважень;
- державний апарат формується на підставі законодавчих актів за дорученням держави.

Наведені ознаки дають змогу запропонувати таке визначення категорії «державне управління»: державне управління — цілеспрямований організаційний та регулюючий вплив держави на стан і розвиток суспільних процесів, свідомість, поведінку та діяльність особи і громадянина з метою досягнення цілей та реалізації функцій держави, відображених у Конституції та законодавчих актах, шляхом запровадження державної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріпленої, через діяльність органів державної влади, наділені необхідною компетенцією.

Основними специфічними рисами державного управління, які дають змогу краще зрозуміти його зміст та розкрити сутність, є такі:

- по-перше, державне управління завжди є певною організуючою діяльністю, у результаті якої виникають конкретні, управлінські за своїм змістом відносини;
- по-друге, необхідною умовою виникнення управлінських відносин є наявність суб'єкта управління, тобто органу державної влади, органу місцевого самоврядування чи посадової особи, які наділені владними повноваженнями зі здійснення державного управління;
- по-третє, тип відносин, які виникають між суб'єктом та об'єктами державного управління, є завжди державно-владним, причому державно-владними повноваженнями наділено завжди одну сторону — суб'єкта управління, а на долю об'єктів управління залишається виконання наказів, розпоряджень та інших нормативних документів, що надходять від суб'єкта;
- по-четверте, організуюча діяльність державно-владного типу полягає у виконанні та розпорядництві щодо вимог законів, тобто є підзаконною, ґрунтується на чинному законодавстві;
- по-п'яте, державне управління здійснюється у правовому полі чинного законодавства, а отже, у випадку порушення останнього настає юридична відповідальність;
- по-шосте, жоден орган державної влади не визначає самостійно основні цілі свого існування і діяльності. Ці цілі встановлюються для органу «зовні», зазвичай правовими приписами, виданими органами вищого організаційно-правового статусу. Тому орган не може «відмовитись» від досягнення поставлених перед ним цілей, тоді як індивід сам визначає мету своєї діяльності й за відповідних обставин може відмовитись від її досягнення;
- по-сьоме, специфіку діяльності органів державної влади становить можливість забезпечити підлеглість шляхом застосування державного примусу;
- по-восьме, державному управлінню притаманна організаційна єдність за одночасного охоплення великої кількості спеціальних проблем;
- по-дев'яте, «продукція» органу державної влади має особливий характер, що зумовлює складність визначення продуктивності та ефективності його роботи. Так, важко визначити цінність такого «виробництва», як підготовка статті, відповіді на звернення громадян тощо. Якщо для приватного сектору прибуток є основним мірилом успіху, то орган державної влади за відсутності мотиву прибутку не має чіткого вичерпного мірила чи стандарту, за яким можна судити про результати його діяльності;
- по-десяте, державні процеси вимагають прозорості та більшої відкритості при ухваленні рішень і припускають істотніше втручання й увагу з боку громадськості, тоді як процеси ухвалення рішень у приватному управлінні менше відкриті для зовнішнього впливу.

З усього цього можна зробити висновок, що і в умовах розвитку демократизма об'єктивною реальністю залишається потреба в контролі. Відповідно, нові умови здійснення управлінської діяльності потребують і перегляду завдань контролю, форм і методів його здійснення.

Під впливом процесів, що відбуваються у сфері державного управління, формується певна система органів контролю. Вона є частиною усєї системи державного контролю в інших сферах і має свої особливості як

формування, так і функціонування, обумовлені конкретним змістом контрольної діяльності та органами, що її здійснюють.

Розглядаючи проблему побудови системи державного контролю у сфері управління і її правового забезпечення, слід зупинитися на відмінності поняття системи державного контролю і системи органів державного контролю. Адже поняття системи державного контролю у сфері управління набагато ширше, ніж поняття системи органів державного контролю у цій сфері.

Функцію контролю у сфері управління здійснюють в різному обсязі та формах більшість державних органів. Процес демократизації вніс зміни у співвідношення централізації та децентралізації управління, призначення контролю та форми і методи його здійснення. Із засобу покарання контроль набув інформаційно-аналітичного характеру, став невід'ємним фактором подальшого розвитку управління.

На рівні органів виконавчої влади контроль трансформується у функцію, яка може бути основною діяльністю чи виступати лише елементом більш широкої діяльності.

Поняття системи контролю у сфері державного управління не вичерпується і не зводиться до системи відповідних органів. Воно набагато ширше, оскільки: включає й органи та посадових осіб, для яких контроль не є основною діяльністю, а таких суб'єктів набагато більше. Тому визначаючи систему державного контролю, зазвичай, включають туди всі органи й осіб, наділених будь-якими контрольними повноваженнями стосовно органів державного управління. Разом вони розглядаються як єдина система взаємопов'язаних частин, що виконують єдину функцію контролю відповідно до своїх завдань, прав та обов'язків.

На відміну від системи державного контролю система органів державного контролю є вузьким поняттям і об'єднує лише державні органи, для яких контроль є основною діяльністю, і яка здійснюється з конкретних питань, глибше і професійніше. Крім того, контроль як елемент основної діяльності державного органу обмежується колом повноважень цього органу. На відміну від цього органи державного контролю наділяються контрольними повноваженнями, які поширюються на відповідну сферу чи галузь.

Проте зауважимо, що, незалежно від того, які органи здійснюють контрольну функцію і в якому обсязі, контрольна діяльність заснована на єдиних принципах і в її основу покладено завдання підвищення ефективності управління та виконання поставлених перед ним завдань.

Здійснення державного контролю у різних сферах та щодо різних об'єктів вимагає і застосування різних видів та організаційних форм такого контролю. Зважаючи це, розгляду зазначених видів і форм спеціально присвячена наступна глава.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради Україн. – 1996.
2. С.В. Ківалова. Адміністративне право України: Підручник/ За заг ред. С.В. Ківалова. – Х.: «Одесей», 2005. - 880 с
3. В.Б. Авер'янова .Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник/За заг. ред. В.Б. Авер'янова: У двох томах: Том 1. Загальна частина. - К.: Юридична думка, 2004. - 584 с.
4. Бахрах Д.Н. Административное право России. Учебник для вузов. - М.: НОРМА, 2000 - 640 с.
5. Контрольне право як атрибутивний елемент української системи права/В.Ліпкан// Підприємство, господарство і право-2010 №8 с.7-10.

Тесленко В.В.,
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРИНЦИП ГЛАСНОСТІ У КОНСТИТУЦІЙНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Гласність означає встановлений законом порядок розгляду справ у судах, за яким судові засідання здійснюється відкрито із наданням реальної можливості громадянам бути присутніми у залі судового засідання, стежити за процесом судочинства, за наявності бажання вести необхідні записи, а представникам засобів масової інформації фіксувати те, що відбувається у судовому засіданні з метою ширшого оприлюднення змісту і результатів процесу [1, с. 171].

Міжнародними нормами визначено гласність як обов'язковий елемент справедливості у відправленні правосуддя. В українському законодавстві гласність і відкритість судового розгляду передбачено як принцип ст. 6 Цивільного процесуального кодексу України [2], ст. 7 і 12 Кодексу адміністративного судочинства України [3]. Статтею 4 Закону України "Про Конституційний Суд України" [4] закріплено принцип гласності як основний принцип діяльності Конституційного Суду України. Однак діяльність єдиного органу конституційної юрисдикції, яким є Конституційний Суд України, стосується і відправлення конституційного судочинства, і організаційних питань. Тому зазначаючи у Законі про принцип гласності, законодавець визначив його засадою усієї діяльності Конституційного Суду України. Особливості реалізації принципу гласності у конституційному

судочинстві відтворені у нормах ст. 50, 51, 63, 64, 67 Закону України "Про Конституційний Суд України", а також у параграфі 30 Регламенту Конституційного Суду України [5].

У конституційному судочинстві принцип гласності реалізується чотирма засобами: а) шляхом здійснення розгляду справ на пленарних засіданнях у певних формах; б) встановленням режиму розгляду справи; в) встановленням обов'язку оголошення у відкритому пленарному засіданні; г) визначенням форми офіційного оприлюднення рішень і висновків Суду. Виділення саме таких засобів реалізації здійснене на підставі аналізу норм Закону України "Про Конституційний Суд України", Регламенту Конституційного Суду України.

Встановлення обов'язку публічного оголошення рішень та висновків Конституційного Суду у відкритому пленарному засіданні, а також визначення основною формою проведення пленарних засідань - відкрите засідання - означає, що будь-яка особа має право бути присутньою на засіданнях Конституційного Суду. Водночас чинне законодавство не передбачає норм про порядок сповіщення про дату, час і місце проведення засідань Суду.

Одним із засобів є встановлення режиму розгляду справи. Параграфом 30 Регламенту Конституційного Суду України визначено, що розгляд справ на пленарному засіданні Конституційного Суду України, незалежно від форми слухання, проводиться відкрито. У разі, коли розгляд справи на відкритому пленарному засіданні Конституційного Суду України може призвести до розголошення державної або іншої таємниці, що охороняється законом, справа за ухвалою Конституційного Суду України розглядається на закритому пленарному засіданні.

Незалежно від форми розгляду справи, рішення та висновки Конституційного Суду України у всіх випадках оголошуються публічно у відкритому пленарному засіданні Конституційного Суду України.

Порядок офіційного оприлюднення рішень і висновків Конституційного Суду України встановлений ст. 67 Закону України "Про Конституційний Суд України". Цей порядок передбачає підписання рішень і висновків Суду не пізніше ніж сім днів після прийняття рішення, дачі висновку. Офіційне оприлюднення передбачене наступного робочого дня після підписання. Разом з окремою думкою суддів Конституційного Суду України, рішення і висновки публікуються у "Віснику Конституційного Суду України" та в інших офіційних виданнях України.

Встановлення обов'язку публічного оголошення рішень та висновків Конституційного Суду у відкритому пленарному засіданні, а також визначення основною формою проведення пленарних засідань - відкрите засідання - означає, що будь-яка особа має право бути присутньою на засіданнях Конституційного Суду. Водночас чинне законодавство не передбачає норм про порядок сповіщення про дату, час і місце проведення засідань Суду.

У зв'язку із публічним характером справ конституційної юрисдикції, їх високим соціально-політичним значенням доцільно було би передбачити у законі норму про обов'язок Конституційного Суду України розміщувати у засобах масової інформації, зокрема - у офіційних виданнях - відомості про час та місце розгляду справи, яка прийнята до провадження, на пленарному засіданні Суду. Такою нормою може бути частина третя ст. 52 Закону України "Про Конституційний Суд України":

"Відомості про час розгляду справи на пленарному засіданні Конституційного Суду України оприлюднюються у офіційних виданнях".

У зв'язку з тим, що Конституційний Суд України висловлює свою думку з приводу того, чи відповідає конституційне подання, чи конституційне звернення вимогам Конституції України навіть у випадку відмови у відкритті конституційного провадження вбачається доцільним запровадженням обов'язку сповістити осіб, які звернулись до Конституційного Суду України, про час і місце засідання Суду. Таку норму доцільно передбачити у ст. 50 Закону України "Про Конституційний Суд України", доповнивши її частиною сьомою:

"Про час і місце проведення засідань Конституційного Суду України сповіщаються особи, які звернулись із конституційним поданням чи конституційним зверненням".

Можна дійти висновку, що в Україні є необхідність вдосконалення правового регулювання процедур розгляду справи конституційної юрисдикції. І це надасть змогу посилити не лише гарантії законності у конституційному судочинстві, а й забезпечити реалізацію принципу гласності, адекватну до високого суспільного значення діяльності Конституційного Суду України як єдиного органу конституційної юрисдикції.

Список використаних джерел:

1. Конституционные основы правосудия в СССР // Авт. кол.: А.М. Ларин, А.А. Мельников, И.Л. Петрухин и др.; Под ред. В.М. Савицкого; Академия наук СССР. Институт государства и права. - М.: Наука, 1981. - 360 с.
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Кодекс, Закон від 18.03.2004 № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - № 40-41, 42. - Ст. 492 (зі змінами).
3. Кодекс адміністративного судочинства України // Відомості Верховної Ради України. - 2005. - № 35-36. - № 37. - Ст. 446 (зі змінами).
4. Закон України від 16 жовтня 1996 р. № 422/96-ВР "Про Конституційний Суд України" // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 49. - Ст. 272 (зі змінами).

5. Регламент Конституційного Суду України: Конституційний Суд; Рішення, Регламент від 05.03.1997 р.
// Офіційний вісник України - 1997. - № 20. - С. 87.

Тиріна М. П.
аспірант кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ БІОЛОГІЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

Прогресивні дослідження в області біології, медицини, генетики тощо відкрили багато перспектив для людини, її життя та якості останнього. Вони дали шанс на виживання, продовження роду, подолання безпліддя. Однак одночасно вони посприяли і виникненню та усвідомленню великої кількості проблем, які безпосередньо впливають на права та свободи людини, під час реалізації яких людина постійно натрапляє на перешкоди. Останні можуть заважати реалізації прав не тільки своєю присутністю, а й відсутністю. У будь-якому випадку усі практичні проблеми та перешкоди можуть вирішуватись після їх теоретичного усвідомлення та вивчення.

Так, повноцінно реалізовуватись біологічні права та свободи людини можуть тільки умовах розвинутого громадянського суспільства. Саме за таких умов можливе законодавче визнання державою тих чи інших прав та свобод, саме в таких умовах держава буде вимушена впорядковувати свої відносини з громадянами на правовій основі. В ідеальному побудованому громадянському суспільстві відбувається роздержавлення багатьох суспільних відносин, які суспільство може вирішувати без держави, самостійно. Однак, сучасна України тільки починає будувати повноцінне громадянське суспільство, що і спричиняє багато проблем. Ми тільки починаємо усвідомлювати, що людина, її права є первинним, а держава – вторинним явищем. Тому такі висловлювання, як-то: держава – рівноцінний з суспільством суб'єкт, рівноправний партнер [1; 55], породжують тільки проблеми в реалізації прав та свобод громадян. Біологічні права тут не виключення, а навпаки. Громадянське суспільство створює передумови рівності громадян, надає їм рівні права, сприяє самореалізації останніх. Активною є роль громадянського суспільства в охороні здоров'я своїх членів [2; 132]. Більшість біологічних прав можуть бути реалізовані тільки в умовах дії громадянського суспільства. Головне, щоб думка Дж. Кіна про те, що незріле громадянське суспільство може перетворитися на поле битви, на якому завдяки правам і свободам лисиці насолоджуються свободою полювання на курей [3; 51], жодного разу не торкнулось нашої держави, яка, шляхом побудови громадянського суспільства, повинна повернути собі довіру людей.

Іншою теоретичною проблемою, яка виникає на шляху реалізації прав та свобод людини, в тому числі біологічних, є повноцінно недобудована правова держава, оскільки можливість ефективної реалізації прав залежить від рівня розвитку держави та суспільства. Сутнісною ознакою правової держави і критерієм легітимності влади сьогодні служать саме права людини, причому не вищим, а верховним критерієм, як зазначає Н. Ненювський [4; 96]. Головним призначенням держави є забезпечення правовими засобами реалізації, охорони та захисту прав людини і громадянина. Зазначена мета може бути реалізована лише в межах правової держави. Як зазначає Ю. Шемшученко, правовою є держава, яка функціонує на засадах верховенства права і закону, де реально забезпечуються права і свободи людини і громадянина, а також за наявності у неї високоякісного законодавства [5; 8]. Однак, як вірно відмічає А. Колодій, ми змушені констатувати невисоку якість і нестабільність багатьох законів, недостатньо наукову обґрунтованість їх змісту, відсутність належної системи врахування і використання суспільної думки, хиби у застосуванні законодавчої техніки» [6; 17]. При цьому, від способу закріплення, вибору форми закріплення прав і свобод залежить можливість людини реалізовувати свої права та користуватися свободами. Завдяки закріпленню їх в правових нормах останні набувають характер визначених, обов'язкових, гарантованих відповідними механізмами захисту. Вважається, що законодавча фіксація прав створює систему гарантій та забезпечує безперешкодну дію прав [7; 13]. Права людини, які не отримали законодавчого закріплення в будь-якому разі ускладнюють здійснення державою безпосередньої її функції із захисту та охорони цих прав, які можуть дотримуватись тільки в тому разі, коли про них знають. Тобто надійною правова система в галузі закріплення прав та свобод людини та громадянина буде вважатися лише після конкретизації відповідних норм у законодавчих актах. Загальні положення мають бути конкретизовані в спеціальних законах. Як громадянин, так і держава повинні розуміти, що біологічні права не є і не можуть бути подарунком, вони є невід'ємними біологічними потребами, без яких людина не може виконувати своє призначення в житті, яким би воно не було, а необхідність їх втілення в законодавство виникло в результаті посягання на людську природу. Проблемою, яка стосується безпосередньо біологічних прав і свобод людини та пов'язана з якістю нормативно-правових актів є проблема дефініцій. Термінологічні розбіжності виникають вже при визначенні цієї групи прав людини: чи-то біологічні, чи-то соматичні, чи-то фізичні тощо. Також різняться і суміжні з зазначеними правами поняття. Часто в нормативно-правових актах зустрічається термін «біотехнологія», однак законодавчого закріплення останній не має. Доводиться шукати заповнення таких прогалів у міжнародних актах. Окрім відсутності єдиної термінологічної бази, українське законодавство не містить визначення багатьох

термінів. Відсутність єдиної державної політики в сфері побудови біологічних прав та свобод людини, відсутність єдності в поглядах на шляхи реформування законодавчої бази заважає створенню єдиної нормативно-правової бази в зазначеній галузі. Втім, Україна має можливість скористатись світовим досвідом.

Для надання можливості користування правами держава повинна забезпечити реалізацію прав і свобод, створити механізм гарантій. Щоб створити належну систему гарантій будь-якій державі також потрібно поєднати досвід і свій, і міжнародний. Однак, сьогодні ми частіше бачимо відсутність реальних механізмів реалізації прав, особливо, біологічних, різницю в поглядах на співвідношення прав тощо. Сучасній державі більш характерна риса відсутності юридичних гарантій в системі прав. Головним чином, це пов'язано із відсутністю нормативного закріплення більшості з них. Фактична ж реалізація їх можлива лише за умови ефективного забезпечення юридичних гарантій. Юридичні гарантії – це передбачені законом спеціальні засоби практичного забезпечення прав і свобод людини і громадянина [8; 40]. Завдяки гарантіям права людини стають владними повноваженнями, і особа набуває можливість діяти у своїй владі та своєму інтересі [7; 277]. Здебільшого вважається, що систему гарантій створює законодавча фіксація, яка й забезпечує дію прав. Однак, справа не тільки у нормативному закріпленні біологічних прав, в нашому випадку – відсутності такого закріплення, а й в системі законодавства України взагалі. Так, навіть проголошені права дуже рідко підтримуються юридичними гарантіями, не зважаючи на те, що Конституція України проголосила широке коло прав і свобод громадян України. Проголошуючи широкі права і свободи, вона звільнила державу від обов'язку забезпечувати їх, чим посприяла декларативності характеру таких прав.

Окрім недосконалості нормативно-правової бази біомедичних досліджень та інших явищ, пов'язаних з реалізацією біологічних прав та свобод людини, можна виділити і інші проблеми, як-то: відсутність спеціальних організацій, які б сприяли захисту саме біологічних прав та свобод людини, відсутність національних систем контролю за дослідженнями, що проводяться над людиною в сучасній державі; відсутність системи підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів, які можуть зіштовхуватися з реалізацією людиною біологічних прав; недостатній рівень обізнаності сучасної людини з системою належних їй прав, непоінформованість населення про принципи втручання в біологічну природу людини тощо. Так, на сьогоднішній день в Україні навіть немає жодної організації, яка б реально займалась захистом прав пацієнтів на всеукраїнському рівні, відсутні структури, які б приймали відповідальні та зобов'язуючі рішення відносно, наприклад, прав пацієнтів, осіб, які піддаються дослідженням, та контролювати їх виконання. Такі ж проекти, як Всеукраїнська рада прав та безпеки пацієнтів, Всеукраїнська Асоціація захисту прав пацієнтів «Здоров'я нації», Міжнародна ініціатива «Організації країн Східної Європи та Азії за безпеку пацієнтів» тощо по-перше, мають лише моральний авторитет, по-друге, діють локально. А на думку деяких науковців така кількість локальних проектів приведе тільки до хаосу та невизначеності через відсутність єдиних стандартів захисту прав пацієнтів.

Іншою теоретичною проблемою реалізації біологічних прав та свобод людини та громадянина є правовий нігілізм. Порушення прав людини – це результат прояву правового нігілізму. «Народ, який не знає законів своєї країни, веде безправне життя або вдовольняється... нестійкими зачатками права. ... Народові необхідно і варто знати закони ... Тому безглуздий і небезпечний такий порядок, за якого народу недоступне знання права... Людині як істоті духовній неможливо жити на землі без права» [9; 23]. Заради викорінення зазначеної теоретичної проблеми ми повинні дбати про якість законів, підвищувати свою правову культуру та рівень правосвідомості.

Одна з проблем реалізації біологічних прав та свобод людини полягає у системі інформатизації. Наявність доступної інформації сприяє вирішенню питання єдності політичної думки, суттєво підвищить інформованість населення про новітні технології, нові можливості.

І це далеко не всі теоретичні проблеми, які виникають при виділенні та вивченні біологічних прав людини, однак можна сказати, що майже всі проблеми так чи інакше пов'язані з якістю нормативних актів, які визначають чи-то біологічні, чи-то інші права; рівнем розвитку громадянського суспільства, демократії; рівнем правової культури учасників правотворчих та правозастосовних процесів; ефективністю заходів реалізації прав, охорони, захисту та контролю з боку держави. Тобто українське суспільство потребує докорінних змін, напрямком яких має стати визнання за людиною біологічних прав, створення належних умов для реалізації останніх, зміцнення пріоритету життя та здоров'я людей.

Список використаних джерел:

1. Скрипнюк, О. В. Виступ на методологічному семінарі «Громадянське суспільство і держава в Україні: проблеми взаємодії» [Текст] / О. В. Скрипнюк // Громадянське суспільство і держава в Україні: проблеми взаємодії: Матеріали методологічного семінару. Відп. ред. : В.В. Цветков, І. О. Кресіна. – К. : Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2004. – 112 с.

2. Богініч, О. Л. Природні права людини у сучасному суспільстві [Текст] / О. Л. Богініч // Карпачова Ніна Іванівна, Оніщенко Наталія Миколаївна, Зайчук Олег Володимирович, Сіренко Василь Федорович, Журавський Віталій Станіславович. Проблеми реалізації прав і свобод людини та громадянина в Україні / Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України / Наталія Миколаївна Оніщенко (заг.ред.), Олег Володимирович Зайчук (заг.ред.). — К. : Юридична думка, 2007. — 424с.

3. Дж. Кін. Громадянське суспільство. Старі образи, нове бачення [Текст] / Дж. Кін. – К. : «К. І. С.»; «АНОД», 2000. - 191с.
4. Неновски, Н. Конституционный Суд: природа, цели, легитимность [Текст] / Н. Неновски // Российский конституционализм: проблемы и решения (материалы междунар. конф.). – М., 1999. С. 96.
5. Шемшученко, Ю. Теоретичні проблеми формування правової держави [Текст] / Ю. Шемшученко // Право України. – 1995. - № 12. – С. 7-10.
6. Мінюков, А. Теоретичні та історико-правові засади забезпечення органами державної влади прав і свобод людини і громадянина в Україні [Текст] / А. Мінюков // Право України. – 2007. - № 5. - С.15-20.
7. Глухарева, Л. И. Права человека в современном мире (социально-философские основы и государственно-правовое регулирование) [Текст] / Л. И. Глухарева – М. : Юрист, 2003. - 304 с.
8. Кашинцева, О. Ю. Право біоетики та медичне право: новий напрямок наукових досліджень Київського університету права НАН України [Текст] / О. Ю. Кашинцева // Часопис Київського університету права. – 2009. - № 4. – С. 202-208.
9. Семитко, А. П. Правовая культура социалистического общества: сущность, противоречия, процесс [Текст] / А. П. Семитко. – Свердловск: Изд-во Уральского ун-та, 1990. – 172 с.

Топалова В.С.
студентка 2 курсу,
спеціальність «Правознавство»
Маріупольський державний університет

СПІВВІДНОШЕННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ТА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА

Актуальність теми дослідження. Міжнародне право – складова галузь державної системи права. Конституційне право – провідна галузь права в якій містяться норми, які мають вищу юридичну силу у національній системі права. Тільки завдяки міжнародному праву, національне право збагачується і розвивається. Початок цьому дає процес укладання між нашою державою та іншими державами світу, міжнародних договорів, декларацій та уся діяльність, пов'язана зі вступом до міжнародних організацій.

Адже, коли починається процес вивчення внутрішньодержавного права, неодмінно виникає необхідність у вивченні міжнародного права, його принципів і основ. Все це є передумовами тісного співвідношення цих двох галузей права. Треба також сказати, що свою роль відіграє діяльність різноманітних суб'єктів національного та міжнародного права між собою.

Необхідно зазначити, що якісне створення внутрішньодержавного права підвищує авторитет країни, її суверенітет. Але ж цей процес додає не тільки можливість отримувати і створювати норми, у яких містяться права, а ще й вимагає від держави закріплення обов'язків і відповідальності перед іншими країнами. Два процеси, які між собою постійно стикаються, є неминучими та історично закріпленими тому, що кожна держава має не тільки внутрішній зв'язок зі своїм народом, а ще й обов'язковий зовнішній, який допомагає правильно розвивати економіку та покращувати життя свого народу і усіх інших.

Мета проведеного дослідження проблемних питань співвідношення норм міжнародного та конституційного права.

Однією із загальних тенденції світового розвитку є посилення взаємозалежності держав, розвиток їх співробітництва, інтенсифікація міжнародних відносин. Країни світу все більш залежні один від одного у сфері економіки, використання природних ресурсів, таких як нафта, вугілля прісна вода, які знаходяться під суверенітетом різних держав. Внутрішньодержавне право усе більш наближається за своїм юридичними параметрами до міжнародних стандартів. Для співробітництва у цих сферах, існує таке явище як імплементація. Визначення цього явища різноманітне, але для мене більш зрозуміле визначення, яке надається в юридичному словнику міжнародного права 1986 р.

Імплементація (від англ. - «implementation» - здійснення, виконання, втілення в життя) в широкому сенсі означає здійснення міжнародно-правових та внутрішньодержавних норм на виконання міжнародно-правових, а також створення на міжнародному та внутрішньодержавному рівнях умов для такого здійснення .

Міжнародний договір стає нормою внутрішнього права в результаті трансформації (присутня деяка переробка норм відповідного міжнародного договору при перенесенні їх у національне законодавство, з урахуванням національних правових традицій і стандартів юридичної техніки), або інкорпорації (міжнародно-правові норми дослівно і без змін відтворюються до закону імплементуються держави) чи шляхом відсилання (в текст закону прямо не включаються міжнародно-правові норми, у законі міститься лише згадка про них, що вимагає безпосереднього звернення до тексту відповідного міжнародного договору).

Ці способи імплементації більш детально відображують втілення норм міжнародного права в українському законодавстві. Зазначений процес цілком природно опосередковується створенням спеціальних органів, установ та прийняттям низки спеціальних нормативних актів (одним з останніх є Указ Президента України від 11 червня 1998 р. «Про затвердження стратегії інтеграції України до Європейського Союзу»). Це дає підстави

констатувати, що у системі права України формується новий структурний підрозділ — міжгалузевий інститут імплементації норм міжнародного права .

Концепція імплементації норм міжнародного права найповніше відбита у праці вітчизняного вченого А. С. Гавердовського «Імплементація норм міжнародного права» і заслуговує особливої уваги. Трансформація, на думку А. С. Гавердовського, на відміну від інкорпорації, є якісно іншою, більш глибокою правовою дією, пов'язаною не лише з відтворенням, а й з переробкою норм певного міжнародного договору відповідно до загальних принципів національного права. Правовим результатом трансформації, на відміну від інкорпорації, є не тільки доповнення чинного національного права, а й зміна норм у зв'язку з вимогами міжнародної угоди. Акти ратифікації та опублікування не є актами трансформації міжнародно-правових норм у норми національного права. Трансформаційні акти не приймаються також при укладанні так званих самовиконуваних договорів, імплементація яких обмежується тільки дотриманням їхніх правил .

Взагалі важливо сказати, що процес імплементації, а зокрема трансформації, інкорпорації та відсилання, почався з розвитку України, з отримання суверенітету і продовжується у наш час. На мою думку, цей процес дуже важливий тому, що змінення принципів ведення політики і економіки в світі іде постійно і норми національного права повинні відповідати нормам міжнародного права.

Список використаних джерел:

1. Клименко Б. Д. Словник міжнародного права / Б. Д. Клименко. - М. :Юридична література, 1986. - 342 с.
2. Черкес М. Ю. Міжнародне право: Підручник / М. Ю. Черкес. - К. : Товариство «Знання», КОО, 2000. - 188 с.
3. Вісник Академії правових наук України. - 1(16). - X., 1999. - 80 с.
4. Буткевич В.Г. Міжнародне право. Основи теорій: Підручник / Буткевич В. Г., Мицик В. В., Задорожний О. В. - К. : Либідь, 2002. - 608 с.

Федосова Д.О.,
студентка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ДЖЕРЕЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Джерело права - це форма (спосіб) існування правових норм, яка перетворює право (як волю) в об'єктивовану реальність. Право як об'єктивована реальність існує в певних формах (в літературі навіть нерідко ототожнюють поняття "джерело права" і "форма вираження права"). Без такої об'єктивності державна воля народу не може стати матеріальною рушійною силою, яка творить право. Творення права - явище надзвичайно складне і багатогранне. В одних випадках таке творення втілюється в юридичних діях (звичайних актах) державних органів чи безпосередньо народу (його частини), в інших - в письмових актах - документах. Світова практика знає чимало джерел права. Це - акти-документи, традиції, правові (в тому числі й конституційні) звичаї, правові прецеденти. У більшості випадків вони складають систему джерел права (відповідно - систему джерел галузі права). Все це повною мірою стосується й конституційного права, яке також має відповідну систему джерел. Важливе значення має вирішення питань про характер, зміст, генезис (походження) та особливості джерел конституційного права України. Так, першою Конституцією України є конституція Пилипа Орлика. Пам'ятками політико-правової думки українського народу є також статті та інші акти Б. Хмельницького.

Першим актом, який безпосередньо започаткував національне конституційне право України, можна вважати IV Універсал Української Центральної Ради (1918). Він політико-правовим чином сформував, проголосив Україну як незалежну, самостійну і суверенну державу. На основі Універсалу було розроблено цілий ряд документів українського ренесансу, зокрема Конституцію УНР 1918 р., яка хоч і не була введена в дію, однак стала своєрідним акумулятором традицій надбань українського правничого досвіду.

Варто зазначити, що тогочасний український конституціоналізм досить плідно використовував прогресивні надбання світового конституціоналізму. Проте цей період розвитку тривав недовго і був перерваний за твердженням Конституції УРСР 1919 р. Ця Конституція була своєрідною рецепцією, певною мірою дублікатом Конституції РРФСР 1918 р., у сукупності з якою вона стала основним джерелом українського радянського державного права; хоча про дійсно національне конституційне право в Україні не могло бути й мови ні за формою, ні за змістом (тогочасна Україна була квазідержавою, право якої за змістом було декларативним, політичним, формальним). Панування радянської концепції конституціоналізму було припинено з прийняттям в 1990 р. Декларації про державний суверенітет та Акта проголошення незалежності України в 1991 р. Ці документи стали віхою, яка започаткувала народження нового українського права.

На всіх етапах розвитку української державності законодавство (у найширшому розумінні – як система нормативних актів) було важливим та ефективним інструментом керівництва суспільством. І в наш час, правильне й адекватне відображення потреб життя, ефективність, повнота і своєчасність прийняття правотворчих рішень є багато в чому визначальним фактором економічних, соціальних, політичних і духовних перетворень у

країні. Сьогодні основні тенденції розвитку суспільства, поглиблення його цивілізаційних засад пов'язані з політичними і ринковими реформами. Останні неможливі без розгорнутого централізованого регулювання. Оновлення та розвиток вітчизняного законодавства, як невід'ємна частина конституційної реформи, неминуче зумовлює інтерес до всіх форм виявлення правових норм, але, насамперед, – до нормативних актів. З погляду на це, вражають темпи правотворчої діяльності в сучасній Україні, які є надзвичайно високими. З початку 90-х років ХХ ст. і до сьогодні прийнято 3464 законів.

Значну кількість нормативних актів було прийнято іншими суб'єктами цієї діяльності, зокрема: Президентом України – 18841 указів; Кабінетом Міністрів України – 25385 постанов. Практично склалася нова правова система, що забезпечує мінімальні потреби подальшої демократизації всіх аспектів життєдіяльності суспільства, розвитку й захисту прав і свобод людини та громадянина, становлення ринкових відносин. Абстрагуючись від якісного аспекту цих актів, нагадаємо, що за європейськими стандартами це не багато. У літературі зазначається, що для повноцінного функціонування демократичних інститутів і ринкової економіки повинно діяти не менше 5000 законів. Чимало законів, прийнятих Верховною Радою України, мають пряме відношення до конституційного права і торкаються проблем організації державної влади, прав, свобод й обов'язків громадян, виборчої системи, державного устрою, статусу і діяльності партій та громадських об'єднань, місцевого самоврядування.

Отже, джерело конституційного права – це форма (спосіб) існування конституційно-правових норм, яка перетворює право (як волю) в об'єктивовану реальність. Це акти-документи, традиції, правові (в тому числі й конституційні) звичаї, правові прецеденти. У більшості випадків вони складають систему джерел права (відповідно – систему джерел галузі права). Все це повною мірою стосується й конституційного права, яке також має відповідну систему джерел. Джерела конституційного права закріплюють найважливішу сферу політико-правових відносин, які виникають у процесі здійснення народовладдя. Це обумовлює багатство змісту таких джерел, оскільки народовладдя – надзвичайно складний комплекс економічних, політичних, соціальних, соціально-психологічних та інших відносин. Такі відносини виникають при безпосередній реалізації національного, державного та народного суверенітету народу. В таких джерелах втілюються основи конституційного ладу, взаємовідносини особи й держави, національного і адміністративно-територіального будівництва, побудови органів державної влади. Одна з особливостей джерел конституційного права полягає в тому, що значна їх частина має політичний характер. І це цілком природно, оскільки конституційне право – найбільш “політизована” галузь національної системи права. Множинність конституційних відносин та різноманітність їх об'єктів обумовлюють різні види правових приписів, а відтак – різноманітність видів джерел конституційного права.

Перше місце в цій ієрархії законів посідає конституція - основний закон держави, акт вищої юридичної сили, головне джерело конституційного права.

Конституційний закон - нормативно-правовий акт, який вносить зміни і доповнення в конституцію, приймається в особливому, ускладненому порядку, має таку ж юридичну силу, що й конституція.

Звичайні закони - є джерелами конституційного права, вони приймаються в порядку тієї ж законодавчої процедури, що й інші акти. Вони регулюють різноманітні види суспільних відносин, які становлять предмет конституційного права. Також до джерел конституційного права відносять Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів, Референдуми, Міжнародні договори, Рішення Конституційного суду України.

Цікавим аспектом в визначенні джерел конституційного права та їх видів те, що той широкий обсяг суспільних відносин, який регулює конституційне право, не можна відокремити лише писаними нормами або тільки національним законодавством. Джерела конституційного права охоплюють всі можливі ланки, які тільки може вмістити в собі галузь права. Серед них є цікавим супереченням догмам романо-германської системи, а саме присутність серед джерел Рішень Конституційного Суду України.

Варто відмітити, складні відносини, які складаються між Україною і іноземними державами, а також, який колосальний вплив міжнародні угоди мають на національне законодавство, яке хоч і визнано пріоритетним, зазнає дуже суттєвих змін, серед них :відміна смертельної кари 2005р., пенсійна реформа 2011 та ін.

Серед авторів, які займалися вивченням поняття і сутності джерел конституційного права багато різних підходів, серед яких існує багато класифікацій, які можуть залежати, як від органу, який є автором цього джерела, так і від того, прихильником якої політичної школи є теоретик. Згадуючи вище викладене, хотілося б зауважити наступне:

Джерело конституційного права включає в себе, як писані так і не писані акти волевиявлення народу, органів державної і публічної влади, судові прецеденти, які не є офіційним джерелом, та мають вплив на суспільні відносини, а також міжнародні договори, які мають не аби який вплив на діючу систему законодавства.

Список використаних джерел:

1. Погорілко В., Федоренко В. Поняття, види і структура конституційних норм // Право України. –2008. –№ 11.
2. Погорілко В., Федоренко В. Джерела конституційного права України: поняття, види і система // Право України. –2009. – № 3.
3. Поваляєва М. Інститути конституційного права України: поняття, ознаки та критерії розмежування // Право України. – 2007.– № 5.

4. Федоренко В.Л. Інститут конституційно-правових відносин в системі конституційного права України // Наук. Вісн. Чернів. університету.: Правознав.– 2005. Вип. 286.
5. Федоренко В. Поняття системи конституційного права України // Право України. – 2009. – № 7.

Халіна Я.Я.
студентка 2 курсу
спеціальності “Правознавство”
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ ТА ФУНКЦІЇ

В юридичній науці й практиці конституція постає як основний, головний закон держави, який регламентує найважливіші з погляду держави суспільні відносини. До них належать засади суспільного ладу й політики, правового становища особи, державного устрою, організації та діяльності органів держави.

Термін «конституція» походить від латинського слова «constitutio», що означає «устрій», «встановлення». Так іменувалися деякі з актів, проголошуваних римськими імператорами. Застосування терміна «конституція» в сучасному його розумінні пов'язане з пізнішими часами — з епохою буржуазних революцій, коли інтереси нового класу, який прийшов до політичної влади, вимагали скасування віджилих феодальних відносин як гальма суспільного розвитку й водночас диктували нагальну потребу особливого правового захисту найважливіших інтересів молоді буржуазії. Юридичною формою вирішення цих проблем і стала конституція, яка згодом обернулася на невід'ємний атрибут суверенної держави.

У науці конституційного права прийнято розрізняти поняття конституції у матеріальному та у формальному значеннях.

Під конституцією в матеріальному значенні розуміють здебільшого сукупність юридичних норм, які закріплюють основні права та свободи людини і громадянина, визначають засади суспільного ладу, форми державного правління і державного устрою, основи організації центральних і місцевих органів державної влади, їх компетенцію та взаємовідносини, державні символи і столицю. Конституцією у формальному значенні іменується єдиний акт або ж кілька актів, що мають вищу юридичну силу стосовно всіх інших нормативних актів. Конституція в цьому значенні — це свого роду закон законів. Вона може бути змінена тільки в особливому, встановленому, зазвичай, нею самою, порядку; зміна конституції тягне за собою перегляд раніше ухвалених законів та інших нормативних актів на предмет їх відповідності зміненим положенням конституції.

Для України Конституція 28 червня 1996 р. стала символом консолідації Українського народу в розбудові України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. Водночас Конституція 1996 р. є найважливішою категорією національного конституційного права, його серцевиною.

Соціальне призначення Конституції України, її місце і роль у правовій системі України означені в її функціях — основних напрямках впливу на суспільні відносини. Функції Конституції відображають найголовніші шляхи її впливу на розвиток держави і суспільства в сучасних умовах національного відродження України. Функції охоплюють і фактично поширюються на всі ті сфери суспільних відносин, які врегульовані Конституцією та охоплюються її змістом.

Види функцій Конституції визначають залежно від різних критеріїв і підстав. Їх можна пов'язувати з функціями держави. Залежно від суспільного призначення конституції, визначають соціальні функції, які поділяють, своєю чергою, на юридичні та політичні. Ці функції порівняно однорідні і цілеспрямовані. Так, у юридичній функції знаходять своє вираження (втілення) конституційні основи права і правової системи в цілому. У політичній функції відображаються конституційні основи політики та політичної системи.

Водночас система функцій Конституції України як Основного Закону країни і соціально-культурного явища сучасного суспільства не вичерпується юридичною і політичною функціями. Їй притаманні також економічна, ідеологічна, інформаційна, педагогічно-виховна та інші функції, які всебічно характеризують її соціальне призначення, місце і роль у сучасному українському суспільстві.

Розглянувши та дослідивши Конституцію України, найбільш зацікавив Розділ VIII та Розділ XII, а саме:

Стаття 128. Перше призначення на посаду професійного судді строком на п'ять років здійснюється Президентом України. Всі інші судді, крім суддів Конституційного Суду України, обираються Верховною Радою України безстроково, в порядку, встановленому законом. Голова Верховного Суду України обирається на посаду та звільняється з посади шляхом таємного голосування Пленумом Верховного Суду України в порядку, встановленому законом.

Стаття 148. Конституційний Суд України складається з вісімнадцяти суддів Конституційного Суду України. Президент України, Верховна Рада України та з'їзд суддів України призначають по шість суддів Конституційного Суду України. Суддею Конституційного Суду України може бути громадянин України, який на день призначення досяг сорока років, має вищу юридичну освіту і стаж роботи за фахом не менш як десять років, проживає в Україні протягом останніх двадцяти років та володіє державною мовою. Суддя Конституційного Суду України призначається на дев'ять років без права бути призначеним на повторний строк. Голова Кон-

ституційного Суду України обирається на спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду України зі складу суддів Конституційного Суду України шляхом таємного голосування лише на один трирічний строк.

На наш погляд, саме ці статті треба змінювати, саме у вище зазначенні розділи діючої Конституції треба вносити зміни. Вважаємо, що саме судова гілка влади, першою потребує реформування. Адже, чи можуть суди, в нашій країні стати дійсно незалежними та безпристрасними, коли на них безпосередньо впливає інша гілка влади? Рішення цієї дійсно важливої та актуальної в наш час проблеми полягає в тому, щоб завдяки внесенням змін до Конституції, надати можливість саме народові обирати суддів Конституційного та Верховного суду. Бо згідно зі статтею 5, Конституції України, єдиним джерелом влади в Україні є народ.

Список використаних джерел:

1. Основи держави і права України: підручник / ред. В. Л. Оргинський [та ін.]. - К. : Знання, 2008. - 583 с.
2. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2006. — 544 с. , 800 с.
3. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996.– № 30.

Халявіна Ю. В.,
студентка спеціальності «Правознавство»
2 курсу, юридичного факультету

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

ІНСТИТУТ ПРЕЗИДЕНТСТВА В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Поняття «голова держави» - одне з ключових понять сучасного конституційного процесу. Становлення інституту Президентства України було одним із головних складових чинників у реформуванні державної влади, в момент проголошення незалежності України і у подальшому розвитку держави. На даному етапі ще розглядається питання про становлення інституту президентства в Україні та визначення його місця серед існуючих гілок влади.

Слід зауважити, що актуальність даної роботи також полягає у тому, що інститут президентства в Україні фактично є ровесником незалежної України, бо перші вибори Президента України [2] відбулися одночасно зі всеукраїнським референдумом на підтримку Акта проголошення незалежності України [3]. І тому Президент став уособленням незалежної Української держави не тільки юридично, тобто за Конституцією України, а й фактично, а саме у суспільній свідомості.

Статус Президента України визначено еластично, без будь-якої підв'язки до жодної гілки влади. Можна сказати, що Україна сприйняла французьку систему президентської влади. А саме, французький досвід президентського «арбітражу». Арбітром зазвичай називають того, хто під час спортивних змагань (сам не будучи їх учасником) слідкує за дотриманням правил гри. Автори французької Конституції відвели главі держави функцію, схожу з функціями спортивного судді. І хоча, на відміну від французької Конституції, Основний Закон України не закріпив положення про арбітражну функцію Президента, проте обсяг його повноважень та механізм відносин із законодавчою та виконавчою гілками влади свідчить про реальне виконання саме такої функції Глави нашої держави. І тому я згодна з аспірантом кафедри конституційного права та порівняльного правознавства Ужгородського національного університету Дмитром Беловим, який у своїй статті говорить про те, що арбітражна функція не дозволить Президенту України «перетягувати» на себе повноваження інших органів: частково – парламенту, частково – уряду [6].

Процес та порядок обрання Президента України та його вступу до посади є дуже складним. Слід зазначити, що Закон «Про вибори Президента України» був прийнятий у 1999 році [4] і в нього послідовно вносилися зміни у 2001 та 2004, 2009 роках. Остання редакція Закону від 1 січня 2011, він є чинним на цей час [5].

Виявляється така тенденція, коли кожні президентські вибори супроводжуються прийняттям нового Закону «Про вибори Президента України» і тому ми повинні слідкувати за змінами Закону, щоб бути у курсі усіх подій у політичному житті нашої країни.

Наприклад, якщо стара редакція Закону встановлювала що після офіційного оприлюднення результатів виборів Президента України у газетах «Голос України» та «Урядовий кур'єр» виборча компанія вважається завершеною. Але в зв'язку з подіями виборів Президента України 2004, де у другому турі виборів визнали перемогу В. Януковича прихильники В. Ющенко заблокували ці видання, тому В. Янукович офіційно не був оголошений Президентом України. У зв'язку з цим у чинній редакції Закону «Про вибори Президента України» 2011 року є положення про те, що офіційним оголошенням результатів виборів Президента України є оголошення головуючим на засіданні Центральної виборчої комісії результатів виборів Президента України.

Згідно зі старим Законом 2004 року, він передбачав внесення грошової застави партією(партіями, що входять до блоку), яка висунула кандидата на пост Президента України, або кандидатом на пост Президента України у безготівковому порядку на спеціальний рахунок Центральної виборчої комісії в розмірі п'ятисот тисяч гривень, а також зібрання не менш як п'ятисот тисяч підписів виборців, які мають право голосу, в тому

числі не менш як по двадцять тисяч підписів у кожному з двох третин регіонів (Автономна Республіка Крим, області, міста Київ та Севастополь) на підтримку кандидата на пост Президента України. Чинне ж законодавство говорить про те що грошова застава має бути в розмірі два мільйони п'ятисот тисяч гривень, а підписи взагалі відмінили.

Зміни зазнали строки президентських компаній у чергових виборах. Старий Закон зазначав, що виборчий процес чергових виборів Президента України розпочинається за сто двадцять днів до дня виборів. А у чинному законі з редакціями 2011 року строк зменшили до дев'яноста днів. Ця зміна, мабуть, обумовлена тим, що завжди виборчий процес супроводжується тим, що кандидати намагаються полити брудом один одного. Тим самим вони обумовлюють розпад країни на дві частини. Це має лише негативні наслідки, бо насамперед заподіюють шкоду психічному здоров'ю народу. Тому строк компаній і зменшують. Було б добре, якщо б строк виборчого процесу зменшили взагалі до одного місяця, як це є у Франції.

Питання обсягу, характеру повноважень Президента України перебувають у полі зору науковців з моменту запровадження цього інституту. Інститут президенства, як показало життя, посідає одне з провідних місць у системі державної влади України, що, однак, не є свідченням достатньої визначеності його повноважень. З часу утворення він постійно розвивається, змінюється, на нього впливають трансформаційні процеси, пов'язані зі змінами у суспільстві.

Значний вплив на положення і повноваження глави держави має Конституційна реформа, а саме зміна форми правління нашої держави. З прийняттям Конституції України 28 червня 1996 року, наша держава по формі правління була проголошена президентсько – парламентською республікою. Але у грудні 2004 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Конституції України», окремі положення якого стосуються форми державного правління в Україні. Згідно із Законом у країні встановлювалася парламентсько-президентська форма правління. Свідченням цього було розширення повноважень Верховної Ради у площі відносин з урядом. Переважну роль у формуванні та контролі за діяльністю уряду відігравав парламент, а не Президент. На Верховну Раду України була покладена функція призначення за поданням Президента України Прем'єр – міністра України, міністра оборони, міністра закордонних справ, призначення за поданням Прем'єр – міністра України інших членів Кабінету Міністрів України тощо.

1 жовтня 2010 року Конституційний Суд України визнав таким, що не відповідає Конституції України, Закон «Про внесення змін до Конституції України», тобто Україна стала знов президентсько – парламентською республікою. Це рішення поклало на органи державної влади обов'язок невідкладного виконання цього рішення стосовно приведення нормативно – правових актів у відповідність до Конституції України від 28 червня 1996 року.

Треба також звернути увагу на те, що навіть у Конституції України, у повноваженнях президента є різночитання, бо у розділі V «Президент України» ст. 106 п.10 йде мова про те, що Президент України призначає за поданням Прем'єр-міністра України членів Кабінету Міністрів України, керівників інших центральних органів виконавчої влади, а також голів місцевих державних адміністрацій та припиняє їхні повноваження на цих посадах, а розділ VI «Кабінет Міністрів України. Інші органи виконавчої влади» ст. 118 частина четверта говорить, що голови місцевих державних адміністрацій призначаються на посаду і звільняються з посади Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України. За поданням Прем'єр-міністра України, чи Кабінету Міністрів України? Ця розбіжність варта уваги [1].

Сьогодні, для того щоб інститут Президентства України функціонував задля демократичного розвитку держави потрібно:

- внести зміни до чинної Конституції України щодо місця й ролі Президента України як арбітра серед інших органів державної влади України, використавши досвід Французької Республіки;
- привести Закон України «Про вибори Президента України» до чинної Конституції України, щоб положення співпадали та не протидіяли один одному;
- скоротити термін виборчої компанії до одного місяця;
- розробити єдину класифікацію повноважень Президента України, щоб уникнути плутанини у них;
- перенести вичерпані президентські повноваження з Конституції, або процесуально реалізувати їх, або розкрити зміст;
- окреслити у відповідних нормативно – правових актах процедурні механізми практичної реалізації повноважень Президента України у сфері державного будівництва і управління, особливо контрольних повноважень;
- продовжити конституційну реформу доти, доки політична система нашої країни не удосконалиться до політичних систем розвинутих країн, шукати оптимальну, адекватну сучасним реаліям політичну систему, а саме, її окремі державні структури, насамперед, інститут глави держави.

Дотримуючись цих пропозицій Україна не буде відставати у правотворчому процесі в порівнянні з іншими демократичними державами. Буде на рівних існувати і співпрацювати на міжнародному рівні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. - Х.: "Одиссей", 2011. – 56с.

2. Закон України «Про Президента Української РСР» від 5.07.91. – Відомості Верховної Ради України. 1991 - № 33.
3. Постанова Верховної Ради України «Про проведення всеукраїнського референдуму в питанні про проголошення незалежності України» від 11.10.1991. - Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, N 48, ст. 663.
4. Закон України «Про вибори Президента України» від 5.03.99. – «Урядовий кур'єр» від 25 березня 1999 року - № 54.
5. Закон України «Про внесення змін до Конституції України щодо проведення чергових виборів народних депутатів України, Президента України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, N 10, ст.68)
6. Белов Д. Роль глави держави в механізмі здійсненні державної влади //Юридична Україна. – 2005. - № 5. – С. 11-15.

Циклаурі О.Б.,
ст. викладач кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

СУБ'ЄКТИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ

Важливу роль у процесі європейської інтеграції України відіграє транскордонне співробітництво, воно є одним з найпотужніших чинників процесу європейської інтеграції та інструментів розвитку прикордонних територій країн Європи. На цей час прийнята низка нормативних актів, що стимулюють розвиток цієї форми міждержавного співробітництва, але на жаль, належна регламентація статусу окремих суб'єктів, від яких, в світлі сьогодення, здебільшого і залежать зазначені процеси, залишає бажати кращого.

Проблемами дослідження міжрегіонального та транскордонного співробітництва в Україні займаються багато науковців серед яких П. Беленький, В. Борщевський, З. Бройде, В. Будкін, Б. Буркінський, О. Вишняков, Т. Васильців, О. Воронова, С. Гакман, В. Євдокименко, Є. Кіш, Н. Луцишин, В. Ляшенко, Ю. Макогон, М. Мальський, М. Максимюк, А. Мельник, Н. Мікула, В. Монастирний, І. Нагорна, З. Петренко, С. Писаренко, І. Студенніков та інші. Однак, здебільшого, ці дослідження здійснюються не в юридичному, а в економічному просторі.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні необхідності посилення ролі територіальних громад та органів місцевого самоврядування у транскордонному співробітництві, а також вдосконалення нормативно-правової регламентації статусу зазначених суб'єктів та надання реальної державної підтримки розвитку транскордонного співробітництва на підставі аналізу проблем розвитку міжрегіональної співпраці в сучасній Україні.

Відповідно до законодавства, транскордонне співробітництво – це спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади України та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством.

Правовою базою, що регламентує транскордонні відносини, є національні нормативно-правові акти, низка двосторонніх та багатосторонніх угод, що регламентують співробітництво між Україною та державами в питаннях режиму кордону, пересування людей, транспортних засобів і товарів через кордони, співробітництва між прикордонними службами. До регламентації транскордонного співробітництва мають пряме відношення також документи, що визначають стратегічні напрями євроінтеграційного курсу України.

До суб'єктного складу транскордонного співробітництва в Україні відповідно до законодавства належать: територіальні громади, їх представницькі органи, місцеві органи виконавчої влади України, що взаємодіють з територіальними громадами та відповідними органами влади інших держав у межах своєї компетенції, встановленої чинним законодавством та угодами про транскордонне співробітництво.

Державне управління у сфері транскордонного співробітництва здійснюють Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції.

Загальну координацію транскордонного співробітництва та контроль за додержанням законодавства з питань транскордонного співробітництва здійснює спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань економічної політики за участю Міністерства закордонних прав України та центрального органу виконавчої влади з питань регіонального розвитку відповідно до повноважень, визначених законодавством та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Інші центральні органи виконавчої влади беруть участь у сприянні розвитку транскордонного співробітництва в межах компетенції, встановленої законодавством України, а також, у разі необхідності, вносять пропозиції щодо змін до законодавчих актів України з питань транскордонного співробітництва.

Відповідно до Закону України „Про транскордонне співробітництво” від 24.06.2004р., в якому визначені організаційні форми транскордонного співробітництва, транскордонне співробітництво може здійснюватися: в межах створеного єврорегіону; шляхом укладення угод про транскордонне співробітництво в окремих сферах; шляхом встановлення та розвитку взаємовигідних контактів між суб'єктами транскордонного співробітництва. Попри всі недоліки у регламентації механізму фінансового забезпечення транскордонного співробітництва, яку відзначає більшість науковців, надання державної підтримки, здебільшого, передбачено та регламентовано для такої форми співробітництва, як єврорегіони, створення яких відбувається за участі обласних державних адміністрацій.

Держава та центральні органи влади, укладаючи угоди про міжрегіональне та транскордонне співробітництво, підписуючи декларації та приєднуючись до Конвенцій забезпечують нормативно-правове середовище для здійснення міжтериторіального та транскордонного співробітництва його суб'єктами, та розробляють програми підтримки транскордонного співробітництва. Міжнародні регіональні організації, агенції регіонального розвитку сприяють розвитку між територіального та транскордонного співробітництва.

Безпосередніми ж суб'єктами транскордонного співробітництва є територіальні громади, їх представницькі органи, місцеві органи виконавчої влади України, що взаємодіють з територіальними громадами та відповідними органами влади інших держав у межах своєї компетенції, встановленої чинним законодавством та угодами про транскордонне співробітництво, саме вони безпосередньо здійснюють правовідносини у зазначеній сфері.

Проте, в Україні, процес створення нормативно-правового середовища, щодо залучення до участі територіальних громад у транскордонному співробітництві, відбувається дуже повільно. З часу прийняття зазначеного Закону, Кабінетом Міністрів України було розроблено дві Державних програми розвитку транскордонного співробітництва: на 2007-2010 роки та на 2011-2015 роки, але незважаючи на численні публікації дослідників цієї проблематики та самого уряду, попри прагнення вдосконалення існуючої ситуації, визначення в новій Програмі шляхів і способів подолання проблем, визначення обсягів та джерел фінансування, не зазначено конкретної долі фінансування транскордонних програм та проектів за участю територіальних громад з державного бюджету.

Спираючись на аналіз вітчизняної законодавчої бази щодо регламентації транскордонного співробітництва, та роботи дослідників можна зробити наступні висновки: державі потрібно приділяти більше уваги залученню до участі у транскордонному співробітництві територіальних громад та органів місцевого самоврядування, як безпосередніх та первинних суб'єктів співпраці; відсутність нормативно-правової регламентації повноважень територіальних громад та органів місцевого самоврядування, а також державної підтримки участі зазначених суб'єктів у процесі транскордонного співробітництва в Україні, займає суттєве місце серед гострих проблем сьогодення, які постали перед нашою державою і потребує невідкладного вирішення.

Список використаних джерел:

1. Закон України „Про транскордонне співробітництво” від 24.06.2004 № 1861-IV // *Голос України* від 22.07.2004 - № 134.
2. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 роки” від 01.12.2010 № 1088 // *Урядовий кур'єр* від 08.12.2010 - № 230.
3. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2007-2010 роки” від 27.12.2006 № 1819 // *Урядовий кур'єр* від 17.01.2007 - № 8.
4. Макогон Ю.В., Ляшенко В.И. *Форми и направления межрегионального трансграничного сотрудничества: Монография*, изд. 2-е, исп. и допол. – Донецк: ООО „Юго-Восток, Лтд”, 2003. – 512 с.
5. Мікула Н. *Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: Монографія*. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.
6. Монастирний В.М. *Сучасні тенденції розвитку транскордонного співробітництва*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DeBu/2007-1/>
7. Нагорна І. *Транскордонне співробітництво як напрямок євроінтеграційних процесів в Україні // „Теоретичні та прикладні питання державотворення” on-line збірник наукових праць ОРІДУ НАДУ при Президентіві України. Вип.2.*
8. Петренко З. *Приграничные регионы как новая форма международной интеграции // Экономика Украины. - 1999. - №12. - С. 66 – 73.*
9. Пирожков С. *Українсько-російські відносини у євроатлантичному інтер'єрі // Політична думка. - 1999. - №3. - С. 87 – 95.*
10. *Проблеми розвитку транскордонного співробітництва України в умовах розширеного ЄС: Монографія // За ред. д.е.н., проф. Н. Мікули, к.е.н., доц. В Борщевського, к.е.н. Т. Васильціва. – Львів: Ліга Пресс, 2009. – 436 с.*
11. *Розширення Європейського Союзу: вплив на відносини України з центральноєвропейськими сусідами. – К., 2004. – 229 с.*
12. *Студенников І. Транскордонне співробітництво як дзеркало регіональної політики в Україні // Економічний Часопис – XXI. – 2005.- №1.*

13. Студенников І. Транскордонне співробітництво та його роль в процесі європейської інтеграції України// Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. – Вип. 15: Міжвідомчий збірник наукових праць / Відп. ред. С. В. Віднянський. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2006. – С. 309-322.

Чаркін Р.,
студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

У деяких випадках за порушення прав споживачів українське законодавство передбачає також найбільш сувору з можливих кримінальну відповідальність. Треба зазначити, що у час написання цієї дипломної роботи відбулися значні законодавчі зміни, щодо кримінальної відповідальності за правопорушення у господарській діяльності, деякі з яких стосуються і прав споживачів. У цій сфері відбулася гуманізація покарання, під якою слід розуміти у деяких випадках декриміналізацію, якщо йдеться про заміну кримінальної відповідальності адміністративною, або пом'якшення кримінальної відповідальності. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» № 4025-VI від 15.11.2011 р., окремі злочини у сфері прав споживачів були взагалі виключені з Кримінального кодексу України. В інших випадках сталося пом'якшення кримінального покарання. Можна бачити, таким чином, що законодавець скоротив перелік злочинів у сфері захисту прав споживачів, а у тих що залишив, в багатьох випадках змінив покарання на більш м'які, застосовуючи тільки стягнення майнового характеру.

Єдиним джерелом кримінальної відповідальності є Кримінальний кодекс України, який набув чинності 01.09.2001 року. Відповідно до вказаних змін, Кримінальний кодекс у статті 155² передбачає кримінальне покарання за обман покупця чи замовника. Обманом покупця чи замовника тут розуміється навмисне обмірювання, обважування, обрахування, перевищення встановлених цін і тарифів суб'єктами підприємницької діяльності під час реалізації товарів, виконання робіт, надання послуг. Такі дії караються штрафом від двох до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

У разі вчинення зазначених дій особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке саме правопорушення, або вчинення у великих розмірах караються штрафом від двадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Обманом покупців (замовників) у великих розмірах тут вважається такий обман, який спричинив громадянину матеріальну шкоду у сумі, що перевищує три неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом злочину тут виявляються встановлені правила торгівлі, надання послуг, а також інтереси покупців або замовників. Предметом злочину можуть бути товари, грошові кошти, залежно від того, на отримання якого з даних видів майна були спрямовані дії винної особи.

Стаття 164 Кримінального кодексу передбачає кримінальну відповідальність за порушення порядку провадження господарської діяльності. Таке порушення виражається у господарській діяльності без державної реєстрації як суб'єкта господарювання або без одержання ліцензії на провадження певного виду господарської діяльності, чи здійснення таких видів господарської діяльності з порушенням умов ліцензування, а також без одержання дозволу, іншого документа дозвільного характеру, якщо його одержання передбачене законом. Такі злочинні дії тягнуть накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва, сировини, грошей, одержаних внаслідок такої діяльності.

Повторні дії, вчинені особою, яку протягом року було притягнуто до адміністративної відповідальності за таке саме порушення, або пов'язані з отриманням доходу у великих розмірах тягнуть накладення на винних штрафу від ста до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва, сировини і грошей, одержаних внаслідок вчинення таких дій.

Отримання доходу у великих розмірах має місце, коли його сума у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

У статті 167 Кримінальний кодекс України встановлює кримінальну відповідальність за введення в обіг або реалізацію продукції, яка не відповідає вимогам стандартів, сертифікатів відповідності, норм, правил і зразків (еталонів) щодо безпечності, якості, комплекtnості та упаковки. Такі дії тягнуть за собою накладання штрафу на посадових осіб підприємств, організацій залежно від форм власності, громадян – власників підприємств чи уповноважених ними осіб від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Список використаних джерел:

1. Рабінович П. Межі прав людини (деякі питання загальної теорії) //Український часопис прав людини. – 1997.

2. О защите прав потребителей: Закон Украины (в редакции 2005 г.)
//ВВСУ. – 1991. - № 30. – Ст. 379

3. Теория государства и права: курс лекций / под ред. Н. И. Матузова., А. В. Малько. – М.: Статут, 1997.

4. Цыганков Н. Защита прав потребителей в Украине / Н. Цыганков // Предпринимательство, хозяйство и право. - 1996.

Черних Є.М.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ПОНЯТІЙНІ ОЗНАКИ ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДЯН

Питання про об'єднання громадян є дуже цікавим і не простим в історії правової думки. Поняття об'єднання громадян, громадських об'єднань є узагальненими поняттями для багатьох форм громадянської активності. Історично це питання є частиною більш загального питання про асоціації в значенні людської спільноти або союзу, що, до речі, відомо вже Давньоримському правопорядку, норми якого регулювали відносини організації та діяльності спільнот господарчого характеру: цехів, корпорацій. З більш широкого погляду асоціацією можна визначити сам народ або націю, що складають поняття держави. Але поняття асоціації привертає правовий інтерес у значенні більш дрібних спільнот: у приватноправовій сфері це комерційні (господарські) товариства, що переслідують мету отримання прибутку; та у публічній сфері – інші спільноти, що об'єднуються не за ради прибутку. Під об'єднаннями громадян розуміють саме спільноти не комерційного типу без мети одержання прибутку. У сучасній термінології поняття асоціації замінюється поняттям об'єднання громадян, яке за змістом українського законодавства має вузький, точний зміст. Тому, враховуючи природну спорідненість усіх організованих та сталих людських спільнот, треба вміти розрізнити поняття громадських об'єднань у широкому значенні та у точному вузькому законодавчому значенні. Не розуміння цих відмінностей приводить до помилкового поширення поняття «об'єднання громадян» на всі схожі людські спілки та союзи. Проблема поняття об'єднання громадян обумовлена тим, що його законодавче визначення, на наш погляд, не відображує окремі сутнісні, а також необхідні формальні ознаки, елементи.

За самою ідеєю поняття об'єднання громадян визначається декількома ознаками. Будь-яке об'єднання громадян у законодавчому сенсі передбачає особливий зв'язок, що поєднує одних осіб з іншими; усі члени об'єднання переслідують спільну ціль не комерційного, не прибуткового характеру; така утворена спільність характеризується стійкістю, тривалістю у часі.

В понятті об'єднання громадян можна виокремити важливі для його сутності елементи. Члени об'єднання пов'язуються угодою між собою. За загальним правилом це відбувається у вигляді приєднання до статуту, який за нашим законодавством є обов'язковим для будь-якого об'єднання громадян. Приєднання до статутних цілей та завдань об'єднання повинно бути добровільним. Проте, ознака добровільності об'єднання у вітчизняній доктрині витиснула сутнісний елемент угоди між членами об'єднання, вольового акту, потрібного для створення та вступу до об'єднання. При тому, що вихід з об'єднання залишається вільним та не потребує якогось узгодження. Може здаватися, що за змістом Закону України «Про об'єднання громадян» (далі – Закон) добровільність є заміновачем поняття угоди бо буквально передбачає добру волю, яка є сутнісним елементом угоди. Але, вважаємо, це помилкова точка зору. Поняття угоди та добровільності за цим Законом не синонімічні. Тут наш законодавець розуміє добровільність лише у значенні заперечення примусу: що «ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яке об'єднання громадян» (ст. 7 Закону) [1]. Тому, на наш погляд, концепція об'єднань громадян втратила суттєвий елемент, який необхідний для того, щоб добре розуміти його сутність та розрізнити такі об'єднання від схожих людських колективностей, соціальних утворень. З ідеї цільового акту волі, що знаходиться в засадах заснування, існування, членства об'єднання громадян, виводяться положення про те, що справжнє громадське об'єднання може бути результатом вступу до нього, а не обрання; вони створюються цілеспрямовано, а не є автоматичним результатом супутніх обставин таких, як сумісне проживання на території, знаходження у трудовому, навчальному колективі тощо. Приклади нерозуміння цих відмінностей можна побачити у деяких публікаціях. Так, Н. Гаєва вважає, що добровільність є спільною ознакою об'єднань громадян та територіальних громад, яка їх наближає [2, с. 222]. На наш погляд, це помилкове розуміння тому, що перебування у територіальній громаді на відміну від об'єднання громадян не є проявом ініціативи чи актом волі, не передбачає ніякої угоди, а набувається автоматично простим проживанням на території певної адміністративно-територіальної одиниці.

Предметом такої угоди є поєднання особистої діяльності, знань тощо, тобто виключно особистісна участь. Щоправда, це не виключає деякі постійні майнові відносини між членами об'єднання, як, наприклад, обов'язок сплачувати членські внески. Але особистісна участь в об'єднанні громадян має першорядне сутнісне значення на відміну від грошової участі.

Ціль об'єднання громадян дуже важлива для розуміння його сутності. Тут ціль є основою та умовною межею його діяльності та існування. Об'єднання відрізняється від господарського товариства тим, що ціль його не повинна передбачати отримання прибутку. Н. Гаєва вважає, що в умовах ринку можна керуватися економічним критерієм, за яким розрізняти комерційні та некомерційні об'єднання громадян [2, с. 221]. Вважаємо, це хибна точка зору, яка суперечить доктринальній ідеї про об'єднання громадян у точному значенні.

З загальних ідейних позицій ціль об'єднання не повинна бути не дозволеною законом, або суперечити нормам законів (бути протизаконною в загальному плані) або нормам моралі. Ця ідея відбивається, але частково, у ст. 4 Закону, але він не передбачає заборону таких об'єднань, метою яких є організація спротиву діючим законам. Наприклад, діяльність якоїсь асоціації платників податків треба, вочевидь, визнати протизаконною, якщо вона спрямована на підбурення до несплати встановлених податків та обов'язкових зборів. І навпаки, діяльність такого об'єднання буде законною, якщо вона утворювалась з метою реформування діючого податкового законодавства та установ у встановлений спосіб та незабороненими засобами. Щоправда, така підстава обмеження відома Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (ст. 16) [3], але може застосовуватися виключно до релігійних організацій. Ми вважаємо, що така норма має не вузький, а загальний до об'єднань громадян характер, тому повинна бути внесена у базовий Закон України «Про об'єднання громадян».

У зв'язку з цим ми вважаємо, що перелік обмежень на створення і діяльність об'єднань громадян доцільно доповнити відповідним положенням, що є підставою заборони організації та діяльності тих об'єднань громадян, метою яких є організація спротиву діючим законам, їх невиконання.

Також, вважаємо, за доцільне доповнити перелік обмежень організації та діяльності об'єднань громадян, якщо вони переслідують аморальні цілі.

Наступним важливим елементом поняття об'єднання громадян є термін його існування. На наш погляд, стійкий характер об'єднань громадян є визначальною ознакою, за якої вони відрізняються від тимчасових зборів: публічних або приватних. Але не тільки. У цій ознаці відбивається характер об'єднання як установи, існування якої продовжується довше, чим життя її учасників (бо одні учасники можуть вибувати, а інші вступати до об'єднання), або у тому, що вона не належить до тих товариств, існування яких визначається наявністю певних учасників. На відміну від господарських товариств об'єднання громадян в ідеї менш залежна від персон засновників у цьому сенсі більш усталена.

Звернемось до легального визначення громадян, що закріплене відповідним законом: «об'єднанням громадян є добровільне громадське формування, створене на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод» (ст. 1). З погляду вищевказаних елементів наведене визначення має недоліки. Ми бачимо, що воно утворене на ознаках добровільності, єдності інтересів, спільності та мети, що полягає у реалізації громадянами своїх прав і свобод. У цьому визначенні загубилось, те що об'єднання громадян у підставі має угоду між її членами; постійний характер. Тому вважаємо, що визначення об'єднання повинно відображати й інші ознаки. По-перше, важливо прямо вказати на неприбуткову мету, для того, щоб відрізнити від комерційних утворень. По-друге, у цьому визначенні треба вказати постійний характер об'єднання. Також у визначенні можна було прямо вказати, що об'єднання громадян за суттю є угодою між її членами. Це точно передає договірну природу об'єднання громадян на відміну від вказівки на добровільність, що тільки припускає цю ідею.

Вищевказані ознаки об'єднань громадян можна доповнити наступними ознаками: об'єднання утворюються тільки фізичними особами (але союзні об'єднання можуть утворюватися об'єднаннями, що мають статус юридичної особи); відповідно до своєї природи не мають державно-владних повноважень; не визнаються суб'єктами правотворіння. Тільки у виключних випадках, що прямо передбачені законом, органи держави можуть делегувати їм владні повноваження; джерелом їх юридичних повноважень можуть бути тільки нормативно-правові акти; об'єднання громадян діють від свого імені [4, с. 210].

Вітчизняні автори доповнюють перелік ознак об'єднань громадян наступними [5, с. 250]: внутрішня самоорганізація, що виявляється як самоврядування та саморегуляція; наявність статуту (положення). На наш погляд, перелік ознак об'єднань громадян треба доповнити ще однією загальною ознакою. За українською доктриною та законодавством статус особи у праві набувають тільки ті фактичні об'єднання, які легалізовані у встановленому порядку. Це прямо закріплюється статтею 14 Закону: «діяльність об'єднань громадян, які не легалізовані або примусово розпущені за рішенням суду, є протизаконною». Таким чином, всі не легалізовані фактичні громадські об'єднання не набувають правоздатності та не визнаються правопорядком як його суб'єкти. Тож, важливою ознакою об'єднання громадян у точному законодавчому значенні є його *легалізація*. Саме тому за нашим законодавством юридично не може існувати тайних, не відомих органам легалізації, тобто публічній владі, громадських об'єднань. Тому, вважаємо, що положення про легалізацію необхідно прямо прописати у переліку принципів створення та діяльності об'єднань громадян (ст. 6 Закону України «Про об'єднання громадян»).

Список використаних джерел:

1. Про об'єднання громадян: Закон України від 16.06.1992 р. //Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст.504.

2. Гаєва Н.П. Конституційне право на свободу об'єднання громадян та організаційні форми його реалізації /Н. Гаєва // Правова держава. Вип 12. – К., 2001. – С.220-230.
3. Про свободу совісті та релігійні організації: Закону України від 23.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 25. – Ст. 283.
4. Алєхин А.П., Кармолицкий А.А., Козлов Ю.М. Административное право Российской Федерации: Учебник. /А. Алєхин. – М.: ЗЕРЦАЛО, ТЕИС, 1996. – 639 с.
5. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). – К.: Видавництво «Юридична думка», 2004. – 584 с.

Чорнолуцький Р.В.,
кандидат юридичних наук,
адвокат, управляючий юридичною фірмою «ЮРІНКОН»,
член виконавчого комітету Одеської міської ради

ЗАКОНОПРОЕКТУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ В УКРАЇНІ

Становлення демократичної правової державності на принципах верховенства правового закону, поваги прав і свобод людини та громадянина та зв'язаності держави, її органів та посадових осіб правом, об'єктивно актуалізує дослідження процесу законодавчої діяльності, створення закону, феномену законотворчості як основного та базового регулятора суспільних відносин та нормативної підвалини становлення, існування та реалізації зазначених принципів. Звідсіля можна зробити висновок про те, що законодавча діяльність, законотворчість, яка виступає складним багатограним, багаторівневим, полісуб'єктивним та поліоб'єктивним процесуальним феноменом, відіграє особливу системну, інтенційну, телеологічно обумовлену, конституюючу та структуроутворюючу, інституційну роль у становленні та розвитку демократичної правової державності.

Слід зазначити, що проблематика законотворчості досліджувалась ще в радянській юридичній літературі з різних кутів зору. Доктринально-теоретичні аспекти нетрадиційного юридичного процесу або процесуальної форми у контексті їх статутарного та функціонального виникнення, реалізації та належного юридико-правового супроводження ґрунтовно досліджувалися вченими радянського періоду, серед яких В.М. Горшєнов, В.Г. Крупін, Ю.І. Мельников, П.О. Недбайло, В.С. Основін, В.М. Протасов, В.М. Савицький, Л.С. Явич та інші.

Фундаментальні категорії у сфері законодавчої (законотворчої) діяльності, в тому числі з боку якісної її оцінки, архітектонічної (структурної) побудови розглядалися в працях таких радянських та російських учених, як: С.С. Алексєєв, Е.С. Анічкін, С.А. Авак'ян, К.В. Арановський, В.М. Баранов, В.І. Борисов, Д.А. Керімов, О.А. Лукашева, О.Г. Лук'янова, В.О. Лучин, О.В. Малько, М.І. Матузов, А.В. Міцкевич, О.С. Піголкін, Ю.О. Тіхоміров, Р.О. Халфіна, Т.Я. Хабрієва.

У сучасній правовій науці серед досліджень, які виступають теоретико-методологічною основою дослідження законодавчого, в тому числі й конституційного процесу в Україні, слід зазначити наукові праці українських та російських дослідників Л.І. Антонової, О.В. Батанова, В.Р. Барського, Д.М. Белова, Ю.М. Бисаги, Н.О. Бобрової, Л.В. Бориславського, С.В. Буянкіна, О.Н. Булакова, А.Г. Братко, Р.Ф. Васильєва, В.О. Гергелійника, В.В. Лазарєва, С.Л. Лисенкова, О.Г. Гузнова, Ж.О. Дзєйко, Т.Д. Зражевської, Д.О. Ковачева, В.А. Кряжкова, П.В. Крашенінникова, В.М. Манохіна, В.В. Медведчука, І.Р. Метшина, Т.С. Масловської, Н.О. Міхальнової, В.П. Паліюка, Ю.С. Педька, В.Ф. Погорілка, С.В. Полєніної, Х. В. Приходько, В.М. Сиріх, М.С. Салікова, О.В. Совгірі, С.В. Степашина, В.Л. Федоренка, С. М. Шахрая, К.С. Шугрінної та ін.

Слід зазначити, що на жаль, теоретичні напрацювання у сфері законотворчого процесу, законотворчості, законотворення в Україні вітчизняною юридичною наукою характеризуються загальним та поверхневим підходом та обмеженістю системного аналізу його ключових етапно-стадійних характеристик (елементів), стрижневим з яких виступає законопроекткування. Під ним розуміється телеологічно обґрунтована, специфічна діяльність з підготовки та розробки проектів законодавчих актів.

У доктринальному розумінні, на думку академіка права О.Ф. Скакун, законотворчість (англ. lawmaking) є важливою частиною правотворення та правотворчості, зміст якої міститься в творенні законів, причому, в цьому процесі приймають участь всі органи держави, посадові особи, громадяни та їх об'єднання, тобто всі суб'єкти політичної системи суспільства, а не тільки парламент, суб'єкти права законодавчої ініціативи тощо [1, 93]. Зазначений автор розуміє її як частину загального процесу правотворчості в державі, що характеризується наявністю відповідного суб'єктного складу та основної мети – творення законів.

На думку члена-кореспондента НАНУ О.Л. Копилєнка, законотворчий процес (законотворчість, законотворча діяльність) – це санкціонована державою діяльність, спрямована на врегулювання суспільних відносин шляхом пізнання та оцінки правових потреб суспільства, а також створення, зміни або скасування на їх основі законодавчих актів [2, 136]. У даній дефініції наголошується на особливу роль держави, яка здійснює відповідну діяльність, що є об'єктивно необхідною, бо спрямована на врегулювання потреб суспільства. Однак, зазначена діяльність, по-перше, здійснюється державою, по-друге, шляхом пізнання та оцінки правових потреб

суспільства, а, по-третє, як підсумковий результат такого пізнання та оцінки – шляхом створення, зміни або скасування на їх основі законодавчих актів

Таким чином, можна стверджувати, що, враховуючи онтологію, аксіологію, гносеологію, праксеологію, зміст та домінуючий процесуальний аспект законотворчості, вона виступає у вигляді передбаченого Конституцією та законами України порядку здійснення законодавчої функції і реалізації законодавчих повноважень з боку вищого представницького органу держави – парламенту.

Звідсіля можна виділити: а) публічну складову зазначеного процесу – санкціонування його державою; б) управлінську складову – врегулювання суспільних відносин; в) інтелектуальну складову – пізнання та оцінка правових потреб суспільства; г) динамічну складову – створення, зміна або скасування законодавчих актів; г') організаційну складову – процес створення, зміни або скасування законодавчих актів відбувається у відповідних організаційних формах; д) нормативну складову – основні засади та процесуальні стадії (етапи) законотворчого процесу переважно врегульовано нормами права (матеріальними або процесуальними); е) суб'єктну складову – законотворчий процес здійснюється уповноваженими суб'єктами.

Враховуючи саме такий підхід, законодавча процедура є складною та багатогранною, бо законотворчість охоплює не тільки власне прийняття закону (законодавча діяльність є частиною законотворчості, її самостійною та вирішальною стадією), а й діяльність з розробки законопроектів, внесенню їх на розгляд парламенту, обговорення законопроектів, оцінку їх ефективності, можливого подальшого коректування (зміни, доповнення), тлумачення закону.

Такий доктринальний підхід обумовлює поділ самого законодавчого процесу на види і наділення його елементною та стадійно-етапною характеристиками. Основними видами законодавчого процесу (законодавчої процедури, в широкому розумінні законотворчості) є конституційний процес і звичайний законодавчий процес. Конституційний процес (конституційна процедура) — це порядок внесення змін до Конституції (відповідно до ст. 154—159 Конституції України [3]). Звичайний законодавчий процес (законодавча процедура) — це порядок прийняття, зміни, скасування законів або призупинення їх дії (п. 3 ст. 85, ст. 92 Конституції України). Таким чином, конституційний та законодавчий процес виступають важливим правовим інструментарієм легітимації публічної влади, уособлюють собою процесуальні форми влади Українського народу, процесуальні форми здійснення публічної державної влади та публічної самоврядної (муніципальної) влади (див. ст. 5 Конституції України) та обумовлюють у широкому розумінні державне управління.

Звідсіля, підвищення якості законодавчого процесу, самої законотворчості є опосередкованою формою підвищення якості державного управління у належному здійсненні котрого важливу роль грають процеси реалізації чинних національних та міжнародних нормативно-правових актів.

Законодавчий процес у контексті стадійно-етапної та елементної характеристик може розглядатися у вигляді самостійних фаз процедурних дій: а) або з формування державної волі, б) або як організаційно відокремлені комплекси тісно пов'язаних між собою дій, спрямованих на створення законодавчого акта.

Слід зазначити, що зазначені фази характеризуються циклічністю, послідовністю, тісним взаємозв'язком. Однак, на нашу думку, вони є гносеологічно (пізнавально навантажені Авт.) та аксіологічно (ціннісно навантажені – Авт.) обґрунтовані, особливо, виходячи з їх організаційного, функціонального або нормативного призначення.

Саме виходячи з визначеної телеологічної домінанти, розкривається роль законопроекування у процесі законотворчості. По-перше, законопроекування є яким виразом інтелектуальної складової законодавчого процесу. По-друге, законопроекування є унікальним елементом та стадією законотворчості, бо воно не тільки наглядно формує волю держави саме в проекті закону, але й становить організаційно відокремлений комплекс тісно пов'язаних між собою дій, спрямованих на створення законодавчого акта. По-третє, законопроекування характеризується логічною послідовністю дій, циклічністю та стадійністю реалізації методів наукового пізнання, тісним взаємозв'язком теоретико-доктринальних надбань та досягнень соціальної та правової практики.

Характеризуючи законопроекування, І. С. Терлецька визначає його у двох площинах: 1) з одного боку, як окремий вид юридичної діяльності, що є пов'язаною з підготовкою проектів законів як праворегуючих актів найвищої юридичної сили; 2) з іншого – законопроекування постає окремою завершеною юридичною процедурою з чітко визначеними структурою, послідовністю стадій та певних заходів у дослідницько-пізнавальній, техніко-юридичній та офіційно-організаційній сферах, що підпорядковані завданням отримання конкретного результату – законопроекту [4, 7].

Таким чином, законопроекування слід розуміти в двох аспектах: 1) у матеріальному (у широкому розумінні – Авт.), як окремий вид юридичної діяльності (матеріально-статутарна складова законотворчості – Авт.); 2) у процесуально-процедурному, як самостійну процедуру, що складається з визначеної послідовності стадій, і має визначальний вплив на кінцевий результат законотворчості (процесуально-функціональна складова законотворчості – Авт.)

Телеологічною домінантою сучасного законопроекування є досягнення системного комплексу завдань, що мають амбівалентний тактичний та стратегічний характер. До першої групи відносяться такі завдання – підвищення якості закону та його наукової обґрунтованості (тактичні кроки до підвищення якості законотвор-

чості – Авт.); до другої групи можна віднести завдання наступного плану – наближення закону до потреб життя, адекватне відображення у законодавчих приписах системи потреб соціуму та очікувань його відповідних верств (студенти, пенсіонери, підприємці, державні та муніципальні службовці тощо) та забезпечення ефективності впливу законодавчих приписів на соціально-економічний розвиток країни (стратегічні кроки до підвищення якості законотворчості – Авт.).

Тому сьогодні об'єктивується та актуалізується всебічне комплексне дослідження теоретичних та нормативно-правових аспектів законопроектування в єдності його нинішнього статутарного та функціонального стану.

Список використаних джерел:

1. Юридический научно-практический словарь-справочник (основные термины и понятия) / Скакун О.Ф., Бондаренко Д.А. – Х.: Эспада. – 2007. – 488 с.
2. Курс лекцій з питань законотворчості: Навч. посібник. – К.: «МП Леся». – 2011. – 456 с.
3. Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
4. Терлецька І.С. Законопроекткування в Україні: теоретико-правові аспекти: Дис... к.ю.н. Спец. 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право. – К., 2011. – 214 с.

Шаповалова К.Ю.,
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

СПІВВІДНОШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО, ДЕРЖАВНОГО ТА СУСПІЛЬНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ

В сучасних умовах одним із найважливіших питань суспільного та державного життя неважливо якої держави світу залишається питання про сутність і зміст її конституційного ладу. Адже саме конституційний лад є тим інститутом конституційного права, який знаходить своє продовження та розвиток не тільки у системі конституційного права, а й у національній правовій системі в цілому.

Конституція України як Основний Закон держави займає центральне місце в системі законодавства, оскільки є головним джерелом права України. Розділ I «Загальні засади» — провідний у структурі Конституції, має особливе значення як для самої Конституції, так і для всієї системи національного законодавства.

У цьому розділі закріплюються засади конституційного ладу України. Водночас є поняття «конституційний лад». Засади конституційного ладу України, які є вихідною точкою конституційного регулювання найважливіших суспільних відносин, викладені в розділі I Конституції України, а також закріплені в багатьох конституційних законах.

Засади конституційного ладу - це сукупність найбільш важливих принципів, які мають особливе значення і вищу юридичну силу для організації і діяльності держави і суспільства, навіть у порівнянні з іншими конституційними нормами. Ці принципи визначають форму і засоби організації України, як держави, забезпечують людині та громадянину права і свободи та характеризують її як конституційну державу, тобто таку, яка характеризується обмеженістю державної влади правом на основі принципу суверенітету народу, якому належить вся повнота державної влади, і забезпеченням цієї обмеженості відповідними конституційними гарантіями.

На сьогодні в Україні, як і в багатьох державах світу, поняття "конституційний лад" не має легального нормативного визначення. Ознайомлення з працями вітчизняних і закордонних учених дозволяє зробити висновок, що в поняття конституційного ладу вкладається різне значення, що певною мірою ускладнює його аналіз. У зв'язку з цим конституційний лад слід визначати: 1) як конституцію або цілісну систему основних політико-правових, економічних і соціальних відносин, які встановлюються й захищаються конституцією та іншими конституційно-правовими (державно-правовими) нормами; 2) є системою суспільних відносин, передбачених і гарантованих Конституцією і законами, прийнятими на її основі й відповідно до неї; [2] 3) такий стан відносин (або порядок), що характеризує державу як конституційну, забезпечує підпорядкованість держави праву, сприяє закріпленню в суспільній практиці й правосвідомості справедливих, гуманних і правових взаємозв'язків між людиною, громадянським суспільством і державою або як установлені конституційним правом взаємовідносини між людиною, народом, суспільством і державою, що покликані забезпечити визнання та захист прав і свобод людини і громадянина, народовладдя, громадянського суспільства і демократичної держави.

Характеристика конституційного ладу передбачає встановлення його співвідношення з терміном «державний лад» та «суспільний лад».

Кажучи про державний лад, то він являє собою система основних політико-правових, економічних, соціальних відносин, які закріплюються державно-правовими нормами.[3] Державний лад може бути конституційним, якщо мова йде про конституційну державу, тобто державу, яка впливає на суспільний лад правовим

шляхом, виконує певні обов'язки перед людиною і суспільством, і неконституційним – державний лад тоталітарної держави.

Конституційним, офіційним, легітимним вважається той державний лад, який передбачається і закріплюється Конституцією та реально існує. Державний лад є складовою частиною конституційного ладу. Він, як правило, найповніше визначається конституцією держави і найбільше гарантується нею. Разом з тим він є одним з найскладніших конституційних інститутів та несе найбільше суспільне навантаження.

Останніми роками у теорії українського конституціоналізму значну частину уваги звернуто на дослідження такого явища, як суспільство, сутність якого визначається природою його елементами і яке розвивається за певними закономірностями.

Суспільний лад України являє собою організацію і діяльність суспільства, які передбачені й гарантовані Конституцією та законами.

Суспільний лад - це система організаційних і правових форм соціальних відносин у політичній, економічній, соціальній, культурній та інших сферах, передбачених і закріплених конституцією та законами України.

Він є основною складовою частиною конституційного ладу і визначає характер інших його складових, у тому числі державного ладу. Народ є єдиним джерелом влади і має право здійснювати її (владу) як безпосередньо, так і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування [1].

Якщо ж розглядати суспільний лад поряд з державним ладом то можна сказати що він є складовою конституційного ладу кожної країни.

Але ж не все дослідники підтримують необхідність виокремлення поняття суспільного ладу. Наприклад такий дослідник як О.Ф. Фрицький зазначає, що «суспільний лад» є вузьким поняттям за його змістом, а тому варто замінити на більш широке поняття таке як «громадянське суспільство», під ним розуміють систему відносно автономних щодо держави інститутів, які забезпечують конкретні способи соціального існування людей на підставі їх особистої свободи, обумовленої правом демократичної держави.

Отже, загальні засади, як форма вираження конституційного ладу України, визнають як першооснову людину і громадянина, їх права і свободи, що є базою закріплення основних принципів конституційного ладу, на підставі яких будується державний лад (устрій) та основи громадянського суспільства в Україні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України.- 1996.-№ 30.-ст.141;
2. Конституційне право України /за ред. док. юр. наук проф. В. Ф. Погорілка. – К., 1999;
3. Конституційне право України / Кравченко В.В.// — К.: Атіка, 2004.

Шевердіна Г.В.,
аспірант кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

РОСІЙСЬКА МОВА ЯК МОВА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН УКРАЇНИ

На теперішній час в контексті світової інтеграції України на мирову арену, однією із актуальних проблем в Україні є проблема пов'язана із «Мовами України».

В свою чергу «Мови України» - це мови, котрі населення України вважає рідними [1, с.1]. Доречно зазначити, що до «Мов України» прийнято відносити державну мову, мови національних меншин України та мови корінних народів України.

Відповідно до Рішення Конституційного Суду України №10-рп/99 від 14.12.1999 [2, с.3-4], під державною (офіційною) мовою розуміється мова, якій державою надано правовий статус обов'язкового засобу спілкування у публічних сферах суспільного життя.

Конституцією України статус державної мови надано українській мові [3, с.4]. Це повністю відповідає державотворчій ролі української нації, що зазначено у преамбулі Конституції України, нація, яка історично проживає на території України, складає абсолютну більшість її населення і дала офіційну назву державі.

Але, Україна в свою чергу є багато національною державою, в Україні живе понад 130 національних меншин - носіїв 79 мов, з яких російсько мовного населення складає 29,6% населення країни. Тобто російська мова є друга за вживаністю мова в Україні, після української мови.

Відповідно до частини третьої статті 10 Конституції України [3, с.4] в Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської та інших мов національних меншин України.

Держава сприяє розвитку мовної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України (стаття 11 Конституції України) [3, с.4].

Неприпустимість привілеїв чи обмежень, в тому числі і за мовними ознаками, закріплена в частині другій статті 24 Конституції України [3, с.6].

Частина п'ята статті 53 Конституції України [3, с.13] містить положення, згідно з яким громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства.

На зазначеній вище конституційно-правовій основі вирішується проблема щодо застосування мов національних меншин України.

Гарантування національним меншинам України права на вільний розвиток, використання і захист їх мов відповідає змістові міжнародних договорів України.

Згідно з частиною першою статті 15 Закону України "Про міжнародні договори України" [4, с.5] чинні міжнародні договори України підлягають сумлінному дотриманню Україною відповідно до норм міжнародного права.

Зокрема, Рамкова конвенція Ради Європи «про захист національних меншин» від 1 лютого 1995 року, ратифікована Україною 9 грудня 1997 року, зобов'язує держави створити у себе необхідні умови для того, щоб особи, які належать до національних меншин, мали можливість розвивати свою мову (пункт 1 статті 5 Конвенції) [5, с.3].

Стаття 1 Угоди з питань, пов'язаних з поновленням прав депортованих осіб, національних меншин і народів, підписаної 9 жовтня 1992 року представниками держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав у місті Бішкеку і ратифікованої Україною 17 грудня 1993 року, визначає, що депортованим громадянам колишнього СРСР забезпечуються в державах Співдружності Незалежних Держав політичні, економічні та соціальні права і умови для освіти, національного, культурного та духовного відродження [6, с.1].

Пунктом "а" статті 10 Конвенції про забезпечення прав осіб, які належать до національних меншин, укладеної 21 жовтня 1994 року в місті Москві державами Співдружності Незалежних Держав за участю України, передбачається необхідність вивчення у цих державах державної мови та створення умов для вивчення національними меншинами рідної мови [7, с.3].

Протягом часу, що минув з моменту ратифікації Європейської Хартії регіональних мов, значну увагу в Україні було приділено приведенню національного законодавства у сфері забезпечення мовних прав національних меншин у відповідність до європейських стандартів. Україна створює умови для рівноправного розвитку та активної участі представників різних національностей в соціально-економічному, політичному та духовно-культурному житті держави, які спільно з українцями складають єдину етнопонаціональну структуру суспільства.

Усунення чинників міжнаціональної напруженості і конфліктів, а також створення атмосфери терпимості по відношенню до представників мовних меншин, є найголовнішими завданнями України як правової, демократичної, соціальної держави, що обрала шлях до інтеграції в європейське співтовариство.

Сьогодні гострим стало питання, щодо статусу російської мови в Україні, її місце, роль для українського суспільства.

На даний час актуальним та відкритим залишається питання про те, щоб російська мова стала другою національною мовою України.

У даному контексті у нашому суспільстві неоднозначна точка зору. Багато хто вважає, що оскільки ми живемо на Україні то і національна мова повинна буди одна – українська, інші ж вважають, що національних мов повинно буди щонайменше дві – українська та російська.

В суспільстві зустрічаються і інші точки зору, наприклад заслуговує уваги висловлювання Левченка, який вважає, що «питання російської мови не вирішене, і російська мова потрібна як державна, але скільки нам потрібно державних мов - одна, дві чи десять - це питання. Може, нам взагалі вона не потрібна - в США її взагалі немає. Україна повинна вчитися на таких прикладах, коли головне - свобода, зручність, комфорт і реальні доходи громадян, а не питання про те, яку ж мову зробити титульною» [8].

З такою точкою зору важко посперечатися, оскільки кожен українець має право вирішувати на якій мові йому спілкуватися.

Саме право вибору, можливість його реалізації, і робить кожен державу демократичною, правовою та соціальною, а не голослівні висловлювання політиків.

В наш час впровадження російської мови як другої національної мови, носить більше політичний характер, в той час, коли дане питання влада повинна ставити на загальнонародне обговорення. Нажаль, до думки народу влада не завжди прислуховується, хоча і створена задля можливості реалізації прав та інтересів народу.

Хоча в Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України, але у дійсності кожного з нас розмовляти, думати, вести діловодство лише на тій мові, яка встановлена та законодавчо закріплена Конституцією України.

Держава створює всі умови, задля введення стадного розуміння того, що трапляється навколо та знищує індивідуалізм не лише національних меншин, а й і українського народу.

На мій погляд, вирішити дану проблему можливо лише шляхом переговорів, переговорів не на міждержавному рівні, а переговорів влади з своїм народом. Влада повинна прислуховуватися до думки кожного.

Список використаних джерел:

1. Вікіпедія — вільна енциклопедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Мови_в_Україні
2. Конституційний суд України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/uk/doccatalog/list?currDir=9343>
3. Конституція України – К., 1996.
4. Закон України «Про міжнародні договори України» № 1906-IV від 29.06.2004.
5. Рамкова конвенція Ради Європи «про захист національних меншин» від 1 лютого 1995 року ратифікована Законом N 703/97-ВР від 09.12.1997.
6. Угода «З питань, пов'язаних з поновленням прав депортованих осіб, національних меншин і народів» від 9 жовтня 1992 року.
7. Конвенція «Про забезпечення прав осіб, які належать до національних меншин» від 21 жовтня 1994 року.
8. Телевізійна служба новин. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua>

О. М. Шевчук,
здобувач кафедри адміністративного права
Національного університету «Юридична
академія України імені Ярослава Мудрого»

ДО ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗАВИЩЕННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН

Переміщення через митний кордон будь-якого товару – це завжди ризик, але він збільшується у кілька разів, якщо переміщуються лікарські засоби, адже від них залежить життя і здоров'я населення України. Підтвердженням тому є зростаюча кількість фальсифікованих, контрабандних, контрафактних, несертифікованих, неякісних лікарських препаратів на території України. На сучасному етапі розвитку державності України важливого значення набуває роль адміністративної відповідальності, направленої на забезпечення законності і правопорядку у сфері адміністративно-правового регулювання митних відносин, що склалися у державі [1, с. 121-122].

Для розуміння ролі та значення адміністративної відповідальності при порушенні порядку переміщення лікарських засобів через митний кордон слід уявити сутність поняття «адміністративна відповідальність», щодо якого, до речі, немає єдності поглядів у відповідних наукових працях.

Професор Ю. П. Битяк визначає, що «адміністративна відповідальність – це накладення на правопорушників загальнообов'язкових правил, які діють у державному управлінні, адміністративних стягнень, що тягнуть за собою для цих осіб обтяжливі наслідки матеріального чи морального характеру» [2, с. 167].

А. Т. Комзюк сформулював визначення адміністративної відповідальності наступним чином: «Адміністративна відповідальність – це застосування до осіб, які вчинили адміністративні проступки, адміністративних стягнень, що тягнуть для цих осіб обтяжливі наслідки майнового, морального, особистісного чи іншого характеру, і накладається уповноваженими на те органами чи посадовими особами на підставах і у порядку, встановлених нормами адміністративного права» [3].

На думку С. Г. Стеценка, «адміністративна відповідальність є різновидом юридичної відповідальності, що полягає в застосуванні до осіб, які вчинили адміністративні проступки, особливих санкцій адміністративних стягнень» [4, с. 227].

Враховуючи вищевказане, можна зробити висновок, що адміністративна відповідальність за порушення порядку переміщення лікарських засобів полягає в застосуванні до осіб, які вчинили адміністративні проступки, адміністративних стягнень, що тягнуть для цих осіб обтяжливі наслідки майнового, морального, особистісного чи іншого характеру, і накладається уповноваженими на те органами чи посадовими особами на підставах і у порядку, встановлених нормами адміністративного права.

Загальні засади адміністративної відповідальності, склади правопорушень і система стягнень визначаються Митним Кодексом України [5] і Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [6]. Правові підстави застосування адміністративної відповідальності щодо порядку переміщення лікарських засобів через митний кордон України закріплено в «Основах законодавства України про охорону здоров'я» [7], Законі України «Про лікарські засоби» [8] та Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [9].

Проте у вищевказаних нормативних положеннях визначено тільки види відповідальності, а її застосування ускладнене через відсутність переліку конкретних правопорушень, тобто фактичних підстав.

Найбільш поширеними серед розглянутих порушень є завищення митної вартості лікарських засобів при їх переміщенні через митний кордон; що буде детально розглянуто нижче. Враховуючи те, що в КУпАП закріплено єдину фактичну підставу адміністративної відповідальності – правопорушення, а розглянутим об'єктом є порядок переміщення лікарських засобів через митний кордон, то зупинимося на правопорушеннях, а

сама на завищення митної вартості при ввезенні, вивезенні та транзиті через митний кордон України лікарських засобів.

Зазначимо, що в Україні запроваджено державне регулювання цін на товари, що включені до Національного переліку основних лікарських засобів і виробів медичного призначення. Так, відпускна ціна препаратів не може перевищувати митної вартості імпортованого товару та граничної надбавки до неї. Отже, завищення митної вартості використовується для незаконного підвищення відпускних цін на лікарські засоби та ухилення від запровадженого державного регулювання.

Для підкреслення актуальності зазначеного питання наводимо приклад, згідно якого сумарна митна вартість ліків, оформлених протягом 2009–2011 рр., зі звільненням від сплати ПДВ перевищує фактурну на 1,5 млрд грн. До того ж фактурна вартість товарів, імпортованих однією з компаній, у 2011 р. збільшилася порівняно з 2010 р. майже за всіма позиціями. При цьому зростання цін становить від 4 до 238 % [10].

Із метою недопущення завищення відпускних цін на згадану продукцію Держмитслужба України запровадила посилений контроль за правильністю визначення митної вартості ліків. Як наслідок, різниця між митною і фактурною вартістю лікарських засобів і виробів медичного призначення скоротилася з 6,4 млн. дол. США в січні до 162 тис. дол. у червні поточного року, тобто в 39,5 разів [10]. Таким чином митну вартість лікарських засобів, що ввозять в Україну, завищують майже у 40 разів.

На нашу думку, правопорушення із завищення митної вартості з точки зору теорії адміністративного законодавства може виглядати наступним чином. Об'єктом правопорушення є завищення митної вартості лікарських засобів, що переміщуються через митний кордон України, в частині заявлення митної вартості і методу її визначення, що здійснює сам декларант. Предметом правопорушення є недостовірні документи, здатні підтвердити заявлену митну вартість, подані разом з декларацією до митного органу. Такими документами можуть бути: рахунок-фактура; договір (контракт) про перевезення товару; транспортні та страхові документи тощо. Об'єктивна сторона правопорушення полягає у переміщенні через митний кордон лікарських засобів, заявлена митна вартість яких була завідомо вказана декларантом неправильно. Об'єкт правопорушення є закінченим з моменту вчинення будь-якої дії з перелічених вище (ввезення, вивезення, транзит лікарських засобів через митний кордон, що мають завищену митну вартість).

Суб'єктом правопорушення із завищення митної вартості при переміщенні лікарських засобів через митний кордон України може бути будь-яка особа, а саме:

- 1) особа, що прийняла рішення про умисне ввезення, вивезення, транзит, проходження митного контролю і митного оформлення та випуску у вільний обіг лікарських засобів, що мають завищену митну вартість;
- 2) уповноважена особа, що умисно допустила ввезення, вивезення, транзит через митний кордон лікарських засобів, що мають завищену митну вартість;
- 3) особа, що умисно виробляє недостовірні документи, які підтверджують неправильну митну вартість лікарських засобів;
- 4) особа, що умисно зберігає та транспортує лікарські засоби, які мають завищену митну вартість.

Таким чином, у чинному законодавстві недостатньо врегульовано питання адміністративної відповідальності за завищення митної вартості, оскільки цей вид юридичної відповідальності щодо порядку ввезення, вивезення та транзиту лікарських засобів через митний кордон має свою специфіку. Відмітимо, що в чинному законодавстві закріплено загальні положення застосування адміністративної відповідальності, і відсутнє чітке визначення цього виду відповідальності стосовно суб'єктів, що беруть участь при переміщенні лікарських засобів через митний кордон України, не вказано підстави, види, санкції, порядок притягнення до адміністративної відповідальності за порушення у сфері переміщення лікарських засобів через митний кордон України.

Доцільно доповнити ст. 27 Закону України «Про лікарські засоби» «Відповідальність за порушення законодавства про лікарські засоби» переліком правопорушень, за які може наступати адміністративна відповідальність, до якого слід віднести завищення митної вартості лікарських засобів при їх переміщенні через митний кордон.

Запропоновані доповнення сприятимуть дотриманню законності в сфері переміщення лікарських засобів через митний кордон України, що задовольнить населення України доступними, якісними та безпечними лікарськими засобами, таким чином забезпечуючи реальне втілення конституційного припису щодо права кожної людини на охорону здоров'я, збереження здорової української нації та створення міцного генофонду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Настюк В.Я. Адміністративна відповідальність як складник митного законодавства./ В.Я.Настюк // Проблеми законності: республік. міжвід. наук.;від. ред. В.Я.Тайц. - Х.Нац. юрид. акад. Укараїни, 2002.-Вип.55.-с.121-122.
2. Адміністративне право України: підручник /[Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В.В. Богущкий та ін.]; під ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. – Харків: Право, 2010. – 624 с.
3. Адміністративна відповідальність в Україні: навч. посібник [2-е вид. / За заг. ред. А. Т. Комзюка]. – Харків: Вид-во УВС, 2000. – 99 с.
4. Стеценко С. Г. Адміністративне право України: навчальний посібник / С. Г. Стеценко. – К.: Атіка, 2009. – 640 с.

5. Митний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 38. – Ст. 288

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.

7. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 р. № № 2801-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.

8. Про лікарські засоби: Закон України від 04.04.1996 р. № 123/96 // ВВР України. – 1996. – № 22. – Ст. 86.

9. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № № 959-12 // ВВРУ. – 1991. – № 29. – С. 377.

10. Держмитслужба стурбована численними випадками завищення митної вартості ліків. Щотижневик Аптека. Електронний ресурс. Режим доступу. 2011-07-06 / <http://www.apteka.ua/article/87293>

Шумейко Б.С.,
студент 3 курсу
спеціальності «Правоведення»
Мариупольського державного університета

НАРОДОВАСТІЕ КАК ПРИНЦИП ОРГАНИЗАЦИИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА

Народовластие - принцип организации и деятельности современного государства, в соответствии с которым народ страны признается носителем суверенитета и единственным источником власти. [1]

В соответствии с этим принципом единственным источником власти в стране признается ее народ. Ему принадлежит верховная власть, вся полнота суверенитета, его воля – решающая по всем государственным делам. Государственная власть рассматривается как производная от власти народа, а государственные органы и отдельные их представители действуют по поручению народа.

Государственная власть с точки зрения этого принципа только тогда является легитимной (законной), когда она сформирована по воле народа и реализует его интересы. Поэтому любые действия, направленные против точно выраженной государственной воли народа, расцениваются как захват или присвоение власти и преследуются по закону, в том числе уголовному.

Цивилизованными формами народовластия считаются непосредственная и представительная демократия. Высшим непосредственным выражением власти народа обычно признается референдум и свободные выборы.

Непосредственная демократия - это такая форма осуществления власти народом, когда само население страны принимает по тем или иным государственным вопросам окончательное решение, не требующее утверждения каким-либо властным органом. [2]

В рамках этой формы народ страны или какая-либо его часть (население региона, города, района, поселка, села) самостоятельно выступает в качестве источника суверенной власти, принимает на себя бремя решения государственных дел. Вопрос, разрешенный через непосредственные формы демократии, не нуждается в подтверждении или признании его государственными органами или органами местного самоуправления.

Представительная демократия - это такая форма осуществления народовластия, когда население страны, его различные социальные слои и группы реализуют свои интересы через избранных представителей (депутатов, должностных лиц) в государственных органах и органах местного самоуправления.

Путем выборов население страны вручает власть соответствующим государственным органам, тем самым подтверждая ее производность от воли народа и, следовательно, легитимность (законность).

Помимо формирования соответствующих государственных органов, население участвует в осуществлении представительной демократии путем определения их политики через различные общественные организации и прежде всего политические партии; путем общественного контроля за деятельностью органов власти; подотчетности их населению; возможности перевыборов в случае невыполнения воли народа.

Референдум - как высшее непосредственное выражение власти народа, демократии в цивилизованном обществе, представляет собой всенародное голосование, которое проводится по процедуре близкой к выборам.

На референдум обычно выносятся конкретные вопросы внутренней или внешней политики, а также наиболее важные законы, которые принимаются или отклоняются в целом. Принятое на референдуме решение не требует утверждения каким-либо государственным органом и вступает в силу с момента его принятия населением.

Список використаних джерел:

1. Википедия: свободная энциклопедия [Электронный ресурс] – режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Народовластие>

2. Википедия: свободная энциклопедия [Электронный ресурс] – режим доступа:
<http://ru.wikipedia.org/wiki/Демократия>
3. Лукашева Е.А. Общая теория государства и права. - М.: НОРМА, 1996 г.
4. Петров А.В. Теория государства и права. – Л., 1990 г.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Costantino Nassis
Ph. D., LL. M., Administrative Court Clerk

ADMINISTRATIVE COOPERATION IN THE EUROPEAN UNION: NETWORKING IS THE WAY FORWARD

Cooperation amongst public administrations in Europe has “become the backbone of the EU’s unique system of government and governance”². It has been pointed out that the principle of (administrative) cooperation is crucial for the correct application of European Union (EU) law³. Therefore, cooperation is the very principle on which are based several initiatives, launched to provide an alternative to the courts in protecting individuals against alleged misapplications of European law by national authorities. Thus, cooperation networks of national authorities (and European institutions) have been set up to provide a response to the needs of the European citizen who has to deal with a new “European administration”, and also to make administrative practices better and more consistent throughout Europe.

In recent times, the correct application of EU law by national public administrations has become a crucial issue in the debate on the future of the internal European market. Indeed, it is clear that the adoption of a legal framework which makes free movement throughout Europe possible cannot lead to the real integration of the internal market if national public administrations make decisions that infringe EU law in their day-to-day activity⁴. It is also undisputed that the activity of member States’ administrations has experienced important changes because of the influence of EU law and its application. Moreover, national public administrations are more and more called upon to make decisions affecting citizens of a different member State or to make decisions displaying their effects across State borders.

In order to face the emerging challenges posed by the effective application of EU law by national administrations, European institutions and member States have increasingly felt the need to foster administrative cooperation. Cooperation between national administrations should promote the adoption of decisions which are lawful and consistent throughout Europe and facilitate the action of the administrations when dealing with “cross-border issues”.

Cooperation obligations have, hence, been imposed on national administrations as a general principle (arts. 4.3 TEU and 197 TFUE), by a specific legislation⁵, or by the European Court of Justice case law. As a result, national administrations increasingly have to interact with one another in many different ways. They form cooperation and coordination networks in which they share information or provide mutual assistance and their decisions are adopted with the formal or informal contribution of authorities of other member States. National public administrations also interact with the European Commission when they share competences in the application of EU law.

Some scholars have argued⁶ that the increasing complexity in the action of national public administrations and the emerging forms of cooperation may have a negative effect in terms of the protection that citizens (and undertakings) can obtain against unlawful administrative decisions, negatively affecting their European rights and liberties. The protection afforded by the national-based court system might not be entirely effective. Firstly, because courts lack the tools to review decisions that result from procedures to which administrative actors of different jurisdictions have provided input. Secondly, because the costs and lengths of a court action (especially when the court in question is of a different member State) make it very difficult for citizens and small businesses to obtain any legal protection. For this reason, European institutions (and member states) have fostered the setting up of mechanisms alternative to the courts for the informal resolution of disputes between citizens (or undertakings) and public administrations on matters regarding the correct application of EU law.

These are networks of national authorities whose members cooperate among themselves and whose aim is to resolve individual disputes; they also promote better administrative practices at a national level, so as to prevent such disputes from arising. In this regard, special attention deserve the SOLVIT network and the European Network of Ombudsmen. These networks are now part of a wider “cooperation network” launched in the year 2008, when the Commission adopted an action plan on an integrated approach for providing single market assistance services (SMAS) to citizens and businesses, aimed at fostering cooperation between the various institutions which provide assistance to citizens and undertakings dealing with “internal market problems”.

² H. Türk and H.C.H. Hofmann, *An introduction to EU administrative governance*, in H.C.H. Hofmann and A.H. Türk (edited by), *EU administrative governance*, Cheltenham, 2006, 1.

³ See, for example, Commission Recommendation on *measures to improve the functioning of the single market*, of 29 June 2009, C(2009) 4728 final, 1.

⁴ Communication from the Commission, of 4 June 1997, *Action plan for the single market*, CSE (97) 1 final, p. 6.

⁵ Just as examples: Directive 2006/123/EC, of 12 December 2006, on *services in the internal market*, OJ L 376/06, of 27 December 2006, *passim*; Directive 2005/36/EC, of 7 September 2005, on *the recognition of professional qualifications*, OJ 255/22, of 30 September 2005, articles 8 and ff.

⁶ H.C.H. Hoffman, *composite decision making procedures in EU administrative law*, in H.C.H. Hofmann and A.H. Türk (edited by), *Legal challenges in EU administrative law*, Cheltenham, 2009, p. 136.

In more detail, the SOLVIT network⁷ is an on-line integrated system of national Centres (<http://ec.europa.eu/solvit/>) set up in 2002⁸, which deals with cross-border disputes between citizens and national administrations regarding the correct application of EU law. The entire SOLVIT system draws on the principle of mutual cooperation, which works at three different levels: at a cross-border level (between the two Centres involved in the decision procedure); at a national level (between the Centre and the national administration, which allegedly acted in breach of EU law) and at a supranational level (between the Centres and the European Commission). The mechanism, which is structured around a shared database, is specifically designed to easily gather and exchange information in order to resolve specific cases. Moreover, it is designed to record part of that information as legal precedents that are to be followed in the resolution of subsequent cases. In the first form of cooperation, the Centre in the Member State of the applicant (Home Centre) receives the complaint and makes a preliminary assessment; the Centre of the Member State in which the cross-border problem occurred (Lead Centre) has to assess whether there has actually been an infringement of EU law and subsequently to accept or dismiss the case. The rules and principles governing this cooperation are set out in the 2001 Recommendation on principles for using SOLVIT⁹. In the second form, if the Lead Centre has accepted the case it is responsible for resolving the problem by cooperating with the public administration concerned to which the actual solution of the problem is due. The Centres also work in strict interaction with the European Commission (third form of cooperation: supranational). In practice, the role of the Commission in relation to the system involves the management of the data-base and of the SOLVIT web-site. The Commission is not by any means involved in the problem solving process.

Inspired by the same cooperative principle, the national ombudsmen¹⁰ have joined together in a cooperation network with the European Ombudsman. The European Network of Ombudsmen (ENO) was established already in 1996. It consists of almost 90 offices in 31 European countries. Within the Union, it covers the ombudsmen and similar bodies at the European, national, and regional levels, while at the national level, it also includes Norway, Iceland, and the candidate countries for EU membership. Each of the national ombudsmen and similar bodies in the EU Member States, as well as in Norway and Iceland, has appointed a liaison officer to act as a point of contact for other members of the Network. Cooperation through the network covers both complaint handling (transfers) and information to the citizens. Such transfers are important, because the mandate of the European Ombudsman is limited to maladministration by Union institutions, whereas the bulk of EU law is applied by Member State authorities¹¹. It is therefore an important achievement that the European Ombudsman can swiftly refer complaining citizens to the relevant national or regional ombudsman. Ombudsmen throughout the EU, at the national, regional and local levels, play a key role in ensuring that citizens' rights under EU law are fully respected. The European Ombudsman cooperates closely with his counterparts to make sure that citizens' complaints about EU law are dealt with promptly and effectively. This cooperation takes place for the most part under the ENO. In 2007, at the Sixth Seminar of National Ombudsmen of EU Member States and Candidate Countries, the ENO reached an important goal. During the Seminar, the ombudsmen adopted a Statement, the purpose of which is to help inform citizens and other users of Ombudsman services of the benefits that they can expect to obtain when they turn to a member of the Network about a matter that falls within the scope of EU law. This development is a key step in building a clearer public identity for the Network.

Tetiana Abramovych

LL. M., Attorney at Law

Senior International Legal Counsel Nemiroff Ukrainian Vodka Company

HOW TO EFFECTIVELY RESOLVE INTERNATIONAL COMMERCIAL DISPUTES

The world's nations vary widely in the quality of their judicial systems. In some jurisdiction, courts resolve commercial disputes quickly, fairly and economically. In others, they are slow, inefficient, incompetent, biased, or corrupt. Weak court system is a very serious problem for developing countries and countries with transition economies.

There are still striking disparities in the quality of courts even among developed countries. These differences are important not just for litigants, but for nations as a whole: effective courts are important for economic development. A way to deal with a dysfunctional court system is for litigants from afflicted nations to have their commercial disputes

⁷ See M. Lottini, *La rete SOLVIT: uno strumento di risoluzione delle controversie transfrontaliere*, in: "Rivista italiana di diritto pubblico comunitario", n. 6-2006, p. 1089-1106.

⁸ Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, of 27 November 2001, *Effective Problem Solving in the Internal Market ("SOLVIT")*, COM(2001) 702 final.

⁹ **Recommendation of the Commission on principles for using SOLVIT - the Internal Market Problem Solving Network, of 7 December 2001, OJ L 331.**

¹⁰ The figure of the ombudsman is present in many states and international organizations. Although there are some important differences, it is possible to say that, in almost all cases, the ombudsman is the institution in charge of investigating instances of maladministration in the activity of the administrative bodies under its control.

¹¹ See E. Chiti - C. Franchini, *L'integrazione amministrativa europea*, 2003, il Mulino, p. 133-188.

adjudicated in the courts of other nations that have better-functioning judicial systems. Also private arbitration services provide an important alternative to domestic state courts.

Talking about possible ways of disputes resolution as far as traders are concerned, there are two main ways of dispute resolution available nowadays: a) litigation before state courts and other less formal; b) alternative modes of disputes resolution (ADR).

The term Alternative dispute resolution is very frequently used nowadays. Generally speaking, this term refers to any process by which parties, either individuals, or legal entities, can resolve disputes without starting up a formal (ordinary) court proceeding. ADR is increasingly used to settle many types of disputes on a domestic and international level. The reason is that ADR sorts out many problems experienced in court litigation.

The conventional description of the term “ADR” refers to the various forms of ad hoc procedure which are consensual and not subject to any coercive powers of the court, except perhaps in the enforcement of the resolution (e.g. arbitral awards)¹². ADR procedures are necessarily informal or at least less informal than the litigation process. Their main concern is the friendly settlement of disputes between the parties; although the extent to which this is achieved depends on the type of ADR procedure chosen.

On the one hand, there are negotiations or conciliation where the informality of the process is the leading trait, but the parties are free to withdraw at any time. On the other hand, we have the arbitral process which is more formal. The parties go before an arbitral tribunal or panel whereby rules of evidence will be adhered to, legal principles be referred to and applied, and a binding award is envisaged. Thus, it is acknowledged worldwide that the conventional modes of ADR include: 1) Mediation; 2) Conciliation; 3) Arbitration.

Mediation involves a third party who is normally neutral attempting to elicit a compromised solution for the parties. His role generally includes a separate and private negotiation with each party to the dispute and he attempts to use his goodwill with both parties to ensure that some form of the resolution to the problem will be reached. The resulting compromise will normally than be expressed in a binding contract or agreement to which both parties will abide. The main advantage of the mediation (as well as conciliation) is confining the discussions privately thus avoiding bad publicity. The mediator does not offer an opinion as to the rights and wrongs of the case. His remit is to ensure that a resulting agreement be arrived at¹³.

One of the first attempt to define mediation was made in 1984 due to which mediation is the process by which the participants, with the assistance of a neutral person or persons, systematically isolate disputed issues in order to develop options, consider alternatives and reach a consensual agreement that will accommodate their needs¹⁴.

In practice, some mediators meet with parties together and attempt to get them to agree to a settlement. Some others meet with the parties separately and ferry information back and forth in an effort to achieve a settlement. The goal of mediation is for the parties to reach a voluntary settlement which is then reduced to writing and becomes an enforceable contract¹⁵. By meeting with the parties the mediator obtains information about the underlying reasons for their differences and will attempt to guide the parties towards solutions of mutual interest. Mediation is substantially different from arbitration. The mediator assists the parties in settling their disputes, but has no power to decide the dispute; his proposals, if any, are not binding and the parties always remain free not to reach an agreement¹⁶.

Many lawyers distrust mediation because they think that it is a “weak instrument” since the mediator does not have the power to impose solution. However, this is incorrect: the mediator can be effective precisely because the parties know they are dealing with someone who cannot decide the dispute; he can obtain the trust of the parties and consequently obtain information about matters that the parties would not disclose to a judge or an arbitrator.

Given the above, it must be acknowledged that mediation will chiefly succeed if the parties are well disposed towards it. Normally, parties insert an ADR clause into their contract if the nature of their relationship is such that a friendly settlement should be hoped for (this is the case often where the parties are engaged in a long term business relationship which they do not wish to jeopardize because of a formal dispute).

Conciliation is a method for resolving lawsuits, which may be obligatory or voluntary, conducted by a magistrate who is independent, neutral and impartial and may suggest or propose a solution to the parties if they have not reached an agreement by themselves. The judiciary conciliator traditionally adopts an evaluative approach to settlement, based on facts and law. The agreement then reached is considered as an enforceable judgment. Conciliation relates to the settlement of the dispute by direct reference to the merits of the dispute. The conciliator is therefore generally required to provide an opinion on the case, albeit normally in a provisional sense in order to allow the parties to negotiate a settlement.

The Institute of International Law defines conciliation in this way: “A method for the settlement of interna-

¹² Jason Chuah, *Law of International Trade: Cross-Border Commercial Transactions*, Thomson Reuters Limited, 2009, p. 697.

¹³ C. Shamlikashvili, *Mediation as a way of out-judiciary disputes resolving*, Moscow, 2006, p. 85.

¹⁴ J. Folberg, A. Taylor, *Commercial Mediation: A comprehensive guide to resolving conflicts without litigation*, San Francisco, Jossey-Bass, 1984.

¹⁵ K. Stone, “Alternative Dispute Resolution”, University of California, Encyclopedia of Legal History, <http://ssrn.com/abstract=631346>

¹⁶ P. Manzini, M. Mariotti, *Arbitration and Mediation: an economic perspective*, http://ssrn.com/abstract_id=323682

tional disputes of any nature according to which a commission set up by the parties, either on a permanent basis or an ad hoc basis to deal with a dispute, attempts to define the terms of a settlement susceptible of being accepted by them or affording the Parties, with a view to its settlement, such aid as they may have requested”¹⁷.

International commercial disputes are particularly suitable for resolution by arbitration. The technical issues involved are not easily accessible to the non-specialist judge. An arbitrator who has substantial experience in trade or industry in question is expected to be a good umpire in disputes about reasonable conduct in business, the presumed contractual intention of the parties, chief concerns of the industry and other similar issues. Where, on the other hand, intricate legal questions are involved, the dispute should be better referred to state courts¹⁸.

Arbitration may be defined in general terms as a consensual, private process for the binding resolution of a dispute through the decision of one or more private, independent individuals selected by the parties to the dispute¹⁹. The decision of the arbitral tribunal (commonly known as the “award”) is final and legally binding on the parties and will be recognized and enforced by the courts of most states around the world²⁰, especially if they are parties to the New York Convention.

Arbitration has proved to be an important testing ground for the development of transnational commercial law: it is in its context that issues such as the meaning and the role of the *lex mercatoria* have the greatest significance. In addition, international commercial arbitration represents the privileged field for application of the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (and, to a lesser extent, the Principles of European Contract Law)²¹.

To distinguish arbitration from all other alternative ways of international commercial disputes resolution we have to admit that arbitration results in carrying out an award which is legally binding on the parties, whereas other ADR methods do not result in the production of an award which is binding in the same way as an arbitral award. A settlement reached as a result of other ADR methods may be binding on the parties but only because they have entered into a binding settlement agreement; that is to say, the settlement may be enforceable as a contract between parties.

If to compare arbitration with mediation and conciliation, two last ones may be roughly termed ‘diplomatic means of dispute resolution’. As pointed out, the approach is entirely informal and the parties are entitled to back out and refuse to carry on. In the same time, the parties retain substantial control over the means and process of settlement. Arbitration is more akin to judicial settlement. Once the parties have agreed to set up the arbitration for the resolution of their dispute, their right to withdraw will be construed as a breach of the arbitration agreement.

Comparing arbitration and mediation we can also find some common features, note some advantages and disadvantages. Depending on the conflict and its grade of escalation, as well as considering the needs of the parties, or the complexity of the issues, both procedures could be suitable alternatives for the parties. The situation can change in the course of the proceedings. At one stage more regulation may be necessary; at another stage the need for cooperative negotiation could become more important. The creativity of mediation, combined with the structured and binding decision-making process of arbitration are compatible and could be of additional value to the parties. Both mediation and arbitration are confidential and not public what provides a basis for the perfect compatibility of arbitration and mediation. Both procedures are very compatible insofar as they share such fundamental values as impartiality, neutrality and independence.

Although arbitration, mediation and conciliation are the most frequently used alternative ways of international commercial disputes resolution, there is a range of other ways which are also within scope with general term ADR. Among many others deserve a mention the following: a) Med-Arb and Arb-Med proceedings; b) Shadow-mediation. The main aim of each of the modes specified above is the same: to achieve the friendly settlement of a dispute by using the services of a third party. The third party merely helps the parties to find an agreeable resolution to their dispute, but does not have the power to decide on the merits of the dispute in a binding way.

There are several possibilities for an interaction between arbitration and mediation. Although some of these procedures are well known, they are less commonly used in cross-border cases. The most typical methods of interaction between arbitration and mediation are “Med-Arb” or “Arb-Med” proceedings, which blend mediation and arbitration into one procedure or keep them as two separate procedures, with different people usually being retained for the role of mediator and arbitrator²².

Med-Arb means mediation followed by arbitration. In Med-Arb proceedings, the neutral functions first as a mediator, helping the parties reach a mutually acceptable outcome. If mediation fails or is only partially successful, the same neutral can then serve as an arbitrator, issuing a final and binding decision. Med-Arb offers the opportunity to take control of the dispute resolution process through mediation, with assurance that, if the parties do not settle the dispute themselves, the “Med-Arbitration” will do it for them, helping to set up a simpler and more cost-effective arbitration

¹⁷ Regulations on the procedure of international conciliation, The institute of international law, 1961.

¹⁸ Phillip Landolt, “Modernised EC Competition Law in International Arbitration”, *Kluwer Law International*, 2006, p. 106.

¹⁹ Cfr C. Buhring-Uhle, *Arbitration and Mediation in International Business*, Kluwer Law, 1998, p. 39; P. Capper, *International Arbitration: a Handbook*, Lovells Publishing, 2004, p. 2.

²⁰ P. Capper, *International Arbitration: a Handbook*, Informa Law, 2004, p. 2.

²¹ S. Goldberg, F. Sander & N. Rogers, *Dispute Resolution*, Little, Brown and Company Publishing, 1992, p. 199.

²² M. Telford, *Med-Arb: a viable dispute resolution alternative*, Kingston, Ontario: IRC Press Queen’s University, 2000, p. 9.

that will only resolve those specific points that the parties could not agree to by themselves²³. The central advantage of Med-Arb is that of costs and efficiency as well as a possibly greater psychological satisfaction in the outcome, knowing that the arbitrator had made his or her decision after taking into account the future and subjective interests of the parties, as well as the objective applicable law.

Arb-Med means arbitration followed by mediation. Arb-Med proceedings usually involve only one neutral who wears two hats, first as an arbitrator and secondly as a mediator. This proceeding starts with an arbitration hearing, in which the neutral hears arguments from both sides, drafts his or her award, but stops short of issuing it. After disputants argue their cases before the neutral, they enter mediation. The arbitrator performs the mediation after the arbitration session but before the final binding decision is made known, or can appoint another person to act as the mediator. The merit of the Arb-Med process over other options is that an outcome is guaranteed at the end of the day, and the parties have the opportunity to control the outcome themselves by achieving an amicable arrangement. On the other hand, this process may be more time-consuming than Med-Arb, or may lead to a less rigorous arbitration proceeding, on the grounds that the parties may be more willing to risk 'rough and ready' justice.

Shadow-mediation is a variation on conducting separate mediation and arbitration proceedings in parallel, which may be especially effective in complex, multiparty cases. It involves separate neutrals for the mediation and arbitration phases. Unlike simultaneous but purely independent mediation and arbitration proceedings, where the arbitrators and mediators are not allowed to meet or be aware of one another's procedures, the mediator can attend and observe the proceedings during the arbitration phase and remain "on call" or operate in the background in case either party wishes to suspend the arbitration process or explore new alternatives, depending on how the case is developing before the arbitral tribunal²⁴.

Taking into account all the above said, mediation should be increasingly considered as a tool in conjunction with arbitration, and indeed in all dispute resolution proceedings, especially in cross-border disputes, where cultural differences or misunderstandings are often the very reason of the dispute. Arbitrators should be encouraged to use mediation techniques, and even to use such proceedings in parallel²⁵. Every mediation involves a degree of 'social learning' for the participating parties. The focus of mediation on cooperative, interest-based and future-oriented solutions can enhance the arbitration process and remove many of the criticism (e.g. being too formal, costly or slow), creating innovative and value-added solutions that benefit all the parties. In addition, the wise mix of mediation and arbitration procedures can help to increase the use of mediation in more complex commercial international disputes where simple arbitration could be inadequate or too costly.

Беззубченко О.А.
к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
Маріупольський державний університет

ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ.

Проблемні аспекти функціонування ТНК не вичерпується суто економічною природою. Їх діяльність має дуже велике значення в галузі охорони навколишнього середовища, дотримання екологічної безпеки низки країн, що розвиваються, а також країн з перехідною економікою (до них належить і Україна), у яких виникла необхідність вживання відповідних радикальних заходів. З огляду на те, що багато міжнародних корпорацій переносять шкідливі, небезпечні виробництва на території цих країн, екологічні катастрофи минулого, наслідки надмірного природокористування актуалізують такі політичні підходи в країнах "периферійної" зони.

Соціальні, екологічні та економічні втрати від катастроф, що руйнують та порушують технологічні процеси породжують прагнення подолати їхні наслідки й запобігти подібному перебігу подій у майбутньому. Постає необхідність визначення нових вимог до національного та міжнародного екологічного регулювання. Зокрема, слід наголосити на таких напрямках діяльності:

- міжнародне співробітництво з метою попередження та подолання наслідків катастроф, запровадження безпечніших моделей господарювання;
- прийняття національних програм екобезпеки і забезпечення відповідного міжнародного контролю;
- підвищення вимог до безпеки виробничої діяльності компаній, які займаються екологічно небезпечними видами бізнесу, а також всередині самих компаній.

²³ R. Flake, The Med-Arb Process: A view from the neutral's perspective, *ADR Currents*, American Arbitration Association, June 1998, p. 3.

²⁴ T. J. Stipanovich and P. H. Kaskell, Commercial Arbitration at its best: Successful Strategies for Business users, *Chicago, American Bar Association*, 2001, p. 26.

²⁵ R. Dendorfer, J. Lack, The interaction between arbitration and mediation: vision v reality, *Dispute Resolution International*, vol. 1, N1, 2007, p. 97.

Існує велика кількість методик оцінки екологічної практики ТНК, у тому числі для складання рейтингів "стійкості" Dow Jones й Financial Times, оцінок ЮНКТАД, Всесвітнього фонду дикої природи та інших авторитетних урядових і неурядових організацій.

На основі їхнього аналізу І.В.Герасимчук [2] пропонує узагальнену модель оцінки екологічної практики ТНК, засновану на трьох основних критеріях:

- 1) зниження (підвищення) кількісних показників негативного впливу компаній на навколишнє середовище (що важливо для аналізу поточної екологічної практики);
- 2) зниження (підвищення) кількісних показників використання природних ресурсів (це також істотно для аналізу поточної екологічної практики);
- 3) вибір при інвестиційних рішеннях технологій, устаткування і ноу-хау для зіставлення з найкращими зразками з екологічної точки зору (що необхідно для прогнозування майбутньої екологічної практики).

При наявності вичерпаної інформації по вищезгаданим складовим можна чітко визначити, у якому напрямку розгортається екологічна практика тієї або іншої компанії [2, с. 92-98].

Проте, варто зазначити, що діяльність ТНК, що негативно впливають на природне навколишнє середовище щільно пов'язана з таким поняттям як «Greenwash» ("Зелене відмивання"). «Greenwash» з'явився в розвинених країнах в 1970-і роки. Популярність цієї стратегії пов'язана з початком стрімкого росту суспільної екологічної свідомості, що спонукало керівництво ТНК, для створення екологічного іміджу в очах громадськості та задля уникнення уваги з боку влади та екологічних інспекцій, розповсюджувати хибну інформацію про свою діяльність. Явище Greenwash має багато форм: від дорогих рекламних кампаній, що підкреслюють важливість збереження екологічної рівноваги на планеті, до участі ТНК у конференціях із проблем захисту навколишнього середовища та екологічних форумах. Ці зусилля ТНК спрямовані на те, щоб позиціонувати себе в очах громадськості як друга та захисника природи і уникнути державних та міжнародних санкцій за свою забруднюючу діяльність і порушення міжнародних та державних екологічних стандартів [3].

Враховуючи наслідки для екосистем від діяльності ТНК, на міжнародному рівні в останні роки активізувався процес розроблення правил екологічної поведінки корпорацій. Так, в 1990 році Центром ООН з діяльності ТНК був підготовлений документ "Критерії по управлінню стійким розвитком" (Е/С.10/1990/10), в основі якого лежить, зокрема, визнання того, що ТНК несуть особливу відповідальність за охорону навколишнього середовища.

Критерії, що містяться в цьому документі, орієнтують ТНК на розробку політики в області охорони навколишнього середовища і стійкого розвитку й приведення своєї діяльності і структури у відповідність із цією політикою. У документі підкреслена важливість таких напрямків роботи, як ощадне використання природних ресурсів, проведення освітньої роботи з персоналом з питань стійкого розвитку, ревізії екологічних аспектів своєї діяльності, організація наукових досліджень по запобіганню негативних екологічних процесів, вживання заходів для використання та передачі приймаючій країні «зелених» технологій, сприяння розробці, поширенню таких технологій у країні, розробка стратегій запобігання екологічних ризиків діяльності, постійний контроль керівництва ТНК за виконанням природоохоронних вимог всіма філіалами, широке інформування громадськості та офіційних органів країни про свою екологічну політику.

Спробою поліпшити становище з боку ОЕСР було розроблення так званих «Правил діяльності багатонаціональних підприємств» (The OECD Guidelines for Multinational Enterprises), нова редакція яких була затверджена 27 червня 2000 р., які мають декларативний характер, в них містилися обмеження щодо їхньої діяльності. Проте, саму ідею встановлення «правил гри» не можна не визнати корисною, тому на порядку денному вочевидь постає необхідність розроблення міжнародного механізму контролю за діяльністю ТНК та життя відповідних санкцій.

Список використаних джерел:

1. Винникова Т.А. Современные ТНК: проблемы экологической и социальной ответственности [Текст]: Дис. канд. экон. наук: 08.00.14 / Т.А. Винникова. - Москва, 2001. - 150 с.
2. Герасимчук, И.В. Экологический фактор в деятельности транснациональных корпораций [Текст] / И.В.Герасимчук // Пространство и время в мировой политике и международных отношениях. В 10 т. / под ред. А. Ю. Мельвиля; Рос. ассоциация междунар. исследований. - М.: МГИМО-Университет, 2007. - Т. 5: Международное экономическое сотрудничество в глобальном мире / под ред. Н. Н. Ливенцева. - 140 с.
3. Фокин С. Влияние транснациональных компаний на конкурентно-способность стран [Электронный ресурс] / С.Фокин // Режим доступа: <http://georpub.narod.ru/student/fokin/3/4.htm> - Название с экрана.
4. Омеляненко В.А. Екологічні аспекти економічної діяльності транснаціональних корпорацій / В.А. Омеляненко, З.С. Бунковська, В.Ф. Грищенко // [Електронний ресурс]. - Режим доступу до статті: essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/.../1/1.doc

Булатова Елена Валерьевна
зав. кафедрой международной экономики
к.э.н., проректор по научной работе, профессор,
Мариупольский государственный университет

ОСОБЕННОСТИ РЕГУЛИРОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО ДВИЖЕНИЯ КАПИТАЛА

Взаимодействие национальной экономической системы с мировой является одной из наиболее сложных сфер экономики любой страны, требующей активного государственного регулирования, которое реализуется во внешнеэкономической политике. Размеры внешнеэкономических связей, их разнообразие, значимость для национальной экономической системы требуют разработки соответствующего правового режима. С этой точки зрения можно выделить три уровня правового регулирования международных экономических отношений: национальный, международный, наднациональный.

Регулирование конкретно внешнеэкономических отношений реализуется посредством различных направлений внешнеэкономической политики: внешнеторговой политики (включающую экспортную и импортную); политики в области привлечения иностранных инвестиций и регулирования национальных капиталовложений за рубежом; валютную политику и т.д.

Современное государство использует значительное количество инструментов и методов (экономические и административные), которые позволяют формировать структуру и регулировать развитие внешнеэкономической деятельности национальных субъектов хозяйствования, оказывать влияние на внешнеэкономическую политику других стран.

Международный уровень регулирования экономических отношений связан с применением межправительственных соглашений, направленных на урегулирование отдельных аспектов внешнеэкономических связей между странами, подписавшими данное соглашение. Данные соглашения также направлены на повышение открытости стран-участниц, оптимизации их участия в системе международного разделения труда.

Регулированием экономических отношений на наднациональном уровне занимаются международные организации, задачи которых в той или иной степени являются взаимодополняющими, что обеспечивает согласование экономической политики между странами.

Рассмотрим особенности реализации вышеуказанных уровней регулирования на примере современного регулирования иностранных инвестиций.

Активная миграция капитала между странами стала важнейшей отличительной чертой современного мирового хозяйства и международных экономических отношений. Важнейшая специфическая черта капитала как фактора производства состоит в том, что при его использовании большую роль играет фактор времени. Инвестируя капитал, его собственник отказывается от текущего потребления, чтобы в будущем получить больший доход. С этой точки зрения инвестирование можно рассматривать как особый вид международной торговли, получившей название межвременной. В отличие от обычной международной торговли, когда происходит обмен товара на товар, при международном перемещении капитала происходит своего рода обмен сегодняшнего товара на товар в будущем. Если страна предоставляет капитал, то она сокращает свое текущее потребление, но в будущем после возврата капитала и получения процента за него она сможет потреблять больше. Страна-реципиент капитала, наоборот, сможет сегодня потреблять больше, чем производит, но в будущем ей придется сократить потребление. Другими словами, страна-инвестор как бы продает текущее потребление, а страна-реципиент, покупая его, продает будущее потребление.

Предприятия из разных стран в рамках одной международной корпорации устанавливают тесное сотрудничество в области отраслевой, технологической, подотраслевой специализации. Экспорт капитала обеспечивает эти связи. Экономическая политика промышленно развитых стран, направленная на привлечение значительных объемов капитала для поддержания темпов экономического роста, развития передовых отраслей промышленности, поддержания уровня занятости, также способствует вывозу капитала, равно как и экономическая политика развивающихся стран, стремящихся с помощью привлечения иностранного капитала обеспечить свое экономическое развитие. Из-за ужесточающихся экономических норм международные корпорации переводят производство из промышленно развитых в развивающиеся страны. Важную роль в процессах миграции капитала играют международные финансовые организации, регулирующие поток капиталов. Таким образом, можно выделить три уровня регулирования миграции капитала: национальный, международный, наднациональный.

Миграция капитала оказывает огромное влияние (как положительное, так и отрицательное) на экономическое развитие страны, что объективно вызывает необходимость выработки соответствующей системы регулирования миграционных процессов. Последствия движения капитала для национальной экономики характеризуются следующим. Для страны экспортера капитала ухудшается платежный баланс, хотя впоследствии когда начнут поступать прибыли от этих вложений платежный баланс будет улучшаться. Экспорт капитала расширяет рынки сбыта товаров для страны экспортера капитала, но в то же время сужает рынок труда, т. е. рабочие места уходят за рубеж. Для страны-импортера капитала его ввоз означает приток валюты, повышение занятости, внедрение новых технологий. Но в то же время теряется контроль над отдельными секторами национальной экономики.

Таким образом, импорт капитала связан с получением новых технологий при сравнительно низких затратах; расширением НИОКР; значительно расширяются возможности экспорта для страны; создаются новые рабочие места; и, как следствие, развивается доходная часть государственного бюджета. С другой стороны, импорт капитала может привести к потере контроля над частью национального рынка со стороны национальных производителей; конкуренция с местными производителями может привести к сворачиванию некоторых видов национальной промышленной деятельности; иностранный капитал захватывает некоторые (как правило, высокодоходные) сферы экономики страны, а это может привести к одностороннему развитию национального хозяйства; для развивающихся стран импорт капитала, как правило, связан с некоторой потерей политической независимости.

Анализ изменений в национальных режимах регулирования миграции капитала, свидетельствует, что страны гораздо активнее применяют экономические меры, направленные на либерализацию или на укрепление механизма функционирования национальных рынков, на формирование благоприятного инвестиционного климата, нежели используют административные механизмы, направленные на усиление контроля.

На международном уровне, который реализуется на основе двух- и многосторонних соглашениях, регулирование инвестирования обеспечивается за счёт определения в соответствующих соглашениях, в которых определяются:

- характер инвестиций и определяется инвестор;
- условия ввоза прямых иностранных инвестиций;
- поощрение инвестиций;
- общие нормы режима;
- перевод платежей;
- требования к результатам хозяйственной деятельности;
- лишение инвестора прав собственности;
- решение споров;
- нормы поведения корпораций.

При определении вопроса об инвестициях и инвесторах в международных соглашениях указываются не только уже существующие формы инвестиций, но и те, что могут возникнуть после заключения соглашения, фиксируются юридические лица, которые попадают к категории «национальных субъектов» любой из стран-участниц соглашения.

На наднациональном уровне основные вопросы регулирования инвестиционных вопросов реализуется рядом соответствующих международных организаций. Проблеме регулирования международной инвестиционной деятельности уделялось большое внимание на протяжении многих лет деятельности ГАТТ/ВТО. Определённые результаты были достигнуты в ходе переговоров «Уругвайского раунда». Его итогом было заключение следующих соглашений: Соглашение по инвестиционным мерам, связанным с торговлей (Trade Related Investment Measures – TRIMs), Генеральное соглашение по торговле услугами (General Agreement on Trade in Services – GATS), Соглашение по вопросам прав интеллектуальной собственности, связанных с торговлей (Agreement on Trade – Related Aspects of Intellectual Property Rights – TRIPs). Основой названных соглашений является предоставление иностранным фирмам в сфере производства и услуг национального режима, т. е. тех же условий деятельности, что и национальным компаниям.

Два ведущих финансовых института Международный банк реконструкции и развития и Международный валютный фонд приняли единый документ «Руководящие принципы о режиме иностранных частных инвестиций», в котором сформулированы правила допуска иностранного капитала в страну; стандарты применяемого режима; порядок перевода капитала и прибылей; условия экспроприации и компенсации; принципы и механизм урегулирования споров. Основное условие этих принципов – утверждение равенства режима в отношении инвесторов в аналогичных обстоятельствах.

В функции Многостороннего агентства по инвестиционным гарантиям входит заключение договоров страхования и перестрахования в отношении некоммерческих рисков, которым могут быть подвергнуты инвестиции стран. Кроме того, Агентство может производить дополнительные ассигнования в целях расширения деятельности по обеспечению притока инвестиций в развивающиеся страны.

Взаимоотношения между многими странами регулируются сложными соглашениями на наднациональном уровне в рамках интеграционных группировок. Это обеспечивает свободное движение капитала, гармонизирует экономическую политику стран-участниц, содействует эффективной работе соответствующих наднациональных институтов.

Институциональные потребности регулирования современных международных экономических отношений имеют комплексный характер, что требует создания системы функционирующих институтов, требующих постоянных усилий и международной поддержки.

Список использованных источников:

1. Киреев А.П. Международная экономика. В 2-х ч. - Ч.2. Международная макроэкономика: открытая экономика и макроэкономическое программирование: [Учеб. пособ. для ВУЗов] / А.П. Киреев. – М.: Международные отношения, 1999. – С. 275-309

Василькова Є.А.,
аспірант кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ПОНЯТТЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ РЕГІОНАЛЬНОГО САМОВРЯДУВАННЯ

В умовах глобалізації, яка проявляється у вигляді процесів всесвітньої політичної, економічної і культурної інтеграції та уніфікації, основними їх наслідками є міграція у масштабах всієї планети капіталу, людських і виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних і технологічних процесів, а також зближення і злиття культур різних країн. Виходячи з цього, світ та державність стають більш взаємопов'язаними і більш залежними від усіх суб'єктів міжнародних відносин та міжнародного публічного права. Це дає змогу підійти до гносеологічного розуміння наскільки важливим є чітке розуміння поняття міжнародних правових стандартів.

У етимологічному розумінні термін «стандарт» означає зразок, якому повинне відповідати, задовольняти будь-що за своїми ознаками, властивостями, якостями, а також документ, що містить в собі відповідні відомості [1]. У ст. 1 Закону України «Про стандартизацію» від 17.05.2001 року [2] наводиться наступна дефініція – «стандарт - документ, розроблений на основі консенсусу та затверджений уповноваженим органом, що встановлює призначені для загального і багаторазового використання правила, інструкції або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, включаючи продукцію, процеси або послуги, дотримання яких є необов'язковим».

Поряд з міжнародною стандартизацією у зазначеному Законі виокремлюють стандартизацію національну. Якщо національний стандарт – елемент системи стандартів окремої країни, то міжнародний стандарт – є вельми розпливчастим поняттям, бо можна казати, що будь-який регламентуючий документ, прийнятий міжнародною організацією, може бути оголошено міжнародним стандартом.

Існує також низка міжнародних стандартів «де-факто», які ніякими нормативними актами не прийняті, але, тим не менш, їх дотримуються жителі територій більшості держав світу. Наприклад, є загальноприйнятим, що в день має бути три головних прийоми їжі. Вранці - сніданок, вдень - обід і ввечері - вечеря. На англійців, які обідають ввечері, весь світ дивиться здивовано. Є також загальноприйнятим, що кіноплівка повинна показувати 24 кадри в секунду - це стандарт, а кіноплівки, що показують 25 кадрів в секунду, вважаються мало не злочином. У той же час існує низка стандартів, що є офіційно прийнятими саме в якості міжнародних правових стандартів в рамках міжнародних міжурядових організацій шляхом прийняття відповідних міжнародних договорів (ISO, Сертифікат глобальної кваліфікації, міжнародні стандарти в області індустрії краси і багато інших) [3].

До зазначеної групи стандартів входять міжнародні стандарти регіонального самоврядування. Ці стандарти своїм першоджерелом мають Загальну декларацію прав людини 1948 р., яка закріплює право кожної людини брати участь в управлінні своєю державою безпосередньо або через вільно обраних представників (ст. 21) [4]. Тому природно, що пріоритет тут належить насамперед міжнародним стандартам у сфері прав людини, тобто, міжнародним стандартам у міжнародному праві прав людини. [5].

Необхідно відмітити, що феномен міжнародних правових стандартів, зокрема й міжнародних стандартів регіонального самоврядування, досліджували, вивчали, обґрунтовували, аналізували як українські, так і зарубіжні вчені – фахівці з теорії держави та права (Ю.М. Оборотов, П.М. Рабінович, Р.А. Ромашов та ін.); конституціоналісти (С.А. Авак'ян, М.О. Баймуратов, О.В. Батанов, Ю.О. Волошин, О.О. Лукашова та ін.); фахівці з міжнародного права (М.В. Буроменський, В.Н. Денисов, А.Я. Капустін тощо). Однак процес становлення та легалізації міжнародних стандартів регіонального самоврядування, їх визнання державами-членами європейської та міжнародної спільноти, об'єктивно вимагає їх подальшого та більш глибокого та систематичного дослідження, тому метою даної статті є визначення поняття міжнародних стандартів регіонального самоврядування.

Так, на думку С.А. Голубок, стандарти в міжнародному праві є універсально визнаними нормами, які, з одного боку, представляють собою мінімально допустимий консенсус, а з іншого – постають зразками для запозичення. У цієї подвійної, фактично дихотомічної ролі стандартів (*Авт.*), полягає причина їх рухливості в сфері захисту прав людини – у бік постійного розширення змісту права захисту [6]. Більш глобально до розуміння даної категорії підходить О.І. Тіунов, який вважає, що міжнародно-правові стандарти – це своєрідний масштаб вимірювання в законодавчому регулюванні різних країн. [7].

За визначенням М.О. Баймуратов міжнародно-правові стандарти - сукупність існуючих норм і принципів, закріплених у міжнародних договорах, концепціях, угодах, пактах тощо. Дані стандарти визначають зміст і обсяг певного права, стають початком розвитку національного законодавства держави-учасника цих договорів у відповідній сфері [8]. Ми вважаємо, що це поняття найбільш вдало розкриває і характеризує природу міжнародно-правового стандарту.

Резюмуючи, слід зазначити, що, по-перше, процес становлення міжнародних стандартів регіонального самоврядування є доволі складним процесом, бо держави-учасники відповідної міжнародної угоди повинні пройти відповідний шлях щодо розробки, прийняття та наступної національної імплементації норм міжнародного права в норми національного законодавства. По-друге, розробка та прийняття міжнародних стандартів

регіонального самоврядування формує загальний правовий простір в цій важливій сфері міжнародно-правового міждержавного співробітництва, зокрема, в сфері становлення системи локального управління в найбільших адміністративно-правових одиницях держави (області, регіони, землі тощо). По-третє, розробка міжнародних норм, що після підписання відповідних міжнародних угод, в яких вони містяться, ведуть до того, що вони після національної імплементації стають міжнародно-правовими зобов'язаннями держави та досить чітко відображають взаємовідносини між державою та регіонами, будують чітку систему державного та місцевого управління та регіонального самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Ожегов С.И. Словарь русского языка: 70000 слов/ Под ред. Н.Ю.Шведовой. – 23-е изд., испр. – М.: Рус.яз., 1991. – С.760.
2. Про стандартизацію : Закон України : прийнятий Верховною Радою 17 травня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 24. – Ст. 1.
3. Ресурс доступу: <http://attestaciya.web-box.ru/top10IS>
4. Загальна декларація прав людини 1948 року. – ООН, 2005.
5. Юридична енциклопедія : В 6 т. /Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: «Укр.енцикл.», 2001. - Т.3: К-М. – С. 698.
6. Голубок С.А. Международно-правовые стандарты права на судебную защиту / С. А. Голубок // Правоведение. – 2007. – № 1. – С. 113.
7. Тиунов О.И. Международно-правовые стандарты как фактор глобализации правового пространства / О. И. Тиунов //Московский юридический форум «Глобализация, государство, право, XXI век». - М., - 2004. - С. 156.
8. Див.: Мартиновський Д.П. До питання визначення та класифікації міжнародних правових стандартів / Д. П. Мартиновський. Матеріали III Всеукраїнської конференції студентів, аспірантів і молодих учених: Зб. тез наук. праць / За загал. редакцією К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, - 2011. – С.197.

Гапонюк О.І.
к.е.н., доцент кафедри «Економічна теорія»
Маріупольського державного університету

ЗОНА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНА - ЄС: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Створення Зони вільної торгівлі між Україною та ЄС відповідає державній політиці нашої держави на європейську інтеграцію, адже курс на вступ до Європейського Союзу є головним та незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України, що закріплено у Законі України «Про основи національної безпеки України» (2003 р.), Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (2010 р.) [1]. Завдяки значному інноваційному потенціалу, розвинутим ефективним механізмам його функціонування, налагодженій інституційній структурі ЄС є лідером світової економіки. Після визнання української економіки, як ринкової та вступу України до Світової організації торгівлі, переговори про створення Зони вільної торгівлі між Україною та ЄС набули особливої актуальності.

Метою створення поглибленої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС є формування спільного економічного простору. Перевагою євроінтеграції в економічній сфері є поступове досягнення європейських стандартів життя, забезпечення макроекономічної стабільності економіки, створення належних умов для вільного пересування товарів, послуг, капіталу та робочої сили в рамках спільного ринку ЄС. Крім того, інтеграція України до економічного простору ЄС є важливим чинником, що повинен спонукати до підвищення конкурентоспроможності як окремих галузей, так і економіки країни в цілому [2].

Угода про ЗВТ з ЄС є новим рушійним кроком для української економіки, але прогнозувати тільки позитивні наслідки досить складно, адже надходження української продукції на європейський ринок і навпаки може ускладнитися багатьма непередбачуваними чинниками. Існує думка, що однією з ключових проблем є незавжди висока якість вітчизняної продукції, що частково пов'язується з невідповідністю норм технічного регулювання в Україні та ЄС. Подальше спрощення процедури експорту буде можливим за рахунок гармонізації вітчизняної законодавчої бази із стандартами ЄС та вимагатиме від українських виробників підвищення якості продукції.

Під зоною вільної торгівлі (ЗВТ) розуміється група з двох чи більше митних територій, у яких скасовані мита та інші обмежувальні засоби регулювання торгівлі по суті для всієї торгівлі між складовими територіями стосовно товарів походженням з цих територій (Ст. XXIV Генеральної угоди з тарифів і торгівлі). Це визначення є спільним для України та ЄС, які, будучи членами Світової організації торгівлі мають забезпечувати відповідність свого законодавства правилам СОТ [3].

ЗВТ є з юридичної точки зору угодою про преференційні торговельні відносини. У світовій практиці та доктрині ЗВТ вважається однією з форм економічної інтеграції. Отже, укладення угоди про ЗВТ, переговори щодо якої наразі ведуться, навіть у її «чистому», класичному вигляді свідчатиме про початок такого етапу інте-

градії до ЄС, коли процес інтеграції здійснюється вже не за односторонніми добровільними ініціативами України, а на договірній основі.

Проблемою для взаємин України з ЄС був свого часу торговельний режим «країни з неринковою економікою» при здійсненні антидемпінгових заходів, який ЄС запроваджував відносно України. «Неринковий статус» для України зводилися практично до недоліків її законодавства про ціноутворення та про банкрутство суб'єктів підприємництва, але заради усунення цих недоліків необхідним було прийняти відповідні зміни на парламентському рівні. Позитивне рішення у відповідь про вилучення України з переліку «неринкових» країн було прийняте ЄС наприкінці 2005 р. Дещо пізніше Україну було також вилучено з переліку «країн з державною торгівлею», що враховується при здійсненні з боку ЄС захисних заходів щодо імпорту (такий статус теж не є сумісним з режимом ЗВТ за участі ЄС).

Майбутня угода про ЗВТ Україна - ЄС виходитиме за рамки «класичного» зразка ГАТТ. Така ситуація має бути, практично, повторенням досвіду формування внутрішнього ринку ЄС, коли спочатку здійснювалася мета створення митного союзу, а згодом - мета створення Спільного ринку. Угода про ЗВТ Україна - ЄС як раз матиме за мету зайняття Україною своєї частки на внутрішньому ринку ЄС. Отже, в цьому випадку Україна має набути статус, відповідний статусу, який існував для країн-членів ЄЕС за часів «Спільного ринку» (тобто, до початку 90-х років минулого століття). Це передбачає здійснення режиму «чотирьох свобод» руху: товарів, послуг, капіталів та осіб (фізичних та юридичних).

Другим напрямом, що передбачає створення ЗВТ, є інтеграція України до ЄС через участь на багатосторонній основі у Європейській політиці сусідства (ЄПС) та у її рамках - у програмі «Східного партнерства» (СП) для шести європейських країн-колишніх республік СРСР, включно з Україною. Питання виникає й у зв'язку з пропозиціями ЄС про створення в рамках «Східного партнерства» ЗВТ, причому як двосторонніх, так й, можливо, за участі усіх шести «східних партнерів» - Азербайджану, Білорусі, Вірменії, Грузії, Молдови та України. Крім того, передбачається можливість участі ЄС як сторони у цих ЗВТ. Такий напрям є досить перспективним, враховуючи динамічність у розвитку «Східного партнерства», а також досвід встановлення між цими шістьма державами двосторонніх та багатосторонніх (в рамках об'єднання Грузії, України, Азербайджана та Молдови - ГУАМ) відносин вільної торгівлі. Але за умови вибору чи першого чи другого шляху, формування ЗВТ буде вимагати від України адаптації українського законодавства, адміністративних та регулятивних процедур до законодавства та процедур ЄС. Це в свою чергу призведе до значних витрат з боку як держави, так і бізнесу. Однак пристосування до нових стандартів і правил потребуватиме збільшення витрат у короткостроковій перспективі, а у довгостроковій - сприятиме підвищенню конкурентоспроможності України на світовому ринку. Саме така поглиблена інтеграція може бути корисною для України, оскільки об'єктивно є стимулом до запровадження глибоких внутрішніх реформ. Проте як країна з нестабільною економікою, на відміну від розвинутих індустріальних і постіндустріальних держав ЄС, Україна повинна здійснити колосальну роботу, аби оцінити, яку частину законодавства ЄС вона може прийняти без непоправних негативних наслідків для власної економіки і соціальної сфери. Існує реальна загроза знищення деяких українських галузей після початку роботи ЗВТ з ЄС і відкриття українського ринку. Поспіх і непродуманість на переговорах, відсутність структурних реформ в економіці легко можуть перетворити цю загрозу на реальність.

Список використаних джерел:

1. Ю.В. Палагнюк. Створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС як реалізація державної політики України на європейську інтеграцію: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Arpdup/2011_1/1-4-22.pdf
2. Осташко Т.О., Точилін В.О., Венгер В.В. Вплив ЗВТ з ЄС на провідні експортоорієнтовані галузі економіки України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/NacGosp/2011/Ostashko_Tochilin_Venger.pdf
3. О.К. Вишняков. Створення Зони вільної торгівлі з ЄС: питання правового забезпечення: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ms/2011_1/11017024.pdf
4. Анализ европейского законодательства REACH и его применения в контексте практической внешне-торговой деятельности товаропроизводителей и трейдеров химической и нефтехимической продукции в Украине. Аналитическое исследование: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niitekhim.2mcl.com>
5. Н. І. Самойлова. Окремі правові позиції щодо змісту договору між Україною та ЄС про вільну торгівлю: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vnyua_etp/2011_2/21_Samoi.pdf

Гладкая Н.Н.,
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Правоведення»
Мариупольського державного університета

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РЕГУЛИРОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ И ЗАРУБЕЖНЫХ ТНК В РАМКАХ НЕДОПУЩЕНИЯ НЕДОБРОСОВЕСТНОЙ КОНКУРЕНЦИИ

Анализ украинского рынка товаров показывает, что зарубежные транснациональные корпорации (ТНК) занимают доминирующее положение на рынке в Украине и стремятся захватить еще большую долю рынка, ставя под угрозу деятельность отечественных производителей.

В наше время одним из самых приоритетных направлений политики развитых стран является проникновение в экономики других менее развитых стран. Глобализация мирового хозяйства является важным фактором, определяющим развитие мировой экономики в наши дни. Основу данного процесса составляет тесная интеграция национальных экономик и увеличение их взаимозависимости.

Отечественный рынок товаров выступает как один из наиболее предпочтительных объектов внимания западных ТНК. Крупнейшие мировые ТНК все активнее осваивают украинский рынок. Отечественные производители в масштабах страны занимают слабые позиции, относительно сильные позиции они занимают только лишь на региональных рынках.

Огромный разрыв между отечественными предприятиями и ТНК обусловлен такими факторами как использование корпорациями наиболее эффективных методов ведения бизнеса, наличие у последних более высокого уровня производительности труда, внедренная система менеджмента качества, свободный доступ к сырью по меньшим ценам. Важную роль играет не только ценовая конкуренция, но и неценовая конкуренция. Огромное значение имеет качество и широта ассортимента производимой продукции.

Проблемы регулирования деятельности отечественных производителей и зарубежных ТНК на украинском рынке товаров исследовали как зарубежные ученые: Д. Бейн, И. Кирцнер, Дж. Робинсон, Дж. Стиглер, Э. Чемберлин, так и отечественные ученые разных областей знаний, в частности, Л.Д. Градобитов, Т.М. Исаченко, Ф.А. Дмитракович, И.А. Бутук, Ю. Кобрин и др.

Целью статьи является анализ основных направлений регулирования деятельности отечественных производителей и зарубежных ТНК в рамках недопущения недобросовестной конкуренции.

ТНК положительно влияют на развитие рынка, через разработки корпоративных стандартов и через повышение профессиональной квалификации отечественных кадров на технических семинарах, конференциях, выставках и т.п.

Однако деятельность ТНК на отечественном рынке имеет негативные стороны. Основной из них является ведение недобросовестной конкуренции, которая проявляется в ценовых сговорах друг с другом, ценовом демпинге, подкупе лиц.

При проведении крупных тендеров ТНК легко предлагают большие скидки заказчикам, не давая шанса на выигрыш в тендере отечественным производителям.

Для того чтобы отечественные предприятия могли работать при таких обстоятельствах, необходимо определить основные направления регулирования деятельности как отечественных предприятий, так и зарубежных корпораций. Так, выделяют два направления формулирования рекомендаций: *формулирование рекомендаций по повышению конкурентоспособности отечественных производителей; формулирование рекомендаций по регулированию деятельности ТНК* [1].

Основной целью осуществления данных рекомендаций является создание условий и поддержание добросовестной конкуренции на рынке.

Рекомендации по повышению конкурентоспособности отечественных производителей.

Отечественные производители имеют ряд недостатков, ослабляющих их конкуренцию с ТНК. Основные из них – это наличие менее эффективных методов ведения бизнеса у отечественных производителей перед ТНК, слабая устаревшая система управления на украинских предприятиях; отсутствие внедренной системы менеджмента качества; низкая производительность труда; узкий ассортимент производимой продукции и т.д. Представляется, что следующие рекомендации могут способствовать укреплению позиций отечественных производителей, и, как следствие, стать одним из инструментов регулирования деятельности ТНК на украинском рынке товаров..

Меры по повышению конкурентоспособности отечественных предприятий на рынке должны включать в себя:

- обновление систем управления деятельностью предприятий;
- вертикальная интеграция вперед. Речь идет о применении практики прямых продаж и построении отечественными предприятиями широкой дистрибутивной сети, когда реализация идет напрямую с завода производителя конечным покупателям;

- увеличение маркетинговых расходов включающих в себя проведение технических семинаров, выставок и т.п.
- привлечение инвестиций для обновления материально-технической базы и развития дистрибуционной и маркетинговых систем отечественных предприятий;
- усиление контроля за использованием привлекаемых инвестиций.

Так же, повышению конкурентоспособности отечественных предприятий, будет способствовать создание финансово-промышленных групп (ФПГ) и последующая их транснационализация.

Рекомендации по регулированию деятельности ТНК.

Учитывая специфику украинского рынка и деятельности ТНК на нем, целесообразно выделить несколько уровней регулирования деятельности ТНК:

- регулирование деятельности ТНК на международном уровне;
- регулирование деятельности ТНК на национальном уровне;
- специальные меры по регулированию деятельности ТНК.

Подход к определению рекомендаций на разных уровнях обеспечит более высокую эффективность и конкретность рекомендаций, которые будут иметь более четкое направление реализации, в отличие от рекомендаций, сформулированных абстрактно для всей страны.

Регулирование деятельности ТНК на международном уровне.

Регулирование деятельности ТНК на наднациональном уровне имеет важное значение, но в основном носит рекомендательный характер. Для повышения эффективности данного вида регулирования целесообразно проведение следующих мер:

- конкретизация цели и задачи любого регулирующего документа: цели и задачи должны быть четкими и ясными, а также должны быть известны тем, кем призван управлять регулирующий документ;
- детальная разработка механизма реализации соглашения в жизнь и механизма дальнейшего мониторинга его выполнения;
- увеличение практики соглашений не всемирного масштаба, а более узких соглашений, так как такие более узкие соглашения обладают меньшими культурными, политическими и социальными различиями, почему зачастую являются более эффективными, чем попытки регулирования в рамках глобальных организаций [2].

Регулирование деятельности ТНК на национальном уровне.

Анализ рынка украинских товаров показал, что данный рынок можно назвать умеренно концентрированным, но данный показатель формируется исключительно за счет принадлежности ТНК большей доли рынка. Для обеспечения здоровой конкуренции между отечественными предприятиями и ТНК и в целях создания условий для здоровой конкуренции, деятельность ТНК должна регулироваться национальным законодательством, в связи с тем, что данный тип хозяйствующих субъектов активно работает почти во всех отраслях украинской экономики, и меры по контролю ТНК должны быть в основе своей сходны для всех отраслей.

Часто происходят осознанные нарушения отечественного законодательства со стороны западных компаний.

Для улучшения экономико-социальной обстановки в стране, и ликвидации отрицательного имиджа Украины с дешевой рабочей силой и небрежным отношением к природным ресурсам необходимо ужесточение контроля деятельности ТНК в плане соблюдения норм украинского законодательства и введение повышенных штрафов в случае повторных нарушений.

Но до сих пор уровень развития конкуренции в нашей стране недостаточен. Специалисты называют несколько причин возникшей ситуации:

1. приватизация не простимулировала появление эффективных собственников, заботящихся о развитии предприятия;
2. принудительная реорганизация предприятий, которая могла бы облегчить массовое образование новых конкурентоспособных хозяйствующих субъектов, не была использована должным образом;
3. малый бизнес так и не получил должного развития.

Все эти причины создают предпосылки монополизации отдельных рынков в Украине, и основным инструментом монополизации становятся ТНК.

Специальные меры по регулированию деятельности ТНК.

а) поощрение практики создания совместных предприятий посредством размещений современного производства зарубежных предприятий на мощностях отечественных предприятий.

б) в целях обеспечения добросовестной конкуренции предлагается запретить заключение соглашений, направленных на ограничение ассортимента и цен на продукцию.

Исходя из вышесказанного, можно сделать выводы, что для обеспечения функционирования экономического механизма регулирования конкуренции, необходимо совершенствовать антимонопольное законодательство в большей степени на основе обобщения правоприменительной практики. Необходимо таким образом

скорректировать правовую базу, чтобы она позволяла надежнее пресекать злоупотребления рыночной властью, ущемление интересов хозяйствующих субъектов, применять штрафные санкции к юридическим и физическим лицам, а также должностным лицам и органам исполнительной власти и местного самоуправления, лучше регулировать безопасность и качество товаров и услуг, с помощью создания ограничений для зарубежных ТНК на пути монополизации ими отечественных рынков. Совершенствование антимонопольного законодательства и деятельности антимонопольных органов должно включать в себя нижеперечисленные меры:

а) ужесточение ограничительных мер..

б) существенно повысить уровень конкуренции на украинском рынке может увеличение количества судебных инициатив со стороны государства в лице антимонопольных органов.

в) развивать и поддерживать конкуренцию позволит анализ антимонопольными органами Украины как антимонопольного законодательства, так и действий антимонопольных органов развитых стран, а именно проведение параллелей ведущихся дел на отечественную экономику.

Также, анализ современного состояния украинского рынка товаров и тенденций его развития позволяет предположить, что вышеуказанные меры по повышению конкурентоспособности отечественных производителей и по регулированию деятельности ТНК могут содействовать созданию более благоприятных условий конкуренции и развитию отечественных производителей.

Список використаних джерел:

1. Кобрин Ю. Инновации-условия конкурентоспособности // Экономист. 2011. №12 С. 24.
2. Конвенция о транснациональных корпорациях // Информационный вестник Совета глав государств и Совета глав правительств СНГ «Содружество». 1998. №1 С.20-25.

Гніденко В. І.
студентка спеціальності «Правознавство»
2 курсу, юридичного факультету
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ БОРОТЬБИ З МОРСЬКИМ ПІРАТСТВОМ

За останні десять років морське піратство стрімко переросло в проблему світового масштабу, яку сьогодні багато держав оцінюють як один із різновидів міжнародного тероризму, бо вона явно та безперечно загрожує неймовірними негативними наслідками, насамперед, серйозними порушеннями системи світового морського судноплавства та вантажно-пасажирських перевезень, які супроводжуються не тільки великими людськими жертвами, а й важкими економічними та екологічними наслідками, політичним напруженням міжнародних відносин між державами тощо.

«Кількість піратських атак, за даними звіту Міжнародного морського бюро ІСС, зростає до рекордних масштабів - 56% з 352 зареєстрованих атак вчинили сомалійські пірати. Показники піратських атак і збройних грабежів у світовому океані за минулий рік вищі за будь-коли зареєстровані за такий же період часу в минулі роки», - повідомив Поттенгал Мукундан, директор Міжнародного морського бюро. Центр реєстрації піратських атак Міжнародного морського бюро здійснює моніторинг піратських атак у всьому світі з 1991 року і є єдиною установою, яка отримує інформацію про піратські атаки цілодобово з усього світу [5, с. 1].

Метою роботи є: визначення загальних питань пов'язаних з виникненням піратства, застосування ВМС для боротьби з піратами та міжнародну правову базу боротьби з цим злочинем, дослідити проблеми формування міжнародно-правового механізму протидії піратству.

Розглядання даного питання є досить актуальним у наш час, оскільки зважаючи на стрімкий розвиток піратства у водах Світового океану, з кожним роком все збільшується ризик втрати цінного вантажу та зростає небезпека для життя моряків. Сьогодні географія піратських нападів розширюється. Таким чином, проблема піратства актуальна для нас ще й тому, що Україна є морською державою, має морський та річковий флот. Потенційне поширення морського тероризму та піратства в прилеглих до України морських та внутрішніх водах створює реальну загрозу безпеці судноплавства на водних шляхах і комунікаціях, які проходять поблизу українських берегів [2, с.1].

Розвиток піратства на сучасному етапі досліджували відомі вітчизняні вчені, зокрема, Г. О. Анцелевич, О. О. Покрещук, Ю. І. Авдєєв, Ю. М. Панфілова, В. В. Демиденко, В. М. Прус, Ю. А. Баскін, А. Л. Колодкін, Ю. С. Ромашов, Л. М. Давиденко та ін. В їхніх роботах підкреслюється, що Україна, як морська держава, не може стояти осторонь від вирішення питань, що стосуються використання Світового океану, оскільки її стійкий економічний розвиток, а також інтереси національної безпеки значною мірою базуються на морській діяльності. Україна має економічні інтереси в азійських акваторіях, адже веде інтенсивну торгівлю з низкою країн Азії. Водночас, в регіоні наявні значні загрози в сфері морської безпеки, до яких слід віднести, передусім, високу мілітаризацію, тероризм, а також піратство. Таке явище як піратство, що активізувалося в останнє десятиліття, не тільки напряму загрожує безпеці українських моряків, але здатне серйозно впливати на міжнародний авторитет нашої країни. Перспективи розширення торгівлі з Індією та Китаєм ставлять питання безпеки транспорт-

них шляхів Азії в ранг першочергових для нашої держави, а складна ситуація в Індійському океані сьогодні відкриває перспективні напрями взаємодії України і міжнародного співтовариства в сфері охорони й безпеки морського простору [6, с. 2].

На сьогоднішній день боротьба з піратством регулюється Женевською конвенцією про відкрите море 1958 р. (далі - Конвенція 1958 р.), Конвенцією ООН про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства 1988 року, що регламентує боротьбу з незаконними актами поза територіальним морем, які не підпадають під визначення піратства, Конвенцією ООН про морське право 1982 р. (далі - Конвенція 1982 р.) та низкою резолюцій Міжнародної морської організації (ММО) і рекомендаціями Міжнародного морського бюро.

Згідно зі ст. 101 Конвенції 1982 р. піратством є будь-яке з перелічених нижче діянь:

1. Будь-який неправомірний акт насилля, затримання чи будь-який грабіж, здійснений з особистих цілей екіпажем або пасажиром будь-якого приватновласницького судна або літального апарата й спрямований: у відкритому морі - проти іншого судна чи літального апарата, проти осіб або майна, що знаходиться на їхньому борту; проти будь-якого судна або літального апарата, осіб, майна в місці поза юрисдикцією будь-якої держави;

2. Будь-який акт добровільної участі у використанні будь-якого судна чи літаючого апарата, здійснюваний зі знанням обставин, в силу яких судно чи літальний апарат є піратським судном;

3. Будь-яке діяння, що є підбурюванням або усвідомленим сприянням вчиненню діяння, передбаченого в підпункті 1 чи 2 [4, с. 2].

Дивлячись на зазначений перелік здається, що ніби все чітко врегульовано і повністю підкоряється змісту зазначених нормативних актів. Та насправді це не зовсім так, бо на сьогодні й досі не розроблено чітких механізмів боротьби з цим негативним явищем. Стосовно українського законодавства тут також багато прогалин та неточностей. Найбільше це було відчутно з того моменту, коли керівництво держави прийняло рішення за будь-яких обставин захистити українських моряків, які потрапили у піратський полон: бракувало інформації щодо правомірності силових дій українських державних органів на території іншої держави, невідомою була практика боротьби з піратством, некоординованими дії державних органів України.

З того часу для української правової науки та правоохоронної практики актуальним постало питання вивчення правових основ боротьби з піратством та розробка алгоритму дій компетентних органів держави у разі піратського захоплення у майбутньому українських громадян за кордоном.

Першими кроками в напрямі термінового вивчення ситуації та прийняття заходів реагування були такі: створення робочої групи у складі керівників міністерств і відомств під головуванням Секретаря Ради національної безпеки і оборони України, узагальнення практики останніх піратських захоплень у світі та практичні шляхи вирішення вказаних ситуацій. На базі Апарату Ради національної безпеки і оборони був створений оперативний штаб з вирішення ситуації, представники якого брали участь у перемовинах з піратами, контактували з міжнародними організаціями та спецслужбами іноземних країн.

У наш час основними проблемами в боротьбі з піратством є:

- юрисдикція держав по відношенню до таких злочинів міжнародного характеру як піратство (стеження, зупинка і відвідання суден, огляд або інспекція, складання протоколу, арешт осіб і суден, затримання, застосування законів судом, включаючи накладання покарання);

- переслідування піратських суден. Оскільки неправильне використання права на переслідування цих суден несе небезпеку міжнародних ускладнень і конфліктів. В ході переслідування необхідно дотримуватися міжнародних договорів, законодавства прибережних держав;

- ресурсні (фінансові) ускладнення більшості прибережних держав третього світу, нездатність уряду цих країн вплинути на ситуацію, оскільки ці країни не є достатньо розвиненими в економічному та певною мірою правовому плані;

- неможливість постійного перекриття районів піратства наявною кількістю кораблів, катерів та літальних апаратів;

- наданні прибережними державами та судовласницькими компаніями хибної статистичної й іншої інформації про напади на судна;

- неузгодженість правових норм і актів, що визначають режим прибережних районів.

Проблема полягає в різних підходах держав щодо їхньої юрисдикції на морі.

Для вироблення науково обґрунтованих пропозицій щодо вирішення зазначених проблем міжнародної та національної протидії піратству потрібні не тільки загальні дослідження, спрямовані на пошук шляхів подальшого розвитку міжнародного права й законодавства держав, а й ті, що обумовлюють ефективніше використання їх положень у повсякденній та перспективній (стратегічній) практиці боротьби з піратством. Враховуючи те, що це питання вже давно вийшло за межі однієї держави, воно потребує об'єднання та суттєвої активізації сил світового співтовариства з метою розробки багатоаспектної міжнародної конвенції профільного характеру, яка зможе кодифікувати всі міжнародні норми та звичаї, що вже існують, та включити до себе нові норми, які передбачатимуть не лише протидію відповідним організаційним формам морського піратства, а й міститимуть ефективні міжнародно-правові форми протидії йому [1, с.4].

У довгостроковій перспективі необхідно створити ефективне міжнародно-правове поле для унеможливлення здійснення актів піратства, яким би охоплювалися наступні питання: 1) створення регіональної берегової охорони в районі Африканського Рогу, що виключило б можливість злочинцям безкарно діяти з таких піратських гнізд, одним з яких є сомалійський порт Ейл; 2) діяльність ефективної інформаційної системи безпеки мореплавства, як це уже зроблено в районі Малакської протоки; обладнання усіх без виключення місцевих суден, у тому числі і рибальських, автоматизованими ідентифікаційними станціями (АІС), якими сьогодні у обов'язковому порядку мають бути обладнані усі торговельні судна валовою місткістю більше 500 реєстрових тонн; 3) укладення нового міжнародного договору, який містив би дієві міжнародні норми щодо попередження та припинення актів піратства проти торговельного судноплавства; 4) поширення юрисдикції Міжнародного кримінального суду на піратство, як на один із найбільш небезпечних міжнародних злочинів.

Таким чином, зі всього вищесказаного видно, що вирішення даного питання є дуже важливим на сучасному етапі світового розвитку. Звичайно ж такий процес потребує багато часу та зусиль від кожної країни, яка є активною учасницею у сфері морських правовідносин. Та не зважаючи на це все рівно потрібно активізувати реформаційні процеси, максимально використовуючи всі можливі для цього ресурси.

Список використаних джерел:

1. Г. Потапчук Протидія морському піратству як нагальна проблема світового співтовариства // Вісник Центральної виборчої комісії. – № 4(14).
2. М. А. Азаров « До питання зв'язку піратства з організованою злочинністю» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/bozk/2009_21/21text/g03.pdf
3. М. О. Будаков Міжнародно-правові проблеми боротьби з морським піратством: аспекти кримінального преслідування Юридична Україна.- 2011.- № 4.- С. 106-111
4. Н. Іроденко Проблеми морського піратства:загальний огляд [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jg.kiev.ua/pages/data/12/6.pdf>
5. Стаття Кожна десята атака сомалійських піратів - успішна - Міжнародне морське бюро ІСС[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://main.interfax.kiev.ua/ukr/main/82863/>
6. Стаття "Мілітаризація міжнародних морських транспортних шляхів Азії: висновки для України". Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/635/>

Глушкіна Є.Л.,
студентка 2 курсу
спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПОЛІТИЧНОЇ РОЛІ США В ХХІ СТОЛІТТІ

З тієї миті, як континенти стали взаємодіяти в політичному відношенні, Євразія стає центром світової могутності. Проте останнє десятиліття ХХ століття було відмічене величезним зрушенням у світових справах. Впродовж усього лише одного століття США під впливом внутрішніх змін, а також динамічного розвитку міжнародних подій з країни, відносно ізольованої в Західній півкулі, перетворилася на державу світового масштабу по розмаху інтересів і впливу, тому є необхідність дослідити основи геополітичного лідерства США в сучасному світі.

Наукова дискусія, щодо цієї теми є дуже обширною, але необхідно відмітити, що подане питання є досить політизованим, багато аспектів проблеми висвітлюються в джерелах однобічно, що не дозволяє достатнім чином дослідити її максимально неупереджено. Таким чином, проблема геополітичного лідерства США є актуальною та вимагає подальшої розробки.

Незважаючи на обставинку, що змінюється, в сучасних умовах США, як і раніше, намагаються грати роль світового лідера і будувати світовий лад, виходячи з власних інтересів. Проте світ неминуче змінюється від однополярного до багатопольярного. За прогнозами експертів перехід до багатопольярності здебільшого завершиться до 2015 р.

Все виразніше помітно, що США з кожним роком важче справлятися з функцією глобального лідера і супердержави, контроль і пильність "світового жандарма" поступово слабшають, у світі з'являється все більше країн, що кидають виклики Америці. Багато країн намагаються грати роль "геополітичного полюса" у своєму регіоні або в окремій частині світу за подобою США. Таке положення усе більш посилює напругу і боротьба за перерозподіл сфер впливу між полюсами, що може перерости з глобального протистояння у фазу "глобальної війни".

Після подій 11 вересня 2001 р. геополітичний простір планети радикально змінився. США перед всім світом показали свою безпорадність перед терористичною атакою. Ця обставина змусила З.Бжезинського (американського політолога, соціолога і державного діяча) скорегувати свою концепцію глобальної гегемонії США. Головна теза в його новій роботі "Вибір: Світове панування або глобальне лідерство" (2004) - обґрунтування необхідності американської гегемонії як єдиного механізму запобігання "геополітичному хаосу".

Серед нових погроз і викликів можна виділити руйнівні наслідки демографічного вибуху, міграцію, викликану убогістю, радикальну урбанізацію, етнічну і релігійну ворожнечу і поширення зброї масового знищення.

На думку З.Бжезинського, жодна держава не зможе порівнятися з Америкою в чотирьох головних компонентах сили - військовому, економічному, технічному і культурному, які в сукупності і визначають вирішальне політичний вплив у світовому масштабі. Тому тільки США може грати роль єдиної наддержави, здатної забезпечити стабільність світопорядку, захист і розвиток демократії. Отожбо, Американська глобальна гегемонія може здійснюватися в двох можливих формах: у формі панування, заснованого на силі, і лідерства, заснованого на згоді.

Корекція американської стратегії глобальної гегемонії пов'язана зі вбудовуванням в неї нових інформаційних технологій управління громадською думкою, які орієнтовані на обосновування месіанської ролі США як рятівника усього людства.

Виявляються нові тенденції в глобальній геополітичній ситуації, яка склалася після подій 11 вересня 2001 р.: зростаючий розрив у військовому потенціалі між США та їх геополітичними супротивниками і між їх основними союзниками; у ЄС помітне відставання темпів військово-політичного розвитку від інтеграції в економічній сфері; прагнення Японії перетворитися на могутню військову державу; Китай для того, щоб впоратися з внутрішніми проблемами, вимушений обмежувати свою активну участь в глобальній політиці і проводити помірну зовнішню політику; широке поширення побоювань, що схильна до рішень Америка здатна стати джерелом погроз для усієї планети.

У цих умовах геополітична стратегія США, спрямована на підтримку глобальної гегемонії, припускає пошуки нових союзів і коаліцій. Пріоритет надається розробці трансатлантичної і тихоокеанської стратегій як найбільш ефективним.

Незважаючи на розбіжності США з ЄС і зростанням антиамериканських настроїв в Європі, союз з Європою є необхідним. З. Бжезинський наполягає: "Діючи самостійно, Америка може мати першість, але їй не досягти всемогутності; Європа, діючи аналогічним чином, може насолоджуватися багатством, але їй не здолати свого безсилля". Проте, в системі глобальної безпеки Європа має лише допоміжну роль в рішенні глобальних завдань США.

У основі тихоокеанської геополітичної стратегії США лежить "ретельно збалансований стратегічний трикутник" США, Китаю і Японії. З одного боку, в цьому союзі вбачається можливість створення плацдарму для протистояння "стихії безладу" на великих євразійських просторах, які як і раніше розглядаються в якості "чорної діри", з іншого боку необхідно насторожено відноситися до гегемоністських спрямувань Японії і Китаю в Тихоокеанському регіоні. Для США в сучасних умовах є необхідним тримати своїх союзників під контролем за допомогою тонкого балансування між їх взаємними страхами і претензіями.

Отже, на великій євразійській "шахівниці" триває боротьба за світове панування. Головними фігурами тут виступають Росія, Німеччина, Франція, Китай і Індія. Ці великі держави зі значними зовнішньополітичними амбіціями мають власну геостратегию і їх інтереси можуть зіткнутися з інтересами США. Американська могутність в Євразії повинна покласти край амбіціям інших країн відносно світового панування. Геополітичною метою США є контроль над Євразією, щоб не допустити на політичній арені суперника, здатного кинути виклик Америці.

Список використаних джерел:

- 1) Бжезинський З. Велика шахівниця. [Електронний ресурс] . - Режим доступу : <http://rus-sky.org/history/library/bzhezins.htm>. - Назва з екрану.
- 2) Бжезинський З. Америка терпить катастрофу (для газети Los Angeles Times). [Електронний ресурс] . - Режим доступу : <http://www.lenta.ru>. - Назва з екрану.
- 3) Івашов Л.Г. У чому полягає геополітична стратегія США-НАТО? [Електронний ресурс] . - Режим доступу : <http://old.iamik.ru/14387.html>. - Назва з екрану.
- 4) Кабанів Н. Секрети тотальної влади [Електронний ресурс] . - Режим доступу : http://rusarmageddon.narod.ru/HTML/23_19.htm. - Назва з екрану.
- 5) Лисичкин В., Шелепин Л. Глобальна імперія зла. [Електронний ресурс] . - Режим доступу : <http://www.x-libri.ru/elib/lsshl001/00000125.htm>. - Назва з екрану.
- 6) Межлумянц А.Р. Геополітична стратегія Бжезинського і її історичні перспективи. [Електронний ресурс] . - Режим доступу : <http://whiteworld.ru/s000102.htm>. - Назва з екрану.
- 7) Нарочницкая Н. Стара Європа. [Електронний ресурс] . - Режим доступу : <http://pravoslavie.ru/analit/index.htm>. - Назва з екрану.
- 8) Нартов Н.А. Геополітика: Учебник.- М. : Юнити, 2004.
- 9) Панарин И.П. Дипломатія і політика. [Електронний ресурс] . - Режим доступу : <http://www.panarin.com>. - Назва з екрану.
- 10) Шалак А.В. Основи геополітики. Навчальний посібник. - Іркутськ: Вид-во ИГЭА, 2001.

Годованик Е.В.
к.ю.н., ст. преподаватель кафедры конституционного,
административного и международного права
Мариупольского государственного университета

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ГЛАВНЫХ ОРГАНОВ ООН В СФЕРЕ ПОДДЕРЖАНИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО МИРА И БЕЗОПАСНОСТИ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

В первую очередь, при определении степени и характера взаимодействия Совета Безопасности (далее: СБ) и Генеральной Ассамблеи (далее: ГА) в системе главных органов ООН, необходимо сказать о том, что положение, закреплённое в п. 1 ст. 12 Устава исключает любые отношения подчинения (субординации) между указанными органами: «Когда Совет безопасности выполняет возложенные на него действующим уставом функции относительно какого-либо спора или ситуации, Генеральная Ассамблея не может выносить никаких рекомендаций в отношении данного спора или ситуации, если Совет Безопасности не запросит об этом». Более того, не смотря на общую компетенцию ГА, её акты (резолюции, декларации) имеют рекомендательный характер, кроме чётко определённых внутренних вопросов ООН и собственной процедуры. При этом положение п. 1 ст. 15 («Генеральная Ассамблея получает и рассматривает ежегодные и специальные доклады Совета Безопасности; эти доклады должны содержать отчёт о мерах по поддержанию международного мира и безопасности, которые Совет безопасности решил принять или принял») ни в коем случае не создаёт субординации СБ перед ГА, поскольку формально-юридический анализ текста Устава не позволяет выявить никаких реальных юридических последствий, которые могут наступить по итогам обсуждения такого доклада. К тому же не пренебрежительно учесть, кроме прочего, конкретную статуюарную компетенцию ГА в сфере поддержания международного мира и безопасности, определённую ст. 11: «Генеральная Ассамблея уполномочивается рассматривать общие принципы сотрудничества в деле поддержания международного мира и безопасности, в том числе принципы, определяющие разоружение и регулирование вооружений, и делать в отношении этих принципов рекомендации Членам Организации или Совету Безопасности или и Членам Организации и Совету Безопасности. 2. Генеральная Ассамблея уполномочивается обсуждать любые вопросы, относящиеся к поддержанию международного мира и безопасности, поставленные перед нею любым Членом Организации или Советом Безопасности или государством, которое не является Членом Организации, в соответствии с пунктом 2 статьи 35, и за исключениями, предусмотренными статьей 12, делать в отношении любых таких вопросов рекомендации заинтересованному государству или государствам или Совету Безопасности или и Совету Безопасности и заинтересованному государству или государствам. Любой такой вопрос, по которому необходимо предпринять действие, передается Генеральной Ассамблеей Совету Безопасности до или после обсуждения. 3. Генеральная Ассамблея может обращать внимание Совета Безопасности на ситуации, которые могли бы угрожать международному миру и безопасности. 4. Полномочия Генеральной Ассамблеи, изложенные в настоящей статье, не должны ограничивать общего смысла статьи 10».

В обозначенной плоскости дискуссионным представляется вопрос об объёме вопросов, при рассмотрении которых СБ абсолютно исключено вмешательство со стороны ГА. По мнению В.В. Ермошина, в положении ст. 12 речь идёт только о «спорах и ситуациях», в то время, как ст. 10 и п. 2 ст. 11 распространяют запрет на рекомендации ГА относительно широкого круга вопросов (п. 2 ст. 11: «любые вопросы, которые касаются поддержания мира и безопасности»), продолжая далее, что исходя из нормативного анализа, «ограничение права Генеральной Ассамблеи на рекомендации должно распространяться на все вопросы, которые одновременно входят в компетенцию двух органов ООН» и аргументируя такую позицию решениями Комитета II / 2 на конференции в Сан-Франциско, в одном из которых комитет высказался против предоставления ГА права «выносить по своей инициативе решения в отношении какого-нибудь вопроса по поддержанию международного мира и безопасности», а в другом отметил, что главная ответственность СБ не может быть ограничена никаким отрезком времени, т. е. её действие охватывает как период работы сессий ГА, так и соответствующий период до её начала. С такой точкой зрения сложно согласиться ввиду того, что, во-первых, единственным конституирующим актом ООН является её Устав, который содержит специальное предписание относительно указанного вопроса, регламентированное п. 1 ст. 12, в результате юридического анализа содержания которого следует констатировать императивный запрет на вынесение рекомендаций ГА исключительно в отношении спора или ситуации, касательно которых СБ выполняет свои функции (к тому же, даже при таких обстоятельствах СБ может направить запрос о рекомендации ГА, а потому запрет нельзя считать абсолютным, а во-вторых, приведённые извлечения из решений Комитета II / 2, кажется, лишь подчёркивают главную ответственность СБ за поддержание международного мира и безопасности как органа международной организации специальной компетенции, не ограничивая уставную общую компетенцию ГА в части вынесения рекомендаций. Исходя из вышесказанного, следует признать правильной позицию С.А. Малинина относительно необходимости узкого понимания положения, закреплённого в п. 1 ст. 12, поскольку при ином подходе к решению обозначенной проблематики теряет смысл деятельность ГА в сфере поддержания международного мира и безопасности, что, безусловно, входит в её общую компетенцию. Кроме того, любая норма Устава ООН является действующей нормой междуна-

родного права, в отличие от положений, содержащихся в решениях вспомогательных органов (комитетов) подготовительной конференции и имеющих доктринальную и историко-правовую ценность, но не могущие толковаться выше, чем нормативно определённое правило.

В целом, можно согласиться с тем же В.В. Ермошиным, который рассматривает СБ и ГА как «самостоятельные и независимые органы ООН, в достаточной степени наделённые необходимыми (причём, разными, не совпадающими по своему объёму и характеру) полномочиями для успешного решения задач по поддержанию мира и развитию дружественных отношений между народами». Стоит подчеркнуть тот факт, что СБ и ГА функционируют в рамках одной системы главных органов ООН, а потому правильной является также мысль В.Н. Фёдорова о том, что эффективная деятельность ООН в целом «невозможна без тесной связи и сотрудничества Совета Безопасности с другими органами ООН». В то же время, существуют несколько отличные взгляды на правовую природу взаимоотношений главных органов ООН. Так, Г. Шварценбергер и Л. Гудрич считают, что СБ и ГА расположены не «рядом», а «напротив» друг друга.

С такой позицией сложно согласиться, поскольку, как представляется, все главные органы ООН: а) созданы для выполнения одинаковых задач и достижения целей, которые поставлены перед организацией в целом в части общих для разных органов направлений деятельности; б) функционируют в рамках одной системы; в) не являются самостоятельными субъектами международного права, пользуясь производной правосубъектностью организации в целом в пределах своей функциональной компетенции, определённой нормативно; г) имеют различный юридический инструментарий и место в системе главных органов ООН для наиболее эффективного решения задач, связанных с поддержанием международного мира и безопасности (в указанной сфере ГА, прежде всего, является органом обсуждения, а СБ – органом действия, т. е. нормативно отсутствуют прямо и непосредственно конкурирующие полномочия этих органов).

Гусева К.В.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО: ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ

В умовах розширення та поглиблення міжнародних зв'язків з іноземними державами розвиток ділового співробітництва призводить до виникнення складних проблем міжнародного характеру, що у свою чергу потребує належного правового оформлення. У зв'язку з цим особливого статусу набуває міжнародне право, яке можна розділити на публічне та приватне.

Міжнародне публічне право - це сукупність юридичних принципів і норм, що регулюють відносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного права. У свою чергу, міжнародне приватне право — це система юридичних норм, спрямованих на регулювання міжнародних невідомих відносин з «іноземним елементом».

Проблеми стосовно цього бачаться в тому, що у сучасній доктрині міжнародного права чимало авторів розглядають міжнародне приватне право як частину міжнародного права в цілому, або як елемент однієї з галузей міжнародного права. Деякі автори розглядають міжнародне приватне право в контексті генезису та подальшого розвитку сучасного міжнародного права. Про це також свідчить перелік джерел та принципів міжнародного приватного права. Так, серед джерел приватного, торгового права доволі часто називаються норми міжнародного публічного права (насамперед, міжнародні договори і міжнародні звичаї), а також загальні принципи права. А до числа основних принципів міжнародного приватного права, серед іншого, відносять основні принципи міжнародного публічного права, принципи міжнародного економічного права, принципи міжнародної торгівлі та загальні принципи права.

Разом з тим, у дореволюційній та радянській доктрині міжнародного права висловлювалася думка, що міжнародне приватне право відноситься до міжнародного права в широкому розумінні. Так, наприклад, Ф.В. Тарановський писав, що «міжнародне право визначає, з одного боку, взаємні відносини між державами, з іншого – положення окремих осіб у міжнародному обороті. Відповідно до цього воно поділяється на публічне і приватне».

У французькій доктрині міжнародного права деякі юристи-міжнародники дотримуються того погляду, що: «у широкому розумінні міжнародне економічне право – це сукупність норм, що регулюють економічні операції будь-якого роду, за умови, що ці економічні операції виходять за межі правової системи однієї держави».

Французький юрист-міжнародник Жан Тускоз вважає, що: «Транснаціональне право, що сформувалося на ґрунті практики діяльності підприємств, є однією з галузей міжнародного права». Прихильники соціологічної школи в міжнародному праві, наприклад Жорж Селль, вважають, що існує одне міжнародне співтовариство і одне міжнародне право, до якого входять міжнародне публічне і міжнародне приватне право.

Що стосується англо-американської науки міжнародного права, то одним із провідних прихильників теорії транснаціонального права був відомий юрист Філіп Джессеп, на думку якого транснаціональне право охоплює публічне і приватне міжнародне право.

Якщо говорити про науку міжнародного права країн СНД, то в ній також є відомі автори, які розглядають транснаціональне торгове право як частину міжнародного права. Так, наприклад, відомі фахівці з міжнародного торгового права А. Тинель, Я. Функ, та В. Хвалей, виходячи з домінуючої концепції міжнародного торгового права як галузі міжнародного права, пишуть так: «Під міжнародним торговим правом розуміють сукупність правових норм «міжнародного законодавства» і нового *lex mercatoria*, що регулює приватні відносини, які виникають при здійсненні міжнародної торгівлі». Український вчений О. Мережко також поділяє цю позицію.

Крім того, проблематика міжнародного приватного права, на думку багатьох авторів, «входить в систему внутрішнього (національного) права» і всупереч своїй назві має не міжнародну, а «національно-правову природу».

Існують інші точки зору відносно міжнародного права. Так, О.П.Мовчан говорить, що є тільки два види систем права – міжнародне право і національне право, а приватне (міжнародне) є частиною національних відносин.

У літературі одержала розвиток і третя точка зору, що на початку 20-их років минулого сторіччя була висловлена А.Н.Макаровим, а потім розроблена Р.А.Мюллерсоном. Відповідно до неї норми міжнародного приватного права, що регулюють міжнародні відносини невідладного характеру, складаються з двох частин, а саме з відповідних частин національного законодавства (національної системи) і відповідної частини міжнародного публічного права. Таким чином, особливість міжнародного приватного права, як права, відповідно до цієї точки зору, полягає в тім, що воно регулює особливу групу суспільних відносин, що мають, подвійний характер і не мають своєї «власної системи права».

Деякі автори, виділяють транснаціональне торгове право, наближаючи його ближче до міжнародного публічного права, ніж до міжнародного приватного права, під яким розуміється частина національного права, в основі якого знаходяться колізійні норми. Більше того, підкреслюючи принципову відмінність між транснаціональним торговим правом і міжнародним приватним правом, говорять про те, що транснаціональне торгове право є альтернативою міжнародному приватному праву, а також про певний «конфлікт» між міжнародним публічним та міжнародним приватним правом.

З огляду на це, можна сказати, що міжнародне приватне право безпосереднє примикає до міжнародного публічного права. По-перше, тому що норми цих двох правових галузей служать однієї і тієї ж меті – оформленню мирного міжнародного співробітництва в різних галузях. Але необхідні відмінності міжнародного приватного права від міжнародного публічного права можна помітити в змісті відносин, що регулюється у міжнародному публічному праві головне місце займають політичні взаємини держав – питання забезпечення миру і міжнародної безпеки, суверенітету держав, невтручання у внутрішні справи інших держав.

По-друге, питома вага правових питань міжнародної торгівлі, питань врегулювання економічного співробітництва в міжнародному публічному праві увесь час зростає, що дозволяє говорити про формування міжнародного економічного, транснаціонального права. Але такі відносини носять вже не цивільно-правовий, а міжнародний характер. Що ж стосується міжнародного приватного права, то їм регулюється саме особлива група цивільно-правових відносин, що мають міжнародний характер.

Істотне значення для розуміння характеру міжнародного приватного права має питання регулювання відносин. Л.А.Лунц зазначив, що ця галузь відносин цивільно-правового характеру, тобто відносин, що виникають з цивільних сімейних і трудових відносин. М.М.Богуславський обмежився вказівками на цивільно-правові відносини.

Немає однаковості поглядів по даному питанню й в іноземній літературі. Так Е.Якубовський, розуміє предмет міжнародного приватного права більш ширше, вважаючи, що до нього відносяться всі міжнародні відносини фізичних і юридичних осіб, незалежно від способу правового регулювання. Однак, слід зазначити, що ці дві правові системи не відділені друг від друга різкою розмежувальною лінією. Існує тісний зв'язок між нормами й інститутами публічного і приватного міжнародного права.

Зв'язок між публічним і приватним правом виявляється насамперед тоді, коли як джерело міжнародного приватного права застосовуються норми, сформульовані спочатку як правила міжнародного договору, а потім трансформовані в норми внутрішнього законодавства. Більш того, з'явилася нова проблема, що одержала своє відображення в правовій літературі, – проблема усунення колізій, що виникають між цими договорами.

Зв'язок між міжнародними публічним і приватним правом виявляється також й у тому, що в приватному праві використовується цілий ряд загальних принципів публічного права. Визначальне значення тут мають насамперед принципи суверенітету держави, невтручання у внутрішні справи, недопущення дискримінації. У ряді випадків і міжнародне приватне право і міжнародне публічне право регулюють загальний комплекс тих самих відносин, але з використанням своїх специфічних методів.

Таким чином, у першому випадку термін «міжнародне» розуміється в змісті «міжнародне», а в другому – у змісті регулювання відносин з іноземним елементом.

З огляду на вищесказане можна зробити висновок, що в аспекті вивчення та аналізу проблем співвідношення та взаємозв'язку між міжнародним публічним та приватним правом, чітко демонструються розмаїття наукових та практичних підходів, спостерігаються різні ступені нормативного та концептуального забезпечення і взаємодії. Все це надає можливість говорити про те, що на даному етапі розвитку права існують багато засобів відображаючих взаємні зв'язки та вагомий вплив один на одне міжнародного публічного та міжнародного приватного права.

Список використаних джерел:

1. Гачкевич А. До питання походження терміна «міжнародне право» // Право України. – 2010. – №1 – с. 163.
2. Бевз В. Міжнародне право та міжнародне приватне право: поняття, розмежування та визначення відповідної термінології // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 4 – с. 7.
3. Нефедов Б. Общетеоретические проблемы современного международного права. Часть 1 // Международное публичное и частное право. – 2005. – №1 – с. 9.
4. Дідікін А. Сутність сучасного міжнародного права: основні підходи // Юридичний журнал. – 2011. – №1. – с. 35.

Дегерменджи Ю.Д.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету

РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДЕМОГРАФІЧНОЇ БЕЗПЕКИ (МІГРАЦІЙНИЙ АСПЕКТ)

У ХХ столітті відбувається зміна в структурі безпеки: в цей період міжнародна безпека розділяється на м'яку і жорстку безпеку. Демографічна безпека є складовим м'якої безпеки.

Демографічна безпека може бути представлена як такий стан демографічних процесів, який достатньо для відтворення населення без істотного впливу зовнішнього фактора і забезпечення людськими ресурсами геополітичних інтересів держави. Демографічна безпека - це функціонування і розвиток популяції як такової в її віково-статевих та етнічних параметрах, співвіднесення її з національними інтересами держави, які перебувають у забезпеченні його цілісності, незалежності, суверенітету і збереженні існуючого геополітичного статусу.

В даний час Європейський Союз (ЄС) зіткнувся з низкою економічних і демографічних змін, які кидають серйозний виклик його здатності зберегти сформовану соціальну цілісність. Сьогодні майже всі європейські країни переживають тривалий спад в народжуваності і, отже, старіння населення. Показники народжуваності в більшості з них знаходяться нижче рівня відтворення населення (2,1 дитини на сімейну пару), що призводить до скорочення природного приросту населення, а в деяких випадках - до природних втрат. У той же самий час у структурі населення продовжує зростати частка економічно і соціально неактивних людей похилого віку, а чисельність працездатного населення по відношенню до всього населення скорочується. До того ж, імміграція, яка потенційно могла б заповнити скорочення чисельності працездатного населення, в більшості європейських країн залишається низькою.

Такий розвиток подій може виявитися досить серйозною перешкодою на шляху до досягнення цілей "соціальної програми" Європейського Союзу, що полягає в забезпеченні повної зайнятості, економічного зростання і соціальної єдності

З вищесказаного випливає, що *актуальність* теми зумовлена зростаючим інтересом навколо питання демографічної безпеки. Такі демографічні загрози як депопуляція, старіння населення, нерегульовані міграційні процеси, деградація інституту сім'ї впливає на міжнародну безпеку, тим самим виходячи за рамки однієї держави, і вимагає підтримки міжнародної спільноти та такого активного актора європейської політики як ЄС.

В умовах глобалізації гнані нуждою мігранти стрімко переміщуються з країн із слаборозвиненою або кризовою економікою в благополучні держави "золотого мільярда". Не дивно, що міграція стала актуальною, важко вирішуваною проблемою в першу чергу для країн Європейського Союзу. Однак не тільки мігранти потребують Європу, але і Європа має потребу в них. Розвиток індустріального, все більше переходить у стадію інформаційного, суспільства вимагає все нових людських ресурсів [1;20-21].

Для забезпечення демографічної безпеки ЄС впроваджує активне регулювання міграційної політики. ЄС має обширну нормативно-правову базу щодо регулювання неконтрольованої та нелегальної міграції. 16 жовтня 2008 на саміті Європейської Ради у Брюсселі лідери 27 країн-членів Євросоюзу одноголосно схвалили «Європейський пакт про імміграцію і надання притулку». Пакт закріплює ряд політичних домовленостей держав ЄС, зокрема, щодо підтримки залучення висококваліфікованих фахівців з третіх країн, боротьби з нелегальною імміграцією, посиленню заходів прикордонного контролю та координації політики з надання притулку. У документі закріплено, що легальна міграція має бути результатом бажання як мігранта, так і країни, в яку він мігрує для взаємної вигоди. При цьому передбачається, що кожна країна-член самостійно вирішуватиме питан-

ня щодо умов запрошення легальних мігрантів до країни та їх граничної кількості. А будь-які квоти на легальну міграцію мають встановлюватися в партнерстві з країнами походження мігрантів [6].

Незаконна імміграція в останні десятиліття стала невід'ємною рисою розвитку європейських країн, незважаючи на прийняття законів, що забороняють незаконне перебування та зайнятість іноземців. З метою перешкодження притоку в ЄС нелегальної робочої сили 18 червня 2009 була схвалена «Директива про санкції і заходи, які застосовуються до роботодавців незаконно перебувають громадян третіх країн». В якості основоположного Директива зафіксувала принцип заборони будь-якого працевлаштування нелегальних іммігрантів і передбачила до його порушників широкий комплекс санкцій та заходів превентивного, відновного та карального характеру [4; 6-7].

Так як населення Європи з кожним роком старіє, необхідно залучати громадян третіх країн для виконання висококваліфікованої праці. Європейська Комісія запропонувала Раді ЄС законопроект про «блакитні карти» ще в жовтні 2007 року. Дана Директива формулює привабливі умови для в'їзду та перебування в країнах ЄС висококваліфікованих фахівців з третіх країн. Володарями Європейської блакитної карти можуть ставати дипломовані фахівці з вищою освітою [5; 23].

Протягом десятиліть європейська міграційна політика будувалася за принципом «європеїзація міграційної політики» - тобто, передбачалося, що найбільш значними будуть міграційні потоки усередині самої Європи, з країни в країну, однак насправді, основні міграційні потоки сьогодні в країни ЄС спрямовані ззовні. Крім того, передбачалося, що в періоди економічних спадів корінне населення буде поступово витіснити мігрантів з непрестижної роботи, проте цього не сталося [3; 25-26].

Певні сфери діяльності міцно закріпилися за корінними європейцями, а у сфері діяльності, призначені для мігрантів, корінні жителі Європи не йдуть ні за яких обставин. «Політика розвитку» країн-донорів робочої сили, за допомогою якої ЄС хотіли згладити приплив мігрантів, виявилася не спроможною, бо для таких країн грошові перекази від мігрантів є основним каналом їх припливу в країну. Безсумнівно, одне, стратегія європейської імміграційної політики повинна включати в себе прагнення і готовність виробити єдину політику при обліку суттєвих відмінностей держав-членів з точки зору демографічної ситуації, зайнятості населення, інтеграції мігрантів у культурне середовище європейського суспільства та інтенсивності міграційних потоків [2; 24-25].

Демографічна безпека має перш за все вплив на економічне становище всередині кожної держави окремо, а в сучасному світі, коли глобалізація набирає обертів, стає проблемою вже і міжнародного характеру. ЄС останнім часом приділяє все більшу увагу регулюванню демографічної безпеки. Враховуючи специфіку об'єднання, то найбільш потужною проблемою стає саме нелегальна міграція. Таким чином подібні демографічні тенденції можуть призвести до руйнівних наслідків для європейської економіки: скорочення частки працездатного населення призводить до скорочення людського капіталу і, отже, може призвести до зниження продуктивності; пенсійна система і система соціального страхування можуть стати занадто обтяжливими; турбота про зростаючий літньому населенні може цілком лягти на плечі домогосподарств; зростання літнього населення вимагає значного збільшення витрат на охорону здоров'я.

Безсумнівно, одне, стратегія європейської імміграційної політики повинна включати в себе прагнення і готовність виробити єдину політику при обліку суттєвих відмінностей держав-членів з точки зору демографічної ситуації, зайнятості населення, інтеграції мігрантів у культурне середовище європейського суспільства та інтенсивності міграційних потоків. На сьогодні ЄС хоч і розробляє нормативну базу, але єдності у прийнятті рішень ще не простежується, тому стратегії не отримують очікуваного втілення.

Список використаних джерел:

1. Бабкіна О. Проблеми міжнародної та європейської безпеки на початку XXI ст./ О. Бабкіна // Освіта і управління. — 2005 №1. — С. 20 — 24
2. Капица С.П. Общая теория роста населения Земли / Капица С.П. // Наука. — М.,1999. — С. 22 — 28.
3. Ливии-Баччи М. Политика в области народонаселения: сравнительные перспективы/ М. Ливии-Баччи // Международный журнал социальных наук. —1995. Февраль. № 8. — С. 20—26.
4. Щербакова Е. Иммиграция - один из основных пунктов повестки дня Европейского Союза /Е. Щербакова// Демоскоп weekly. —2008. — № 355. — С.5 —10.
5. Chesnais J. The Demographic Transition/ J. Chesnais // Oxford.-1992. — С. 22 — 23.
6. The European Pact on Immigration and Asylum [Electronic resource]. — Mode of access : www.statewatch.org/news/.../eu-european-pact-on-immigration-verII.pdf. — Title from the screen.

Дроздов Д.С.,
студент 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТАТУСУ БІЖЕНЦІВ

Право на безпечне життя, недоторканність житла, на захист від політичних, соціальних, расових, культурних посягань являється однією з головних задач держави. Але існують випадки коли обмежені прав з боку держави. Що приводить до того, що людина самостійно шукає порятунку для себе та своїх близьких. Одним з видів такого порятунку є втеча за межі цієї держави. Саме такі люди й називаються біженцями.

Згідно з законом України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту». біженець - особа, яка не є громадянином України і внаслідок цілком обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань, перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань. [1, с.83]

Суб'єктивний елемент «побоювання», що розуміється як відповідний душевний стан індивіда, доповнюється об'єктивним елементом, який визначає ці побоювання як «обґрунтовані». Отже, йдеться не про суб'єктивну оцінку індивіда, який претендує на отримання статусу біженця через побоювання, що в нього виникли, а про об'єктивну ситуацію, яка змушує особу звернутися з клопотанням про визнання її біженцем[2, с.112].

У сучасному міжнародному праві умовно виділяють такі групи біженців:

біженці в контексті гуманітарних програм – люди, що знаходяться в надзвичайних умовах, таких як війна, стихійні лиха.

члени певних груп, які, по суті, не є біженцями, проте знаходяться в надзвичайних умовах, подібних до ситуації біженців. До такої категорії осіб,

зокрема, можна віднести біженців з Афганістану;

біженці відповідно до Женевської конвенції про статус біженців від 27 серпня 1951 р. (далі – Женевська конвенція) або конвенційні[3].

З цієї класифікації головну проблему складають так звані політичні біженці. Тому, що коли держава приймає на своїй території політичного біженця, вона цим підкреслює що не погоджується з політикою тієї держави, з якою прийшли ці біженці. А це вже може в майбутньому привезти до конфліктів між державами. Також хотілося сказати, що статус політичних біженців досить не врегульований.

Для будь-якої країни (Україна не виключення) біженці, насамперед, є іноземцями та особами без громадянства, які з певних причин не користуються захистом держави свого громадянства або держави свого постійного проживання і тому вимушені шукати такого захисту (притулку) в інших країнах. Тому на території України біженці мають також самі права як і іноземці, але біженці, на відміну від іноземних громадян, не користуються дипломатичним захистом, а їх правове становище має ряд особливостей, які дозволяють відокремити їх в окрему групу з своїм специфічним правовим статусом.

Іноземці та особи без громадянства — шукачі притулку в Україні відокремлюються з середовища мігрантів шляхом офіційного набуття статусу біженців через встановлену законом процедуру. В даному разі йдеться про правовий статус біженців як особливий вид правового статусу іноземців чи осіб без громадянства, оскільки правовий статус біженця дещо відрізняється від правового статусу, що зазвичай надається будь-якому іноземцю чи особі без громадянства, котрі на законних підставах перебувають на території України. Право біженців не бути висланим є гарантією від їх примусового повернення в обстановку переслідувань і становить основу системи захисту біженців[4, с.39].

Однією з головних стадій процедури надання статусу біженця це порушення адміністративної справи за клопотанням іноземця. Залежно від обставин, за яких людина потрапила на територію України, вітчизняне законодавство про міграцію передбачає два можливих шляхи порушення клопотання про надання їй статусу біженця. У одному випадку йдеться про надання статусу біженця особам, які з наміром його набуття намагалися перетнути або перетнули державний кордон України незаконним способом, у Другому - про осіб, котрі потрапили до країни законним шляхом.

Що стосується першого способу, відповідно до чинного законодавства особа, котра, маючи намір набутти статус біженця, незаконно перетнула державний кордон України або здійснила спробу такого перетинання, повинна звернутися до органу Державної прикордонної служби України чи ОВС з відповідним клопотанням протягом трьох робочих днів. А якщо особа потрапила на територію України законним шляхом то вона повинна подати клопотання безпосередньо до органів міграційної служби України.

Порядок прийняття заяв про надання статусу біженця органами Державної прикордонної служби України детально регламентується Інструкцією про порядок прийняття та передання заяв про надання статусу біже-

ння органами Державної прикордонної служби України органам міграційної служби, а також надання пояснень про причини незаконного перетинання кордону. Згідно з положеннями цієї Інструкції протягом доби після прийняття заяви про надання статусу біженця орган охорони державного кордону України направляє до відповідного органу міграційної служби дану заяву разом з відповідними матеріалами[3].

У даному аспекті на увагу заслуговує проблема адміністративно-правової регламентації порядку прийняття та передачі заяв про надання статусу біженця —ОВС. На жаль, сьогодні вітчизняне законодавство про міграцію не містить жодних приписів, спрямованих на регулювання порядку прийняття та передачі заяв про надання статусу біженця. Не існує також відповідних відомчих інструкцій. На сьогодні усі нормативні акти, що тим або іншим чином визначають порядок відібрання пояснень у осіб, котрі порушили державний кордон з метою набуття статусу біженця, стосуються лише діяльності органів Державної прикордонної служби України[5, с. 59].

Список використаних джерел:

1. Законом України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011р. за № 3671-VI.-Офіційний вісник України.- 2011 р.- № 59.- ст. 2347.
2. Ковалишин І.//Поняття «біженець»: критерії визначення в законодавстві України// Право України.- 1999.-№11-с.112-117.
3. Юридичний журнал «Юстиніан» [Електронний ресурс].– Режим доступу :URL : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1193>.- Г. Тимчик.- Деякі аспекти правового статусу політичних біженців в Україні.
4. Ковалишин І. Правовий статус біженців в Україні як вид правового статусу іноземців//право України.-2001.-№2.-с.38-42.
5. Правова регламентація порядку порушення справи про надання статусу біженця/П. Гробар// Право України.-2005.-№7.-с. 57-61.

Дубенюк Я.А.
к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
Маріупольський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ РЕСПУБЛІКИ КІПР ЯК НАПРЯМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Республіка Кіпр є однією з найбільш привабливих країн для здійснення інвестиційної діяльності серед європейських країн. Відповідно до Міжнародного інвестиційного звіту World Investment Report 2010 ЮНКТАД Кіпр став другою країною у світі за обсягами надходження ПІІ. Посівши 88 місце у світі за обсягами ВВП, позиція країни у рейтингу ЮНКТАД є набагато вищою за потенціалом залучення ПІІ – 52 місце. Набувши членства у Європейському Союзі у 2004 р., регуляторна політика Республіки Кіпр повністю відповідає вимогам ОЕСР. Кіпр має найнижчу ставку корпоративного податку серед країн ЄС на рівні 10%. Оподаткування доходу громадян здійснюється за прогресивною ставкою, максимальний розмір якої складає 30% при розмірі доходу більше 36300 євро на рік, як це наведено у таблиці 1. У випадку, якщо доходи не перевищують 19500 євро на рік, то вони звільняються від оподаткування. Доходи, отримані за межами країни (в певних випадках), а також прибуток, отриманий від продажу цінних паперів не підлягають оподаткуванню на території країни. Розмір збитку, отриманого в поточному або попередніх роках може відніматися від оподаткованого прибутку за певних умов. Не оподатковується також дохід у вигляді пенсійного забезпечення, компенсаційних виплат на смерть та втрату працездатності, пенсійної винагороди, компенсації за отримання виробничих травм, резервних фондів, а також отриманий з інших фондів, перелік яких затверджено Урядом країни. Пенсії, отримані з-за кордону обкладаються за ставкою 5%. Мінімум, що не обкладається податком становить 3417 євро.

Таблиця 1

Ставки податку на доходи громадян Республіки Кіпр

Розмір річного доходу, євро	Ставка податку, %	Розмір податку, євро	Накопичений податок, євро
0-19500	0	0	-
19501-28000	20	1700	1700
28001-36300	25	2075	3775
Більше 36301	30		

Податковий рік в країні співпадає з календарним роком. Якщо фізична особа є резидентом Республіки Кіпр, то податком обкладаються доходи, джерела походження яких можуть бути як на території, так і за межами Кіпру. Що стосується нерезидентів Кіпру, то їх дохід обкладається лише в тому випадку, якщо джерела його походження знаходяться на території Республіки. Резидентами країни вважаються фізичні особи, які перебувають на території країни протягом періоду, більше 183 днів одного податкового року.

Найнижчі ставки оподаткування на тлі значного списку країн про уникнення подвійного оподаткування створюють сприятливі умови функціонування для зарубіжних компаній.

Система податків Кіпру складається із наступних видів:

1. Корпоративний податок, яким обкладається прибуток усіх компаній-резидентів Кіпру незалежно від країни походження та джерела даного прибутку. Компанія вважається резидентом Кіпру, якщо її органи управління та контролю знаходяться в Республіці Кіпр. Як вже було зазначено, ставка корпоративного податку на Кіпрі складає 10%, проте напівдержавні компанії обкладаються податком на рівні 25%.

Базою оподаткування є операційний прибуток компаній, процентний прибуток, знижки, рента, роялті, інші види прибутку від власності, чистий прибуток від використання торговельного гудвілу. Витрати, понесені при створенні прибутку компанії, віднімаються від бази оподаткування.

Прибуток від продажу цінних паперів, дивіденди, прибуток кіпрських філій за кордоном обкладаються повністю; процентний прибуток, отриманий із інших джерел, окрім звичайної діяльності компанії обкладається у розмірі 50%. Окрім того, міжнародні трастові компанії, що знаходяться на території Кіпру, не обкладаються корпоративним податком, їх діяльність підпадає під дію Міжнародного Трастового Закону Республіки Кіпр.

Серед інших податків, які сплачують кіпрські компанії, слід виділити наступні:

- Капітальний збір, що сплачується з акціонерного капіталу та при емісії акцій на рівні 0,6%;
- Податок на заробітну плату, який сплачують роботодавці за системою PAYE;
- Податок на нерухомість, яким обкладається річна ринкова вартість нерухомості від 0 до 0,4%;
- Податок на капітальні доходи у розмірі 20% стягується з нерухомого майна, що знаходиться у власності на території країни, та з акцій;
- Соціальні податки, які сплачуються роботодавцями у вигляді страхових внесків на рівні 8% від загального фонду оплати праці. максимальний розмір соціальних внесків компанії встановлений на рівні 42030 євро. Окрім того, роботодавці зобов'язані сплачувати 2% до соціального фонду з розміру загального заробітку найманих працівників;
- Поштовий збір сплачується за кожний укладений офіційний документ, якщо він стосується власності, розташованої на території Республіки Кіпр або будь-якої дії, що представлена або має місце на території країни. Ставка поштового збору на комерційні контракти варіюється в залежності від вартості контракту, проте розмір збору не може перевищувати 17036 євро;
- Податок на перекази знаходиться на рівні від 3 до 8% від ринкової вартості власності, що оцінена Відділом земельної реєстрації.

Серед основних переваг податкового поля країни слід виділити також наступні. Якщо головна компанія зареєстрована на території Кіпру, то доходи у вигляді дивідендів, отримані дочірніми компаніями та відділеннями, що здійснюють свою діяльність на території країн ЄС, не підлягають оподаткуванню. Не підлягає оподаткуванню капітал та грошовий дохід при ліквідації холдингової (головної) компанії на території Кіпру, а також нерозподілений прибуток (в залежності від обставин). Всі дивіденди, що сплачують головною компанією, що знаходиться на території Кіпру акціонерам-нерезидентам країни не підлягають ніякому оподаткуванню. У випадку, якщо в структурі кіпрської холдингової компанії є велика кількість компаній, то вони можуть скористатися так званим груповим або колективним звільненням з метою запобігання податковим втратам.

Республіка Кіпр має підписані угоди про уникнення подвійного оподаткування із 45 країнами Північної Америки, Центральної та Східної Європи, Китаєм та Індією, які забезпечують важливі податкові переваги для інвесторів. В цілому, дані угоди надають нульову ставку податку на доходи, отримані з дивідендів, роялті та позичкового відсотка, що сплачені у країні, з якою підписано таку угоду, а також запобігання подвійному оподаткуванню у випадку, якщо резидент однієї з країн, з якою підписано таку угоду отримує доходи з джерел іншої країни, з якою також підписано угоду про уникнення подвійного оподаткування.

Список країн, з якими укладено угоди про уникнення подвійного оподаткування: Австрія, Азербайджан, Бельгія, Беларусь, Болгарія, Вірменія, Греція, Данія, Єгипет, Індія, Ірландія, Італія, Канада, Катар, Киргизстан, Китай, Кувейт, Ліван, Мавританські острови, Мальта, Молдова, Німеччина, Норвегія, ПАР, Польща, Росія, Румунія, Сан Марино, Сейшельські острови, Сербія, Сирія, Сінгапур, Словаччина, Словенія, Сполучене Королівство, США, Таджикистан, Таїланд, Угорщина, Узбекистан, Україна, Франція, Чехія, Чорногорія, Швеція.

Таким чином, податкова система Республіки Кіпр характеризується незначним податковим навантаженням, сприятливими умовами для ведення бізнесу як резидентами, так і нерезидентами країни. Це, в свою чергу, сприяє значному залученню іноземного капіталу в економіку країни та перетворенню країни на значний фінансовий центр не тільки європейського регіону, але й світової економіки в цілому.

Список використаних джерел:

1. Cyprus: Invest with Confidence: [Електронний ресурс]. – Режим доступу до матеріалу: <http://www.cipa.org.cy/>
2. FDI in Tourism: The Development Dimensions: [Електронний ресурс] . – Режим доступу до звіту: http://www.unctad.org/en/docs/iteiia20075_en.pdf

Ересько Е. С.
студентка спеціальності «Правоведення»
2 курсу, юридического факультета
Восточноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

ПУТИ БОРЬБЫ С ТЕНЕВОЙ ЭКОНОМИКОЙ УКРАИНЫ ПОСРЕДСТВОМ АНАЛИЗА МИ- РОВЫХ ТЕНДЕНЦИЙ

" Лучшее место под солнцем — теневая экономика"

В. Колечицкий

Тема данной работы является важной и актуальной для современного общества, поскольку любая экономическая система в любой стране представляет собой единство легальной и нелегальной, теневой экономической деятельности. Нелегальная, скрытая экономика функционирует наряду с легальной экономикой и в некоторых странах по своему размаху практически не уступает легальной. Масштабы теневой экономики могут различаться, но ни одной из стран не удалось избавиться от нее совсем.

По данным Всемирного банка, почти пять миллионов трудоспособных украинцев работают без официального оформления трудовых отношений, что ставит Украину на одно из первых мест в мире по размерам теневой экономики. Основными причинами возникновения этой проблемы является неумение граждан пользоваться своими правами, закрепленными в Конституции Украины, недостаточный уровень правового образования, отсутствие правосознания и уважения к Закону.

Использование наемного труда без оформления трудовых отношений приводит к лишению гражданина права на труд, на отдых, на материальное обеспечение в порядке социального страхования в старости, а также в случае болезни, полной или частичной потере работоспособности. Также гражданин лишается соответствующих условий труда, оплаты труда на уровне не ниже, чем установлено государством.

Влияние теневых отношений в Украине и мире настолько велико, что совершенно очевидна необходимость их анализа.

Понятие «теневая экономика» зародилось в процессе разработки организационно-правовых мероприятий по борьбе с легализацией и отмыванием капиталов незаконного происхождения. Теневую экономику изучали Фейг, Блейдс, Фрей и Век Ханнеман, Вейсрод, Гершуни, Баделт, Норман, Дилкот и Моррис, Хигинс и др. В Украине о теневой экономике писали Турчинов, Бородюк, Приходько, Воробьёв, Тимченко, Голиков, Попович и др. В нашей стране в отличие от Запада институты неформальных, теневых форм деятельности также активно изучают, как и институты легальной экономики. Это обусловлено тем, что отечественная хозяйственная культура менее законопослушна и более «мафиозная», чем западная.

Согласно версии системы национальных счетов, рекомендованной ООН и Евростатом, к теневой экономике относится экономика:

1. «Скрытая» - разрешенная законом, но не показываемая;
2. «Неформальная» - деятельность предприятий, функционирующих на законных основаниях, принадлежащих домохозяйствам и обеспечивающих деятельность этих хозяйств;
3. «Нелегальная» - незаконное производство и сбыт услуг [1].

В ряде стран Европы «уход в тень» стимулирован не только нежеланием платить налоги в казну, но и попыткой избежать соблюдения многочисленных требований и норм предписанных государством для официальной деятельности - необходимости платить минимальную зарплату работникам или тратиться на дорогие средства обеспечения безопасности труда.

Если рассматривать социально – экономические последствия теневой экономики, то можно заметить, что они в большей степени негативные:

- уменьшение доходной базы бюджетов всех уровней из-за неуплаты налогов, штрафов, сборов, ре- гламентаций;
- рост коррумпированности и преступности, приобретение организованных форм (теневая экономика является финансовой базой преступности, а криминальный сектор теневой экономики сам по себе является преступным);
- исключение инвестиционного развития (субъекты теневой экономической деятельности не вкладывают деньги в развитие производства);
- создание диспропорций в структуре экономики (теневая экономика, а это около половины всей экономики, развивается в основном в сфере услуг и торгово – посреднической сфере, а не в сфере производст- ва);
- негативное влияние на инфляционные процессы оказывают фиктивные деньги и доходы от аккумуля- рирования фиктивных безналичных средств;
- кризис в сфере социально - экономического управления (влияние государства на теневую сектор экономики крайне ограничено, большинство мер воздействия на него оказываются неэффективными);

■ моральное и физическое разложение общества (подпольные производства пищевой промышленности сплошь и рядом нарушают установленные стандарты, технологии и т. п., что отрицательно сказывается на здоровье людей и состоянии окружающей среды; постоянное нарушение законов, за которым не следует наказание, формирует психологию вседозволенности).

Мировой экономической и финансовый кризис, поразивший, в первую очередь, западный мир, а также проблемы, возникшие на рынке государственного долга в Еврозоне, лишь обострили ситуацию вокруг подпольной экономической деятельности. «Черные» рабочие не платят налогов, что сокращает доход правительства и повышает дефицит бюджета, провоцируя, тем самым, повышение налогов для возмещения нехватки доходов. В свою очередь, высокие налоги вынуждают многих «уходить в тень», замыкая, таким образом, порочный круг преступления и развала государства. В разных странах в пределах Европейского континента история и традиции возникновения и развития неофициальной экономики различаются весьма значительно. Так в крупнейших экономиках ЕС - в Германии и Франции - на теневой сектор приходится около одной восьмой официального ВВП страны. В менее экономически развитых странах, таких как Болгария, Эстония или Литва, в тени может пребывать до трети всей экономической активности. Чтобы лучше представлять себе ситуацию с неофициальной экономической деятельностью в ЕС и в Еврозоне, в частности, есть смысл сравнить европейские цифры с показателями наиболее развитых экономик мира, в которых также существует надежная система подсчетов всего, что производится и продается в тени. И здесь мы видим, что, например, в Японии и США, теневой сектор имеет заметно меньшие масштабы. В Японии в 2011 году он составляет лишь 9% ВВП. В США теневая экономика еще меньше - в 2011 году она сократилась до 7%. Прошлогодний показатель был 7,2% [2].

Что касается Украины, то по данным Интерфакса, наша страна признана самой коррумпированной среди "новых независимых стран" и других стран, включенных в перечень ежегодного доклада, опубликованного берлинским центром Transparency International [3].

Борьба с нелегальной занятостью и зарплатами в конвертах с помощью одних только административных мер неэффективна. Для повышения уровня легальной занятости нужно применять экономические стимулы и совершенствовать законодательство. Украине, например, крайне необходимо принятие нового Трудового кодекса и пакета законов о детенизации доходов.

Без достоверного учета и контроля всех экономических и финансовых показателей от предпринимательской деятельности в целом по стране, невозможно навести порядок в государстве. Поэтому информация о реальных доходах и расходах, материальном благосостоянии всех без исключения граждан Украины должна быть доступна для официальной статистики.

По большому счету в теневых махинациях погрязли все: от олигархов до наемных рабочих, от владельцев миллиардов в офшорных зонах до граждан, молча получающих заработную плату в конвертах. Прозрачные доходы лишь у пенсионеров с минимальной пенсией.

Итак, следует признать, что в Украине параллельно легальной экономике возникла теневая, сопоставимая с ней по масштабам. Более того, в теневой экономике формируется примерно тот же набор механизмов, что и в официальной хозяйственной системе. В ней действуют свои правила ценообразования, способы обеспечения соблюдения контрактов, имеется специфический набор профессий со своим кодексом поведения, работают собственные механизмы инвестирования. Эти теневые механизмы изменили жизнь миллионов людей, создали особые условия работы предприятий.

Очевидно, следует внести изменения в действующее законодательство, учитывая собственный и международный опыт. Большое значение имеет международная согласованность в законодательстве и государственном регулировании экономики, т.к. зачастую субъекты теневой экономики пользуются различиями в законодательствах стран для получения дохода. Очень важной является согласованность и внутри страны – между различными государственными органами. Совместные, целенаправленные и своевременные действия обеспечат эффективность действий по детенизации экономики. Следует не просто легализовать теневую экономику, необходимо повысить эффективность государственного регулирования в целом. Что касается «скрытой», т.е. разрешенной, но не показываемой экономики, то следует снизить налоги, упростить лицензирование. В то же время нельзя допускать вседозволенности, снижать штрафы и смягчать административную и уголовную ответственность, чтобы не допустить разрастания криминального сектора.

Таким образом, результаты, достигнутые государством в борьбе с теневым сектором экономики, будут определяющими для выбора пути дальнейшего развития отечественной экономики и общества: либо наша экономика твердо встанет на путь закона, что позволит реализовать огромный потенциал роста, стать эффективной, как в развитых странах, с сильными демократическими традициями и значительными социальными гарантиями, либо ее дальнейшее формирование пойдет по латиноамериканскому образцу с преобладанием узкогрупповых интересов, недоступных силе закона, обрекающему основные массы населения на нищету.

На мой взгляд, скорее всего, нас ожидают постепенная эволюция теневых отношений, смягчение и легализация некоторых из них и медленное изживание неприемлемых для цивилизованного общества норм. Все зависит только от нас.

Список использованной литературы:

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції / Международный документ от 31.10.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_c16
2. Теневая экономика Европы/ Информационная служба FINANCE.UA[Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://news.finance.ua/ru/~1/2/0/all/2011/09/25/253036>
3. Украина признана самой коррумпированной страной мира / Информационная служба ТСН [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://ru.tsn.ua/ukrayina/ukrayina-priznana-samoi-korrumpirovannoi-stranoi-mira.html>

Іванова А.С.
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ПРАВОВІ ПИТАННЯ

У зв'язку зі зростаючою економічною взаємозалежністю країн і регіонів чимало держав зацікавлені у розширенні співробітництва з ряду важливих загальних напрямів зовнішньоекономічної діяльності (торгівлі, науки та техніки, транспортних перевезень, будівництва тощо) на основі багатосторонніх міжнародних економічних відносин. Одним із ефективних шляхів побудови широкого економічного співробітництва є функціонування міжнародних економічних організацій, покликаних сприяти укладенню багатосторонніх договорів, створювати міжнародні механізми з нагляду і контролю за їх виконанням, розробляти та встановлювати норми, спрямовані на правове регулювання міжнародних економічних відносин. Але однією з головних проблем світової політики XXI століття є криза глобального управління. Як показав досвід Близького Сходу, жодна з наявних міжнародних організацій, створених після Другої світової війни, не здатна адекватно відповісти на якісно нові виклики й загрози. Тому сучасні тенденції розвитку міжнародних економічних і політичних відносин вказують на необхідність створення ефективного механізму регулювання діяльності міжнародних організацій, який зможе розв'язати проблеми міжнародної безпеки насамперед.

До позитивних наслідків глобалізації відносять:

- 1) сприяння економічному і соціальному прогресу; формування єдиного взаємопов'язаного світу, що стимулює розвиток ринкової економіки;
- 2) формування політичної демократії;
- 3) сприяння науково-технічному прогресу – інформаційна глобалізація забезпечує доступ країн, що розвиваються до нових технологій;
- 4) позитивні тенденції в світовій торгівлі і т.п.

В.А. Кременюк вважає, що глобалізація несе безумовне благо для значної більшості населення планети, але вона може привести і до нової конфронтації в міжнародній системі із-за опору з боку деяких національних урядів [1].

Вчені утримуються від оцінок глобалізації, відзначаючи, що глобалізація пов'язана з поширенням ринкової економіки, гомогенізацією світу, вказуючи на те, що глобалізація є складним, багатofакторним, суперечливим і важко передбачуваним процесом, що протікає нерівномірно.

Сучасні наукові дослідження відображають інформацію про роль міжнародних організацій як форми співробітництва держав і багатосторонньої дипломатії. Створення міжнародних організацій стало віддзеркаленням і результатом об'єктивної тенденції до інтернаціоналізації багатьох аспектів життя суспільства. Міжнародним організаціям надаються власні компетенції і повноваження. На сучасному етапі спостерігається їх зростання, подальше розширення компетенцій і функцій, ускладнення організаційної структури [2].

Різноманітні теоретичні й методичні аспекти функціонування міжнародних організацій знайшли відображення в роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників. Особливості глобалізації та зміну ролі міжнародних організацій вивчають зарубіжні (У.Хаттон Б. Барбер) та вітчизняні вчені (А. Неклесса, А. Арсеєнко, Ю. Пахомов, К. Рожков, В. Рибалкін). Вітчизняні та зарубіжні дослідники показують, що об'єктивна необхідність створення міжнародних організацій викликана бажанням країн розширити співробітництво з ряду важливих загальних напрямів зовнішньоекономічної діяльності. Але прагнення до зближення національних економік призводить до створення наднаціональних органів, що значно обмежують права країн-учасниць таких організацій. Тому виникає потреба розроблення спеціальних юридичних інструментів захисту державного суверенітету країн від зовнішнього втручання [3; 6].

На сучасному етапі такого інструменту не існує, хоча багато дослідників висвітлюють власні бачення розв'язання проблем, які, на жаль, залишаються тільки припущеннями і лише частково формують шляхи виходу з даної ситуації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій довів, що роль міжнародних організацій здебільшого зростає в умовах розширення глобалізації, загострення наявних і можливих загроз безпеці людства.

Метою даної статті є відображення проблемних аспектів діяльності міжнародних організацій в умовах глобалізації; дослідження нових вимог, що висуваються до міжнародних організацій внаслідок розширення їх компетенції й особистої участі в міжнародних угодах з державами й між собою; а також виявлення основних моментів, на які слід звернути увагу при приєднанні України до головних стратегічно важливих міжнародних організацій світу і Європи.

У сучасних міжнародних відносинах міжнародні організації грають істотну роль як форма співпраці держав і багатосторонньої дипломатії. Проведені дослідження дозволяють встановити існування різних підходів до визначення сутності поняття «міжнародні організації» [4]. Всі вони торкаються окремих аспектів діяльності відповідних об'єднань і лише частково розкривають їх суть. Беручи до уваги всі моменти, можна стверджувати, що міжнародна організація – це стабільний інститут багатосторонніх міжнародних відносин, який створюється, щонайменше, трьома сторонами (державами) і має погоджені учасниками цілі, компетенцію та свої постійні органи, а також інші специфічні політико-організаційні норми (статут, процедура, членство, порядок прийняття рішень). Таким чином, міжнародними можна назвати організації, які на основі міжнародно-договірних відносин провадять діяльність, пов'язану з організацією та здійсненням міжнародного економічного співробітництва.

При цьому всі міжнародні організації є різними, а елементами, що відрізняють одну від одної, є: сфера діяльності, цілі, характер компетенції, організаційна структура, членство, процедурні аспекти.

Стрімкий розвиток міжнародних організацій та інтеграційних процесів у світі віддзеркалюється на міжнародному праві, у якому з'являються нові інститути й виникають актуальні проблеми. Однією з них є інститут міжнародної відповідальності, який передбачає покладення на міжнародні організації зобов'язання сумлінно виконувати прийняті на себе обов'язки і зумовлює їхню відповідальність за здійснення міжнародно-протиправних дій.

На сьогоднішній день спостерігається підвищення ролі й чисельності міжнародних та інтеграційних організацій у світі, які активно впливають на національні процеси, що відбуваються в державах. Виникає необхідність захисту інтересів будь-яких суб'єктів міжнародного права, фізичних осіб і комерційних організацій, у першу чергу, а також захисту прав самих міжнародних організацій і встановлення твердих обмежень у міжнародному праві з метою недопущення їхнього необґрунтованого залучення до відповідальності й зловживання цим правом з боку зацікавлених суб'єктів.

Таким чином необхідна розробка чіткої, простої і зручної схеми відповідальності кожного з учасників міжнародних відносин, країн-членів міжнародних організацій. Для реалізації даної задачі потрібно поступове введення комплексу наступних дій:

- розробка єдиних підстав відповідальності міжнародних організацій;
- проведення історико-правового аналізу еволюції відповідальності міжнародних організацій;
- визначення загальних принципів наявності міжнародно-протиправних дій міжнародних організацій;
- розробка підстав порушення міжнародного зобов'язання й визначення ступеня відповідальності міжнародної організації у зв'язку з діями іншого суб'єкта;
- формулювання переліку обставин, що виключають протиправність дій міжнародної організації;
- визначення загальних принципів змісту відповідальності, прав і обов'язків організації після здійснення міжнародно-протиправних дій;
- розробка форм відшкодування збитку, яка може бути застосовна до міжнародних організацій;
- створення універсального механізму імплементації відповідальності міжнародних організацій [5].

Міжнародна відповідальність тісно пов'язана з однією з найскладніших проблем функціонування міжнародних організацій в умовах глобалізації – обмеженням суверенітету.

В інтересах захисту своїх інтересів Україна має визначити, з якими міжнародними організаціями потрібно налагодити найбільш тісні стосунки. Для цього треба, щоб відповідні державні організації ґрунтовно проаналізували наслідки впливу Світового банку, МВФ, МОП та інших організацій. Очевидна необхідність координації дій цих організацій. Перш за все, треба визначити основні цілі тих міжнародних організацій, що намагаються впливати на соціальну політику в посткомуністичних країнах. В нових умовах Україні необхідно знайти способи захисту від негативних зовнішніх впливів, підвищити економічний імунітет, посилити інтеграційні процеси, створити умови для мобілізації внутрішніх джерел економічного розвитку. Викликає тривогу той факт, що українські політики більше уваги приділяють перевагам, які дає вступ в міжнародні організації і недостатньо враховують негативні наслідки. Процес прийняття рішень політичною елітою щодо вступу в міжнародні організації як і раніше, носить закритий характер. Ці проблеми потребують більш поглибленого вивчення.

Резюмуючи, слід визначити, що: по-перше, детальний розгляд механізму функціонування міжнародних організацій на сучасному етапі розвитку міжнародних економічних відносин показав, що існує ряд невирішених проблем, пов'язаних з порушенням насамперед міжнародної безпеки. Таким чином необхідна розробка чіткої і зручної схеми відповідальності кожного з учасників міжнародних організацій за здійснення міжнародно-протиправних дій; по-друге, у зв'язку з глобалізацією спостерігається підвищення ролі й чисельності міжнародних та інтеграційних організацій у світі, які активно впливають на національні процеси, що відбуваються в державах, що у свою чергу викликає необхідність захисту інтересів будь-яких суб'єктів міжнародного права,

фізичних осіб і комерційних організацій, у першу чергу, а також захисту прав самих міжнародних організацій і встановлення твердих обмежень у міжнародному праві з метою недопущення їхнього необґрунтованого залучення до відповідальності й зловживання цим правом з боку зацікавлених суб'єктів; по-третє, проблеми обмеженості суверенітету окремими країнами можна уникнути шляхом усвідомлення державами усіх можливих результатів інтеграції і попередження подібних негативних наслідків за рахунок удосконалення нормативної бази. Особливої уваги заслуговує проблема підвищення ефективності реалізації міжнародними організаціями функціонального захисту своїх працівників, яка вирішується не тільки в рамках ООН, а й самих міжнародних урядових і неурядових структур.

Список використаних джерел:

1. Кременюк В.А. Новая мировая ситуация и ее влияние на политику США /В.А. Кременюк // США, Канада: экономика, политика, культура. — 2001. — № 5. — С. 12.
2. Замятин В.Ю. Современные аспекты ответственности международных организаций // МЖМП. — 2004. — № 3.
3. Кузнецова Е. Суверенитет. Незыблемый и неделимый? // Международная жизнь. — 2004. — № 7-8.
4. Анцелевич Г.О., Покрещук О.О. Міжнародне публічне право. Загальна частина: Навч. посібник – К.: УАЗТ, 1999. – С.45
5. Замятин В.Ю. Современные аспекты ответственности международных организаций // МЖМП. — 2004. — № 3.

Кайда О.В.,
студентка 2 курсу
спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету

ДОГОВІР ВАЙТАНГИ - ОСНОВА ЗАХИСТУ ПРАВ КОРИННОГО НАСЕЛЕННЯ НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ

Проблема забезпечення прав корінного населення займає важливе місце у світовій громадськості. Так, наприклад, період з 1995 по 2004 рік був оголошений Міжнародним десятиліттям корінних народів світу. Визначаючи необхідність уваги до потреб корінних народів, десятиліття з 2006 по 2015 рік було оголошено другим Міжнародним десятиліттям корінних народів світу. Крім того, Генеральною Асамблеєю ООН заплановано проведення "Всесвітньої конференції з питань корінних народів» в 2014 році.

Однією з країн, яка безпосередньо цікавиться проблемами корінного населення, є Нова Зеландія. Така зацікавленість пов'язана з тим, що (згідно з переписом населення 2006 року) на території Нової Зеландії проживає 14,6% корінних жителів - маорі, а взаємодія панівної політичної культури і політичної системи з корінним населенням стає певною проблемою розвитку демократії в Новій Зеландії. Саме з метою захисту прав людини та врегулювання відносин маорі з парламентом було підписано угоду між сторонами, що отримала назву Договір Вайтанги [1].

Церемонія підписання договору тривала з 6 лютого (коли свої підписи поставили 40 вождів) по вересень 1840 року. Угода зводилась до того, що вожді відмовляються від свого суверенітету на користь британської корони, а натомість Її Величність гарантує недоторканність їх земель.

Тексти договору на англійській мові і мові маорі розрізнялися. Варіант для тубільців містив вказівки на повну автономію вождів у внутрішніх справах, англійський текст говорив про суверенітет королеви у всіх питаннях політики - зовнішньої і внутрішньої. Британська влада використовувала право вводити нові закони для вилучення у маорі більшої частини їхніх земель під різними приводами. Але в наш час, коли права корінного населення охороняються цілим рядом законів незалежної Нової Зеландії, договір сприймається інакше: як свідчення створення нового народу.

В 1975 році Парламент Нової Зеландії прийняв закон про Договір Вайтанги, що передбачає створення Трибуналу Вайтанги. Відповідно до цього закону, будь-який член народності маорі може подати скаргу до Трибуналу на те, що він чи вона (або група, до якої належать він чи вона) стали об'єктом порушення у зв'язку з яким-небудь законом, політикою або практикою Корони з 1840 року. Тому Трибунал Вайтанги є одним з ключових засобів розгляду скарг, пов'язаних з несправедливістю, завданою маорі в минулому. Трибунал має повноваження робити рекомендації уряду щодо скарг, пов'язаних з Договором. Ці рекомендації не мають обов'язкової сили, за винятком конкретних видів власності, включаючи ліси та інші види власності, які знаходяться в розпорядженні або перебували в розпорядженні державних підприємств та деяких інших державних установ [2].

З 1975 року Трибуналом було зареєстровано більше 1500 скарг, а ще 1 800 скарг були отримані до вересня 2008 року - кінцевої дати припинення подачі скарг за Договором щодо колишньої історії. Основним засобом врегулювання проблем у зв'язку зі скаргами на порушення в минулому, є ведення прямих переговорів з Коронаю (урядом). Це часто відбувається після того, як Трибунал Вайтанги публікує доповідь про скарги. Як зазначалося в ході консультацій з маорі, можливості по розгляду скарг та відповідні ресурси в рамках врегулю-

вання є обмеженими. Згідно Договору, Уряд також має докладати зусилля з підтримання темпів процесу врегулювання. Управління з врегулювання несе відповідальність за вироблення рішень від імені уряду і контролює їх виконання, а також управляє власністю для цілей врегулювання. Врегулювання відповідно до Договору зазвичай включає принесення вибачення урядом, а також надання компенсації щодо культурних, фінансових і комерційних аспектів, які часто включають надання земель. Закон зазвичай вимагає здійснити врегулювання в повній мірі [3].

Необхідно відзначити, що уряд і маорі досягли прогресу у веденні переговорів про врегулювання позовів. На даний момент виділено 1 млрд. 18 млн. новозеландських доларів на цілі остаточного і всеосяжного врегулювання і для ряду випадків часткового врегулювання. З 1990 року 26 справ щодо врегулювання у зв'язку з Договором були завершені, у тому числі 14 справ завершено повністю. Врегулювання по Договору охоплюють 61% всієї суші Нової Зеландії, але приблизно 80% цієї території до сих пір знаходиться на Південному острові. Близько 20 груп в даний час ведуть активні переговори з урядом. В результаті цього процес врегулювання допомагає відтворити економічну базу для розвитку маорі в майбутньому і для поліпшення становища племен маорі в їх відповідних регіонах. Хоча уряд визнає, що процес врегулювання за Договором є важливим, він не повинен розглядатися як основний спосіб чи механізм для розвитку відносин з Договором в майбутньому [4].

Таким чином, Договір Вайтангі є одним з визначальних документів соціального устрою країни, він не вносить законодавчі вказівки, але створює принципи існування маорі в сучасній новозеландській державі.

Основними з цих принципів є:

- Принцип керівництва (державна має право і обов'язок створювати закони та визначати їх виконання);
- Принцип самоврядування (маорі мають право на самоорганізацію і вільне розпорядження всіма належними їм ресурсами);
- Принцип рівноправності (усі новозеландці мають рівні права);
- Принцип розумного співробітництва (всі сторони повинні керуватися доброю волею у вирішенні спільних питань);
- Принцип відшкодування (державна повинна вживати розумних заходів та відповідно до своїх можливостей компенсувати раніше нанесені маорі збитки) [5].

Саме узгодження, визнання і дотримання цих принципів забезпечує активний захист мови і культури маорі до нашого часу. Договір Вайтангі отримав загальне визнання як в самій Новій Зеландії, так і за її межами. Кожен рік 6 лютого (день підписання договору) відзначається як національне свято Нової Зеландії. У 1997 році ЮНЕСКО включило Договір Вайтангі до реєстру «Пам'ять світу».

Список використаних джерел:

1. Thomas Lindsay Buick The Treaty Of Waitangi: Or How New Zealand Became A British Colony. — Kessinger Publishing, 2008.
2. Алан Дин Фостер. Маори. — АСТ-Астрель, 1998. — 647 с.
3. "Проект декларації Організації Об'єднаних Націй о правах корінних народів" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/indigenous_rights.shtml
4. The Treaty of Waitangi [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nzhistory.net.nz/category/tid/133>
5. Human Rights in New Zealand Today [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.hrc.co.nz/report/actionplan/0foreword.html>

Коваленко О.Р.,
студент 2 курсу
спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету

РЕФОРМУВАННЯ РИНКУ ЕНЕРГЕТИКИ В ПІВНІЧНІЙ ЄВРОПІ: РОЛЬ НОРВЕГІЇ У РЕФОРМУВАННІ ТА ОСНОВИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ

Однією з головних проблем забезпечення енергетичної безпеки є можливість рівного доступу споживачів до енергетичних ресурсів, повна інформація про виробника. Ці проблеми вирішуються шляхом диверсифікації енергопостачань та лібералізації ринку енергетики. Першою з країн Північної Європи, яка ще в 1991 році розпочала лібералізацію свого енергетичного ринку стала Норвегія. Норвегія є найбільшим постачальником енергоносіїв в ЄС після Росії. Економіка Норвегії цілком пов'язана з експортом нафти і газу, також Норвегія висловлює зацікавленість у збільшенні постачань енергоносіїв в енергозалежні країни Північної Європи, зокрема Фінляндію. Це визначає значну роль Норвегії у реформуванні енергетичного ринку в Північній Європі.

Швеція ввійшла в NordPool (перша норвезька біржа для торгівлі електроенергією, започаткована у 1993 році) в 1996 році, Фінляндія - в 1998 році і Данія - в 1999 році. Особливістю такого реформування в Данії було те, що країна включила в себе дві ізольовані системи схожих розмірів, поєднавши західну частину країни з системою UCTE (Union for the Co-ordination of Transmission of Electricity), яка покривала більшу частину Європи,

включаючи Німеччину та Францію (зараз інтегрована до ENTSO-E – Європейської мережі системних операторів з електроенергетики), а східну з системою північних країн Європи, яка включає в себе скандинавські країни. [8, с. 7].

Стосовно питання урегулювання нормативно-правової бази процесу реформування енергетики у регіоні Північної Європи, головним існуючим документом з багатостороннім закріпленням умов є Європейська Енергетична Хартія (грудень 1991 р.). Вона стала відправною точкою подальших переговорів, які привели до прийняття у грудні 1994 року Договору до Енергетичної хартії (ДЕХ), обов'язкового для всіх країн, які її підписали. Головний акцент у договорі зроблено на безпечному транспортуванні енергоносіїв та безпеці споживача і постачальника від третьої сторони [3]. Не всі країни, що приєдналися до Європейської Енергетичної Хартії ратифікували угоду та ДЕХ. Серед країн регіону Ісландія, Норвегія і Росія підписали ДЕХ, але не ратифікували його. Таким чином, два найбільші постачальники нафти і газу в ЄС відмовились від ратифікації основоположного багатостороннього документу з енергопостачань. Серед інших країн, Швеція, Фінляндія та Данія, країни Балтії підписали та ратифікували ДЕХ. Таким чином, Данія, що в останні роки збільшила рівень експорту енергопродуктів має пріоритетне становище, проте цей рівень не може зрівнятись з Норвегією та Росією, тому ці країни можуть намагатись диктувати свої правила гри, а це є загрозою енергетичній безпеці [1].

У напрямку реформування електроенергетики важливими є такі документи як Директива з електроенергетики (96/92/ЄС) та нова Директива з електроенергетики (2003/54/ЄС). У 1996 р. Європейським Парламентом була прийнята Директива з електроенергетики (96/92/ЄС), яка містила обов'язкові критерії підтримання безпеки та надійності енергетичних мереж. Фактично ця Директива вимагала від країн, на які розповсюджуються умови документа (Норвегія не є членом Євросоюзу, проте є членом Європейського Економічного Простору, тому також зобов'язана виконувати вимоги Директив з електроенергетики) лібералізації сектору електроенергетики [7, с. 72-73]. Згодом була прийнята нова Директива з електроенергетики (2003/54/ЄС), яка разом з Директивою з газопостачання (2003/55/ЄС) встановлює принципи загального формату лібералізації ринків енергоресурсів. Згідно з положеннями цих Директив, лібералізацію ринків енергоресурсів необхідно проводити враховуючи такі принципи як принцип розподілу на відповідних ринках (юридичний та функціональний розподіл діяльності на ринках електроенергії та природного газу), забезпечення регулювання доступу третіх сторін до мереж, відкриття ринків (вільний вибір споживачем постачальника природного газу та електроенергії, вільна торгівля, вільний вибір постачальником джерела електроенергії та природного газу), незалежність національного регулятора на ринку електроенергії та природного газу [4, с. 29-30]. Таким чином, ці директиви покладають обов'язки на країн-членів щодо введення вільної конкуренції в сфері видобутку та збуту електроенергії та природного газу.

Найбільш значними нафто- і газодобувними компаніями в Норвегії є компанії Statoil ASA та Hydro ASA. Ці компанії були створені з метою зниження тиску нафтових ТНК на економіку країни. У 2007 році відбулось об'єднання цих компаній у компанію під назвою StatoilHydro. Контрольний пакет акцій компанії StatoilHydro (62,5%) належить державі [2, с. 71]. Часткова приватизація компанії почалась у червні 2001 року. Наприкінці червня на біржах Нью-Йорка і Осло відбулося одне з найбільших у цьому році в Європі первинних розміщень акцій: норвезький уряд виставив на продаж 18,22-відсотковий пакет державної компанії Statoil, найбільшого в Норвегії виробника нафти і газу. Таким чином, доля державного пакету скорочувалась до 81, 78%. Проте, не дивлячись на таку політику часткової приватизації та зменшення згодом долі державного пакету вже до 70,9%, стортінг Норвегії прийняв рішення про необхідність знаходження 2/3 акцій компанії у державній власності та контролю не менш ніж над 50% видобутку у кожному родовищі, що надається у тимчасове користування тієї чи іншої компанії [5, с. 15].

Окремою причиною часткової приватизації компанії Statoil був вступ Норвегії до єдиного економічного простору з ЄС, що призвело до необхідності гармонізації внутрішнього законодавства з законодавством ЄС. У зв'язку з цим Норвегія також повинна була відмовитись від особливої системи торгівлі природним газом під керівництвом Переговорного комітету по газу, який виконував роль посередника між виробниками газу та його імпортерами. У такій ситуації покупець не міг знати з якого родовища надійшов куплений газ [2, с. 72].

Маючи велику капіталізацію, Statoil володіє великими фінансовими можливостями для розширення своєї міжнародної присутності і, таким чином, це призводить скорочення своєї залежності від родовищ Північного моря. Важливе значення трансформація Statoil відіграла саме для газового бізнесу компанії, тому що отримані від часткової приватизації кошти дозволили компанії зробити інвестиції в проекти газопереробки, розподільні мережі та зберігання, і таким чином Statoil перетворився на повноцінний газовий концерн, ставши ще більшою загрозою для "Газпрому" (вже сьогодні норвезька і російська компанії конкурують у Франції, Німеччині, Чехії, Польщі).

Така ж ситуація простежується з ринком електроенергетики Норвегії. Необхідність реформування ринку електроенергетики у Норвегії була продемонстрована на початку 1990-х років. До початку реформування ринку енергетики виробництво, транспортування та розподіл електроенергії здійснювалися державним підприємством Statkraft (єдиним монополістом в масштабах держави). Це підприємство було частиною Міністерства водних ресурсів та енергетики Норвегії. Держава встановлювала тарифи на енергоносії на строк до десятиліття, що не дозволяло враховувати в тарифі темпи інфляції та інші фактори росту витрат. Внаслідок

цього, до моменту початку реформ у 1991 році діяли тарифи, які вже не покривали витрат, і Statkraft почав приносити збитки державі. Для компенсації витрат енергопідприємства Уряд Норвегії був змушений збільшити фіскальне навантаження на доходи найбільших підприємств інших галузей. Це призвело до зниження конкурентоспроможності норвезьких товарів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Зниження конкурентоспроможності норвезьких компаній у свою чергу призвело до зниження інвестиційної привабливості промислових підприємств Норвегії. Результатом цього був значний відтік капіталу з країни [6, с. 215].

У 1992 р. Національна Енергетична компанія була перетворена в головну національну мережеву компанію Statnet (розподіл енергії) та виробничу компанію Statkraft. Наступною особливістю було збільшення кількості споживачів на ринку (у тому числі дрібних) у 1995 році. Це сприяло розвитку конкурентних відносин.

В процесі реформування енергетичного сектору Скандинавських країн важливу роль відіграла біржа Nord Pool, заснована на засадах енергетичного ринку Норвегії. Акції Nord Pool розподілені рівномірно між норвезькою компанією Statnett SF та шведською компанією Svenska Kraftnat.

Така система розподілу енергії та діяльність Nord Pool є важливими факторами у підтриманні енергобезпеки в регіоні, тому що вони сприяють уніфікації правил торгівлі, відсутності транскордонних перешкод на купівлю та продаж електроенергії [8, с. 7].

ЄС, включаючи Фінляндію, що є найбільш енергозалежною країною Північної Європи, зацікавлений в пошуку нових країн-постачальників нафти і газу і в нових маршрутах поставок. Причому всі країни, які беруть участь в експорті та транзиті енергоносіїв повинні діяти в рамках угоди, що регламентує умови, строки, ціни поставок, транзиту, «перехресну доступність» енергоресурсів і артерій поставок. Тобто, по-перше, запропонований географічно розширений варіант Європейської Енергетичної Хартії, а по-друге - дано зрозуміти, що перевагу надаватимуть постачанням з країн, які не тільки підписали, але і ратифікували Енергетичну Хартію. Таким чином, акцентується на тому, що Росія протягом значного періоду не ратифікувала Хартію, а у 2009 році остаточно відмовилась від ратифікації. Це робить Норвегію пріоритетним альтернативним постачальником енергоносіїв у разі її згоди на ратифікацію Договору до Енергетичної Хартії і узгоджується з намірами Норвегії збільшити експорт нафти та газу у Фінляндію [1].

Таким чином, єдиний енергетичний ринок країн Північної Європи розцінюється як один з найбільш успішних ринкових перетворень. Слід виділити декілька факторів, які сприяли значному успіху реформ в країнах Північної Європи: ресурсна база (перш за все стосується Норвегії), домінування державної власності, зародження спотового ринку, існування диверсифікованої промисловості (існування конкуруючих компаній у сфері генерації та розподілу енергоресурсів). Норвегія відіграла вирішальну роль у лібералізації виробництва та продажу електроенергії серед країн Північної Європи. Завдяки цьому ринки всіх скандинавських країн за винятком Ісландії стали конкурентними. Щодо питання нормативно-правового забезпечення енергетичної безпеки, то Норвегія, як і Росія не ратифікувала Договору до Енергетичної Хартії. У разі згоди Норвегії на ратифікацію Договору до Енергетичної Хартії вона стане пріоритетним альтернативним постачальником енергоносіїв, що узгоджується з намірами Норвегії збільшити експорт нафти та газу у Фінляндію.

Список використаних джерел:

1. Балиев А. Северные акценты энергобезопасности [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://ev.spb.ru/art.php3?newsid=25685>. — Название с экрана.
2. Гош А. Благородный откат / А. Гош // Контракты. — 2008. — № 35. — С. 70—73.
3. Договор к энергетической хартии [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://pravo.levonevsky.org/baza-mezhdunarodnoe/dog_energeticheskaja_hartiia.pdf. — Название с экрана.
4. Камашев А. С. Сравнительный успех реформ электроэнергетического сектора в странах северной части Европы / А. С. Камашев // РИСК: Ресурсы, информация, снабжение, конкуренция. — 2009. — № 1. — С. 29—33
5. Кокшаров А. Распродажа семейного серебра / А. Кокшаров // Эксперт. — 2001. — № 22. — С. 15.
6. Северная Европа. Регион нового развития / Под ред. Ю. С. Дерябина, Н. М. Антюшиной. — М.: Издательство «Весь Мир», 2008. — 512 с.
7. Туголукова Т. Игры по европейским правилам / Т. Туголукова // Юридическая консультация. — 2011. — № 2. — С.72—75.
8. Филатов С. А. Международный опыт реформирования электроэнергетики: страны Скандинавии / С. А. Филатов // — М.: изд-во ОАО РАО "ЕЭС России", 2004. — 16 с.

Ковчуга М.А.,
студент 2 курсу
спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ ТА ПРАВА ЛЮДИНИ

Феномен транснаціональних корпорацій не є новим, але рівень влади і впливу ТНК у світовій економіці сьогодні постійно росте. На даний момент у світі існує більше 65 тис. ТНК, що контролюють понад 850 тис. афілійованих зарубіжних компаній по всьому світу, в яких зайнято понад 74 млн. чоловік. З 100 найбільших економік у світі, 52 – транснаціональні корпорації, інші – держави. Як підкреслюють незалежні експерти, сьогодні ТНК лідери контролюють більше 90% прямих зарубіжних капіталовкладень в країнах Заходу і практично 100% інвестицій в економіку країн так званого «третього світу». В цілому ТНК забезпечують близько 50% світового промислового виробництва. Під контролем ТНК знаходиться 90% світового ринку пшениці, кави, кукурудзи, лісоматеріалів, тютюну та залізної руди, 85 - ринку міді та бокситів, 80 - чаю та олова, 75 - бананів, натурального каучуку та сирої нафти [1]. Значною мірою впливаючи на міжнародні економічні відносини, ТНК, безпосередньо, відіграють важливу роль і на політичній арені. Переважаючи економічні можливості країн в яких знаходяться їх філіали та представництва, ТНК фактично впливають на політику, яку проводять ці держави. Таким чином не може існувати сумнів, щодо важливості ролі ТНК у сучасних міжнародних відносинах.

Проте, роль ТНК у сучасному світі є досить неоднозначною. З однієї сторони, ТНК створюють багато робочих місць, приносять прибутки для місцевих економік та забезпечують країни в яких діють їх філії різноманітними товарами та послугами. Вигоди діяльності ТНК можна розглядати як з економічної точки зору, так із точки зору прав людини. Створюючи робочі місця, заробітну плату та можливості, ТНК можуть грати центральну роль в реалізації багатьох прав, які раніше були не доступні для тих, хто живе у бідності. Але вплив ТНК на права людини не обов'язково мусить бути позитивним. Більш того, корпорації, як національні так і транснаціональні, були та залишаються основними правопорушниками прав людини. ТНК були визнані винними у поганому відношенні до своїх працівників та значному забрудненні оточуючої середовища. Деякі корпорації працювали разом з, або всередині урядів, які значною мірою порушували права людини, наприклад режим апартеїду у Південній Африці та інші авторитарні та репресивні режими [2]. У багатьох випадках, навіть коли ТНК сприяли економічному розвитку країн, вони, водночас, сприяли поглибленню соціальної нерівності.

На національному рівні, держави по-різному реагують на зростаючий потенціал і загрози діяльності глобальних компаній. Деякі країни, особливо бідні, вітають інвестиції, пропонувані ТНК, і в той же час не бажають, або не в змозі реагувати на порушення прав людини. Інші, в основному західні країни, але також і велике число країн що розвиваються, почали прийняття законів, спрямованих на накладання обов'язків на корпорації. Це закони, які прямо або побічно захищають права людини та закони, що регулюють умови та безпеку роботи, охорону навколишньої середовища, а також права на свободу слова і зібрань. Внутрішньодержавне регулювання передбачає підпорядкування діяльності філій і дочірніх підприємств ТНК національному законодавству приймаючої країни. У більшості випадків, це інвестиційне законодавство, спрямоване на визначення правового статусу іноземного вкладника: фізичної або юридичної особи [3]. Однак найбільш вразливим моментом в односторонньому регулюванні діяльності ТНК є те, що завдяки своїй організаційній структурі, вона здатна уникнути контролю з боку однієї держави. Тому для регулювання діяльності ТНК національного законодавства приймаючих держав явно недостатньо.

На міжнародному та регіональному рівнях, правила накладання обов'язків і норм поведінки на ТНК йдуть не в ногу з поширенням їх дій. У рамках ООН з 70-х рр. ХХ ст. почалися спроби вироблення міжнародно-правових норм, які б ставили діяльність ТНК під якийсь контроль, щоб приборкати шкідливі елементи активності ТНК у країнах, де вони діють. Регулювання діяльності ТНК робиться в рамках ЄС (Європейського співтовариства), ОЕСР (Організації економічного співробітництва та розвитку), ЛАЕС (Латиноамериканської економічної системи), СНД (Співдружності Незалежних Держав) і ряду інших організацій. У 1976 р. були прийняті «Керівні принципи для багатонаціональних підприємств ОЕСР», що стосувалися різних аспектів діяльності ТНК (оприлюднення інформації, конкуренція та ін.) Принципи регулювання діяльності ТНК в ЄС були сформульовані в доповіді Комісії ЄС «Багатонаціональні підприємства та законодавство співтовариства» 1973 р. Фактично регулювання в рамках цих організацій звелось до регулювання правил конкуренції та захисту вільної торгівлі [4].

Отже, за винятком деяких внутрішніх законів, в даний час немає юридичних зобов'язань, які застосовуються для корпорацій, що діють у міжнародному масштабі з точки зору прав людини. ТНК в значній мірі працюють в правовому вакуумі, оскільки міжнародне право, включаючи міжнародне право про права людини, не накладає жодних прямих юридичних зобов'язань на ТНК.

Список використаних джерел:

1. Сорока І. Б. Транснаціональні корпорації та їх роль у процесі активізації міжнародної інтеграції / І. Б. Сорока // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — № 9. — С. 35 — 41.

2. Веллер К., Вайс Г. Черная книга корпораций // Клаус Вернер, Ганс Вайс. — Екатеринбург: Ультра. Культура, 2007. — 416 с.
3. Фесенко М. ТНК та держава: суперечливі взаємовідносини в умовах фінансової глобалізації / Микола Фесенко // Зовнішні справи. — 2008. — № 10. — С. 46 — 49.
4. Шимаи М. Роль и влияние транснациональных корпораций в глобальных сдвигах в конце XX столетия / И. Шимаи // Проблемы теории и практики управления. — 1999. — № 3. — С. 66 — 74.

Козуб А.Г.,
студентка ОКУ «Магістр»
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ТЕРРОРИЗМ КАК УГРОЗА НОВОМУ МЕЖДУНАРОДНОМУ ЭКОНОМИЧЕСКОМУ ПРАВОПОРЯДКУ

Последние десятилетия XX века поставили перед народами мира ряд острых и сложных проблем, которые получили название глобальных. Одно из определений называет глобальными проблемы, возникающие в результате объективного развития общества, создающие угрозу всему человечеству и требующие для своего решения объединенных усилий всего мирового сообщества. Так, темой моей работы является международный терроризм и его место в комплексе глобальных проблем.

Прежде всего, необходимо определиться с тем, что считать международным терроризмом. До сих пор не выработаны единые для всех государств определения терроризма в целом и международного терроризма в частности. Однако определение этих понятий относится к тем мировым задачам, решение которых имеет исключительное практическое значение. Это в достаточной степени осознается международной общественностью, политическими деятелями, учеными различных государств независимо от их политического, общественного и экономического устройства. Трудности выработки согласованного на международном уровне понятия «международный терроризм» обусловлены многими причинами. Однако выработка и закрепление в нормах международного права данного понятия действительно необходимо. Во-первых, для уточнения реальных позиций стран по этому вопросу, а во-вторых, для координации действий государств в борьбе с этим явлением. Многие страны пытаются представить наиболее точное определение международного терроризма. Например, Венесуэлой предложено следующее определение международного терроризма:

- это любая угроза насилия или акт насилия, подвергающие опасности жизнь невинных людей или вызывающие их гибель, или подвергающие риску основные свободы, совершаемые одним лицом или группой лиц на иностранной территории, в открытом море или на борту самолета, находящегося в полете в воздушном пространстве над открытым или свободным морями, в целях насаждения террора или достижения какой-либо политической цели.

Американские исследователи пришли к выводу, что:

- международный терроризм включает любой противоправный акт, в результате которого наступила смерть, причинен физический ущерб любому лицу или насильственное лишение свободы любого лица, либо его результатом явилось насильственное разрушение собственности, или покушение или реальная угроза совершения любого такого акта; и все это в тех случаях, если акт, угроза или попытка такого происходит или имеет последствия вне пределов территории государства, где преступник имеет гражданство; или вне пределов территории государства, против которого акт направлен; или на территории государства, против которого акт направлен, но предполагаемый преступник знает или должен знать, что лицо, против которого акт направлен, является иностранцем (для государства места совершения преступления), или на территории любого государства, когда совершение акта было поддержано из-за рубежа, независимо от гражданства предполагаемого преступника [1].

Это лишь немногие примеры определения понятия «международный терроризм». На сегодняшний день проблема принятия универсального определения остается открытой.

Сейчас международный терроризм стал в тысячи раз опаснее, чем был еще в прошлом столетии. Если тогда жертвами терроризма становились отдельные личности, выбранные из тысяч и миллионов других людей по классовому и материальному признаку, то теперь не только каждый житель планеты может стать его жертвой, но и все человечество находится в опасности, ему грозит гибель. Почему так происходит? Что же делает международный терроризм столь опасным и угрожающим явлением современности?

Ответ на этот вопрос можно найти, рассмотрев основные тенденции современного терроризма, т.к. чем больше развиваются знания общества, тем острее стоит угроза гибели тысяч, миллионов, а то и миллиардов людей на земле.

Первая особенность современного международного терроризма, делающая его таким общественно-опасным, состоит в том, что географические рамки террористической активности сегодня не имеют границ.

Более того, сфера действия террористов простирается не только на сухопутную территорию, но и на воздушное и морское пространства, которые находятся вне пределов юрисдикции государства, - открытое море и расположенное над ним воздушное пространство. Тем самым постоянной угрозой подвергаются воздухоплавание и мореходство, торговля и иные пути сообщения между странами и континентами. Примером таких актов может служить нападение террористической организации «Тигры освобождения Тамил и Лама» на два пассажирских парома в Шри-Ланке 23 октября 2000г. (один паром затонул, второй был сильно поврежден; погибли более 400 человек)[2].

В перспективе террористы могут захватить на ту сферу, которая сегодня активно осваивается человечеством – космос. Они постараются захватить или уничтожить космические аппараты, чтобы с их помощью либо нанести значительный ущерб объектам на поверхности Земли, либо нарушить работу действующих коммуникационных систем с максимальной выгодой для себя, либо спровоцировать вооруженный конфликт различной степени интенсивности между отдельными странами. Вариантам нет числа, т.к. использование космоса для человечества открывает огромные возможности. И чем успешнее будет деятельность человека в околоземном пространстве, тем больше вероятность того, что он окажется втянутым в сферу интересов террористов.

Другой важной тенденцией современного терроризма является создание (а следовательно возможное использование в террористических целях) качественно новых образцов оружия. На сегодняшний день аналитики выделяют следующие виды нетрадиционных средств террористической деятельности: химическое оружие; биологическое и бактериологическое оружие; компьютерные ресурсы (кибертерроризм); ядерное оружие [3].

Однако ни один из выше перечисленных видов оружия не обладает столь смертоносным действием, как ядерное оружие. На сегодняшний день угроза термоядерной катастрофы стоит на первом месте в списке самых опасных глобальных проблем человечества. В арсеналах разных стран хранятся ядерные заряды, суммарная мощность которых в несколько миллионов раз превышает мощность бомбы, сброшенной на Хиросиму. А ведь от этой бомбы погибло 200 тысяч человек, 40% площади превратилось в пепел, все было изуродовано до неузнаваемости! Но кроме самого ядерного оружия существуют еще и атомные электростанции. Катастрофа на Чернобыльской АЭС окончательно открыла миллионам людей глаза на сущность ядерной опасности. Роковые последствия, как атомной бомбардировки, так и Чернобыльской катастрофы ощущают до сих пор тысячи людей.

Что еще делает международный терроризм потенциально опасным для всего человечества, так это его возможное перерастание в новую мировую войну. Слава богу, пока удавалось избегать такой печальной развязки событий, несмотря на стремление некоторых стран к войне и все более активные процессы глобализации. Однако события 2006 года на Ближнем Востоке показали, насколько реальна угроза мировой войны. И хотя теракты повлекли за собой лишь войну локальную, между двумя странами, нельзя забывать о том, что мировое сообщество было на волоске от втягивания в войну других стран, в первую очередь Сирии, Ирана и США [4].

Суммируя все выше сказанное, можно с уверенностью сказать, что в настоящее время международный терроризм перерос в глобальную проблему, которая может привести к огромным потерям (человеческим и экономическим), а в случае обострения может угрожать гибелью всему человечеству.

Однако, несмотря на то, что терроризм как международное явление сформировался сравнительно недавно, мировое сообщество уже накопило большой опыт в сфере законодательного обеспечения борьбы с ним.

Еще перед второй мировой войной под эгидой Лиги Наций была разработана Конвенция о создании Международного суда (1937 г.). По разным причинам договоренности не реализовывались, но были выработаны такие понятия, как «международный терроризм», «механизм преследования террористов за пределами национальных границ», «выдача террористов». В Конвенции о предотвращении терроризма и наказания за террористические действия впервые было указано на необходимость сочетания международно-правовых норм и национального законодательства по борьбе с терроризмом. Главное внимание было обращено на защиту жизни глав государств и политических деятелей, оставляя без должного внимания защиту от терроризма населения в целом.

В 1971 году была заключена первая региональная Конвенция 13-ти государств Америки о предупреждении и наказании террористических актов. В настоящее время имеется развитая, многосторонняя система сотрудничества государств по борьбе с терроризмом под эгидой ООН. Действует 11 Конвенций и протоколов о защите от терроризма на земле, в воздухе и на море. В их числе Токийская 1963г., Гаагская 1970г. и Монреальская 1971г. Конвенции направлены на борьбу с террористическими актами, посягающими на безопасность гражданской авиации. К ним примыкает Протокол о борьбе с незаконными актами насилия в международных аэропортах 1988 г. Конвенция о защите ядерных материалов и Конвенция о маркировке пластических взрывчатых веществ в целях их обнаружения 1991 г. приняты в целях предупреждения террористических актов, совершаемых с использованием этих общественных средств. Римская конвенция 1982 г. направлена на защиту от незаконных акций, в том числе террористических, против морского судоходства.

На европейском уровне была подписана в 1977 г. и вступила в силу в 1978 г. региональная конвенция по борьбе с терроризмом. Традиционным проявлением терроризма мировое сообщество рассматривает захват заложников формой терроризма, осуждение его и предлагает международному сообществу принять меры по борьбе с ним, в том числе и посредством соответствующих законов. Международному сообществу принадле-

жит заслуга признания терроризма во всех случаях независимо от политических мотивов противозаконным действием. В Декларации о мерах по пересечению международного терроризма, принятой на 49 сессии Генеральной Ассамблеи ООН в 1994 г., было подчеркнуто, что «никакие идеологические, расовые, этнические, религиозные или любые другие соображения не могут быть использованы для оправдания преступных действий, направленных на создание атмосферы террора среди широких слоев населения». Особенно активизировалась международная законодательная деятельность после терактов 11 сентября 2001 г. Сразу же 12 сентября, Советом Безопасности ООН была принята резолюция 1368.28 сентября 2001 г.

Что касается совместных действий в борьбе с международным терроризмом стран СНГ, то в соответствии с решением совета глав государств СНГ от 25.01.2000 «О противодействии международному терроризму в свете итогов Стамбульского саммита ОБСЕ» была разработана «Программа государств-участников СНГ по борьбе с международным терроризмом и иными проявлениями экстремизма на период до 2003 года». Данная программа разработана в целях осуществления сотрудничества в вопросах предупреждения, выявления, пресечения и расследования актов терроризма и иных проявлений экстремизма в государствах-участниках Содружества Независимых Государств.

Таким образом, можно сделать вывод, что мировое сообщество уделяет огромное внимание обеспечению законодательной базы борьбы с терроризмом и экстремизмом. Так как терроризм приобрел международный характер, то и борьба должна с ним проводиться на международном уровне. На этом пути имеются трудности, связанные, прежде всего, со спецификой национальных норм, поэтому стоит задача перед их определенной унификацией. Можно отметить, что подавляющее большинство стран понимают это и идут на сближение своих законодательств в этой сфере, что, в сочетании с иными формами борьбы с терроризмом, способно снизить уровень этой всеобщей угрозы.

По результатам проведенной работы видно, что международный терроризм в последние десятилетия превратился из локальной проблемы в проблему глобальную. Он стал одним из опаснейших явлений современности. Международный терроризм сам по себе наносит очень значительный ущерб, унося десятки, сотни и тысячи людских жизней и приводя к немалым экономическим потерям. Однако, как видно, международный терроризм занимает важное место в комплексе глобальных проблем. Он тесно связан с такими проблемами, как угроза развязывания новой мировой войны, угроза ядерной катастрофы. Обострение проблемы международного терроризма, как и других глобальных проблем, может привести к гибели всего человечества.

Список використаних джерел:

1. Гушер А.И. Проблема терроризма на рубеже нового тысячелетия новой эры человечества. – М., 2002 [54];
2. Кожушко Е.П. Современный терроризм: анализ основных направлений. – М.: Харвест, 2006 [14-18];
3. Остроухов В.В. Актуальные вопросы борьбы с международным терроризмом на современном этапе // Право и безопасность. – 2008.- №3-4 (8-9);
4. Трещин М.П. Терроризм в XXI веке. – М.: Харвест, 2004 [98-101].

Константинова В.А.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІСЛАМСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ІРАН

В умовах глобалізації, коли внутрішня політика тісно пов'язана з політикою зовнішньою і виступає її закономірним продовженням, аналіз конституційних основ зовнішньополітичного курсу тої чи іншої країни є вкрай необхідним для розуміння логіки прийняття рішень і прогнозування подальшого розвитку того чи іншого зовнішньополітичного вектору.

Актуальність даної теми продиктована тим, що зовнішньополітичний курс Ісламської Республіки Іран (ІРІ) є предметом гострої критики з боку міжнародного співтовариства і в умовах ескалації кризи довкола іранської ядерної програми набуває колосального значення можливість прогнозування поведінки цієї ісламської країни виходячи з її правового та релігійного світосприйняття.

Отже, після Ісламської революції 1979 року змінилися не тільки основи державного устрою, але й основи зовнішньополітичної діяльності. Вони набули якісно нового юридичного змісту. Цій визначній події в історії Ірану передував відносно довгий період підготовки тексту, який тривав з моменту проголошення Ісламської республіки 1 квітня 1979 р. Крім того, після Ірано-Іракської війни до Конституції були внесені поправки. Конституція 1979 року (з поправками 1989 року) є документом, де прописано бачення ролі, місця і місії Іранської держави на світовій арені.

Через те, що в Ірані немає єдиного центру вироблення зовнішньої політики, вкрай важко ідентифікувати органи та осіб, що беруть участь в процесі прийняття зовнішньополітичних рішень, немає і офіційних основоположних документів із зовнішньої політики як у багатьох інших країнах, таких як концепція безпеки і кон-

цепція зовнішньої політики. Загальні концептуальні аспекти містяться в Конституції і в Перспективному плані розвитку країни (2005 – 2025 рр.) [2]. Однак вони носять надзвичайно обмежений характер. Відсутність концептуального офіційного документа говорить про те, що в країні немає єдиної думки з питань зовнішньої політики.

Основний закон Ірану складається з Преамбули, 12 глав та 175 статей. Преамбула Конституції Ісламської Республіки відображає основні інтереси і загальні перспективи розвитку Ісламської Республіки відносно всіх інститутів ісламського суспільства, таких як: значення ісламського правління; прагнення суспільства до укріплення основ нового устрою і ціна, яку народ заплатив за нього; встановлення ісламського правління в Ірані за принципом спадкоємності правління імамів, вілайат-і факір (правління справедливого факіха) і правління (духовного) керівника; відображення економічних перспектив; права жінок та їх становище в ісламському суспільстві; армія ісламу; законодавча, виконавча та судова влади та їх сполучна ланка [4].

Серед принципів, які закладені Конституцією ІРІ, значаться наступні: захист честі та гідності людини, досягнення людського щастя та добробуту в всьому світовому співтоваристві шляхом встановлення миру, безпеки, свободи та рівності людей в усьому світі, захист незалежності, неприйняття експансіоністської політики й залежності від інших країн. Крім того, ІРІ вважає, що досягнення щастя й добробуту людства можливо при наявності духовності, збереження культурної спадщини та оволодіння сучасними науками і технологіями [3].

Слід відзначити, що зовнішня політика Ірану носить персоніфікований характер – саме духовний лідер (рахбар) є главою держави і верховним головнокомандувачем збройними силами, саме він визначає загальний напрямок розвитку країни, зовнішню і внутрішню політику. І ці функції закріплені за ним конституційно.

Загальні та ключові положення зовнішньої політики Ісламської Республіки Іран не лише неодноразово підкреслюються у Конституції, проте також відображені у релігійних віруваннях та переконаннях, у культурі, свідомості та духовних цінностях іранського суспільства. Варто зазначити, що ІРІ, згідно зі своєю Конституцією, релігійними переконаннями та нормами шіїзму, вважає одним зі своїх основних принципів виконання міжнародно-правових зобов'язань, які вона на себе взяла шляхом укладання двосторонніх та багатосторонніх угод.

Варто розглянути ряд положень Конституції, що визначають рамки зовнішньополітичних зв'язків і шляхи здійснення зовнішньої політики країни, що дозволить зробити загальні висновки відносно зовнішньополітичного курсу ІРІ.

Зі Статті 3: «Уряд Ісламської Республіки Іран покликаний використовувати всі свої можливості для досягнення цілей, перерахованих у статті 2 задля: ... п.5. повного заперечення колоніалізму і запобігання іноземного впливу;... п.11. максимального зміцнення національного оборонного потенціалу з допомогою загальної військової освіти для збереження незалежності, територіальної цілісності та ісламського устрою в країні...»

Важливим є той факт, що Конституція (стаття 14) вимагає «з добротою та ісламською справедливістю ставитися до немусульман, поважати їхні права». Проте, цей принцип не діє відносно осіб, які виступають проти ісламу та Ісламської Республіки Іран і беруть участь у змовах [1].

Показовим є те, що стаття 43 виключає навіть можливість монополізації іранського ринку іноземними корпораціями, декларуючи, що «...економіка Ісламської Республіки Іран ґрунтується на наступних положеннях:...8) запобігання іноземного економічного панування над економікою країни...».

Ст. 78 захищає нинішні кордони країни, забороняючи «...будь-який перегляд кордонів, крім незначних часткових змін з урахуванням інтересів країни та за умови, що ця зміна не буде односторонньою і не завдасть шкоди незалежності та територіальній цілісності країни...». Армія ІРІ виступає одним з інструментів захисту республіканського устрою країни (ст. 143). Важливо, що ст. 146 цілковито виключає розміщення військових баз інших країн на території Ірану, «навіть в мирних цілях».

Безпосереднє відношення до зовнішньої політики має Глава 10. Конституції ІРІ з однойменною назвою. Цікавим є те, що ця глава містить лише 4 статті, в яких зазначається зокрема: ст. 152 заперечує усіяке панування над Іраном або з боку Ірану, акцентує на «збереженні незалежності в усіх сферах і територіальній цілісності, захисту прав усіх мусульман і неприйняття на себе зобов'язань перед гегемоністськими державами і на мирних взаєминах з державами, що не мають ворожих намірів в відносно Ірану».

Ст. 153 забороняється укладати будь-який договір, «який привів би до встановлення іноземного панування над природними і економічними ресурсами, культурою, армією та іншими сферами життя держави».

Згідно зі ст. 154 «Ісламська Республіка Іран вважає своїм ідеалом досягнення щастя людини у всьому житті громади і розглядає незалежність, свободу, правління права і справедливості в якості права всіх народів світу. Тому Ісламська Республіка Іран, утримуючись від будь-якого втручання у внутрішні справи інших країн, підтримує справедливу боротьбу пригноблених проти гнобителів у всьому світі» [1].

Отже, проаналізувавши базові положення Конституції ІРІ, які стосуються зовнішньополітичної діяльності країни, можна зробити висновок про ступінь демократичності Основного закону. З ідейно-юридичної точки зору у Конституції ІРІ враховано всі досягнення політико-правової думки шіїзму. Конституція Ірану спробувала поєднати все, що накопичилося в ідейній спадщині ісламу (у першу чергу шіїзму) та сучасній юридично-правовій науці. Специфіка Конституції полягає насамперед у тому, що вона будується на основі ісламських традицій. Саме Конституцію 1979 року можна розглядати як основне джерело зовнішньополітичної доктрини Ірану на довгострокову перспективу.

Список використаних джерел:

1. Constitution of the Islamic Republic of Iran [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.mfa.gov.ir/NewsShow.aspx?id=580&menu=77&lang=en>. — Title from the screen.
2. Дунаева Е. В., Мамедова Н. М. Особенности формирования внешней политики ИРИ / Е. В. Дунаева, Н. М. Мамедова // Институт Ближнего Востока. — Режим доступа : <http://www.iimes.ru/rus/stat/2011/14-02-11.htm>. — Название с экрана.
3. Зовнішня політика Ісламської Республіки Іран [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.iranembassy.com.ua/Ua/politic/structure.html>. — Назва з екрану.
4. Орда К. С. Політична система Ісламської Республіки Іран: конституційний вимір [Електронний ресурс] / К. С. Орда. — Режим доступу : http://priansak-center.com/book/Issue_4-5/38a_Orda.doc. — Назва з екрану.
5. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн. — К., 2007. — 315 с.

Котов А.,
студент 2 курсу
спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету

ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ СПІВПРАЦІ МІЖ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІОЮ ТА СОЦІАЛІСТИЧНОЮ РЕСПУБЛІКОЮ В'ЄТНАМ В ПЕРІОД ПРЕЗИДЕНТСТВА Б.ЄЛЬЦИНА

Дипломатичні відносини між Росією та В'єтнам встановлені 30 січня 1950 р. Ця подія стала початком тісних політичних, економічних, культурних відносин між Російською Федерацією та Соціалістичною Республікою В'єтнам. Але з початку 1990-х рр. російсько-в'єтнамські відносини придбали новий характер і зміст. Розпад СРСР, зміна політичного устрою в Росії, відмова Москви від ідеологічних основ партнерства, зміни в зовнішньополітичних пріоритетах і перехід економіки обох країн на ринкові рейки розвитку привели до згортання двосторонньої співпраці по більшості напрямів. Але після декількох років практично повного застою в двосторонніх стосунках намітилося їх певне пожвавлення в другій половині 1990-х рр., що виразилося, перш за все, в активізації візитів на вищому рівні. Можна назвати декілька причин зближення двох держав, що поновилося після деякої перерви.

По-перше, за минулі п'ятдесят років була сформована солідна, підкріплена життєздатними проектами економічна основа російсько-в'єтнамської взаємодії, а побудовані при радянському і російському технічному сприянні об'єкти продемонстрували свою необхідність, багато в чому стали базою для розвитку ключових галузей промисловості і сільського господарства СРВ, дозволивши успішно вирішувати завдання соціально-економічного розвитку.

По-друге, на відміну від найбільших держав, ведучих боротьбу за зміцнення своїх позицій в регіоні і в самій СРВ, відносно Росії у в'єтнамців не існує яких-небудь синдромів або упереджень, пов'язаних з історичним минулим або підходом до рішення міжнародних і внутрішньополітичних питань.

По-третє, значний прошарок в'єтнамського суспільства, в т.ч. чимале число в'єтнамських керівників різного рангу, включаючи і вище керівництво, здобув освіту в СРСР і Росії і випробовує глибокі симпатії до неї.

По-четверте, зберігається залежність В'єтнаму від постачань російського спецмайна, а також технічного сприяння у військово-стратегічній сфері. Все це створює сприятливий ґрунт як для продовження довірчого політичного діалогу, так і для конструктивної роботи по традиційних і нових напрямках взаємодії.

Завершенням умовного періоду «охолодження» в російсько-в'єтнамських відносинах можна вважати 1994 р., коли в ході візиту до Росії Прем'єр-міністра Уряду СРВ У Ван Кіета відбулося підписання Договору про основи дружніх стосунків між Росією і В'єтнамом, що визначає головні принципи двосторонніх зв'язків в нових умовах. Сторони переконані в тому, що розвиток між ними рівноправної і дружньої співпраці в різних областях сприятиме світу, безпеці і взаєморозумінню в Південно-Східній Азії і Азіатсько-тихоокеанському регіоні. Вони виступають за розширення зв'язків з Асоціацією держав Південно-Східної Азії в різних областях, а також за розвиток двосторонніх і багатобічних проектів співпраці в Азіатсько-тихоокеанському регіоні в політичній і економічній сферах. Договірні сторони сприятимуть поглибленню міжпарламентських зв'язків, співпраці між органами державної влади, громадськими організаціями, розвивати на стабільній і взаємовигідній основі контакти в області науки, оборони і безпеки, освіти, культури, літератури і мистецтва, засобів масової інформації, охорони здоров'я, соціального забезпечення, права, охорони довкілля, туризму, фізичної культури і спорту, а також в інших сферах. Договірні сторони стимулюватимуть різносторонні контакти на місцевому рівні.

Вперше 11—14 травня 1997 р. відбувся офіційний візит до Москви міністра закордонних справ Соціалістичної Республіки В'єтнам Нгуєн Мань Кама. Ґрунтовний і наочний аналіз всього комплексу питань двосторонніх стосунків, що відбувся на зустрічі Нгуєн Мань Кама з Головою Уряду Російською Федерацією С.В. Кириєнко, а також в ході переговорів з міністром закордонних справ Росії Е.М. Прімаковим, підтвердив твердий намір обох сторін нарощувати російсько-в'єтнамську співпрацю по всьому спектру стосунків. При обговоренні

міжнародної проблематики пріоритетна увага приділена ситуації в Азіатсько-тихоокеанському регіоні, пом'якшенню і подоланню наслідків важкої фінансово-економічної кризи, що зачепила найбільшою мірою країни Східної і Південно-Східної Азії.

Найважливішою подією у російсько-в'єтнамських відносинах даного періоду відбулася 25 серпня 1998 р. в Москві зустріч між Президентом Російської Федерації Б.Н. Єльциним і Президентом Соціалістичної Республіки В'єтнам Чан Дик Ліонгом. На переговорах у Кремлі Б.Н. Єльцин і Чан Дик Ліонг підтвердили твердий намір динамічно розвивати багатоплановий комплекс двосторонніх стосунків, додати їм характер стратегічного партнерства. Сторони вважають, що є реальні можливості для значного нарощування об'єму товарообігу між країнами, а також розширення двосторонньої співпраці по наступних основних напрямках:

1. Крупні спільні проекти в області розвідки і видобутку нафти і газу, що спираються на позитивні результати, досягнуті спільним підприємством "Вьетсовпетро" і що дозволяють найближчими роками довести щорічний видобуток нафти до 15—16 млн. тонн.

2. Споруда зусиллями організацій двох країн першого в'єтнамського нафтопереробного заводу потужністю 6,5 млн. тонн сирової нафти в рік.

3. Співпраця в області енергетики, включаючи будівництво ГЕС "Шонла" і інших ГЕС або ТЕС у В'єтнамі, а також в машинобудуванні, хімічній, металургійній, легкій, харчовій промисловості і інших галузях.

4. Взаємодія в області банківської справи, страхових послуг, економічного арбітражу; підвищення якості товарів, що поставляються; ефективний захист прав інтелектуальної власності і інших законних прав і інтересів юридичних і фізичних осіб двох країн; розвиток системи інформації про ринки Росії і В'єтнаму; здійснення кроків по раціональному регулюванню трудової міграції населення, створенню інших механізмів, обслуговуючих торговельно-економічну сферу.

5. Активізація співпраці в широкому спектрі фундаментальних досліджень і передових технологій на основі багатолітнього досвіду взаємодії наукових установ двох країн і багатопрофільного спільного Центру тропічних досліджень.

6. Заохочення взаємних інвестицій, установа відповідно до законодавства двох країн спільних підприємств, сприяння розвитку торговельно-економічної співпраці між регіонами на довгостроковій скоординованій основі.

7. Розвиток зв'язків у військово-стратегічній області. У цій сфері Сторони діють в строгій відповідності з узятими на себе міжнародними зобов'язаннями, сприяють підтримці глобальної безпеки і стабільності. Військово-стратегічна співпраця між Росією і В'єтнамом не направлена проти третіх країн, не підриває регіонального балансу сил.

8. Розширення гуманітарних обмінів і зв'язків в області культури і освіти, що має важливе значення для поглиблення дружби і взаєморозуміння між народами Росії і В'єтнаму.

9. Зміцнення співпраці між правоохоронними органами, включаючи спільні зусилля по боротьбі з транснаціональною злочинністю.

Отже, слід сказати, що політичну співпрацю між Російською Федерацією і Соціалістичною Республікою В'єтнам у 1991-1999р. можна умовно поділити на 2 етапи. Перший етап характеризувався « охолодженням» чи періодом спаду в об'ємах співпраці між Росією та В'єтнамом, який продовжувався з 1991 по 1994р.

Другий етап можна охарактеризувати як «нову сторінку» в політичному діалозі між Російською Федерацією та Соціалістичною Республікою В'єтнам. Візити прем'єр-міністра СРВ Во Ван Кієта у 1994 р. та президента В'єтнаму Чан Дик Ліонга у 1998 р. заклали основи для подальшого розвитку політичної співпраці між РФ та СРВ.

Список використаних джерел:

1. Российско-вьетнамские отношения [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://http://www.vietnam.mid.ru/>.— Название с экрана.

2. Российско-вьетнамские отношения [Электронный ресурс] — Режим доступа : <http://www.hotguide.ru/han/articles/vietnamtravelguide/rusvn>. —Название с экрана.

3. Россия- Вьетнам [Электронный ресурс] — Режим доступа: [http:// http://www.mid.ru/bdomp/ns-rasia](http://http://www.mid.ru/bdomp/ns-rasia). — Название с экрана.

4. Россия-Вьетнам. Визит Чан Дын Лыонга в Россию //Дипломатический вестник № 8, 1998.

Крутий Г.В.,
студентка 2 курсу
спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА СВОБОДУ МИРНИХ ЗІБРАНЬ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ ТА УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Цьогорічну зиму можна вважати революційною: вже декілька місяців площі найбільших міст України не залишали мітингувальники-чорнобильці, наметове містечко у Донецьку стало невід'ємною частиною пейзажу міста, про паркан біля Верховної Ради скоро казки почнуть складати, враховуючи регулярність з якою його зносять. Таким чином, досить актуальним стає реалізація права саме на свободу мирних зібрань в українському законодавстві. Дане право є невід'ємним для кожної людини і являється важливою умовою для реалізації й інших прав та свобод людини, наприклад, свободи вираження поглядів та реалізації політичних прав. Воно вважається одним з основних в розвитку та становленні демократичного суспільства, в якому мирно співіснують групи з різними точками зору, нормами поведінки та принципами.

Доречним буде для початку розглянути основні міжнародні документи, які фіксують дане право. Насамперед, у Загальній декларації прав людини (ст. 20) передбачається: «Кожна людина має право на свободу мирних зборів і асоціацій». Також право на мирні збори гарантується Міжнародним пактом про громадянські та політичні права (ст. 21). Проте основним інструментом гарантування цього права в контексті судового захисту прав людини в Європі стала ст. 11 Конвенції про захист прав людини та основних свобод, в якій визначено, що «кожен має право на свободу мирних зібрань... Здійснення цього права не підлягає жодним обмеженням, за винятком тих, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки...». Дані документи ратифіковані Україною. Вони не тільки зобов'язують державу гарантувати свободу мирних зібрань – не втручатись в право на його реалізацію, але й покладають на неї позитивний обов'язок у забезпеченні реалізації цього права для кожного.

На сьогоднішній день в Україні дане право регламентується статтею 39 Конституції України та вищезазначеними міжнародними документами. Та не втратив свою чинність й давно застарілий, можна сказати, архаїчний Указ Президії Верховної Ради УРСР № 6347-XI від 03.08.1988 р. «Про відповідальність за порушення встановленого порядку організації та проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій».

Давайте поглянемо на ці документи більш детально. *“Громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування. Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей”*, проголошує 39 Стаття Конституції України. Одразу виникає питання, що означає термін «завчасно», адже в жодному офіційному документі не має розшифровки цього поняття. Виходить, що однаково завчасним буде повідомлення органів виконавчої влади, як за місяць до запланованої події та і за 2-4 години? Конституційний Суд України в рішенні від 19 квітня 2001 року зазначив, що необхідно конкретизувати окремі положення статті 39 Конституції окремим законом, який до цього часу не прийнятий. Та й взагалі в Україні процедури реалізації даного права до сих пір не має, але є лише декілька нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади та МВС, які мають частково врегульовувати питання організації та проведення масових заходів:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1998 року № 2025 «Про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів»
- Постанова Кабінету Міністрів України від 29 червня 2004 року № 823 «Про затвердження Порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та безпеки під час проведення футбольних матчів»
- Розпорядження МВС України від 20.12.2005 року №1025 «Про забезпечення громадського порядку та безпеки під час проведення футбольних матчів, інших спортивних масових заходів»
- Наказ МВС України від 11.05.2010 року № 170 «Про затвердження Інструкції про дії органів і підрозділів внутрішніх справ щодо організації й забезпечення охорони громадського порядку».

Верховною Радою України розглядалися різні законопроекти щодо реалізації права на мирні зібрання. Серед них: проект Закону України № 5242 „Про порядок організації і проведення мирних заходів та акцій в Україні”; проект Закону України № 5242-2 „Про збори, мітинги, походи та демонстрації”; проект Закону України № 7819 „Про свободу мирних зібрань” від 15 липня 2005 р.; проект Закону України № 0991 „Про порядок організації та проведення мирних заходів та акцій в Україні” в остаточному варіанті від 17 червня 2003 р. Окремо варто сказати про проект Закону України за № 2646-1 „Про свободу мирних зібрань” від 17 січня 2007 р., поданий народним депутатом О. Б. Фельдманом: представники громадськості назвали його Законом „Про Несвободу мирних зібрань”. Але найяскравішою спробою вирішення цього питання став законопроект № 2450 – «Про порядок організації і проведення мирних заходів» або інакше «Більше трьох не збиратись!», як

його охрестили в народі. У цьому проекті вводилось досить багато обмежень та непотрібних формальностей: необхідність подавати заявку на мітинг за чотири дні. Або, наприклад, у законопроекті вводиться поняття “спонтанні мирні зібрання”. При цьому зазначається, що спонтанні мирні зібрання можливі щодо подій, котрі мають суспільну вагу. А хто визначатиме суспільну вагу питання, яке зібрало людей? Влада? Окрему увагу автори документа приділяють складанню заявки на проведення зборів та персоні, яка організує зібрання, вимагаючи повні дані про неї.

Обмеження реалізації права на мирні зібрання в судовому порядку зафіксовано в статтях 182 та 183 Кодексу адміністративного судочинства. Слід зазначити, що існує ряд нормативно-правових актів, що врегулюють питання відповідальності за порушення громадського порядку та інші протиправні діяння при проведенні мирних зібрань: в Кодексі України про адміністративні порушення це статті 185-1 та 185-2, в Кримінальному кодексі України – статті 170, 279, 293, 294, 295 та 340.

Отже, ми бачимо, що в законодавстві нашої країни не має чіткої системи реалізації права людини на свободу мирних зібрань. Основний закон – це Стаття 39 Конституції лише фіксує існування даного права, але не дає конкретних вказівок щодо можливості реалізації. Уряд визнає недосконалість цієї системи, тому був ряд законопроектів, але кожен з них мав таку кількість недоліків, що фактично зводили саме право до формальності на папірці. Можна висловити думку, що досягти найбільш адекватного варіанту можливо, коли влада враховуватиме думку громадських організацій при складанні наступних проектів, бо саме цей прошарок населення найбільш зацікавлений в реалізації цього права, а влада навпаки – в обмеженні, таким чином можна досягти логічного консенсусу.

Кузнецова Ю.В.,
асистент кафедри конституційного, адміністративного
та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Імплементация – це складний та водночас дуже важливий процес, який забезпечує впровадження міжнародних норм у національні правові системи. Особливого значення він набуває у процесі міждержавної європейської інтеграції. Кожен державний орган у визначеному законодавством порядку задіяний у процесі здійснення цієї важливої функції держави. Наприклад Конституційний Суд України застосовує міжнародні договори у своїй практиці під час оцінки конституційності актів та надання офіційного тлумачення Конституції України та законів України, а також з метою перевірки конституційності самих міжнародних договорів.

Правовою основою здійснення конституційного контролю міжнародних договорів в Україні виступає Конституція, яка в статті 151 встановлює, що Конституційний Суд України за поданням Президента України або Кабінету Міністрів України дає висновки про відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість [1]. Закон України «Про Конституційний Суд України» розвиває положення Конституції України, більш ретельно регламентуючи процедуру дачі висновків щодо конституційності чинних міжнародних договорів, дачі висновків щодо конституційності міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість, а також розгляд справ щодо конституційності правових актів про набрання міжнародними договорами чинності для України [2].

Аналізуючи приписи нормативно-правових актів щодо надання згоди на обов'язковість міжнародного договору, неможливо не звернути увагу на правову колізію, що виникає між Законами України «Про міжнародні договори України» та «Про Регламент Верховної Ради України». Закон, що регулює організацію діяльності Верховної Ради України встановлює: «Верховна Рада надає законом згоду на обов'язковість міжнародних договорів України (ратифікація, затвердження, прийняття, приєднання) та здійснює денонсацію міжнародних договорів України відповідно до Конституції України, Закону України «Про міжнародні договори України», Віденської конвенції про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 року та цього Регламенту» [3]. А Закон України «Про міжнародні договори України» участь Верховної Ради України у затвердженні міжнародних договорів не передбачає, таким чином Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» закріплює неіснуючу форму участі парламенту у наданні згоди на обов'язковість міжнародних договорів.

Виходячи з вищевикладеного, необхідно зробити висновок, що Конституційним Судом України можуть надаватися висновки про конституційність міжнародних договорів у порядку попереднього конституційного контролю лише для тих договорів, що у подальшому або ратифікуються, або приймаються Верховною Радою України, або за допомогою парламенту здійснюється приєднання до міжнародних договорів.

В такому випадку залишаються поза увагою Конституційного Суду України, а саме попереднього конституційного контролю ті міжнародні договори, згоди Верховної Ради України на обов'язковість яких не потребується. Аналогічна ситуація існує в Азербайджанській Республіці. Там можуть перевірятися на відповід-

ність Конституції міждержавні угоди, а на відповідність Конституції та законам – міжурядові угоди [4] та поза сферою конституційного контролю залишаються угоди міжвідомчого характеру. Але, на наш погляд, це пояснюється тим, що суть діяльності відомств в Азербайджані, а Президента та Кабінету Міністрів в Україні – підзаконна, вони діють на основі законів та на виконання законів, вони не можуть виходити за межі законів, немає необхідності перевіряти їх відповідність.

Питанням, яке не знайшло однозначності в розумінні науковців, є обов'язковість надання висновків Конституційним Судом України для розгляду питання про надання згоди на обов'язковість міжнародного договору Верховною Радою України. Дослідник В. Григор'єв зазначає, що згода на обов'язковість міжнародного договору надається Верховною Радою України тільки при наявності висновку Конституційного Суду України щодо відповідності певного договору Конституції України. Такий висновок для парламенту є обов'язковим [5; с. 125].

Але Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» встановлює перелік супровідних документів до законопроектів про надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів України, в якому зазначається, що надаються висновки Конституційного Суду України щодо відповідності міжнародних договорів Конституції України, якщо такі висновки є [3]. Елементу імперативності, як бачимо, ця норма не встановлює.

Ще одна неоднозначність виникає під час аналізу норми Закону України «Про міжнародні договори України», якою встановлено, що пропозиції про укладення міжнародних договорів України подаються після проведення Міністерством юстиції України правової експертизи щодо відповідності проекту міжнародного договору Конституції та законам України [6]. Очевидно це не охоплює процедури приєднання до міжнародного договору, коли Україна безпосередньо учасні у розробці не приймає.

Закон України «Про Конституційний Суд України» передбачає серед повноважень Конституційного Суду України також дачу висновків щодо конституційності міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість [2]. То невже Конституційний Суд України та Міністерство юстиції України виконує однакові функції? Положення про Міністерство юстиції України встановлює: «Міністр України відповідно до покладених на нього завдань проводить правову експертизу проектів міжнародних договорів України, готує висновки щодо здійснення внутрішньодержавних процедур, необхідних для набрання чинності такими договорами, а також юридичні висновки, інші матеріали, необхідні для набрання чинності міжнародними кредитними (гарантійними) договорами України» [7]. Тобто Міністерство юстиції України звертає увагу на процесуальні особливості імплементації міжнародних договорів, а Конституційний Суд України проводить аналіз матеріальних норм міжнародних договорів та їх відповідності Конституції України, а також звертає увагу на дотримання процедури при розгляді справ щодо конституційності правових актів про набрання міжнародними договорами чинності для України.

Звернімося до практики Конституційного Суду України щодо визначення конституційності міжнародних договорів. Вона представлена Висновком Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) від 11 липня 2001 року, що був наданий у порядку, передбаченому ст. 88 Закону України «Про Конституційний Суд України» [2], а також Рішенням Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, 1992 р.» (справа про ратифікацію Хартії про мови, 1992 р.) від 12 липня 2000 року, що було винесено у порядку, передбаченому ст. 89 Закону України «Про Конституційний Суд України» [2].

У справі про Римський Статут Конституційний Суд України дійшов наступного висновку: «Визнати Римський Статут Міжнародного кримінального суду, підписаний від імені України 20 січня 2000 року, який вноситься до Верховної Ради України для надання згоди на його обов'язковість, таким, що не відповідає Конституції України, в частині, що стосується положень абзацу десятого преамбули та статті 1 Статуту, за якими «Міжнародний кримінальний суд ... доповнює національні органи кримінальної юстиції» [8]. Це єдиний приклад попереднього конституційного контролю міжнародних договорів, здійснений Конституційним Судом України. Хоча в даному випадку орган конституційної юстиції виконує роль фільтру неконституційних міжнародно-правових норм, слід зауважити, що під час попереднього конституційного контролю можлива перевірка лише матеріальних норм міжнародного договору, бо процедури впровадження міжнародно-правових норм у правову систему України ще не відбулося. Порядок надання згоди на обов'язковість Верховною Радою України можливо перевірити в іншому конституційному провадженні у порядку, передбаченому Главою 9 Закону України «Про Конституційний Суд України» щодо конституційності законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим [2].

У справі про ратифікацію Хартії про мови, 1992 р. Конституційний Суд України вирішив: «Визнати таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, 1992 р.» від 24 грудня 1999 року» [9]. Хоча в даному випадку були виявлені порушення саме процесуального характеру, протиріч міжнародного договору та Конституції України виявлено не було, але все одно міжнародний договір на деякий час втратив силу для України, доки 15 травня

2003 року Верховною Радою України не був прийнятий Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» [10] без порушення вимог Конституції України.

Безумовно, така практика українського законодавства може негативно вплинути на авторитет України на міжнародній арені. Виникає ситуація, коли треба виробити такі законодавчі приписи, які б не порушували міжнародних зобов'язань України і водночас не порушували Конституції України.

Науковці пропонують різні шляхи врегулювання даної проблеми. На думку Т. Провізіон, видається доцільним конституційне й законодавче закріплення права Верховної Ради України звертатись до Конституційного Суду України до надання згоди на обов'язковість міжнародного договору (за аналогією зі зверненням парламенту до органу конституційної юстиції про надання висновку щодо законопроекту про внесення змін до Конституції України) [11; с. 159].

Дослідник І.В. Корейба пропонує скасувати норму, що передбачає повноваження Конституційного Суду України щодо визначення конституційності чинних міжнародних договорів України (виключення наступного конституційного контролю), скасувати правову норму, яка дозволяє Конституційному Суду України розглядати на конституційність правові акти про ратифікацію або затвердження міжнародного договору (виключення опосередкованого контролю), прийняти правову норму, яка б зобов'язувала Кабінет Міністрів України та Президента України перед укладенням договору відповідно від імені Уряду України та від імені України, внести його проект до Конституційного Суду України для визначення конституційності (запровадження попереднього контролю для всіх міжнародних договорів) [12; с. 87].

На нашу думку, можливо частково погодитися і з першим, і з другим дослідником. Вважаємо за потрібне закріпити обов'язковість попереднього конституційного контролю для тих міжнародних договорів, для яких потребується надання згоди Верховної Ради України, але з ініціативи Кабінету Міністрів України та Президента України, а не Верховної Ради України як пропонує Т. Провізіон (Верховна Рада України, як відомо, не є суб'єктом конституційного подання до Конституційного Суду України з питань конституційності міжнародних договорів), бо за Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» саме вони вносять пропозиції про надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів. Для тих же міжнародних договорів, які затверджуються, приймаються, або приєднання до яких здійснюється у формі указу Президента України або постанови Кабінету Міністрів України, потрібно залишити наступний конституційний контроль, щоб вони не випали з-під юрисдикції Конституційного Суду України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16 жовтня 1996 року// Офіційний вісник України. – 2000. – № 29. - Ст. 195.
3. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 року// Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 14-15. – Ст. 133.
4. Конституция Азербайджанской Республики от 12 ноября 1995 года [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.constcourt.gov.az/ru/index.php?option=com_content&view=article&id=164&Itemid=58
5. Григор'єв В. Повноваження Конституційного Суду України: проблеми реалізації і необхідність систематизації/ В. Григор'єв// Вісник прокуратури. – 2011. - № 8 (122). – С. 121-128.
6. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 року// Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 50. – Ст. 540.
7. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України: Указ Президента України від 06 квітня 2011// Офіційний вісник України від 22.04.2011 - 2011 р., № 28, стор. 45, стаття 1162, код акту 55983/2
8. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) від 11 липня 2001 року// Офіційний вісник України. – 2001 - № 28. – Ст. 104.
9. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» від 12 липня 2000 року// Вісник Конституційного Суду України. – 2000. - №3.
10. Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин: Закон України від 15 травня 2003 року// Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 30. – Ст.259.
11. Провізіон Т.О. Попередній контроль конституційності міжнародних договорів: зарубіжний досвід і українські реалії/ Т.О. Провізіон//Актуальні проблеми юридичної науки: Збірник тез міжнародної наукової конференції «Восьмі осінні юридичні читання» 9м. Хмельницький, 13-14 листопада 2009 року): У 4х частинах. Ч.2. Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2009. – С. 158-159.
12. Корейба І.В. Повноваження Конституційного Суду України у сфері встановлення конституційності міжнародних договорів: проблемні питання/ І.В. Корейба// Актуальні проблеми юридичної науки: Збірник тез міжнародної наукової конференції «Восьмі осінні юридичні читання» 9м. Хмельницький, 13-14 листопада 2009

року): У 4х частинах. Ч.2. Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2009. – С. 85-87.

Мальська Г. Ю.
Студентка ОКР «Магістр»
Спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРОТЕКЦІОНІЗМУ

Вільна міжнародна торгівля – це джерело зростання добробуту нації. Разом із тим вона є однією з найбільш конфліктних сфер економіки. Тут стикаються інтереси імпортерів та експортерів, раз у раз виникають «торгові війни». До того ж, незважаючи на вигоди міжнародної торгівлі, всі держави по різному регулюють її. Однією з форм регулювання є протекціонізм - система заходів, спрямованих на стимулювання національної економіки та її захист від іноземної конкуренції.

Для України проблеми, пов'язані з реалізацією в світовій практиці протекціоністської політики, мають дуже важливе значення, оскільки в даний час наша країна вирішує проблеми ефективного включення в систему сучасних світових господарських зв'язків, у тому числі і проблеми членства у Світовій організації торгівлі. При цьому надзвичайно актуальними є питання всебічного врахування національних економічних інтересів країни, вітчизняного бізнесу та верств населення України, яке так чи інакше відчуває на собі як позитивні, так і негативні наслідки прийнятих у цій галузі рішень.

Враховуючи зазначені обставини, дослідження даної проблематики представляє досить істотний науковий і практичний інтерес.

Проблеми співвідношення протекціонізму і вільної торгівлі у зовнішньоторговельній політиці досить тривалий час є об'єктом досліджень як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Серед вітчизняних вчених, які зробили найбільший внесок в дослідження зазначеної проблематики є: Б. Ревчун, Н.Фомічева, С.Івашковський, В.Андрійчук, В.Будкін, І.Бураковський, Л.Губерський, М.Дудченко, І.Дюмулен, В.Загашвілі, А.Кредісов, В.Лукінов, Д.Лук'яненко, В.Лукінов, Ю.Макогон, В.Новицький, А.Філіпенко, Ю.Шишков, О.Шнирков. Також дана тема обговорювалася багатьма іноземними вченими, урахування результатів яких є дуже важливим та необхідним з позицій об'єктивності і повноти дослідження: Д. Рікардо, П.Бхгаваті, П.Кругман, А.Крюгер, М.Портер, А.Ругман.

Метою даного дослідження є аналіз та зіставлення доводів «за» і «проти» використання політики національного протекціонізму.

У своїй дисертації Н.В. Фомічева, на наш погляд, дуже вдало виразила думку про те, що протекціонізм вважається складним та суперечливим явищем в системі світових господарських зв'язків як в теоретичному, так і в практичному відношенні. Захист внутрішнього ринку окремих видів товарів та послуг від загрозованої конкуренції та допомога вітчизняним підприємствам, з одного боку, прискорює розвиток економіки. З іншого боку, протекціоністські заходи гальмують розвиток економіки, якщо вони спрямовані на підтримку підприємств, які є неконкурентоспроможними та безперспективними. Але попри всі суперечності протекціонізм у зовнішньоекономічній політиці все частіше використовується країнами не тільки з метою реалізації зовнішньоекономічних пріоритетів, але й для вирішення економічних і соціальних проблем, що мають суто внутрішнє походження. Це дає протекціонізм як державну політику, спрямовану на заохочення вітчизняної економіки, на розширення зовнішніх ринків та захист національної економіки від іноземної конкуренції, яка реалізується шляхом створення законодавчих та економічних перешкод на шляху вільної міжнародної торгівлі [3].

Ця політика має довгу історію теоретичного аналізу та практичного застосування. З кінця XV-го століття і протягом наступних двох з половиною століть торговельна політика протекціонізму, яка була теоретично обґрунтована й практично апробована меркантилістами, вважалася природною й ефективною. І тільки на початку XIX століття видатний англійський економіст Д. Рікардо розробив засади принципово протилежної економічної політики фритредерства, тобто вільної торгівлі між країнами.

Проаналізував статтю С.Н. Івашковського, в якій він узагальнює різноманітні погляди вчених на співвідношення протекціоністської політики із вільною торгівлею, можна виявити наступні негативні сторони протекціонізму.

По-перше, в довгостроковому періоді протекціонізм підриває основи національного виробництва, оскільки послаблює конкурентний тиск з боку світового ринку.

По-друге, протекціонізм знижує добробут споживачів, оскільки через введення протекціоністських заходів відбувається зростання цін на товари.

По-третє, посилює міжнародне суперництво держав створює загрозу стабільності та безпеки світового господарства.

Протекціонізм поряд із зазначеними вище недоліками має і ряд переваг, які роблять політику урядового контролю за зовнішньою торгівлею привабливою для багатьох країн. Самою загальною причиною обмеження зовнішньої торгівлі є той факт, що уряди окремих країн мислять категоріями національних інтересів, а не інтересів людства в цілому. На користь протекціонізму звичайно висувуються як соціально-політичні, й економічні аргументи [2].

Соціально-політичні переваги протекціонізму полягають у наступному: підтримка державної безпеки країни; захист більш високого рівня життя і заробітної плати в країні (захист багатих країні від напливу дешевої робочої сили і напливу товарів, вироблених дешевою робочою силою); збереження деяких традиційних видів діяльності (національних промислів); досягнення певних політичних цілей у відносинах з іншими державами.

Економічні аргументи на захист протекціоністських заходів, в яких є раціональне зерно, зводяться переважно до міркувань максимізації реального доходу, що досягається за рахунок їх застосування [2].

Перший аргумент полягає в тому, що за допомогою імпортних миткраїна може досягти поліпшення умов торгівлі і збільшення економічного виграшу. Другим аргументом є підтримка національної промисловості на етапі її зародження та становлення. Наступний аргумент-підвищення рівня зайнятості національних ресурсів. Пом'якшення кризи в галузях, що зазнають економічні труднощі, є четвертим аргументом. аргументом. І на останок, огороження національної економіки від світових криз.

Підводячи підсумки, у своєму висновку автор вважає за необхідне навести більш широке, комплексне визначення протекціонізму, яке дуже вдало сформулювала Н. В. Фомічева: «Під протекціонізмом слід розуміти не тільки захист вітчизняного виробника від іноземних конкурентів, не тільки захист національного ринку від багатоаспектного впливу іноземних та глобального світового ринків, але й захист, підтримка і стимулювання віддачі та розвитку внутрішніх джерел і резервів соціально-економічного зростання, які здатні виштовхнути країну на якісно новий технологічний рівень, що позитивно відіб'ється на основних економічних показниках та дозволить успішно конкурувати як на світовому ринку, так і в міжнародній політиці без застосування класичних протекціоністських заходів».

Отже, проаналізував недоліки та переваги використання політики національного протекціонізму, можна прийти до висновку про те, що для умов переходу до ринкових відносин може бути цілком виправданим застосування концепції обмеженого, тимчасового протекціонізму, активно спрямованого на здійснення кардинальної економічної модернізації, інновацій і створення тим самим потенціалу міжнародної конкурентоспроможності економіки країни.

Список використаних джерел:

1. Фомічева Н. В. Протекціонізм в системі світогосподарських зв'язків: Дис... канд. екон. наук: 08.05.01 / Н. В. Фомічева; наук. Кер. Ю.В. Макогон; Донецький національний ун-т. – Донецьк, 2002. – 18 с.
2. Ивашковский С.Н. Свободная торговля или протекционизм? / С.Н. Ивашковский // [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://www.elitarium.ru/2010/04/13/svobodnaja_torgovlja_ili_protetsionizm.html.
3. Б.Г. Ревчун. Протекціонізм як реакція на нестабільність розвитку ринкової економіки / Б.Г. Ревчун. //Електронний ресурс] - Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Npkntu_e/2009_15/stat_09/57.pdf.

Марена Т.В.,
к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
Маріупольський державний університет,

ОФШОРНІ ЮРИСДИКЦІЇ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ

У системі заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання важлива роль відводиться пошуку механізмів мінімізації податкових виплат, що реалізується через застосування податкового планування. В сучасній світовій практиці все більшого поширення набуває використання інструментів міжнародного податкового планування, яке дозволяє використовувати механізми податкового регулювання, недоступні для податкового планування в рамках вітчизняного податкового законодавства.

Міжнародне податкове планування включає широкий діапазон різноманітних податкових інструментів, серед яких одним з найпоширеніших є розміщення господарської діяльності в країнах або регіонах з пільговим податковим режимом [1]. В цьому контексті на сьогоднішній день практично жодна схема міжнародного податкового планування не обходиться без офшорного бізнесу.

Офшорна територія (податкова гавань, податковий оазис) представлена державою або територією, що проводить політику залучення капіталів з-за кордону шляхом надання податкових та інших пільг, а діяльність офшорних компаній здійснюється, відповідно, у пільговому податковому та адміністративному режимах. Як офшорні юрисдикції найчастіше виступають незалежні держави або відособлені території, що мають особливий державно-правовий статус. Уряди цих юрисдикцій стимулюють розвиток сектора офшорних послуг з метою залучення іноземного капіталу, збільшення зайнятості населення і підвищення ділової активності.

Статус офшорної компанії та її діяльність як правило регламентуються спеціальним законом або іншими відповідними нормативними актами країни. Відповідно до найбільш поширених вимог, в якості офшорної компанії може виступати фірма-нерезидент, головний офіс якої знаходиться за кордоном. У законодавстві також міститься ряд додаткових вимог, які пред'являються до компанії, зареєстрованої як офшорна. В найбільш узагальненому вигляді ці вимоги зводяться до наступного:

- власниками офшорної компанії не можуть бути резиденти відповідної офшорної юрисдикції;
- офшорна компанія не має права проводити ділові операції, мати майно і джерела доходу на території цієї юрисдикції;
- управління офшорною компанією, включаючи підписання контрактів, повинне здійснюватися за кордоном.

Головна особливість офшорної компанії полягає в повному звільненні від податків або застосуванні до неї найбільш низьких податкових ставок. Проте офшорні компанії зобов'язані здійснювати інші види платежів, зокрема, щорічне мито або збір. Вимог до мінімально сплаченого капіталу для офшорних компаній зазвичай не існує.

Офшорна компанія виступає ефективним інструментом податкового планування. Іноді ці компанії характеризуються як «сервісні», оскільки обслуговують фізичних і юридичних осіб, або певний тип бізнесу. Офшорним фірмам властиві й істотні недоліки. Вони в більшості випадків виключені зі сфери податкових відносин. Податкові служби піддають особливо упередженій перевірці контракти з офшорними фірмами. У ряді країн, особливо розвинених, введено антиофшорне законодавство.

Стабільно діючого переліку офшорних центрів не існує, оскільки час від часу спостерігається зникнення одних офшорних юрисдикцій і поява нових. Перелік офшорних центрів закріплюється законодавством кожної країни і періодично переглядається. Так, в Україні перелік офшорних зон затверджується Розпорядженням Кабінету Міністрів України. Відповідно до українського законодавства, у 2012 році порівняно з 2011 роком перелік офшорних територій не змінився і до офшорних юрисдикцій віднесено: Острів Гернси, Острів Джерсі, Острів Мен, Острів Олдерні (Британські залежні території), Беліз, Бахрейн, Аруба, Ангілья, Антигуа і Багамські Острови, Барбуда, Бермудські острови, Барбадос, Британські острови і Віргінські острови (США), Гренада, Монтсеррат, Кайманові Острови, Антильські Острови, Нідерландські, Пуерто-Ріко, Гренадіни-Сент-Вінсент, Сент-Кітс, Сент-Люсія, Невіс, Співдружність Домініки, Кайкос і Теркс, Монако, Андорра, Гібралтар, Науру, Вануату, Ніуе, Маршальські Острови, Самоа, Острови Кука, Сейшельські Острови, Ліберія, Мальдівська Республіка [2,3].

При міжнародному податковому плануванні необхідно враховувати не тільки юридичний статус компанії, але і історичний, політичний, соціально-економічний, географічний контексти офшорної зони. Одні території користуються репутацією респектабельних (Кайманові острови, Бермуди), інші – максимально ліберальних (Панама, Багамські острови, Ліберія, Сейшельські острови). Не всі офшорні території можуть вважатися стабільно діючими та тими, що забезпечують ефективну реалізацію міжнародного податкового планування. Тому при розгляді можливостей реєстрації компанії у офшорній юрисдикції необхідно проаналізувати наступне:

- тривалість існування офшорної юрисдикції в країні;
- стабільність політичної ситуації в офшорній зоні, частота зміни керівництва країни;
- наявність та якість закону про банківську таємницю в офшорній юрисдикції;
- наявність податкових угод з іншими країнами.

Необхідно також мати на увазі, що в сучасному бізнесі спостерігається своєрідна спеціалізація офшорних територій. Так, виділяють «податкові гавані», що спеціалізуються на розміщенні холдингів, проведенні банківських, страхових, трастових операцій тощо.

Загалом, діяльність офшорних зон у світовій економіці спеціалісти оцінюють достатньо неоднозначно. Так, на адресу офшорних територій висувуються обвинувачення у податковому демпінгу. Також існує думка, що офшорні схеми є інструментом відмивання «брудних грошей». Останнім часом спостерігаються спроби окремих країн посилити контроль за діяльністю офшорних зон, передусім це стосується підвищення жорсткості норм податкового законодавства відносно оподаткування діяльності підприємств, які отримують прибутки з офшорних центрів. З іншого боку, при укладанні договорів про попередження подвійного оподаткування з офшорною зоною практикується обов'язкове застереження в угоді відносно обміну інформацією, що підвищує прозорість операцій, здійснюваних через офшорні центри.

Список використаних джерел:

1. Міжнародне оподаткування: [Навчальний посібник] / [За ред. Ю.Г. Козака, В.М. Сліпа]. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 550 с.
2. Перелік офшорних зон 2012 в Україні. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fbs-offshore.com/perelik-ofshornix-zon-2012-v-ukraini>
3. Про перелік офшорних зон: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 143-р від 23.02.2011 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/143-2011-p>

Мацука В.М.

МІЖНАРОДНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стрімкий розвиток туризму впродовж ХХ ст. породив проблеми як для розвинених, так і країн, що розвиваються. Уряди цих країн прийшли до висновку, що необмежений і непланомірний розвиток туризму може спровокувати ситуації, коли туристи більше не захочуть відвідувати відповідні пункти призначення, а резиденти не захочуть приймати їх.

Розуміння необхідності планування – перший крок в спробі контролювати негативну дію масового туризму.

Розглянемо принципи планомірного розвитку туризму [4] Ради з туризму, які з'явилися до кінця ХХ ст.:

- планомірне використання ресурсів;
- скорочення відходів і надмірного споживання;
- підтримка різноманітності;
- планомірний розвиток туризму;
- підтримка місцевих економік;
- залучення місцевих економік;
- увага інтересів інвесторів і громадськості;
- залучення професіоналів;
- пропаганда відповідального туризму;
- проведення досліджень.

Індустрія туризму – дуже складна система. Постійне розширення міжнародного туристичного обміну зумовило потребу його міжнародно-правової регламентації і створення спеціалізованих міжнародних туристичних організацій.

Низка міжнародних договорів, конвенцій і декларацій міжнародних організацій формулюють основи міжнародного регулювання системи туризму і міжнародних подорожей. Із зростанням обсягів туризму і розширенням його географії, а також з розвитком засобів транспорту і включенням у маршрути декількох країн одночасно, до спрощення туристських поїздок залучені міжнародні організації.

ВТО – єдина міждержавна організація в галузі туризму. ВТО представляє інтереси майже 150 країн – дійсних членів; 5 територій – асоційованих членів, а також понад 400 членів Ділової Ради ВТО [1, с.203].

Напрями діяльності ВТО:

– співробітництво з метою розвитку туризму. Рекомендації і допомога урядам з широкого кола питань, що стосуються туризму, включаючи генеральні плани і техніко-економічні обґрунтування, визначення потреби в інвестиціях і передачі технологій, а також маркетинг і просування туризму;

– розвиток людських ресурсів. Базова структура для організації системи освіти і професійної підготовки в галузі туризму, короткострокові та заочні курси, а також розширена мережа центрів освіти і професійної підготовки ВТО;

– довкілля. ВТО сприяє забезпеченню сталого розвитку туризму і вживанню практичних заходів для розв'язання екологічних проблем;

– якість розвитку туризму. ВТО працює над усуненням бар'єрів на шляху розвитку туризму і стимулює лібералізацію торгівлі туристськими послугами, а також вживає заходів з охорони здоров'я туристів та їхньої безпеки;

– статистика, економічний аналіз і дослідження ринку. ВТО є основним центром збору, аналізу і поширення даних з туризму з понад 180 країн і територій. ВТО постійно спостерігає й аналізує тенденції розвитку туризму у світі;

– комунікації і документація. Відділ ВТО із зв'язків з пресою і комунікаціям діє як видавничий підрозділ. У центрі документації ВТО зосереджена значна кількість джерел інформації і різноманітних даних у галузі туризму.

Важливими напрямками діяльності ВТО є спрощення туристських обмінів і формальностей; визначення й узгодження законодавчого порядку регулювання туризму, також у виникненні надзвичайних обставин (епідемій, стихійних лих тощо).

ВТО – єдина міждержавна організація, відкрита для оперативного туристського сектору (приватних туристичних фірм). Вона «...діє як важливий форум для зустрічей, представників урядів і туристичної індустрії з метою обговорення і вирішення питань, що уявляють взаємний інтерес...» [1, с.204].

У багатьох країнах світу створюються некомерційні асоціації, що представлені консультативними радами з туризму. Ці ради об'єднуються в неурядові міжнародні організації, такі як Всесвітня асоціація туристичних агентств і туроператорів (WATA), Міжнародна рада турагентств (ICTA), Міжнародна федерація асоціацій турагентств (UFTA) тощо.

У свою чергу, зацікавлені організації, такі як Всесвітня туристична організація і Всесвітня рада подорожей і туризму (ВРПТ) підсилили діяльність по впровадженню принципів стабільного розвитку [3, с.152].

У XXI сторіччі WTO прогнозує справжній бум подорожей. Це свідчить про необхідність посилення захисту туристичних напрямів.

Список використаних джерел:

1. Мальська М.П. Основи туристичного бізнесу: Навчальний посібник / Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 272 с.
2. Ткаченко Т.І. Сталій розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія / Т.І. Ткаченко. – К.: Київський нац. торговельно-економічний ун-т, 2006. – 537 с.
3. Холлоуей Дж.К. Туристический бизнес/ Холлоуей Дж.К., Тейлор Н.; пер. с 7-го англ. изд. – К.: Знання, 2007. – 798 с.
4. Eber S. Beyond the Green Horizon: Principles of Sustainable Tourism, Tourism Concern / Eber S.; WWF, 1992.

Мітюшкіна Х.С.

ст. викладач кафедри міжнародної економіки
Маріупольський державний університет

ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА США: ЗАГРОЗИ ТА НАПРЯМКИ ПОСИЛЕННЯ

Енергетична безпека є однією з важливих складових національної безпеки, необхідною умовою забезпечення сталого розвитку держави. Специфіка країн грає велику роль і в проведенні енергетичної політики. При раптовому зльоті експортних цін деякі країни виявляються не готові до нових доходів і не можуть знайти їм розумного застосування в рамках політики розвитку. Багато країн-експортерів нафти створюють портфельні фонди для вкладень коштів, отриманих від експорту нафти, в закордонні цінні папери. Отже, країнам потрібні ефективні моделі енергетичної безпеки, що повинні враховувати не тільки національні особливості умов розвитку, але й бути здібними до інтеграції з аналогічними моделями інших країн.

На сьогодні в світі сформувалося декілька основних економічних центрів. Серед країн з розвинутою економікою слід визначити США, Європейське співтовариство та Японію. Ці центри виступають ядром формування регіональних енергоринків і є відповідно, найбільшими в світі регіональними імпортерами вуглеводної сировини, хоча окремі країни з них (США, деякі члени ЄС) мають потужну власну ресурсну базу. Безперечним лідером серед країн, що розвиваються є Китай, який демонструє найбільші темпи зростання економіки, виступає одним з ключових експортерів товарів та споживає значні обсяги енергетичних ресурсів, займаючи друге після США місце в світі за цим показником. Виняткова роль у розвитку світового ринку енергетичних ресурсів відводиться організації експортерів нафти ОПЕК. Так, країни члени ОПЕК відносяться до особливої категорії – категорії країн-експортерів енергосировини, тому питання їх енергетичної безпеки має зовсім іншу природу, а отже потребує окремого дослідження.

Сполучені Штати з енергетичної точки зору є унікальною країною, одночасно будучи найбільшим споживачем енергоресурсів й досить значним їх виробником (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка виробництва й споживання вуглеводної сировини США за 2008-2010 рр.

Показник	Нафта, млн. т			Природний газ, млрд. куб. м			Вугілля, млн. т		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Виробництво	305,1	328,6	339,1	582,2	582,8	611,0	596,9	540,9	552,9
Частка від загальносвітового показника, %	7,8	8,6	8,7	19,3	19,6	19,3	18	15,4	14,8
Споживання	884,5	833,2	850,0	657,2	646,7	683,4	565,0	496,2	524,6
Частка від загальносвітового показника, %	22,5	21,3	21,1	21,7	21,9	21,7	17,1	15,0	14,8

Отже, потреби у вугіллі США в повному обсязі задовольняються за рахунок власної ресурсної бази, як і більшу частину потреб у природному газі. Стосовно нафти, слід зазначити, що за її споживанням в 850 млн. т, або 21% від світового рівня в 2010 р., країна посідає перше місце у світі. До того ж, США з кожним роком стає все більш залежними від імпорту цієї сировини. Збільшивши споживання нафти до однієї п'ятої від світового показника, США все менше видобувають її в себе.

Об'єктивна реальність така, що на тлі росту обсягів споживання нафти в США, значно швидше росте частка її імпорту. Якщо обсяг споживання з 1980 по 2010 р. збільшився на 20,9%, то обсяг імпорту за той же період виріс більш ніж у два рази. Частка імпорту при цьому змінилася з 37,2% в 1980 р. до 60,1% в 2010 р.

На розрахунках департаменту США, тенденція зростання імпорту нафти в США збережеться. Тим часом доведених запасів у країні, за прогнозами, вистачить у кращому випадку на 11 років, якщо не вдасться зу-

пинити ріст її споживання. Крім того, Сполучені штати сильно залежать від постачань енергоносіїв з нестабільних регіонів світу. Структура імпорту нафти в США виглядає таким чином: трохи більше третини (38%) нафтового імпорту доводиться на країни ОЕСР, а саме - на Канаду (18%), Мексику (12%) й країни Європи (8), далі йдуть поставки із країн Близького й Середнього Сходу й Африки (17% і 20% відповідно). На частку країн колишнього СРСР, в основному Росії, доводиться 3% американського імпорту нафти.

Спонукальними мотивами перегляду й реалізації нової енергетичної політики США є наступні фактори:

- 1) збільшення світової напруженості, обумовлена кризою відносин між двома світовими системами, контури яких позначені не тільки різними економічними, але й фундаментальними духовними цінностями;
- 2) високі темпи росту й величезні обсяги споживання одного з базових енергоносіїв - нафти - створюють потенційну погрозу суспільству, якщо джерелами її надходження є країни Близького й Середнього Сходу;
- 3) необхідність продовжувати дослідження з розробки більш дешевих, екологічно прийнятних альтернативних джерел енергії. З 2001 р. на ці мети вже було витрачено більше 10 млрд. дол. США, асигнування Міністерству енергетики для продовження цих досліджень планується збільшити на 22%. Дослідження повинні охопити два напрямки прориву: у забезпеченні енергоносіями комерційного й побутового секторів і транспортного сектора (автотранспортні потреби).

Із цього випливають наступні висновки й відповідні пропозиції про перегляд розвитку систем енергозабезпечення США на перспективу до 2025 року, які, по суті, опираються на основні положення прогнозу розвитку світової енергетики, розробленого компанією ExxonMobil до 2030 р., за винятком одного моменту - необхідності до 2025 р. знизити поставки нафти із країн Близького й Середнього Сходу на 75%.

Так, враховуючи дослідження можливих загроз енергетичної безпеки, слід зазначити, що головними загрозами енергетичної безпеки США є економічні, зовнішньоекономічні й зовнішньополітичні, які проявляються в незбалансованості виробництва й споживання ресурсів нафти, високому рівні монополізму її постачальників, а відповідно й в критичній залежності від імпорту нафти (близькосхідної). Крім вищезазначених на увагу заслуговують ще декілька загроз, серед яких, наприклад, незадовільний стан інфраструктури; низька якість правової бази; незадовільний інвестиційний клімат країн-експортерів і слабкість їх фінансових інститутів; непередбачуваність міжнародних подій. Актуальним для США є також загрози природного характеру, які мають прояв у землетрусах, повенях, сильних вітрах тощо.

Отже заходи, які дозволять США мінімізувати існуючі загрози, їх наслідки й посилити енергетичну безпеку в найближчому майбутньому, повинні включати: розробку всеосяжної стратегії щодо зміни інвестиційного клімату в нафтовій промисловості; будівництво великої кількості танкерів, трубопроводів, нафтоперегінних заводів; збільшення податків на імпортований етанол; доцільним також, на наш погляд, є створення ефективною системи стратегічного запасу вуглеводної сировини.

Список використаних джерел:

1. Белова М. Энергетическая политика США / М. Белова // Экономическое обозрение. – 2006. - №4. – С.25-31
2. Микитенко В. На чому базується енергетична безпека держави / В. Микитенко // Вісник НАН України. – 2005. - № 3. – С.41-46
3. BP Statistical Review of World Energy 2011 [Електронний ресурс] / BP p.l.c. – London. – 2011. – 45с. – Режим доступу до звіту: <http://www.bp.org>
4. Key world energy statistics 2010 [Електронний ресурс] / International energy agency. – Paris. – 2010. – 80 р. - Режим доступу до звіту: <http://www.iea.org>

Мудрик Г.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМА ПОСЛАБЛЕННЯ РОЛІ ООН НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

Організація Об'єднаних Націй (ООН) — міжнародна організація, заснована 26 червня 1945 на конференції у Сан-Франциско на підставі Хартії Об'єднаних Націй. Декларованою метою діяльності організації є підтримання і зміцнення миру і міжнародної безпеки та розвиток співробітництва між державами світу.

В Преамбулі Статуту ООН проголошуються високі цілі Об'єднаних Націй:

- позбавити наступні покоління від бід війни, вкоренити віру в основні права і свободи людини, в достойність і цінність людської особистості, в рівноправ'я чоловіків та жінок та в рівність великих та малих націй;
- створити умови за яких будуть дотримуватися справедливість і повага до зобов'язань, які виходять із договорів та інших джерел міжнародного права;
- сприяти соціальному прогресу та покращенню умов життя за великої свободи,

проявляти терпимість і жити в мирі один з одним, як добрі сусіди та об'єднувати сили народів для підтримання міжнародного миру та безпеки;

- використовувати виконавчі органи ООН для сприяння економічного та соціального прогресу всіх народів;

- підтримувати міжнародний мир та безпеку, залагоджувати міжнародні суперечки у відповідності з принципами справедливості і міжнародного права.

Структурно Організація Об'єднаних Націй складається з п'яти основних органів (раніше шести - Зала Ради ООН призупинила свою діяльність у 1994 році): Генеральної Асамблеї ООН, Ради Безпеки ООН, Економічної і Соціальної Ради (ЕКОСОП) ООН, Секретаріату ООН і Міжнародного Суду юстиції ООН.

Чотири з п'яти основних органів ООН знаходяться, в основному, в Організації Об'єднаних Націй, штаб-квартира якої розташована на території міжнародного центру в Нью-Йорку. Міжнародний Суд знаходиться в Гаазі, в той час як інші великі установи перебувають у відділеннях ООН в Женеві, Відні і Найробі. Інші установи ООН, розташовані по всьому світу.

Шість офіційних мов Організації Об'єднаних Націй, що використовуються в міжурядових нарадах і документах - це арабська, китайська, англійська, французька, російська та іспанська, у той час як Секретаріат ООН використовує дві робочі мови - англійську та французьку. П'ять з офіційних мов були обрані при заснуванні ООН, арабська була додана пізніше в 1973 році. В редакційних рекомендаціях Організації Об'єднаних Націй говориться, що стандартні документи ведуться англійською мовою Британського використання і Оксфордського правопису (EN-GB-OED), а також китайським стандартним письмом (спрощеним). Заміну традиційного китайського правопису (в 1971 році), було введено, коли представництво ООН в Китаї, було змінено з Китайської Республіки (яка нині відома як Тайвань) на Народну Республіку Китай.

Таким чином фундамент нової міжнародної організації, на яку народи світу поклали великі надії у справі збереження миру та безпеки, був успішно закладений. Перемога над фашизмом дозволила сформуватися Об'єднаним Націям і закласти основу існуючого світового порядку, зафіксованого у Статуті ООН.

Але останнім часом роль ООН на міжнародній арені зменшується. Про це свідчать останні події на Кавказі, у Грузії, республіках Південної Осетії та Абхазії. І нарешті, ще 2003 року США відмовилися визнавати юрисдикцію Міжнародного суду в Гаазі, створеного за рішенням ООН.

А також в останні роки постійно звучать голоси з боку країн-учасниць про необхідність реформування ООН, зокрема Ради Безпеки ООН.

Швидше, в ідеалі батьки засновники бачили механізми вирішення конфліктів. Це правильно. Були створені відповідні робочі органи, головні органи — Рада Безпеки та Генеральна асамблея. Все воно виглядало дуже красиво і збалансовано. А насправді не всі конфлікти і не всі проблеми ООН може вирішити. Тому сьогодні ми говоримо, швидше про ООН як форум, де держави-члени можуть висловити свої занепокоєння, свої сподівання, закликати до тих чи інших заходів. При цьому, звичайно, ми не можемо відкидати позитив, який існує завдяки ООН і, зокрема, ми можемо взяти таку тему діяльності цієї організації, як здійснення міжнародних миротворчих операцій. Звичайно, є величезний позитив діяльності ООН у різних точках світу, і в Азії, Африці, Латинській Америці, навіть у Європі — на Балканах. Ця діяльність позитивна і, на мою думку, ця функція ООН сьогодні є помітною. Або візьмемо таке питання, як боротьба з голодом чи вирішення економічних проблем, утвердження стандартів прав людини. Все це можна зарахувати до позитиву. Те, що ООН не вирішила конфлікт у Грузії — це інша проблема.

Але якщо взяти і вивести із міжнародного спілкування таку організацію як ООН, тоді світ буде розвиватися більш хаотично. І загроз побільшає. Тим часом, як механізмів чи форумів для обговорення тих чи інших загроз поменшає. Адже ООН — це складна система, до складу якої входять багато міжнародних організацій, зокрема міжнародна організація з охорони здоров'я, Міжнародне агентство з атомної енергії, міжнародна організація охорони праці. Ці та інші організації працюють у напрямку сталого розвитку та гуманітарної допомоги державам. Якщо взяти дитячий фонд ООН ЮНІСЕФ, який робить величезні інвестиції, у тому числі, в Україні.

А для вирішення конфліктів потрібна воля всіх головних гравців. Без цього неможливо вирішення таких проблем. Це як у нас в парламенті. Немає порозуміння між головними політичними силами — не вирішуються питання. А ООН певною мірою світовий парламент, у якому 192 держави, які мають однакову вагу згідно Статуту. Але провідну роль відіграють саме п'ять постійних членів Ради Безпеки ООН. Це певною мірою — архаїзм. До речі, зараз ідуть дебати про реформу ООН і, зокрема, Ради Безпеки.

Список використаних джерел:

1. Hans Köchler, Quo Vadis, United Nations?, in: Law Review, Polytechnic University of the Philippines, College of Law, May 2005 Online version.

2. An Insider's Guide to the UN, Linda Fasulo, Yale University Press (1 November 2003), hardcover, 272 pages, ISBN 0-300-10155-4.

3. United Nations: The First Fifty Years, Stanley Mesler, Atlantic Monthly Press (1 March 1997), hardcover, 416 pages, ISBN 0-87113-656-2.

4. United Nations, Divided World: The UN's Roles in International Relations edited by Adam Roberts and Benedict Kingsbury, Oxford University Press; 2nd edition (1 January 1994), hardcover, 589 pages, ISBN 0-19-827926-4.

Осипенко К.В.

Економико – правовий факультет, аспірант
Мариупольський державний університет

ТУРИЗМ, ЯК ОБ'ЄКТ МІЖНАРОДНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Міжнародний туризм і туристичні послуги з 20-х гг. 20 століття стають об'єктом міжнародного регулювання. В 1937 році Рада Ліги Націй рекомендувала визначення терміна «міжнародний туризм». Воно було незначально змінено Міжнародним союзом офіційних туристичних організацій (МСОТО) на його засіданні, проходившому в 1950 році в Дубліні. І, фактично, без змін перейшло в новітні міжнародні акти. В наше час, найбільш поширеним поняттям "міжнародного туризму", отримавшим легалізацію в правових системах різних країн світу, є визначення, сформульоване в 1993 році Статистичною комісією ООН для цілей статистики туризму (Концепції, визначення і класифікації для статистики туризму), а також Рекомендації по статистиці туризму Всесвітньої туристичної організації. Згідно даним документам *туризм представляє собою діяльність осіб, які подорожують і здійснюють перебування в місцях, що знаходяться за межами їхньої звичайної середовища, в період, що не перевищує одного року поспіль, з метою відпочинку, діловими і іншими цілями.*

Туризм представляє собою діяльність осіб, подорожуючих або перебуваючих в місцях за межами свого звичайного проживання неперервно в період не більше одного року в цілях дозвілля або в ділових і інших цілях, не пов'язаних з здійсненням будь-якої оплачуваної діяльності в місці перебування. /5/

Таким чином, визначення туризму базується на наступних ознаках:

- туризм є результатом переміщення людей;
- туризм завжди включає два елементи: подорож в пункт призначення і зупинку там;
- подорож означає виїзд з країни (або регіону), де турист постійно проживає;
- подорож – являє собою тимчасове рух туриста по туристичному маршруту.

К спеціальним принципам міжнародного туризму можна віднести такі, як:

- свобода переміщення і свобода вибору місця проживання в межах кожного держави (ст. 13 Всеобщей декларації прав людини 1948 г.);
- свобода переміщення і відсутність дискримінації (ст. 1 Хартії туризму 1985 г.);
- повага державного суверенітету і др.

Сучасне поняття туризму в міжнародних актах і юридичній літературі. В Манильській декларації по світовому туризму 1980г. /3/ туризм визначається як діяльність, що має важливе значення в житті народів в силу безпосереднього впливу на соціальну, культурну, освітню і економічну сферу життя держав і їх міжнародних відносин.

В Гагській декларації 1989г /4/ відзначається, що «туризм став явищем, яке вошло в наше життя повсякденну життя сотень мільйонів людей і:

а) включає всі вільні переміщення людей від їхнього місця проживання і роботи, а також сферу послуг, створену для задоволення потреб, що виникають в результаті цих переміщень;

б) представляє собою вид діяльності, що має найбільше значення для життя людей і сучасних суспільств, перетворившись в важливу форму використання вільного часу окремих осіб і основне засередство міжличностних зв'язків і політичних, економічних і культурних контактів, ставших необхідними в результаті інтернаціоналізації всіх секторів життя націй;

в) повинен бути турботою кожного. Він є одночасно наслідком і вирішальним фактором якості життя в сучасному суспільстві. Тому парламентам і урядам слід приділяти все більше активної уваги туризму з метою забезпечення його розвитку в гармонічному відповідності з забезпеченням інших основних потреб і видів діяльності суспільства».

Туризм, по визначенню Міжнародної академії туризму (Монте-Карло, Монако), представляє загальне поняття для всіх форм тимчасового виїзду людей з місця постійного проживання в оздоровчих цілях і (або) для задоволення пізнавальних інтересів в вільний час або в професійно-ділових цілях без занять оплачуваної діяльністю разом з тимчасовим перебуванням /2/.

В юридичній літературі міжнародний туризм визначається наступним чином – це поїздки з туристичними цілями за межі країни постійного проживання. Це система подорожей, здійснювана на основі міжнародних угод з урахуванням діючих міжнародних звичаїв. /1/

Суб'єктами, що здійснюють і / або забезпечують туристичну діяльність (надалі – суб'єкти туристичної діяльності), є:

- туристичні оператори (надалі – туроператори) – юридичні особи, для яких виключальною діяльністю є організація і забезпечення створення туристичного продукту, реалізація і продос-

тавление туристических услуг, а также посредническая деятельность по предоставлению характерных и сопутствующих услуг и которые в установленном порядке получили лицензию на туроператорскую деятельность;

- туристические агенты (далее - турагенты) - юридические лица, а также физические лица - субъекты предпринимательской деятельности, которые осуществляют посредническую деятельность по реализации туристического продукта туроператоров и туристических услуг других субъектов туристической деятельности, а также посредническую деятельность по реализации характерных и сопутствующих услуг и которые в установленном порядке получили лицензию на турагентскую деятельность;

- другие субъекты предпринимательской деятельности, предоставляющих услуги по временному размещению (проживанию), питанию, а также экскурсионные, развлекательные и другие виды туристических услуг;

- гиды-переводчики, экскурсоводы, спортивные инструкторы, проводники и другие специалисты туристического сопровождения;

- физические лица, которые не являются субъектами предпринимательской деятельности и предоставляют услуги по временному размещению (проживанию), питание.

Рассмотрим основные составляющие понятия «турист».

а) лица, которые осуществляют путешествие или пребывание. Все категории (типы) физических лиц (путешественников), занимающихся туризмом, определяются как посетители. В этой связи термин «посетитель» представляет собой основу всей статистики туризма. Под «посетителем» понимается «любое лицо, которое путешествует в какое-либо место, находящееся за пределами его обычной среды, на срок, не превышающий 12 месяцев; и главной целью поездки которого не является занятие деятельностью, оплачиваемой из источника в посещаемом месте (Рекомендации по статистике туризма, ч.1, п.20).

Под туристами (ночующими посетителями) понимаются посетители, которые осуществляют, по меньшей мере, одну ночевку в коллективном или индивидуальном средстве размещения в посещаемой стране (месте временного пребывания)».

Существует три основополагающих критерия, которые представляются достаточными для того, чтобы отличать посетителей от прочих путешественников:

- поездка должна осуществляться в место, находящееся за пределами обычной среды, что исключает регулярные поездки между местом работы или учебы и местом, в котором оно постоянно проживает;

- пребывание в посещаемом месте должно длиться менее 12 месяцев подряд, после чего посетитель становится жителем данного места (с точки зрения статистики туризма);

- главной целью поездки не должно быть занятие деятельностью, оплачиваемой из источников в посещаемом месте, что исключает миграционные передвижения с целью работы.

Посетители делятся на две основные категории:

- международные посетители, страной проживания которых не является посещаемая страна; в число таких международных посетителей также входят граждане данной страны, постоянно проживающие за рубежом, которые могут составлять важный сегмент рынка, обладающий особыми характеристиками;

- внутренние посетители, страной проживания которых является посещаемая страна; они могут быть гражданами этой страны или иностранцами.

Таким образом, следует акцентировать внимание на различии дефиниций «международный туризм», «иностранный туризм» и «зарубежный туризм». Международный туризм – легальная дефиниция, поэтому нет правовых оснований для существования терминов «зарубежный туризм» и «иностранный туризм». Нет оснований и для вывода о том, что понятие «международный туризм» поглощает термины «иностранный туризм» и «зарубежный туризм». Данные понятия являются скорее экономическими категориями, и более характерны для советского периода государства и права.

Список використаних джерел:

1. Барчукова Н.С. Международное сотрудничество государств в области туризма: учебник / Н.С. Барчукова. – М.: Международные отношения. – 1986. – С. 7

2. Колосов Ю.М. Международное право: учебник / Ю.М. Колосов, Э.С. Кривчикова. – М.: Международные отношения, 2005. – С. 776.

3. Манильская декларация по мировому туризму от 10 октября 1980 г. Принята Всемирной конференцией по туризму, проходившей в Маниле (Филиппины) с 27 сентября по 10 октября 1980 года // Вахмистров В.П., Вахмистрова С.И. Правовое обеспечение туризма "Изд-во Михайлова". – 2005.

4. Межпарламентская конференция по туризму Гагская декларация по туризму от 14 апреля 1989 г.

5. Определение Статистической комиссии ЭКОСОС (TSG/18 от 13 октября 2000 г.)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ ЩОДО ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ

На сучасному етапі розвитку економічної і правової системи України роль транспорту займає все більше значення, оскільки без стабільного функціонування елементів єдиної транспортної системи країни неможливий сам процес виробництва. У забезпеченні високої якості та культури обслуговування одержувачів транспортних послуг значна роль належить правовому регулюванню діяльності транспортного комплексу.

Правове регулювання діяльності транспорту має максимально сприяти перетворенню його в передову галузь суспільного виробництва, розвитку народного господарства, посиленню відповідальності за виконання договірних зобов'язань, забезпеченню схоронності вантажів, які перевозяться, безпеки руху і ліквідації аварійності, додержанню строків доставки вантажів, вдосконаленню договірних відносин щодо перевезень, суворому дотриманню договірної дисципліни, поліпшенню експлуатаційної роботи на підприємствах транспорту. [6; 14].

Недосконалість нормативної бази, що регулює міжнародні перевезення вантажу, послаблює позиції українських перевізників на міжнародному транспортному ринку.

Серед основних проблемних питань, що виявлені при здійсненні перевезень вантажу виділяють наступні:

- неузгодженість правових і законодавчих дій і норм у міжнародному транспортному просторі;
- слабка матеріально-технічна база і недостатність інвестицій на її вдосконалення і розвиток в Україні;
- відсутність скоординованих заходів із ліквідації бар'єрів на шляху розвитку міжнародного сполучення і захисту національних перевізників від недоброякісної конкуренції з боку іноземних підприємців;
- недостатня забезпеченість безпеки транспортної діяльності і низка інших негативних факторів.

На думку багатьох вчених вдалим рішенням існуючих проблем є гармонізація українського законодавства у відповідності із законодавством найближчих партнерів, тобто Європейського Союзу та країн СНД. Адже тільки під егідою Європейської економічної комісії ООН розроблено і застосовується 54 міжнародні угоди та конвенції СЕК ООН в галузі транспорту, з яких Україною підписані лише 12. [5; 26].

Тож, основними напрямками адаптації транспортного законодавства України до законодавства ЄС є:

- розробка нормативних актів, що регулюють діяльність транспорту в Україні та відповідають директивам ЄС щодо транспорту, положенням Генеральної Угоди про тарифи і торгівлю (ГАТТ) і Світової організації торгівлі (СОТ), Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС чи вдосконалення існуючої нормативно-правової бази України;

- участь України у міжнародних та європейських транспортних організаціях, виконання резолюцій, рекомендацій, що приймаються в рамках цих організацій; вступ України до міжнародних/європейських транспортних організацій;

- приєднання до Конвенцій, протоколів та договорів, укладених під егідою міжнародних та європейських організацій;

- підготовка та укладення двосторонніх міждержавних угод у галузі транспорту між Україною та європейськими державами. [2; 75].

Окремо від прагнень України стати частиною єдиної європейської транспортної системи стоїть узгодження транспортної політики країн СНД, чому має сприяти спільне рішення Ради глав урядів СНД, підписане в Астані 15 вересня 2004 року про Концепцію узгодженої транспортної політики держав-учасників СНД на період до 2010 року.

Відповідно до положень цієї Концепції в державах-учасниках СНД необхідно створити умови для інтеграції національних транспортних систем в загальноєвропейську та світову транспортну систему на підставі гармонізації чинної та тієї, що розробляються, законодавчої бази, використання уніфікованих транспортних технологій відповідно до вимог та параметрів, встановлених міжнародними конвенціями та угодами, а також вимогам, що висуваються Всесвітньою торгівельною організацією.

Так, потребують ратифікації Конвенція ООН про міжнародні змішані перевезення вантажів (Женева, 24 травня 1980 року), Європейська угода про обов'язкове страхування цивільної відповідальності стосовно автотранспортних засобів від 20 квітня 1959 року.

Реалізація принципів міжнародного транспортного права в Україні значною мірою буде залежати від розробки та реалізації заходів щодо вступу до міжнародних транспортних організацій з визначенням пріоритетів, пов'язаних з інтеграцією транспортно-дорожнього комплексу України до транспортних систем ЄС і подальшим розвитком транзитних перевезень, та поетапного приєднання України до міжнародних конвенцій та багатосторонніх угод у галузі транспорту.

Тому, на мою думку, для забезпечення поступового входження транспортної галузі України в систему ринкових відносин з державами-членами ЄС необхідно:

- по-перше, підготувати та підписати угоду про партнерство в галузі транспорту та інтеграційну політику між країнами ЄС та Україною;

- по-друге, розробити комплекс організаційно-правових заходів щодо розробки та укладення міжнародних угод в галузі транспортної політики з сусідніми державами-членами ЄС.

Так, вчений юрист Садиков О.Н. виокремлює наступні напрями вдосконалення законодавства України для забезпечення зовнішньоторговельних зв'язків та поетапної інтеграції України в європейську та світову транспортні системи:

- розширення та зміцнення співробітництва у рамках міжнародних транспортних організацій і у реалізації міждержавних угод в галузі транспорту;
- створення ефективної державної системи контролю за діяльністю транспортних підприємств і підприємців-громадян у сфері міжнародних перевезень на території України;
- здійснення необхідних заходів захисту і підтримки діяльності транспортних підприємств і підприємців-громадян на зовнішніх ринках у разі введення міжнародними організаціями та урядами окремих держав жорстких економічних, технічних та інших вимог щодо транспортної діяльності;
- коригування стратегії розвитку міжнародних транспортних комунікацій у межах України відповідно до змін міжнародної транспортно-економічної кон'юнктури;
- гармонізування нормативно-правову базу у сфері транспорту з відповідними міжнародно-правовими нормами;
- розробка і здійснення заходів щодо забезпечення техніко-технологічного зближення рухомого складу та транспортної мережі України з європейською транспортною системою;
- наближення технічних, технологічних та екологічних стандартів і вимог у сфері транспорту до європейських та поступово їх запровадження на вітчизняному ринку [1; 156].

Тож, необхідною умовою подальшого якісного функціонування транспортного сектору в Україні є створення умови для інтеграції національної транспортної системи до загальноєвропейської та світової транспортних систем на підставі гармонізації існуючої та такої, що розробляється, нормативно-правової бази, використання уніфікованих транспортних технологій відповідно до вимог і параметрів, що встановлені міжнародними конвенціями і угодами.

Використана література:

1. Садиков О.Н. Правовое регулирование международных перевозок. – М.: Юрид.лит., 2009. – 288 с.
2. Транспортная политика Европейского союза // АТП. – 2004. - № 3. – С. 41-43.
3. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами // Офіційний вісник України від 29.06.2006 - 2006 р., № 24.
4. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського: Закон України від 18 березня 2004 року // Відомості Верховної Ради України від 16.07.2004 - 2004 р., № 29.
5. Развадовський В. Й. Державне регулювання транспортної системи України (адміністративно-правові проблеми та шляхи їх розв'язання): Автореф. дис. доктора юридичних наук: 12.00.07 р. – Харків: Національний університет внутрішніх справ, 2009.
6. Гіжевський В.К., Мілашевич А.В. Правове регулювання транспортної системи України. – К.: Бл., 2010. – 141 с.

Пинчуков Я.С.,
студент 3 курсу
спеціальності «Правоведение»
Мариупольського державного університета

МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ БОРЬБЫ С ПЕДОФИЛИЕЙ

На данный момент проблема педофилии занимает ведущее место, в связи с тем что на эту проблему мы закрываем глаза и предпочитаем молчать до тех пор пока она не коснется нас. И за недостаточной меры пресечения педофилов их число неуклонно растет исходя из этого и растет число жертв пострадавших от этих психически нездоровых людей. Каждый раз, когда мы предпочитаем молчать об этой тонкой проблеме мы подписываем приговор десяткам детей обреченными пострадать от рук психических маньяков. В результате этого мы сами поощряем педофилию...

События прошлого года в Украине, в частности, артековский скандал, показывают, что для обеспечения защиты украинских детей необходимо радикально ужесточить наказание преступников, совершающих сексуальное насилие над несовершеннолетними. Соответствующие законопроекты – о введении химической кастрации и ужесточении срока наказания для педофилов – уже зарегистрированы в ВР депутатами Владимиром Сивковичем и Николаем Катеринчуком. Вот только воз и ныне там...

Статистика, обнаруженная после широко известного скандала вокруг возможной причастности народных депутатов Украины к растлению детей, неутешительна. Количество отказов в возбуждении уголовных дел поражает – на сегодня их около 4 тысяч. Но, поскольку дела-то «пикантные», можно себе представить, каково реальное количество подобных случаев! В основном единственным свидетелем преступления является потерпевший ребёнок, показания которого для правосудия не имеют юридической силы! Получается, можно всё, что недоказуемо...

Пока что в нашей стране извращенцев, насилующих детей, наказывают довольно мягко: за развращение – лишение свободы на срок до 3 лет, а за половые отношения – до 5 лет. Если преступные действия сопровождаются отягченным насилием, то суд может дать и 15 лет, но такой срок преступники получают очень редко, а семье потерпевших, унижаясь, приходится обить не один порог. К тому же в Украине, как и в РФ, не существует ни единого центра реабилитации потерпевших от насилия детей.

Стоит помнить, что травмы, нанесенные ребёнку сексуальным насилием, имеют огромные психологические последствия, которые не идут в сравнение с полученными физическими увечьями. Возвращение таких детей к нормальному физическому состоянию и жизни – дело чрезвычайно сложное, требующее усилий целого ряда специалистов – медиков, психологов, социальных работников. И не всегда эта работа имеет успех. Что говорить о детях, если даже взрослый человек, переживший сексуальное насилие, получает психологическую травму на всю жизнь?

Как показывает практика, подобными гуманными методами добиться «перевоспитания» насильника невозможно. После отбытия срока наказания извращенцы, как правило, берутся за старое. К тому же, многие педофилы признаются судом психически больными и вообще не несут уголовной ответственности. Мировой опыт показывает, что в случае, когда насильник не осужден пожизненно, и лет через десять выходит из заключения, не пройдя процедуру химической кастрации, он повторно совершает насилие. К примеру, в странах, где проводится профилактика педофилии, вероятность рецидива у педофилов достигает 88%, в РФ и Украине этот показатель сводится к 95%. При химической же кастрации вероятность рецидива снижается до 3%.

Итак, самым эффективным способом борьбы с педофилией, как показывает мировая практика, является так называемая химическая кастрация. Но мало кому понятно, что являет собой эта процедура, какова её суть и последствия, и в чём, собственно, её эффективность в борьбе с педофилией.

Суть этой процедуры состоит в том, что насильнику систематически вводят специальный гормональный препарат, на долгое время угнетающий сексуальное влечение. После такой процедуры преступник, выпущенный на свободу после отбывания срока заключения, психологически и физически не способен к развращению детей. К примеру, в Европе химическую кастрацию считают приемлемой, поскольку эта процедура не вызывает необратимую потерю сексуальных функций.

Активное применение химической кастрации для борьбы с педофилией началось в середине 90-х годов в ряде американских штатов и Канаде. В Израиле подобный метод борьбы с насильниками используется уже несколько десятков лет. Эта процедура также применяется во многих странах ЕС, в частности, в Германии, Франции, Дании, Швеции, Великобритании. Буквально недавно обязательную химическую кастрацию для педофилов, совершивших преступление в отношении детей, узаконил польский Сейм. Соответствующий законопроект зарегистрирован и в Государственной думе России.

В некоторых странах, например, в Великобритании, кроме химической предусмотрена и так называемая психологическая кастрация. Мерами психологической кастрации является то, что британские власти обязаны предоставлять гражданам информацию обо всех педофилах, живущих в определённом районе. В некоторых странах список осужденных за педофилию обнародуют в сети Интернет. А в таких странах, как, к примеру, Чехия, не раз поднималась тема физической кастрации для педофилов. И хотя пока такой метод отвергнут, как негуманный, нарушающий фундаментальные права человека, в Чехии он не снят с числа обсуждаемых на сегодняшний день вопросов.

Безусловно, химическая кастрация усилит эффективность в борьбе с педофилией. Но где гарантия, что в целях мести «сексуально не способный» педофил не пойдёт на убийство и истязание? Наверное, выход для очищения страны от подобного рода извращенцев, все-таки, один: пожизненное заключение с отбыванием срока на урановых рудниках без права переписки и связи с внешним миром или расстрел.

Потапчук А.В.
кандидат юридических наук,
адвокат, член Одесской областной коллегии адвокатов

ПРОТИДІЯ МОРСЬКОМУ ПІРАТСТВУ ЯК АКТУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ СУЧАСНОГО МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Серед актуальних проблем, що стоять перед світовим співтовариством держав і потребують свого негайного вирішення, важливе місце належить морському піратству. Воно входить до складу злочинів міжнародного характеру, що чиняться на морі та за своїм онтологічно-функціональним змістом є характерними саме для цього середовища. Ця проблема вже встигла привернути увагу всієї світової громадськості та стала вельми актуальною навіть для такої миролюбної причорноморської держави, як Україна.

За останні десять років піратство як у кількісному, так і в якісному стані (розширення видів і технічної якості озброєння піратів та диверсифікація засобів та методів їх нападу) дуже стрімко переросло в проблему світового масштабу, яку сьогодні багато держав оцінюють як один із видів міжнародного тероризму, бо вона явно та безперечно загрожує неймовірними негативними наслідками, насамперед серйозними порушеннями

системи світового морського судноплавства та вантажопасажирських перевезень, які супроводжуються не тільки великими людськими жертвами, але й тяжкими економічними та екологічними наслідками, політичним напруженням міжнародних відносин між державами тощо. Так, деякі зарубіжні експерти вважають проблему піратства серйозною у ступені, достатньому для справляння безпосереднього впливу на регіональну безпеку, яка потребує адекватного розвитку рівня регіонального співробітництва в зазначеній сфері. Інші відзначають, що піратство становить безпеку не тільки міжнародній морській торгівлі, а й набуває рис феномена світового піратства та виходить на рівень проблем, від вирішення яких залежить стабільне існування людства.

Піратство належить до однієї з якнайдавніших загроз життєво важливим інтересам держав, що становлять у даний час реальну небезпеку для мореплавання та, у першу чергу, права кожної людини на життя, на свободу і особисту недоторканність. Піратство виникло, розвивалося і видозмінювалося разом з мореплаванням. Змінювалася його роль і ставлення до нього в контексті протидії йому. Можна сміливо стверджувати, що піратство існувало з різною інтенсивністю у всіх приморських країнах. Воно не зникло й у сучасні часи.

Сучасне піратство носить системний та спланований характер, бо виступає як дітище злочинних організацій, що сформувались як своєрідні транснаціональні корпорації, які спочатку професійно займалися торгівлею наркотиками, зброєю, контрабандою, азартними іграми, а тепер перейшли до розбою на морі. Їх першою статтею доходу в наш час стало піратство в традиційному сенсі слова, а другою їй, мабуть, істотною є виконання замовлень великого бізнесу.

Наведені дані свідчать про серйозні порушення прав людини та актуалізують діяльність світової спільноти держав щодо протидії піратству шляхом високоєфективної міжнародної нормативно-правової регламентації та побудови міжнародної організаційної та організаційно-правової системи протидії йому.

Доктринальні підходи до вивчення загрози міжнародному правопорядку в контексті порушення прав людини та міжнародно-правових наслідків піратства раніше будувались найпевніше на історичних анахронізмах та аналізі поодиноких випадків, тому в наукових працях з проблем боротьби з піратством були повністю відсутні телеологічний та комплексний підходи або їм приділялося недостатньо уваги [1]. Тому, як правило, розглядалися здебільшого історичні аспекти піратства чи деякі окремі сторони боротьби з даним злочином. Наслідком чого було те, що в міжнародному праві досліджувана проблематика не тільки не була комплексно розкритою, але до неї був виявлений явно недостатній науковий інтерес з боку фахівців-дослідників проблематики міжнародного та національного морського права. Крім того, представники доктрини та окремі практики зовсім не враховували тієї обставини, що боротьба з міжнародним піратством через її велику складність і особливу специфічність не може бути прерогативою окремої держави [2].

Таким чином, теоретична розробка проблем міжнародно-правової протидії піратству шляхом побудови відповідної міжнародної системи організаційної та організаційно-правової взаємодії та співробітництва держав в рамках Організації Об'єднаних Націй, міжнародних міжурядових організацій універсального, регіонального, субрегіонального та транскордонного рівня на двосторонніх та багатосторонніх засадах, що здійснюється у профільній сфері, є достатньо актуальною для науки міжнародного права, що зумовило її об'єктивацію як у доктринальному, так й у праксеологічному вимірах.

Незважаючи на новизну зазначеної проблеми, юридична наука так або інакше освітлювала питання забезпечення свободи міжнародного та національного судноплавства та його безпеки. Особливий інтерес становлять дослідження російських і іноземних учених XIX і початку XX століть, таких, як: У. Батлер, І. Блюнчлі, Б. Божек, Е. Д. Браун, Д. Бубакер, А. Булесбаа, М. Валенсія, Е. Ватель, Д. Відас, П. Вілкінсон, Б. Дабнер, Д. О. Качановський, Д. Коломбос, Є. Конторович, Ф. Ліст, А. В. Лоу, М. Мак-Дугел, Ф. Ф. Мартенс, М. Нордквіст, І. А. Овчинников, Г. Онг, Л. Оппенгейм, Т. Ортолан, П. Отфейль, Ф. Перельс, Д. Ротвелл, М. Траверс, Ч. Ч. Хайд, Д. Хекворт, Р. Черчилль, К. Шмідт, А. Янг.

Науковою основою вирішення проблематики протидії морському піратству стали загальні та спеціальні науково-теоретичні праці сучасних учених із міжнародного права, які зробили внесок до розробки його загальних проблем та проблематики безпеки на морі та боротьби з піратством. Видне місце серед них посідають: М. О. Баймуратов, К. А. Бекашев, І. П. Бліщенко, М. В. Буроменський, О. Ф. Висоцький, Л. М. Галенська, Є. Б. Ганюшкіна, М. М. Гуренко-Вайцман, В. М. Гуцуляк, В. В. Демиденко, В. Н. Денисов, А. В. Змеєвський, Г. Г. Іванов, Г. В. Ігнатенко, А. Я. Капустін, І. І. Карпец, А. Л. Колодкін, О. Л. Копиленко, М. Куршев, М. І. Лазарев, І. І. Лукашук, Я. Маховський, С. О. Малінін, С. А. Моджорян, М. М. Нейдінг, І. Х. Нейкирхен, Ю. С. Ромашев, В. Ф. Сидорченко, І. Є. Тарханов, С. В. Черніченко.

Систематичний аналіз заявленої проблематики дав змогу зробити низку наступних висновків, до яких відносяться такі.

По-перше, виникнення сьогоденних проблем світового співтовариства, зв'язаних з відродженням морського піратства, у тому числі і проблем протидії йому, як уявляється, лежить у соціальній природі піратства, його телеологічних домінантах, суб'єктно-об'єктному складі та має прямий вихід на історичну ретроспективу розвитку цього серйозного міжнародного делікту.

По-друге, практично все XX століття піратство перебувало поза увагою світового співтовариства, його появу наприкінці століття багато хто вважали спорадичними випадками, а подальший розвиток і активізацію – історичним анахронізмом. Разом з тим багато дослідників вважають, що піратство проходить сучасний період

свого розвитку, відзначаючи, що воно нікуди не ішло, а лише в певні періоди сучасної новітньої історії мімікрувало, а потім розгорнулося у всій своїй новій могутності.

По-третє, за останні десять років морське піратство дуже стрімке переросло в проблему світового масштабу, що сьогодні більшість держав оцінюють як один із видів міжнародного тероризму. Це об'єктивовано його явними і безперечними загрозами та неймовірними негативними наслідками. Серед них, у першу чергу, серйозні порушення системи світового морського судноплавства і вантажопасажирських перевезень, що супроводжуються не тільки великими людськими жертвами, але й тяжкими економічними й екологічними наслідками, політичною напругою міжнародних відносин між державами тощо.

По-четверте, до різкого зростання випадків морського піратства і становлення його як негативного феномена сучасного міжнародного і національного права наука міжнародного права виявилася не готова. Унаслідок цього склалася ситуація, при якій у міжнародному публічному праві досліджувана проблематика не тільки не була комплексно розкритою, але до неї був виявлений явно халатний, недалновидний і недостатній науковий інтерес з боку фахівців-дослідників проблематики міжнародного і національного морського права. Крім того, представники доктрини й окремі практики зовсім не враховували ту обставину, що боротьба з міжнародним морським піратством через її велику складність і особливу специфіку не може бути прерогативою будь-якого окремого державного органу чи групи органів навіть окремої держави.

По-п'яте, сучасне морське піратство поступово і перманентно набуває характеру однієї з глобальних проблем людства, бо зазіхає на найбільш значимі загальнолюдські й державні цінності, публічні й приватні інтереси. Це об'єктивно визначає й актуалізує розгляд необхідності нормативно-правової регламентації і регуляції цієї проблеми не тільки на рівні окремої держави, але й у контексті діяльності всієї світової співдружності держав. Вирішення проблеми протидії піратству в сучасний період можливо лише завдяки спільним і об'єднаним зусиллям держав і тільки в системі міжнародного світового співробітництва

По-шосте, актуалізація міжнародно-правової регламентації протидії міжнародному піратству викликана його істотним зростанням не тільки як самостійного правопорушення, але й місцем у структурі незаконних актів проти безпеки судноплавства.

По-сьоме, систематичний аналіз доктринальних підходів, а також нормативних ознак піратства, закріплених у Конвенції ООН з морського права 1982 р., приводить до висновку про неналежний рівень його нормативно-правової регламентації по всіх параметрах (об'єктному, суб'єктному та ін.), особливо стосовно реалій сучасного піратства.

По-восьме, системний аналіз самого термінологічного зв'язування «міжнародно-правова протидія піратству» демонструє його застосовність і адекватність відображення діяльності світового співтовариства із зниження впливу і викоринювання феномена піратства.

По-дев'яте, у системному аспекті протидію піратству варто розуміти як систему заходів, спрямованих на стійке скраплення і мінімізацію збитку, заподіяваного піратством, і подальше, у найближчій перспективі, усунення цього явища з міжнародного життя. Таким чином, протидія як системний комплекс заходів спрямована на створення правового режиму з нейтралізації й усунення з міжнародного життя феномена піратства. Суб'єктом такої діяльності будуть виступати світове співтовариство держав, включаючи його міжнародні організації профільного характеру й окремих його держав-членів. Змістом такої діяльності буде виступати не стільки боротьба, скільки домінуюча превентивна складова піратства, включаючи усунення причин, що його викликають.

Участь у становленні й формуванні системи міжнародної протидії піратству ООН, міжнародних міждержавних організацій, ряду вже «устояних» регіональних організацій, насамперед європейських (НАТО, РС, СС), а також тих, які проходять період конституювання і претендують на універсальний статус (G8), що раніше не брали активної участі в такій діяльності, свідчить: про реальну небезпеку феномена світового піратства для міжнародного і регіонального правопорядку; про зростання позитивного колабораційного потенціалу міжнародного співробітництва у сфері протидії піратству; про ефективність колективних зусиль держав-членів світового співтовариства й утворених ними ММУО у вирішенні актуальних проблем міжнародної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Баймуратов М.А. Международное пиратство: актуальные вопросы становления глобальной системы противодействия : Монография / М. А. Баймуратов, А. В. Потапчук . – М.: Транслит, 2011. – 236 с.
2. Там само. – С. 40 – 55.

Савка О.В.
студент ОКР «Магістр»
спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету

КОНСТИТУЦІЙНІ РЕФОРМИ У ФРАНЦІЇ ПІСЛЯ ПРИХОДУ ДО ВЛАДИ Н. САРКОЗІ

Особливістю історії Франції здавна було закріплення великих політичних зрушень в конституційних документах. Конституція П'ятої республіки вступила в силу 4 жовтня 1958 року і піддавалася частковій ревізії 18 разів по 24 статтям, причому внесені до неї поправки були досить різні за значенням - від суто косметичних до принципових (вибори президента республіки загальним прямим голосуванням в 1962 р., скорочення терміну його мандата з семи до п'яти років у 2000 р.).

Ніколя Саркозі в ході передвиборчої президентської компанії 2007 року відкинув перспективу заміни конституції, тобто перехід від П'ятої республіки до Шостої, зобов'язавшись лише оновити чинну Конституцію 1958 року і пристосувати її до нових вимог. У статті під заголовком «Бездоганна демократія», він обіцяв зробити П'яту республіку в демократичному відношенні «зразковою за частиною рівноваги повноважень між гілками влади та гарантії громадянських свобод» [4]. Остаточний текст проекту змін було передано 17 липня 2008 року на розгляд Конгресу.

Припинювати значення реформи основного закону було б несправедливо: торкнувшись 45 статей чинної Конституції, вона сприяла її модернізації шляхом уточнення балансу повноважень між президентом і парламентом.

Додатково до і без того найширшим повноважень глави держави він отримав право виступати перед парламентом (ст. 7). Проте, це право має, швидше символічне, ніж реальне значення, оскільки президент і раніше міг направляти парламентарям послання, які заслуховували без обговорення.

У новій редакції статті 2 число п'ятирічних президентських мандатів обмежено відтепер двома. Спеціальний органічний закон обмежує число членів уряду (ст. 3), причому воно тепер не «відповідає» за питання оборони, як раніше, а лише «проводить в життя рішення, прийняті президентом Республіки» (ст. 8) [3]. Втім, на практиці з часів де Голля так воно і було.

Важливою поступкою парламенту стало обговорення депутатами і сенаторами законопроектів, запропонованих урядом, не в його ж власній редакції, як раніше, а у варіанті, прийнятому в постійних парламентських комісіях, число яких збільшується з шести до восьми. При цьому скорочені строки розгляду законопроектів. Порядок денний парламентських сесій, визначається тепер тільки урядом, включає тепер рівне число урядових проектів і законодавчих ініціатив депутатів та сенаторів, запропонованих нарадою голів палат (крім держбюджету). Причому в ході парламентської сесії один день на місяць присвячується виключно розгляду законопроектів, внесених депутатами і сенаторами від опозиції.

Згідно з новою редакцією ст. 13, парламент повинен бути інформований «в найкоротший термін» про використання французьких збройних сил за кордоном, а в разі, якщо воно триває більше шести місяців, воно повинно бути дозволено спеціальною резолюцією (ст. 30).

Хоча в П'ятій республіці і раніше існував пост омбудсмена, що розглядав скарги громадян на ущемлення їх прав державними органами або чиновниками, тепер його функції більш чітко визначені в статті 70. Він призначається президентом на шість років без права продовження. Предметом особливої гордості Саркозі стало надання кожному громадянину, хто вступив у конфлікт з чиновником, права звертатися до Конституційної ради на предмет відповідності Конституції закону, що ущемляє його інтереси.

Запеклі дискусії викликали поправки, що стосуються подальшого розширення Євросоюзу. У конституційній реформі 2008 р. ця проблема отримала половинчасте рішення: кожна нова кандидатура на вступ в ЄС повинна буде розглядатися у Франції спочатку особливим комітетом з європейських справ в кожній з палат парламенту, після чого президент може вибирати між ратифікацією шляхом референдуму чи голосування обох палат, присутніх на Конгресі (ст. 33).

Оцінки у Франції загального підсумку модернізації основного закону, початого з ініціативи Н. Саркозі, неоднозначні. Опозиція в особі соціалістичної та інших лівих сил бачить в ній лише подальше посилення всевладдя президента. Навпаки, прихильники Саркозі вважають цю критику безпідставною, підкреслюючи розширення прав парламенту, що дозволяє забезпечити більш справедливий розподіл повноважень між гілками влади і розширити права пересічних громадян.

Разом з тим, експерти відзначають, що розширення прав парламенту конституційною реформою Саркозі не супроводжувалося раціоналізацією роботи законодавців, у зв'язку з чим її ефективність залишає бажати кращого. Отримуючи від уряду величезне число проектів, депутати і сенатори змушені через брак часу приймати їх в сирій, юридично вразливій формі, що полегшує обхід закону як адміністрацією, так і несумлінними громадянами.

Частковою перебудовою інститутів верховної влади шляхом реформи Конституції навряд чи справа обмежиться: вона вимагає перебудови і органів місцевого самоврядування.

Як захисники, так і критики закону від 23 липня 2008 року не перебільшують його реальні наслідки. Незважаючи на ряд серйозних коректив, в цілому 25-а ревізія Конституції 1958 року не змінила скільки-небудь помітно основні принципи функціонування режиму П'ятої республіки, зберігши його двоїстий напівпрезидентський характер з усіма його перевагами та недоліками.

Список використаних джерел:

1. Constitution de la Republique francaise. Texte integral. Editions Talloz, Paris, 2010.

2. Конституция Французской Республики // Конституции государств Европейского Союза / Под общей редакцией Л. А. Окунькова. — М.: Издательская группа ИНФРА-М — НОРМА, 1997. — С. 665—682.
3. Конституция Франции [Электронный ресурс] // Режим доступа: http://www.pravo.vuzlib.net/book_z1880_page_102.html.
4. Парламент Франции одобрил конституционную реформу Саркози [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://korrespondent.net/world/530120-parlament-francii-odobril-konstitucionnuyu-reformu-sarkozi>.

Северінова О.Б.
асистент кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

МОВНЕ ПРОТИСТОЯННЯ. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ НАСЛІДКИ

Демократична політика – це політика рідної мови. Тільки освічена еліта може дозволити собі знати декілька мов і вільно спілкуватися на міжнародному рівні. Для більшості громадян їхні можливості обмежуються національною державою і рідною мовою [1, с. 181]. Тому недаремно у світі дедалі виразніше активізуються два протилежних процеси: з одного боку, кожна спільнота намагається на державному рівні захистити рідну мову, яка є показником її самобутності, душею народу, а з іншого - спостерігається прагнення віднайти розумний компроміс у вирішенні питань багатомовності, що передбачає правовий захист та повагу національних мов.

Так, у 110 державах світу існує розбіжність між титульною нацією та офіційною мовою. 47 (24%) держав мають більш як одну мову (в Сінгапурі та Швейцарії навіть чотири). Тільки у 66 державах офіційна мова є мовою титульної нації. Та лише у 49 з них титульна нація є чисельною більшістю. У Білорусі росіяни становлять лише 13,2%, однак російська мова є другою офіційною. Бельгія має три офіційні мови: нідерландську, французьку, німецьку; Боснія й Герцеговина – три - боснійську, сербську, хорватську. У Великобританії офіційна мова — англійська, але у місцях проживання мовної меншості — валлійська та англійська. В Іспанії офіційна мова — іспанська, але узаконено використання каталонської, баскської, галісійської. Люксембург (441 тис. населення), незважаючи на те, що люксембуржці становлять 71 % населення, має три офіційні мови — німецьку, французьку, люксембурзьку. Шведське населення Фінляндії становить лише 300 тис., але держава узаконила другу офіційну мову — шведську. У Швейцарії поняття «нація» не асоціюється з мовою, якою розмовляє людина. Швейцарські німці не прагнуть ідентифікації з німцями [2, с.109-110].

Як наголошує українська дослідниця В. Логвінчук, найбільш агресивно протистояння української влади проявилось у мовному питанні та питанні зовнішньополітичного курсу країни, що, на нашу думку, призвело до низки зовсім неконституційних рішень, та так би мовити не державницьких кроків. Деякі політичні сили намагаються зіграти на цьому, штучно загострюючи мовне протистояння – змагальності російської та української мови на терені держави або протистояння навколо обрання вектора зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної інтеграції – російського або західного [3].

Одна із спроб влади спровокувати в суспільстві мовне протистояння - нав'язування думки про те, що проукраїнські сили переслідують і витісняють російську мову, здійснюючи «навальницьку українізацію» Східної та Південної України. Зрозуміло, що це регіони, які орієнтовані на Росію не тільки через культурно-історичні мотиви, а й своєю економікою, оскільки тут розташовані підприємства єдиного ВПК колишнього СРСР. Більшість жителів цих регіонів вважають російську мову найбільш звичним засобом спілкування (81,5%). Прикметно, що Західній Україні цей показник становить 23,0% [4, с. 96].

Першими спробами педалювання мовного питання стало надання російській мові статусу регіональної Харківською обласною радою, дії якої стали прикладом для Луганської облради та Севастопольської міськради. У розумінні прихильників такого рішення статус регіональної мови дає право користуватися російською мовою в діловодстві з метою забезпечення права громадян звертатися до органів влади як українською, так і російською. На перший погляд, у такому бажанні не було нічого поганого. Здивування викликають методи його реалізації, спрямовані головним чином на дискримінацію державної і рідної мови більшості українців. Так, Севастопольська міськрада ініціювала використання написання назв державних установ російською мовою паралельно з українською. Головним аргументом було те, що більшість громадян вважають російську мову рідною [5, с. 173-174]. Тут варто гадати, що А. Яценюк, будучи міністром економіки АРК, навпаки, ініціював зміну табличок з російськими назвами на кабінетах посадових осіб на українські, що викликало насмішки та агресію його колег і більшості населення АРК.

Зрозуміло, що рішення про статус російської мови були неконституційними і ґрунтувалися на Законі України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин». Проте загальновідомо, що в Європі Хартія використовується для захисту зникаючих мов, які потребують позитивної дискримінації, захисту і підтримки з боку держави. Навіть правильний переклад Хартії звучить як Хартія міноритарних мов, тобто мов меншин. Російську мову аж ніяк не можна назвати мовою нацменшини, оскільки вона є мовою великої держави, тому апіорі не потребує захисту від вимирання. Надання їй статусу офіційної може зашкодити украї-

нській мові, яка вже сьогодні потребує захисту від активної експансії російської. Саме українській мові загрожує вимирання, оскільки населення, наприклад, східного та південного регіону, не володіє нею на належному рівні [6, с.174-175]. Щоправда, тут варто зробити деяке зауваження: населення тих регіонів, яке активно захищає право на спілкування російською мовою, повинно усвідомити, що знання російських слів – це ще далеко не знання мови, про що свідчить володіння російською на рівні суржику, що демонструють у телевізійних виступах найбільш активні захисники всього російського. Тому чи не краще замість того, щоб удосконалювати володіння російською, вивчити рідну мову - українську?

Відтак надання статусу регіональної чи державної мови російській – це питання цілісності країни, якій загрожують не лише сепаратистські, а насамперед проросійські настрої. Так мовне питання в нашій країні стає не екзаменом на демократичні стосунки з росіянами, а питанням державного будівництва та цілісності країни.

Ніхто не принижує гідності й права на національну самобутність росіян, яких в Україні справді досить багато. Щоправда, як свідчать останні соціологічні дослідження, мовне питання хвилює громадян найменше і перебуває у рейтингу життєво важливих проблем майже на останньому місці. Тому аналітики вважають, що воно важливе насамперед для політиків, які спекулюють ним під час виборчих перегонів. Реальної загрози для доброзичливого співжиття українців і росіян в Україні не існує. Це лише намагання штучно поділити країну на субкультури, що, може спровокувати міжетнічні протистояння. Про правомірність такого висновку свідчить і той факт, що з приходом Партії Регіонів до влади мовне питання зникло з порядку денного. Показово, що у 2010 р. про бажання проводити зовнішнє незалежне оцінювання російською мовою заявили лише 2% випускників українських шкіл.

До протистояння щодо російської і української мов можна віднести й ініціативу влади щодо закриття низки українських шкіл у регіонах, обгрунтоване їх нерентабельністю, незаповненістю тощо. Про інтереси україномовних українців, які за законом мають право навчатись українською, але будуть змушені навчатися російською, ніхто не згадав.

Список використаних джерел:

1. Кимличка У. Либеральное равенство / Уил Кимличка // Современный либерализм: Ролз, Берлин, Дворкин, Кимличка, Сэндел, Тейлор, Уолдрон ; пер. с англ. Л.Б. Макеевой. – М. : Дом интеллект. кн. : Прогресс-Традиция, 1998. – С. 138–191.
2. Вітман К. М. Етнонаціональна політика постсоціалістичних країн: моделі, особливості, проблеми. – К.: Логос, 2007. – 336 с.
3. Ахонина В. Англо-французское двуязычие в современной Канаде / Вера Ахонина// США-Канада. Экономика-политика-культура. - 2002. - № 11. – С. 111-120.
4. Сикевич З. В. Социология и психология национальных отношений: Учебное пособие/ З. В. Сикевич. – СПб.: Михайлов В.А., 1999. – 203с.
5. Логвінчук В. В. Толерантність як ціннісна детермінанта політичної культури /В. В. Логвінчук // Дис... канд. політ. наук – К., 2007. - 195 с.

Сорокин И.С.
студент специальности «Правоведение»
2 курса, юридического факультета

Восточноукраинского национального университета имени Владимира Даля

ЭКСТРАДИЦИЯ, КАК ВИД МЕЖДУНАРОДНОЙ БОРЬБЫ С ПРЕСТУПНОСТЬЮ

Украина находится на том этапе развития, когда реалии жизни диктуют необходимость реформирования как правовой системы в целом, так и отдельных ее отраслей. В этих условиях пробелы национального законодательства в определенной степени заполняются не только путем создания собственных правовых норм, но и за счет норм международных договоров. Заключая договоры о правовой помощи, наше государство способствует налаживанию и укреплению международных связей и расширяет свою правовую базу. Применения договоров о правовой помощи по уголовным делам обусловлено необходимостью тесного сотрудничества государств в борьбе с преступностью, которая не знает территориальных границ и представляет угрозу не только отдельной стране, но и всему мировому сообществу.

Проблема выдачи преступников (экстрадиция) является одной из самых сложных среди отношений международной правовой помощи, что объясняется комплексностью этого института. Данный правовой институт уголовному праву Украины до недавнего времени был неизвестен и вошел в национальное законодательство путем имплементации норм международных договоров [1].

В настоящее время экстрадиция – важный институт в укреплении и развитии международного сотрудничества между государствами. Не меньшее влияние возможности экстрадиции оказывают и на охрану законных интересов, прав и свобод личности, общества и государства, на укрепление международного правопорядка и борьбу с преступностью. Поэтому вопросы экстрадиции привлекают к себе внимание юристов, ученых и практиков. Исследованию института экстрадиции посвящено немало работ юристов-международников. Не

меньше внимания уделяется экстрадиции и в средствах массовой информации. В то же время, институт экстрадиции еще недостаточно изучен и различия в правовых системах различных государств часто могут усложнять процесс предания преступника правосудию. Но в наше время все больше и больше преступников скрываются от наказания в других странах или же просят политического убежища и поэтому необходимость исследования института экстрадиции является весьма актуальным вопросом в современном международном праве.

В связи с тем, что институт экстрадиции затрагивает многие дисциплины, исследования проблемы экстрадиции привлекали внимание целого ряда международных организаций и ученых. Изучение и разработка отдельных аспектов института экстрадиции были предметом неоднократного рассмотрения Института международного права, Международной ассоциации уголовного права, Ассоциации международного права и других. Вклад в разработку проблемы внесли такие ученые как Г. Ляммаш, С.Д. Беди, А. Воглер, Ю.Г. Васильев, Д. О. Никольский, В. П. Шупилов, М. Д. Шаргородский, Н. С. Таганцев, Н.А. Сафаров и многие другие.

Впервые термин «экстрадиция» (франц. extradition - лат. ex из, вне + traditio передача) вошел в оборот благодаря Франции, где был официально употреблен в декрете от 19 февраля 1791 года, которым регламентировались отдельные процедуры выдачи, а сам французский язык получил в конце XVIII в. официальное признание в качестве рабочего языка дипломатической переписки по делам о выдаче.

О сложности экстрадиции может свидетельствовать и то, что в теории права для обозначения этого правового явления применяется термин «выдача преступников». Однако, понимая под этим выдачей весь круг отношений, составляющих предмет правового регулирования института экстрадиции, мы сужаем сферу применения его норм, поскольку охватываем только ту ее разновидность, когда выдачи подлежат лица с целью приведения в исполнение приговора, вступившего в законную силу. Кроме того, согласно ст. 62 Конституции Украины лицо считается невиновным в совершении преступления, пока его вина не будет доказана в законном порядке и установлена обвинительным приговором суда. Следовательно, преступником является лицо, в отношении которого вступил в законную силу обвинительный приговор суда. Хочу заметить, что выдача может распространяться как на лиц, обвиняемых в совершении преступления, так и на осужденных. Поэтому применение указанного термина во всех случаях, когда имеют место экстрадиционные правоотношения является противоречащим принципам права, в частности принципа презумпции невиновности.

В связи с этим, целесообразнее использовать общеупотребительный в международных договорах термин «выдача правонарушителей». Выдача преступника - это передача такого лица государством, на территории которого он находится, другому государству для суда над ним или для применения к нему наказания. В приведенном определении делается акцент на том, что правоотношения экстрадиционного характера возникают между государствами (запрашиваемой и запрашивающей сторонами), которые вступают в них с целью обеспечения реализации задач борьбы с преступностью. Субъект преступления, находящийся за пределами государства, на территории которого или против интересов которого было совершено преступление, при обращении последней в запрашиваемой стороне с запросом о выдаче выступает собственно не субъектом правоотношений, которые при этом возникают, а объектом, поскольку действия государств сводятся к физической передаче этого лица друг другу. Объектом выдачи может быть лицо, совершившее деяние, признаваемое преступным как по закону государства, которая требует выдачи, так и по закону государства, от которого выдача требуется [2, с. 68].

Выдача производится за деяния, которые являются уголовно наказуемыми, т. е. преступными по законодательству как запрашивающего, так и запрашиваемого государства. В теории это положение получило название принципа «двойной преступности». Он получает проявление и в договорной практике, свидетельством чего является Конвенция по международному уголовному праву 1889 г., Договор между Финляндией и Швецией 1923 г., Европейская конвенция о выдаче правонарушителей 1957 г., Минская конвенция стран СНГ о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам 1993 г., Договор между Украиной и КНР об экстрадиции от 10 декабря 1998 г. Институт международного права в своей Оксфордской резолюции отметил, что по общему правилу нужно требовать, чтобы деяния, в отношении которых применяется выдача, были наказуемыми по законодательству обоих государств, кроме случаев, когда в силу особых институтов или географического положения страны убежища, в ней не могут достать проявление фактические стороны преследуемого деяния.

Развитие института выдачи и расширение перечня экстрадиционных преступлений вызвали появление нового критерия определения преступлений, влекущих выдачу, - тяжесть совершенного криминально наказуемого деяния с указанием на минимум размера наказания, предусмотренного законом для конкретного преступления. Обязательным условием при этом является то, чтобы по закону договаривающихся государств за совершение экстрадиционного преступления были предусмотрены относительно одинаковые по тяжести вид и размер наказания. Так, для выдачи с целью реализации в отношении лица уголовной ответственности санкция уголовного закона обоих государств должно предусматривать наказание в виде лишения свободы на срок, как правило, более одного года или более тяжелое наказание [3, с. 3].

Следовательно, можно считать, что выдача как акт межгосударственной правовой помощи проводится с целью принятия запрашиваемым государством комплекса действий по уголовному преследованию лица, обвиняемого в совершении экстрадиционных преступлений, а не для обязательного применения в дальнейшем уголовного наказания. Безусловно, при доказанности вины лица в совершении преступления и при наличии доста-

точных оснований к ней по приговору суда может быть применено уголовное наказание. Однако при выдаче государства не ставят перед собой цель применить в отношении лица, подлежащего выдаче, наказание, их действия направлены на обеспечение неотвратимости уголовной ответственности.

Решение вопроса о выдаче преступника зависит от ряда факторов, в частности от проблемы давности, в договорах выступает одним из оснований отказа в такой выдаче. На договорном уровне данный вопрос встает менее остро, чем в теории. Противоречия в основном ведутся вокруг того, по законодательству которой стороны должен быть применен срок давности. Единодушия мнений не было еще между членами Института международного права, на Оксфордской сессии которого в 1880 г. обсуждалась и эта проблема. Будет правомерным экстрадиция лица в случае покрытия совершенного им преступления давностью по законодательству запрашиваемой стороны, но при отсутствии оснований для применения этого института в запрашивающей стороне? Парижский профессор Рено, выступая на сессии, дал утвердительный ответ на данный вопрос, объясняя это тем, что преступление является наказуемым по законодательству обоих государств, проблема лишь в том, какому из них надо отдать предпочтение. По его мнению, таким законом должен быть закон о давности того государства, где было совершено преступление, поскольку только здесь реализуются элементы, влияющие на давность и ее срок.

Выражая противоположную точку зрения, члены Института международного права профессора Блунчли, Арнц, Горнунг ссылались на то, что государство не может оказывать помощь и участвовать в наказании за факт, который не подлежит наказанию по ее законодательству. Статью 17 проекта Оксфордской резолюции, суть которой сводилась к тому, что в выдаче не может быть отказано лишь на том основании, что преследуемое деяние покрылось бы уже давностью при условии его совершения в запрашиваемом государстве, были исключены из него как «чрезмерно суровые».

У нас вопросы выдачи в уголовном праве довольно активно начали исследоваться после провозглашения Украиной независимости. С этим связывается ее выход на международную арену и присоединение к ряду договоров, регулирующих вопросы оказания правовой помощи, в том числе выдачи правонарушителей. Учеными наработано немало теоретических разработок. Поэтому хочется верить, что научные решения по данной проблеме будут учтены законодателем при изменении и дополнении Уголовного кодекса Украины, в котором вопросам выдачи будет уделено должное внимание. Определение основ экстрадиции на уровне УК способствовало бы становлению и развитию данного института в правовой системе Украины и устранению довольно частых в нынешней правоприменительной практике правоохранительных органов нарушений положений международных договоров Украины и норм национального уголовно-процессуального законодательства, а также повышению эффективности борьбы с преступностью на межгосударственном уровне.

Практика применения выдачи осуществляется путем принятия национальных законов, которыми детализируется как материально-правовая основа выдачи, так и ее процессуальная сторона. Необходимо, чтобы такой закон был принят и в Украине.

Список использованной литературы:

1. Стаття Екстрадиція по-українськи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukr-advokat.org.ua/екстрадиція-по-українськи/>
2. Васильев Ю.Г. Институт выдачи преступников, как отдельный институт права. Государство и право. 2003. № 3. С. 67-72
3. Беляев С.А. Основания выдачи лиц совершивших преступление. Уголовное право 2000. № 2.С.3-4

Тиманчук О.М.
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В РАМКАХ СНД: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Глобальні трансформації, як реальна дійсність і стратегічна перспектива, посилення впливу дії факторів глобальної інтеграції, яка стає головною закономірністю світового розвитку, все, це веде нас до мети по-новому підійти до проблеми еволюції та історичної ролі державності і національної держави як міжнародної інституції та виділити основні переваги, здатні забезпечити єдиний системний підхід до відтворювальних процесів у межах СНД. Наприкінці ХХ століття в загальному руслі глобальної трансформації неминуче виникла вже відома дилема пріоритетів розвитку – держава чи суспільство, національна держава чи якась нова форма державності. Багато дослідників дійшли висновків, що держава є перехідним історичним явищем, і що тепер вона знаходиться наприкінці своєї історії. Причому, такі висновки характерні не лише для західних дослідників, які знаходяться під більшим впливом інтеграції, а й дослідників Сходу Європи, де превалюють дезінтеграційні трансформаційні процеси. Відома київська школа політології, що гуртується навколо Інституту світової економіки і міжнародних відносин (ІСЕМВ) і журналу «Політична думка», також ще на початку 90-х років констатувала зростан-

ня конфлікту між державою і суспільством [2;402]. Цей конфлікт вже є загальним, глобальним, а не локальним. Держава довгий час безальтернативно монополізувала роль виразника і представника інтересів розвитку суспільства. Зміцнення інститутів держави було синонімом прогресу, а поняття «безпека розвитку» стало синонімом поняття «безпека держави» або національна безпека. Рубіж 60 – 70-х років XX століття відмічено як апогей розвитку всіх інститутів держави. Здержавлення суспільства, економіки, політики, культури в багатьох регіонах світу, особливо в Центральній і Східній Європі і Азії, досягло свого найвищого рівня.

В цей же час з'явились і перші ознаки кризи традиційного інституту держави. Вперше на Заході було піддано сумніву принцип і механізм роз'єднання і відмежування народів один від одного, чим, власне, і є держава з її інститутами кордонів, громадянства, ідеології, армії. Тоді ж Європа відкрила для себе поняття загальноєвропейського дому і період «розрядки». Питання глобального об'єднання інтересів усього людства вперше поставлено в площину конкретної політики. Подією, що докорінно змінила геополітичну ситуацію в Європі, був розпад СРСР і, як наслідок, утворення нових незалежних держав.

Найважливішою рисою сучасності є зростання взаємозалежності економіки різних країн, зростання міжнародного руху товарів та факторів виробництва, розвиток інтеграційних процесів на макро- і мікрорівнях, інтенсивний перехід розвинутих країн від замкнених національних господарств до економіки відкритого типу, зверненої до зовнішнього світу. Один з важливих напрямів політико-економічного розвитку світової економіки в теперішні часи – поступове зростання їх взаємозалежності.

Дослідженням цієї тематики займається велика кількість вітчизняних і зарубіжних науковців, а саме присвячені роботи Багана О. В., Бойцовой В.В., Бойцовой Л.В., Грищенко А.М., Колосова В.А., Найтова А. М., Паламарчука М.М., Паламарчука О.М., Шаблія О.І. Власне проблемам політико-економічної інтеграції України до ЕС присвячені роботи вітчизняних вчених Білоуса А.О., Гринєва В.Б., Гугеля А.С., Копійки В.О., Шинкаренко Т.М., Ляшенко О. та професора Вашингтонського університету Ружмона Д. Питання інтеграції України до Єдиного Економічного Простору висвітлюють своїх працях вчені Драч І.П. та Мошес А.

У континентальній економічній інтернаціоналізації на початку нового тисячоліття чітко вимальовуються три основних зони: американська, європейська та азіатсько-тихоокеанська. Саме між ними у подальшому й розгортатиметься гостра конкуренція і перерозподіл сфер впливу.

Тихомирова Г.Є.
ст. викладач кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВЗАЄМОДІЇ МІЖНАРОДНОГО І ВНУТРІШНЬОГО ПРАВА ДЕРЖАВ

Наприкінці XIX ст. у доктрині та практиці міжнародного права постає питання про співвідношення міжнародного та національного права.

Різноманітні погляди на сутність і значення міжнародного права визначають проблему співвідношення його з національними правовими системами. Аналіз такого співвідношення є комплексним аналізом загальних та окремих ознак, притаманних національному та міжнародному праву.

В теорії міжнародного права питання щодо співвідношення національного та міжнародного права намагаються вирішити в контексті багатьох концепцій. До класичних теорій щодо такого співвідношення відносяться дуалістичний та моністичний напрямки.

Відстоює єдність системи міжнародного та національного права моністична концепція, що визначає тільки один правопорядок – міжнародний, якому підпорядковуються національні правові системи. Національні системи обмежені територіальними сферами та чітко визначеним колом громадян держави. А тому, вважають моністи, міжнародне та національне право на умовах підпорядкування можуть співіснувати. Представники даної концепції вважають, що обидві системи права є елементами загальної системи права. Проте серед моністів немає єдності з приводу того, чи завжди міжнародне право є приматом над національним. У підходах до співвідношення національного та міжнародного права вони припускають і верховенство національного права.

Примат національного права над міжнародним правом став ідеєю, що активно розвивалася в працях Г. Гегеля: «норми міжнародного права є частиною національного права і проявляють себе саме як підпорядкований системі елемент» [1,60]. Видатний філософ Г.Еллінек підтвердив цю думку своїм відомим висловлюванням: «міжнародне право існує для держави, а не держава для міжнародного права» [2,562].

Серед вчених, що підтримували ідею примату національного права над міжнародним, були німецькі автори А. Цорн та М. Венцель. Міжнародне право розглядається ними тільки як проекція правил, що належать до внутрішнього права, а сума внутрішніх правил різних держав вирішує міжнародні конфлікти та регулює міжнародні відносини. У монографії «Головні моменти міжнародного права» А. Цорн розглядає міжнародне право як зовнішньодержавне, включене у національне право. М. Венцель у роботі «Основні проблеми юриспруденції»,

дотримуючись аналогічної думки, додає, що війна є єдиним засобом вирішення міжнародного спору, користі в цьому від міжнародного права мало [3].

Теорію примату внутрішнього права над зовнішнім радянський вчений В.Г. Буткевич активно критикував та зазначав, що така теорія є пережитком буржуазних відносин, нігілістична за своєю суттю [4,127]. Схожа думка у І.І. Лукашука, який доповнює її тим, що теорія примату внутрішнього закону з'явилася свого часу як знаряддя зовнішньої політики агресивних держав [5,29].

Протилежна ідея примату міжнародного права над національним виникла не випадково. Підставою для її популяризації стали події у Європі у першій чверті ХХ ст., які ознаменувалися тяжкими наслідками Першої Світової війни. Необхідність пошуку мирних форм компромісу між країнами обумовила напрямки політичної та правової думки країн Західної Європи, створення першої міжнародно-правової інституції – Ліги Націй, яка діяла в період з 1919 р. по 1946 р.

Поєднувало представників концепції про примат міжнародного права те, що система права – це ієрархія правових норм, в якій нормам міжнародного права відведено першу роль, нормам національного права, рішенням суду – другорядну. Завдяки суворо вертикальній побудові правових норм всі можливі конфлікти вирішуються на основі відносин підпорядкування нижчих норм вищим.

Одним із теоретиків – моністів, що підтримували напрямок пріоритету міжнародного права, був Г. Кельзен, який об'єднував національне та міжнародне право у одну систему, джерелом якої був правовий принцип міжнародної поваги одних держав до інших [6].

Французький представник ідеї примату міжнародного права над національним Ж. Сель вважав, що норма міжнародного права може скасувати норму національного права, оскільки ці норми не сумісні [7,101].

Ідеї пріоритету міжнародного права над національним стали особливо популярні в ХХ ст., що дає підстави припустити можливість їх поглиблення та посилення найближчим часом у майбутніх наукових розвідках авторів.

Прихильники дуалістичної теорії, на відміну від моністів, категорично заперечували нерівність положень національного права та міжнародного, проголошуючи їх рівність та безконфліктність. Дуалістична концепція робить акцент на відмінностях між національним та міжнародним правом. Дуалісти вбачають можливим та необхідним перевід міжнародного права у національне.

Один із засновників дуалістичної концепції співвідношення міжнародного права та внутрішнього права Д. Анцілотті зазначав, що такі системи права є окремими правопорядками, рівновидаленими одна від одної, але взаємопов'язаними і такими, що знаходяться у стані взаємодії [8,66].

У своїй монографії «Міжнародне та внутрішньодержавне право» прихильник дуалізму німецький вчений Х. Трипель вказував, що і те, і інше право не тільки різні галузі права, але і різні правопорядки: «це два кола, які тісно не стикаються і ніколи не перехрещуються. Для того, щоб міжнародне право змогло виконувати свої функції, воно об'єктивно потребує допомоги внутрішнього права» [9,19].

Представники радянського дуалізму А.С. Гавердовський, Р.А. Мюллерсон, М.В. Миронов, вважали існування відносної автономії міжнародного права від національного. Вони висловлювалися за зв'язок між національним та міжнародним правом, в якому національне право регулює юридичні відносини всередині країни між громадянами та державою з одного боку, а з іншого боку – між громадянами. А міжнародне право регулює відносини між державами, що є членами родини народів [10,45].

Аналіз дуалістичної та моністичної теорій дозволяє сформулювати наступні висновки: основою для обов'язкової сили внутрішніх положень закону виступає конституція, в той час як основу для міжнародного права складає принцип «*crata sunt servanda*»; правові засоби обох доктрин можуть бути затверджені тільки на їх відповідному рівні; зв'язки між двома системами можливі, але тільки конкретні процедури для кожної системи повинні бути застосовані. Моністичний та дуалістичний підходи відмінні за джерелом права: національне право виникає за волею самої держави, в той час як міжнародне право ґрунтується на загальній волі суб'єктів конкретних відносин. втор статті дійшов висновку про неможливість віддання переваги тій чи іншій теорії через широкі теоретичні сфери дослідження. Крім того, практика не схиляється до застосування у чистому вигляді однієї чи іншої концепції, тому нерідко суди виносять рішення із формулюваннями на кшталт «це обов'язок кожної держави привести своє внутрішнє законодавство у відповідність з нормами міжнародного права» чи «частина національного законодавства не може розглядатися як підстава для порушення зобов'язань, наданих міжнародним правом».

Законодавство ЄС дотримується постулатів монізму та нав'язує його дотримання в рамках єдиної системи інтеграції. Норми міжнародного права пріоритетні над внутрішніми нормами, обов'язкові для держав, які повинні виконувати вимоги міжнародного права і переносити норми міжнародного права у внутрішнє законодавство. Країни – члени ЄС мають можливість дотримуватися і дуалістичної концепції відносно міжнародного права, але з точки зору ЄС дуалізм норм неможливий. Норми міжнародного права безпосередньо застосовуються у відповідності з національним порядком членів ЄС. Тому законодавство ЄС інтегроване у національні правові системи держав; правила ЄС мають своє місце в національних правових системах, як право ЄС; національні суди зобов'язані застосовувати закони ЄС.

Щодо України, то як зазначив В.Н.Денисов, до цих пір не існує достатньої ясності щодо застосування загальновизнаних міжнародно-правових норм у правовій системі України. Зокрема, висловлюється слушна думка про те, що, «визнавши частиною національного законодавства міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою, Україна тим самим підтверджує свою прихильність і визнання принципів міжнародного права» [11,21]. В Україні, у зв'язку з фактичною відсутністю узагальнень судової практики, в тому числі й у формі постанов Пленуму Верховного Суду України, а також рішень Конституційного Суду України, поки що завчасно робити висновки про роль звичаєвого права у вітчизняному правопорядку. Слушно наголошується в літературі, що потребує істотного реформування чинне процесуальне законодавство України, зокрема, в частині документального закріплення прав і обов'язків судді звертатися до міжнародного звичаю й застосовувати його [12,53]. З формальної точки зору, той факт, що загальновизнані принципи і норми міжнародного права не включаються до переліку правових актів, на підставі яких вирішуються юридичні спори, значно ускладнює застосування суддею приписів міжнародного звичаєвого права.

Вибір між теоріями впливає не тільки на їх розуміння, але і на розуміння того питання, пояснити яке вони намагаються – про співвідношення міжнародного та національного права. Спир між теоретиками відбувається не тільки через докази реальності безпосереднього впливу міжнародного права, але і через інтерпретацію фундаментальних принципів міжнародного права.

І монізм, і дуалізм сьогодні в багатьох своїх положеннях не відображають реальність, проте продовжують виступати двома основними джерелами, що формують позицію сучасних держав у відношенні застосування міжнародного та національного права. Наукові спори між представниками обох антагоністичних теорій вже призвели до появи інших теоретичних течій, і стають підставою для пошуку компромісу, який формує ознаки майбутнього досконалого правового регулювання.

Список використаних джерел:

1. Гегель Г.В.Ф. Философия права / Г.В.Ф. Гегель // Академия наук СССР. Институт философии. – М.: Изд-во «Мысль», 1990. – С.60.
2. Jellinek G. L'Etat moderne et son droit / G. Jellinek. – Paris: Girard et Briere, 1911. – P.562.
3. Zorn A. Crundzüge des Volkerrechts / A. Zorn. – Leipzig: J.J. Weber, 1903; Wenzel M. Juristische Grundprobleme. Der Begriff des Gesetzes / M. Wenzel. – Berlin, 1920.
4. Буткевич В.Г. Соотношение внутригосударственного и международного права / В.Г. Буткевич. – К.: Высшая школа, 1981. – С.127.
5. Лукашук И.И. Конституция России и международное право / И.И. Лукашук // Московский журнал международного права. – 1995. – № 2. – С. 29.
6. Чистое учение о праве Ганса Кельзена. Сб. переводов. Вып. 2 / Отв. ред.: Кудрявцев В.Н., Разумович Н.Н.; Пер.: Лезов С.В. – М.: Изд-во ИНИОН РАН, 1988.
7. Scelle G. De la pretendue inconstitutionnalite interne des tvaites. Revue de droit public et de sciences politiques / G. Scelle. – Paris, 1952. – P.101.
8. Анцилотти Д. Курс международного права / Д. Анцилотти // Пер. А.Л. Саккетти, Э.М. Фабрикова; Под ред. Д.Б. Левина. – М.: Издательство «Иностранная литература», 1961. - С.66.
9. Triepel H. Völkerrecht und Landesrecht / H / Triepel. – Leipzig, Anton Hain, 1899. – S.19.
10. Абдулаев М.И. Примат международного права над внутригосударственным правом: история проблемы и современность (проблемы теории) / М.И. Абдулаев // Правоведение. – 1992. – №4. – С.45.
11. Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України / За ред. В.Н. Денисова. – К.: Юстініан, 2006. – С.21.
12. Євінтов В.І. Україна у міжнародному співтоваристві / Денисов В.Н., Євінтов В.І., Акуленко В.І., Ви́соцький О.Ф., Ісакович С.В. / Суверенітет України і міжнародне право. – К.: Манускрипт, 1995. – С.53.

Хоббі Ю.С.
к.ю.н., асистент кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

Туристична галузь завжди була перспективною, тому її розвитку уряди розвинутих країн, та таких, що розвиваються, приділяють багато уваги. Отже, туризм здатний підняти економіку навіть малих країн, які майже не мають інших статей доходу. Але для того, щоб туризм приносив прибуток, необхідне гідне його правове регулювання. Україна має значний туристичний потенціал, природні та рекреаційні ресурси, у 1995 році був прийнятий закон «Про туризм» [1], у 2000 «Про курорти» [2], але в законах відсутні конкретні посилання на цивільне та інше законодавство, які мали б на меті чітко обумовити права та обов'язки туристів, туристичних фірм, процедуру і характер можливих відшкодувань як українським громадянам, так і іноземцям.

Таким чином, наявної законодавчої бази в цій та суміжних сферах не достатньо для ефективного розвитку туризму в Україні, належного захисту суб'єктів туристичної діяльності та туристів. Задля подолання недоліків національного законодавства про туризм та враховуючи європейські прагнення України, необхідно звернутися до досвіду Європейського союзу та його держав-членів щодо регулювання туристичної галузі. Отже метою політики ЄС у сфері туризму є зближення законів, підзаконних актів та адміністративних розпоряджень країн-членів, що стосуються туризму та пов'язаних з ним сфер діяльності ЄС, обмін досвідом і сприяння поширенню прикладів найкращої практики серед держав-членів, а не ліквідація і повна заміна національних політичних систем.

Враховуючи вищезазначене, а також те, що туризм визнано одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури (ст. 6 Закону України «Про туризм»), розглянемо правові засади міжнародного співробітництва України в галузі туризму, зокрема з питань впровадження стандартів ЄС.

В Україні функції з реалізації державної політики у сфері туризму з 2010 року покладено на Міністерство інфраструктури [3] та Державне агентство з туризму та курортів [4]. Держтуризмкурорту, зокрема, веде реєстр свідоцтв про встановлення категорій об'єктам туристичної інфраструктури, видає дозволи на право здійснення туристичного супроводу, готує та поширює інформацію про Україну і її туристичні можливості на міжнародному туристичному ринку та всередині держави, організовує створення загальнодержавної інформаційної мережі у туристичній і курортній сферах, організовує поширення соціальної реклами в галузі туризму та курортів, формує та веде Державний реєстр суб'єктів туристичної діяльності та ін. [4]. Крім того, для методологічного та наукового забезпечення розвитку туристичної галузі на підставі ст. 27 закону України «Про туризм» створено Науковий центр розвитку туризму [5]. Ці органи покликані також сприяти міжнародній співпраці України.

Розвиток співпраці з ЄС відбувається згідно з програмою імплементації Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС (УПС) [6]. Указом Президента України від 11.06.1999 р. № 615/98 «Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» [7] та від 14.09.2000 р. № 1072/2000 «Про Програму інтеграції України до Європейського союзу» [8], рішеннями самітів Україна – ЄС, дорученнями Президента, які стосуються співробітництва України з ЄС, Указом Президента України «Про заходи щодо забезпечення реалізації державної політики у сфері туризму» від 14 грудня 2001 року [9], Державною цільовою програмою розвитку туризму і курортів на 2011–2015 роки, Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку туризму і курортів» від 6 серпня 2008 р. N 1088-р [10], постановою Кабінету міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках [11] та інші.

У ст. 72 УПС йдеться про туризм і визначаються такі заходи: «Сторони розширюють та розвивають співробітництво між ними, яке включає: сприяння туризму, співробітництво між офіційними туристичними організаціями, збільшення потоку інформації, передачу «ноу-хау», вивчення можливостей спільної діяльності, підготовки персоналу з метою розвитку туризму» [6].

Також Україна має низку договорів двостороннього співробітництва з країнами ЄС. Так укладено 12 міжнародних угод про співробітництво в галузі туризму з державами-членами ЄС, зокрема, з Австрією (2004 р.), Болгарією (1996 р.), Грецією (1996 р.), Естонією (1994 р.), Латвією (2000 р.), Литвою (2004 р.), Польщею (2005 р.), Португалією (2006 р.), Словаччиною (2001 р.), Угорщиною (2001 р.), Фінляндією (2000 р.) та Чехією (2006 р.). в цілому вони стосуються розвитку туристичного співробітництва, спрощення візового режиму, включення України у перспективні програми фінансової та технічної допомоги, а також інвестиційні проекти, зокрема ЄС, у сфері туризму.

Та слід підкреслити необхідність адаптації українського туристичного законодавства до стандартів ЄС. Зокрема, необхідно дослідити «Зелену книгу» ЄС в галузі туризму 1995 року, директиву 90/314/ЄЕС від 13 червня 1990 р. про комплексний туризм, комплексний відпочинок та комплексні тури, рішення Ради ЄС «Майбутнє європейського туризму» 2002 р. та інші.

Крім цього, увагу слід приділити і лібералізації прикордонних і митних формальностей для туристів; узгодженню якості туристичних послуг з міжнародними стандартами, гармонізації системи стандартизації та сертифікації підприємств туристичної та курортної сфери, що надають послуги розміщення та харчування в Україні, з нормами ЄС; залучення фінансової та технічної допомоги з боку ЄС у туристичну та курортну галузь України, зокрема у розвиток сільського зеленого туризму та розбудову інфраструктури туризму, підготовці кадрів, а також популяризації позитивного туристичного іміджу України на європейському ринку.

Останньому сприяє те, що Україна є дійсним членом Всесвітньої туристичної організації, як і держави ЄС, приймає участь у роботі Ради по туризму СНД, робочих груп по туризму Організації Чорноморського еко-

номічного співробітництва (ОЧЕС), Центральноєвропейської ініціативи (ЦЄІ), Процесу Дунайського співробітництва, а також у виконанні євроінтеграційних завдань у сфері туризму, організації міжнародних заходів в Україні та за кордоном інституціонального, науково-практичного та інформаційно-рекламного характеру (зустрічі, засідання, візити, семінари, виставки та інші).

Про визнання України в якості перспективного партнера у туристичній галузі свідчить те, що з 2005 року наша країна є повноправним членом неурядової Європейської туристичної комісії, яка була створена у 1948 р. з метою залучення іноземного туризму в Європу, особливо зі США, Канади, Японії, а також внутрішньо-європейського туризму. Це надасть Україні доступ до загальноєвропейських інформаційних ресурсів, повідомлення про Україну туристичну з'являться на всіх Інтернет-ресурсах Євротуркомісії і дозволить нам здобути позитивний імідж [12].

Перспективним для України є укладання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом на зміну УПС, яка серед іншого передбачає лібералізацію та поступову відміну візового режиму, що сприятиме впровадженню європейських стандартів в сфері безпеки туристів, надання туристичних послуг тощо.

Хоча в Україні і застосовується європейська модель регулювання туризму - функціонування спеціалізованої структури регулювання туризму у складі багатогалузевого міністерства, як у більшості країн ЄС (Великобританія, Франція, Іспанія), але, на жаль, у нас не має системного нормативного акту, який би комплексно регулював розвиток туристичної галузі, як, наприклад, у Хорватії, Румунії. В Україні таким може стати туристичний кодекс, розробкою якого вже зайнялися у Криму. Передбачається, що він об'єднає основні закони туризму та зарубіжний досвід, насамперед країн, які обрали туризм пріоритетним напрямом.

Список використаних джерел:

1. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року N 324/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №13. – ст.180.
2. Про курорти: закон України від 5 жовтня 2000 року N 2026-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - N50. - ст.435.
3. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади[^] Указ Президента України від 9 грудня 2010 № 1085/2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua/
4. Положення про Державне агентство України з туризму і курортів: Указ Президента України від 8 квітня 2011 року №444 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua/
5. Про утворення Наукового центру розвитку туризму: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 року №1132 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua/
6. Угода про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС // Європейський Союз: політика, економіка, право: Навчальний посібник / За ред. Н.В.Антонюк, М.М.Микієвича. – Львів, 2005. – С. 447-498.
7. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 11.06.1999 р. №615/98 // Офіційний вісник України. – 1998 р. –№ 24. – С. 3.
8. Про Програму інтеграції України до Європейського союзу: Указ Президента України від 14.09.2000 р. №1072/2000 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 39. – С. 2, ст. 1648.
9. Про заходи щодо забезпечення реалізації державної політики у галузі туризму: Указ Президента України від 14 грудня 2001 р. №1213/2001 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 51. – С. 68, ст. 2266.
10. Про схвалення Стратегії розвитку туризму і курортів: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2008 р. №1088-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua/
11. Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках: Постанова Кабінету міністрів України від 29 червня 2011 р. №707 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua/
12. Седик О. Україну першою на теренах СНД прийняли до Європейської туристичної комісії / Олена Седик // <http://www.kreschatic.kiev.ua/ua/2761/art/28628.html>.

ВИСТУПИ НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ

М.О. Баймуратов. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: АКсіОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПОШУКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ	3
А.В. Малько, М.П. Петров. ОРГАНІЗАЦІОННО-ПРАВОВІ УСЛОВІЯ ОБЕСПЕЧЕННЯ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ	8
Л.М. Ніколенко. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ АКТІВ У ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ	10
І.Д. Сліденко. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ В ПРОЦЕСІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ	12

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА**

Андрущенко М.В.: КОРИННІ НАРОДИ УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ЗМІСТ ЇЇ ПРАВ	17
Андрущенко О.С.: ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ПРАЦЮ В УКРАЇНІ	18
Багінський В.: ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ	19
Барегамян С.Х.: ДО ПИТАННЯ ПРО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ПРАЦЮ В УКРАЇНІ	21
Безвербна І.Ю.: ЦЕНТРАЛЬНІ ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ. ПРАВОВИЙ СТАТУС МІНІСТЕРСТВ	23
Беляєва М. В.: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ ЗМІСТ СОЦІАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	24
Бойко Ю.В.: НАПРЯМКИ СУЧАСНОЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	26
Букало А.С.: КОНСТИТУЦІЙНІ ОБОВ'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ	28
Бурикін К.О.: ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ТА НАГЛЯД У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	29
Верескун А.: ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ	31
Геворкян Н.В.: ЗАКОНОПРОЕКТ УКРАЇНИ «О МЕСТНОМ РЕФЕРЕНДУМЕ»: ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ И ПУТИ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	32
Герасимов В.В.: ЗАГАЛЬНІ КОНСТИТУЦІЙНІ ГАРАНТІЇ ПРАВ ПІДПРИЄМЦІВ	33
Гераськін В.Г.: ЗАКОНОДАВЧИЙ ПРОЦЕС ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН	35
Гетьман Ю. О.: БОРЬБА С КОРРУПЦИЕЙ НА УКРАИНЕ КАК ПРИОРИТЕТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ	37
Городовенко А.В., Никитина А.В.: ФОРМИ НЕПОСРЕДСТВЕННОГО ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ НАСЕЛЕНИЕМ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ И УЧАСТИЯ НАСЕЛЕНИЯ В ОСУЩЕСТВЛЕНИИ МЕСТНОГО СУМОУПРАВЛЕНИЯ	39
Городовенко А.В.: АДМИНИСТРАТИВНАЯ РЕФОРМА В УКРАИНЕ	41
Гоша І.О.: УНІФІКАЦІЯ ТА ГАРМОНІЗАЦІЯ ПРАВА У КОНТЕКСТІ СПІВРОБІТНИЦТВА ДЕРЖАВ ЩОДО ЗБЛИЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМ	42
Данильєва Г.М.: ПРОБЛЕМА КОНЦЕПЦИИ ЗАКОНА В СОВРЕМЕННОЙ ТЕОРИИ ПРАВА (Д.РАЦ О ПОНИМАНИИ ЗАКОНА)	44
Доля Ф.В.: АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВЫЕ И УГОЛОВНО-ПРАВОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ ВОЗБУЖДЕНИЯ И РАССМОТРЕНИЯ ДЕЛ ПО СТ.126,127 УК УКРАИНЫ	45
Дружинська Н. І.: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ	47
Забавин Д.В.: ЗАКОН УКРАИНЫ ПРО ВЫБОРЫ НАРОДНЫХ ДЕПУТАТОВ УКРАИНЫ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ	48
Захарова О.В.: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТРАНСПОРТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	48
Зіманов А. І.: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ	50
Золотарьова А.О.: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС МІСТ КИЄВА ТА СЕВАСТОПОЛЯ	51
Иванцова Н.: ЗАКОНОДАТЕЛЬНЫЕ ИНИЦИАТИВЫ ПРЕЗИДЕНТА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ В ОБЛАСТИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ПРЕСТУПНОСТИ	52
Ивахненко М.І.: ПРАВОВА ОХОРОНА КОНСТИТУЦІЇ У МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРІ: ДО ПИТАННЯ ПРО ПОСТАНОВКУ ПРОБЛЕМИ	54
Іващенко А.О.: МІСЦЕВІ ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМРЯДУВАННЯ: І ЕРАРХІЧНЕ ТА КОМПЕТЕНЦІЙНЕ СПІВВІДНОШЕННЯ	56
Капустіна Ю.В.: ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ В СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	57

Карцев К.В.: ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ В ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	59
Касян А.О.: ПРОБЛЕМА ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ ТА РОСІЙСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНІ	60
Квач С. С.: ДЖЕРЕЛА МУНІЦИПАЛЬНОГО ПРАВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	61
Козаченко Н.В.: ФОРМИРОВАНИЕ НОВОЙ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ СПОСОБНОСТИ В СИСТЕМЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ	63
Кондрус Н.Л.: ВДОСКОНАЛЕННЯ СУДОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ	65
Копчук В.М. СИСТЕМА СТРИМУВАНЬ І ПРОТИВАГ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ	66
Коростей В.И.: ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА	68
Кохненко Л.С.: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЙ СТАТУС АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ	70
Кравченко Ю. О.: СИСТЕМА АДМІНІСТРАТИВНО - ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ	71
Крестьянкін Є.А.: КОНСТИТУЦІЙНА СИСТЕМА ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ ТА США	72
Ловчикова С.: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ, СВОБОД ТА ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ	73
Лоза І.В.: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ІНСТИТУТИ	74
Макарець М.В.: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАКРІПЛЕННЯ СТАТУСУ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ	75
Малахов О.: СИСТЕМА ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ	77
Мальская А.Ю.: СУЩНОСТЬ И КРИТЕРИИ ОГРАНИЧЕНИЯ КОНСТИТУЦИОННЫХ ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА И ГРАЖДАНИНА	79
Мамутов Д.М.: ГОСУДАРСТВЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ В СФЕРЕ КУЛЬТУРЫ УКРАИНЫ	81
Мацегора Д.С.: РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ЗДІЙСНЕННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	82
Могіленко М.А.: АДМІНІСТРАТИВНА ІЮСТИЦІЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТА СУЧАСНИЙ СТАН	84
Момот А. М.: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ ДО ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ	86
Надежденко А.О.: АКТУАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	87
Ніколенко Т.І.: СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	88
Овчининникова О.В.: ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ	90
Олефіренко О.Г.: СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОГО НОТАРІАТУ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ	91
Орлов В.А.: МУНІЦИПАЛЬНА МІЛІЦІЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ГЕНЕЗИСУ	93
Петренко К.В.: ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ ГАРАНТІЙ ТА ЗАСОБІВ ЗАБЕСПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ	96
Погорелов О.В.: ПЕРСПЕКТИВИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ	97
Подлепич Д.А.: ГАРАНТІЇ БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ ДЕМОКРАТІЇ	99
Полив'яній А. С.: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ АВТОНОМІЇ	100
Полкунова О.О.: ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ	101
Попенко А.Д.: СВОБОДА СЛОВА И ПРОБЛЕМА ЕЕ ОГРАНИЧЕНИЯ В ДЕМОКРАТИЧЕСКОМ ОБЩЕСТВЕ	103
Райхель А.В.: КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО НА ЗВЕРНЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ	105
Ремізова К.С.: ДЕЯКІ ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	107
Рябцев М.В.: КОНСТИТУЦІЙНО – ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ	108
Саввіна А.Є.: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС БІЖЕНЦІВ	109
Сагіров К.К.: МУНІЦИПАЛЬНІ ПРАВА ЧЛЕНІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	110
Свирський Б.М.: ГЕНЕЗИС КУЛЬТУРНИХ ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА И ГРАЖДАНИНА	111
Серєгин А.В. ПРОЕКТ АНАРХИСТСКОЙ РЕСПУБЛИКИ В РАБОТАХ М.А. БАКУНИНА	114
Сенігонова К.Є.: КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ – ВИЩИЙ ОРГАН ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ	116
Скудар Є.О.: ЗАБЕСПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА МАТЕРІАЛАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	117
Смєхнов В.О.: ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ	119
Соколова Л.Д.: РЕФОРМУВАННЯ ЧИННОГО УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА В СФЕРІ	

МІГРАЦІЇ	120
Спесивцев В.Б.: «МЕРТВОЕ ПРАВО», ТУПИК ПРАВОРАЗВИТИЯ	122
Старковська Г.О.: КОНСТИТУЦІЙНО – ПРАВОВИЙ СТАТУС ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ТА ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	123
Сушко Я.Р.: ПОРЯДОК ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ ТА КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	124
Темирова В.І.: ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	126
Тесленко В.В.: ПРИНЦИП ГЛАСНОСТІ У КОНСТИТУЦІЙНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ	129
Тиріна М. П.: ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ БІОЛОГІЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ	131
Топалова В.С.: СПІВВІДНОШЕННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ТА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА	133
Федосова Д.О.: ДЖЕРЕЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	134
Халіна Я.Я.: КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ ТА ФУНКЦІЇ	136
Халявіна Ю. В.: ІНСТИТУТ ПРЕЗИДЕНТСТВА В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ	137
Циклаурі О.Б.: СУБ'ЄКТИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ	139
Чаркін Р.: КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ	141
Черних Є.М.: ПОНЯТТІЙНІ ОЗНАКИ ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДЯН	142
Чорнолуцький Р.В.: ЗАКОНОПРОЕКТУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ В УКРАЇНІ	144
Шапавалова К.Ю.: СПІВВІДНОШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО, ДЕРЖАВНОГО ТА СУСПІЛЬНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ	146
Шевердіна Г.В.: РОСІЙСЬКА МОВА ЯК МОВА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН УКРАЇНИ	147
Шевчук О. М.: ДО ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗАВИЩЕННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ПРИ ПЕРЕМІЩЕНІ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН	149
Шумейко Б.С.: НАРОДОВЛАСТИЕ КАК ПРИНЦИП ОРГАНИЗАЦИИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА	151
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА	
Costantino Nassis: ADMINISTRATIVE COOPERATION IN THE EUROPEAN UNION: NETWORKING IS THE WAY FORWARD	153
Tetiana Abramovych: HOW TO EFFECTIVELY RESOLVE INTERNATIONAL COMMERCIAL DISPUTES2	154
Беззубченко О.А.: ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ	157
Булатова Е.В.: ОСОБЕННОСТИ РЕГУЛИРОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО ДВИЖЕНИЯ КАПИТАЛА	159
Василькова Є.А.: ПОНЯТТЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ РЕГІОНАЛЬНОГО САМОВРЯДУВАННЯ	161
Гапонюк О.І.: ЗОНА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНА - ЄС: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	162
Гладкая Н.Н.: ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РЕГУЛИРОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ И ЗАРУБЕЖНЫХ ТНК В РАМКАХ НЕДОПУЩЕНИЯ НЕДОБРОСОВЕСТНОЙ КОНКУРЕНЦИИ	164
Гніденко В. І.: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ БОРОТЬБИ З МОРСЬКИМ ПІРАТСТВОМ	166
Глушкіна Є.Л.: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПОЛІТИЧНОЇ РОЛІ США В ХХІ СТОЛІТТІ	168
Годованик Е.В.: ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ГЛАВНЫХ ОРГАНОВ ООН В СФЕРЕ ПОДДЕРЖАНИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО МИРА И БЕЗОПАСНОСТИ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ	170
Гусева К.В.: МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО: ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ	171
Дегерменджи Ю.Д. РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДЕМОГРАФІЧНОЇ БЕЗПЕКИ (МІГРАЦІЙНИЙ АСПЕКТ)	173
Дроздов Д.С.: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТАТУСУ БІЖЕНЦІВ	175
Дубенюк Я.А.: ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ РЕСПУБЛІКИ КІПР ЯК НАПРЯМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	176
Ересько Е. С.: ПУТИ БОРЬБЫ С ТЕНЕВОЙ ЭКОНОМИКОЙ УКРАИНЫ ПОСРЕДСТВОМ АНАЛИЗА МИРОВЫХ ТЕНДЕНЦИЙ	178

Іванова А.Є.: ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ПРАВОВІ ПИТАННЯ	180
Кайда О.В.: ДОГОВІР ВАЙТАНГІ - ОСНОВА ЗАХИСТУ ПРАВ КОРИННОГО НАСЕЛЕННЯ НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ	182
Коваленко О.Р. РЕФОРМУВАННЯ РИНКУ ЕНЕРГЕТИКИ В ПІВНІЧНІЙ ЄВРОПІ: РОЛЬ НОРВЕГІЇ У РЕФОРМУВАННІ ТА ОСНОВИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ	183
Ковчуга М.А.: ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ ТА ПРАВА ЛЮДИНИ	186
Козуб А.Г. МЕЖДУНАРОДНИЙ ТЕРРОРИЗМ КАК УГРОЗА НОВОМУ МЕЖДУНАРОДНОМУ ЭКОНОМИЧЕСКОМУ ПРАВОПОРЯДКУ	187
Константинова В.А.: КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІСЛАМСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ІРАН	189
Котов А.: ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ СПІВПРАЦІ МІЖ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЮ ТА СОЦІАЛІСТИЧНОЮ РЕСПУБЛІКОЮ В'ЄТНАМ В ПЕРІОД ПРЕЗИДЕНТСТВА Б.ЄЛЬЦИНА	191
Крутий Г.В.: РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА СВОБОДУ МИРНИХ ЗІБРАНЬ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ ТА УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ	193
Кузнецова Ю.В.: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	194
Мальська Г. Ю.: ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРОТЕКЦІОНІЗМУ	197
Марена Т.В.: ОФШОРНІ ЮРИСДИКЦІЇ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ	199
Мацука В.М.: МІЖНАРОДНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	200
Мітюшкіна Х.С.: ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА США: ЗАГРОЗИ ТА НАПРЯМКИ ПОСИЛЕННЯ	201
Мудрик Г.: ПРОБЛЕМА ПОСЛАБЛЕННЯ РОЛІ ООН НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ	202
Осипенко К.В.: ТУРИЗМ, КАК ОБЪЕКТ МЕЖДУНАРОДНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ	204
Павленко О.В.: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ ЩОДО ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ	206
Пинчуков Я.С.: МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ БОРЬБЫ С ПЕДОФИЛИЕЙ	209
Потапчук А.В.: ПРОТИДІЯ МОРСЬКОМУ ПІРАТСТВУ ЯК АКТУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ СУЧАСНОГО МІЖНАРОДНОГО ПРАВА	208
Савка О.В.: КОНСТИТУЦІЙНІ РЕФОРМИ У ФРАНЦІЇ ПІСЛЯ ПРИХОДУ ДО ВЛАДИ Н. САРКОЗІ	211
Северінова О.Б.: МОВНЕ ПРОТИСТОЯННЯ. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ НАСЛІДКИ	212
Сорокин И.С.: ЭКСТРАДИЦИЯ, КАК ВИД МЕЖДУНАРОДНОЙ БОРЬБЫ С ПРЕСТУПНОСТЬЮ	213
Тиманчук О.М.: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В РАМКАХ СНД: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ	215
Тихомирова Г.Є.: ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВЗАЄМОДІЇ МІЖНАРОДНОГО І ВНУТРІШНЬОГО ПРАВА ДЕРЖАВ	216
Хоббі Ю.С.: ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ДО ТУРИСТИЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	219